

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

มนตรา งามวาจา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

.....

นางสาวมนตรา งามวาจา

ผู้วิจัย

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชษฐ รัชดาพรรณาธิกุล,

ปร.ด.(ประชากรศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....

อาจารย์ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, ปร.ด.

(อาชีววิทยาการบริหารงานยุติธรรมและ
สังคม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุณีย์ กัลยะจิตร, ปร.ด.

(อาชีววิทยาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โทปิดิกส์

กณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

อาจารย์ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, ปร.ด.

(อาชีววิทยาการบริหารงานยุติธรรมและ
สังคม)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาอาชีววิทยาและงานยุติธรรม

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม)

วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555

.....

นางสาวมนตรา งามวาจา

ผู้วิจัย

.....

อาจารย์จันทน์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, ประ.ด.
(อาชีววิทยาการบริหารงานยุติธรรมและ
สังคม)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง พัชรา สีนลอยมา,
ประ.ด.(อาชีววิทยาการบริหารงานยุติธรรมและ
สังคม)

ประธานสอบวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชษฐ รัชดาพรณานิกุล,
ประ.ด.(ประชากรศึกษา)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุณีย์ กัลยะจิตร,
ประ.ด.(อาชีววิทยาการบริหารงานยุติธรรมและ
สังคม)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,
พ.บ., ว.ว. ออร์โทปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์วริยา ชินวรร โณ, Ph.D.
คณบดี

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจแก้ไขทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.พัชราสินลอมมา ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำชี้แนะ อันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อผู้วิจัย ขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กัลยะจิตร และ อาจารย์ ดร.ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาอาชีววิทยาและงานยุติธรรมทุกท่าน ที่ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนในทุกรายวิชา ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนและทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้มอบทุนการศึกษา “ทุนเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์สมบัติ” ให้แก่ข้าพเจ้าในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ ตลอดจนผู้พัน โทษ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เข้าร่วมการวิจัย และอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล รวมถึงให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ในภาควิชาสังคมศาสตร์และสาขาอาชีววิทยาและงานยุติธรรมทุกท่าน ตลอดจนเพื่อน ๆ อาชีววิทยาและงานยุติธรรม รุ่นที่ 32 ที่ให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจและผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งสำหรับกำลังใจที่ดีที่สุดและสำคัญที่สุดของผู้วิจัย คือครอบครัวญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิดทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายสุดนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นคุณความดีของบิดา มารดา คณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน

มนตรา งามวาจา

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

GUIDELINES ON THE DEVELOPMENT OF AFTER-CARE SERVICE FOR THE OFFENDERS

มนตรา งามวาจา 5336996 SHCJ/M

ศศ.ม. (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : เชษฐ รัชดาพรณาธิกุล, Ph.D., สุณีย์ กัลยะจิตร, Ph.D., จุณันต์ศักดิ์
บวรนนท์กุล, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลโดยเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย และผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ จำนวนทั้งสิ้น 22 คน

ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย มีดังต่อไปนี้ ประการแรก ควรเพิ่มงบประมาณที่ใช้ในการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับการสงเคราะห์ และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ประการที่สอง ควรเพิ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อปริมาณงานของผู้รับการสงเคราะห์ นอกจากนี้ควรพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดความเชี่ยวชาญในด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเฉพาะ ประการที่สาม ควรจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบในการดูแลและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยตรง ประการที่สี่ รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการดูแลผู้พ้นโทษมากกว่าเดิม ควรสนับสนุนงบประมาณให้เพิ่มมากขึ้น ประการที่ห้า ควรยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบ ต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดหรือกีดกันผู้พ้นโทษไม่ให้เข้าทำงาน ประการที่หก ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้พ้นโทษได้ทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้พ้นโทษทุกคนมีโอกาสในการขอรับการสงเคราะห์ และประการสุดท้าย หน่วยงานในภาครัฐและเอกชน ควรประสานความร่วมมือกัน ในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การสงเคราะห์หลังปล่อย / ผู้กระทำผิด / การพัฒนา

GUIDELINES ON THE DEVELOPMENT OF AFTER-CARE SERVICE FOR THE OFFENDERS

MONTRA NGAMWAJA 5336996 SHCJ/M

M.A. (CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : CHET RATCHADAPUNNATHIKUL, Ph.D., SUNEK KANYAJIT, Ph.D., TANUNSAK BAVORNKUL, Ph.D.

ABSTRACT

This research aims to study problems and barriers in developing after-care service for offenders as well as finding guidelines to implement with the follow-up operation. The study was conducted as qualitative research, using structured-interviews to collect data among the key informants, comprised of responsible parties in after-care service for offenders. A total of 22 key informants consisted of the after-care service officers, 5 experienced scholars on after care service, and 3 released offenders from the Department of Corrections or Department of Probation.

Research findings recommended several guidelines in after-care service for the offenders. First, an after-care service budget should be allocated in the needed areas to meet the demand of service recipients, and be appropriate for the current economic situation. Second, the number of after-care service staffs should be arranged to balance with the amount of work. Moreover, training in after-care services must be set up for the available staff so they could gain more experience in such field. Third, the responsible organization for after-care service should be established for systemic operation to care for the offenders equally and directly. Fourth, the government should focus more on the released offenders with increasing budget allocation. Fifth, the laws or regulations that limited or obstructed the offenders' rights to employment should be amended or removed from the system. Sixth, there should be public broadcasts on after-care services so all released offenders become well aware of the open opportunity. Lastly, the public and private organizations must collaborate in after-care service for the offenders to ensure quick and effective operation.

KEY WORDS: AFTER-CARE SERVICE / OFFENDERS / DEVELOPMENT

190 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย	5
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 แนวคิดทฤษฎีดีตรา	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย	10
2.2.1 ความหมายของการสงเคราะห์หลังปล่อย	10
2.2.2 ประเภทของการสงเคราะห์หลังปล่อย	11
2.2.3 รูปแบบการสงเคราะห์หลังปล่อย	11
2.2.4 หลักการสงเคราะห์หลังปล่อย	14
2.2.5 ประโยชน์ของการสงเคราะห์หลังปล่อย	16
2.2.6 การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทย	16
2.2.7 การสงเคราะห์หลังปล่อยในต่างประเทศ	22
2.3 สถานการณ์การสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน	31
2.4 แนวทาง และทิศทางที่จะนำมาพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย	46
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย
3.1	การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก
3.2	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3.3	การเก็บรวบรวมข้อมูล
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล
3.5	ข้อมูลพิจารณาด้านจริยธรรม
บทที่ 4	การวิเคราะห์ข้อมูล
4.1	ผลการศึกษาตามกรณีศึกษา
4.2	ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์
บทที่ 5	อภิปรายผลการวิจัย
5.1	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
5.2	แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ
6.1	วัตถุประสงค์ของการวิจัย
6.2	ผู้ให้ข้อมูลหลักและการวิเคราะห์ข้อมูล
6.3	สรุปผลการวิจัย
6.4	ข้อเสนอแนะจากการวิจัย
6.5	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	
บรรณานุกรม	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	180
ภาคผนวก ก	181
ภาคผนวก ข	185
ภาคผนวก ค	186
ประวัติผู้วิจัย	190

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
6.1 ตารางเปรียบเทียบการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันกับ แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย	134

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขยายตัวอย่างมาก จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตามมามากมาย รวมทั้งปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมากมายเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเฉพาะกฎหมายที่มีโทษทางอาญา การกระทำผิดกฎหมายจึงมีปริมาณสูงขึ้นมากตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีปริมาณคดีชั้นศาลและส่งผลให้จำนวนผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ล้นเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ ประจำปี 2553 มีดังนี้คือ ปี 2549 มีจำนวน 152,625 คน ปี 2550 มีจำนวน 168,656 คน ปี 2551 มีจำนวน 185,082 คน ปี 2552 มีจำนวน 206,968 คน และปี 2553 มีจำนวน 218,566 คน (กองแผนงาน, กรมราชทัณฑ์ 2554.) จะเห็นได้ว่าจำนวนของผู้ต้องราชทัณฑ์หรือผู้ต้องขังนั้น มีเพิ่มมากขึ้นทุกปีอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นสาเหตุให้กรมราชทัณฑ์ต้องประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร การบริหาร การจัดการ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นทั้งระบบ ทำให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้าและมีประสิทธิภาพลดน้อยลงไปด้วย ผู้ที่กระทำผิดที่มีลักษณะความผิดร้ายแรงกับผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาดได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นอุปสรรคต่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟู นอกจากนี้ยังไม่มีการมีมาตรการใหม่ ๆ ที่จะระบายผู้ต้องขังออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อลดความแออัดแต่กลับเป็นปัญหาย้อนกลับไปสู่กระบวนการยุติธรรมและสังคมอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้ว และเป็นปัญหาสำคัญต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

เนื่องจากมีจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าไปในเรือนจำเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงเวลาครบกำหนดโทษ พักการลงโทษ ลดโทษ หรือพระราชทานอภัยโทษ ก็จะทำให้มีผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวออกมาเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ตามสถิติจำนวนผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวตามหมายศาลจากกรมราชทัณฑ์ ประจำปี 2553 มีดังนี้คือ ปี 2549 มีจำนวน 74,064 คน ปี 2550 มีจำนวน 85,432 คน ปี 2551 มีจำนวน 94,086 คน ปี 2552 มีจำนวน 89,610 คน และปี 2553 มีจำนวน 94,408 คน (ศูนย์ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, 2554) จากการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า ผู้พ้นโทษ

ที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำจะมีช่วงเวลาที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวในการปรับตัวของบุคคลเป็น อย่างยิ่ง คือ ช่วงระยะเวลา 90 วันแรก หลังออกจากเรือนจำ (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, 2551 : 1) ทำให้ มีผู้พ้นโทษหันกลับไปกระทำผิดซ้ำ เพราะเมื่อถูกปล่อยตัวออกมา ก็จะเกิดความกังวลใจ ไม่มีใครให้ คำแนะนำ หรือเป็นที่ปรึกษา รวมทั้งอาจจะต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาการปรับตัวให้เข้า กับครอบครัว หวาดกลัวว่าญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ชุมชน และสังคมจะไม่ยอมรับ เพราะรู้ดีว่าตนเอง เป็นคนจี้คุก ซึ่งเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น นอกจากนี้อาจจะต้องประสบกับปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยอีกด้วย เพราะการเข้าไปอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน ทำให้บางครอบครัวเกิดความแตกแยก สามีหรือภรรยา แยกทางกันในระหว่างที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ต้องขัง เมื่อได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้ว ก็ต้องขาดที่ พักพิงที่เคยอยู่มาแต่เดิม

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพ เพราะผู้พ้นโทษจะ ไม่ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมาย เช่น ในระเบียบข้าราชการ พลเรือนตามมาตรา 36 ที่ระบุถึงลักษณะต้องห้ามไว้ว่าผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้ จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญาเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือ ความผิดลหุโทษ (ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551) งานที่ผู้พ้นโทษเหล่านี้สามารถทำได้ มีเฉพาะอาชีพที่ใช้แรงงานหรืออาชีพอิสระของตนเองเท่านั้น

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะเป็นกลไกลำดับสุดท้ายใน กระบวนการยุติธรรม ภารกิจของกรมราชทัณฑ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับตัวผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษา มาลงโทษตามกฎหมายและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิด (พรทิพย์ เคนเหลื่อม, 2551:1) แนวคิดใน การลงโทษผู้กระทำความผิด จากเดิมที่มุ่งการลงโทษแบบแก้แค้นทดแทน ได้เปลี่ยนมาเป็นการลงโทษเพื่อ แก้ไขฟื้นฟู ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ของกรมราชทัณฑ์ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการลงโทษ ผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ในการควบคุมผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล แต่ในขณะเดียวกัน ได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวคิดการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งวิสัยทัศน์ กรมราชทัณฑ์ปี 2552 - 2554 คือ กรมราชทัณฑ์ เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมแก้ไข และ พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีมีคุณค่าแก่สังคม (จดหมายข่าวยุติธรรม, ประจำเดือนมกราคม 2553 : 7) จึงทำให้งานสังคมสงเคราะห์เข้ามามีบทบาทในงานราชทัณฑ์และจำเป็นต้องมีการอาศัย ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ต้องขังและให้การสงเคราะห์

งานสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายในเรือนจำและทัณฑสถานได้แบ่งประเภทการสงเคราะห์ไว้ ดังนี้ การสงเคราะห์ผู้ต้องขังไม่มีญาติ การสงเคราะห์ผู้ต้องขังพิการ การสงเคราะห์ผู้ต้องขังโรคจิต การสงเคราะห์ผู้ต้องขังสูงอายุ การสงเคราะห์เด็กติดผู้ต้องขังในเรือนจำ การสงเคราะห์ทุนการศึกษา

บุตรผู้ต้องขัง การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง การเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ และการสงเคราะห์หลังปล่อย (พรทิพย์ เคนเหลื่อม, 2551:2) ในปัจจุบันงานสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่กิจการราชทัณฑ์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเป็นอย่างดีแล้วก็จะทำให้งานพัฒนาปรุงแต่งความประพฤติดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากแต่ด้วยอุปสรรคหลายประการ เช่น ด้านการบริหาร งบประมาณต่าง ๆ ของเรือนจำและทัณฑสถาน ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถเข้ามาขอความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์ได้อย่างเสรี (สุดสงวน สุธีธร, 2546 : 191) จนกระทั่งผู้พ้นโทษจากเรือนจำและทัณฑสถานออกมา โดยไม่ได้รับการสงเคราะห์ หลังปล่อย

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพื่อให้กลับตนเป็นคนดี เป็นมาตรการในการประกันสังคมจากภัยอาชญากรรมที่ได้ผลมาก เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนของสังคม ที่จะต้องร่วมมือกันดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว เพื่อให้พวกเขากลับสู่สังคมได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ การสงเคราะห์หลังปล่อย (After-care service) ในปัจจุบันผู้ต้องขังประสบปัญหาขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือคำแนะนำที่ดีภายหลัง พ้นโทษเป็นผลทำให้ผู้ต้องขังหาทางออกให้กับตนเองไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลให้พวกเขาหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นการปล่อยตัวผู้ต้องขังให้เป็นอิสระจึงควรคำนึงถึงภาระของสังคม เพราะมิได้ยุติลงทันทีที่ผู้กระทำผิดพ้นโทษเท่านั้น แต่จะต้องมีกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญมากและจะละเลยมิได้เลยนั้น คือการให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ (พรทิพย์ เคนเหลื่อม, 2551: 2)

ในต่างประเทศที่มีการจัดระบบงานราชทัณฑ์ที่ก้าวหน้า เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่นและสิงคโปร์ จะมีการช่วยเหลือผู้กระทำผิดหลังปล่อย สำหรับรองรับผู้พ้นโทษที่ต้องการความช่วยเหลือ ทั้งในภาครัฐและเอกชนมากมาย โดยนิยมจัดตั้งเป็นสมาคมช่วยเหลือผู้พ้นโทษ การบริการคุมประพฤติ การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษและบริการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้พ้นโทษในการปรับตัวใช้ชีวิตในสังคม และให้พวกเขาสามารถประกอบอาชีพ และช่วยเหลือตัวเองได้ภายหลังการได้รับการปล่อยตัว

ส่วนในประเทศไทยนั้นก็มีบริการด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยเช่นกัน แต่ยังไม่ค่อยมีใครให้ความสำคัญมากนัก เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง มีเพียงกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ โดยมีการจัดบริการทางด้านคำพาหนะกลับภูมิลำเนา เครื่องแต่งกาย เงินปันผลจากการฝึกวิชาชีพ การติดต่อญาติและการประสานงานกับกรมแรงงาน และองค์กรการกุศลเพื่อจัดหาอาชีพ ส่วนในภาคของเอกชนก็มีหน่วยงานที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ได้แก่ สำนักสังคมสงเคราะห์ มูลนิธิ

พินุลสงเคราะห์ มูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี และมูลนิธิอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ ธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งหน่วยงานทั้งหมดที่ได้กล่าวมาทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาลมากนัก ทำให้ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน และยังไม่มียานออกมาเป็นรูปธรรมมากนัก จึงทำให้ยังมีผู้พ้นโทษมากมายที่มีความต้องการได้รับความช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษ

ในขณะที่กระทรวงยุติธรรมมีนโยบายให้มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการแก้ไขปัญหานิติศาสตร์ผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีในสังคม แต่เมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวแล้วส่วนหนึ่งประสบปัญหาในการปรับตัวเข้ากับสังคม สังคมไม่ยอมรับ หางานทำไม่ได้ รวมทั้งปัญหาครอบครัวมีฐานะยากจน ปัจจัยดังกล่าวนับเป็นปัญหาของสังคม (สำนักสงคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์, 2551: 38) ดังนั้นทุกภาคส่วนของสังคมจึงควรให้ความสำคัญกับปัญหานี้และศึกษาแนวทางแก้ไขต่อไป

จะเห็นได้ว่าการให้การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยนั้นยังมีไม่มากนัก และยังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่จะให้บริการแก่ผู้พ้นโทษได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งยังไม่มีหน่วยงานใดที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวและคิดว่าการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าสภาพข้อเท็จจริงและสถานการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไร ในต่างประเทศมีการพัฒนาหรือมีการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไร สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทยได้หรือไม่อย่างไร และประเทศไทยควรมีการพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนางานสงเคราะห์หลังปล่อยให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์แก่ผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวออกมา เพื่อให้พวกเขามีแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขเหมือนคนทั่วไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป

1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบัน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย และผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาในครั้งนี้ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555

1.3.4 ขอบเขตด้านสถานที่ การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในผู้ใหญ่ ซึ่งอยู่ในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ รวมถึงหน่วยงานในภาคเอกชนที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิดหลังปล่อย คือ มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 สงเคราะห์หลังปล่อย หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ปกป้อง ในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังหลังได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อให้เขาสามารถปรับตัวอยู่ในสังคม และดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข

1.4.2 ผู้กระทำผิดหลังปล่อย หมายถึง ผู้พ้นโทษหรือผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวตามคำพิพากษาของศาลจากกรมราชทัณฑ์ และผู้ที่ถูกปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขที่อยู่ภายใต้การดูแลของกรมคุมประพฤติ

1.4.3 แนวทาง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของ “แนวทาง” ว่าหมายถึง หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนว

นักวิชาการส่วนมากให้ความหมายว่า แนวทาง หมายถึง วิธีการ ขั้นตอน หรือวิถีทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือข้อกำหนดที่วางไว้

ในที่นี้ แนวทาง หมายถึง ข้อเสนอ หรือข้อเสนอแนะ ของวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนา ในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

1.4.4 การพัฒนา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของ “พัฒนา” ว่าหมายถึง การทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น

นักวิชาการส่วนมากให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย ที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโต ปรับปรุงให้ดีขึ้น งอกงาม และเหมาะสมขึ้น

ในที่นี้ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือวิธีการจากการสงเคราะห์หลังปล่อยแบบเดิมไปสู่รูปแบบหรือวิธีการใหม่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ และทำให้การสงเคราะห์หลังปล่อยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4.5 การกระทำผิดซ้ำ หมายถึง การที่ผู้กระทำผิดหลังปล่อยหรือผู้พ้นโทษต้องพบกับความยากลำบากในการปรับตัว หรือไม่สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุขได้ ทำให้วนกลับไปกระทำความผิดใด ๆ จนถูกจับกุมไปดำเนินคดีอีก

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

1.5.2 ได้แนวทางในการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานการสงเคราะห์หลังปล่อยในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติต่อไป

1.5.3 สามารถนำแนวทางนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับนานาประเทศ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อย จากเอกสาร วารสาร และตำราต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีตีตรา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย
- 2.3 สถานการณ์การสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน
- 2.4 แนวทาง และทิศทางที่จะนำมาพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีตีตรา

ทฤษฎีตีตรา (Labeling Theories) เป็นกลุ่มทฤษฎีอาชีววิทยาที่มีมุมมองต่อสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมอาชญากรรมแตกต่างไปจากทฤษฎีอื่น โดยเชื่อว่าการศึกษาที่มุ่งเฉพาะพฤติกรรมอาชญากรรมหรือตัวอาชญากรเท่านั้น ไม่สามารถทำให้เข้าใจปรากฏการณ์อาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน ได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง จำเป็นต้องศึกษาอาชญากรรมโดยมองที่ส่วนประกอบทางสังคมทั้งหมด (Entire Social Context) หรืออีกนัยหนึ่งการศึกษาอาชญากรรมจำเป็นต้องศึกษาจากปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาชญากรรมนั้นด้วย ซึ่งรวมถึงปฏิกิริยาโต้ตอบจากหน่วยงานของรัฐต่อบุคคลและเหตุการณ์ที่ถูกกฎหมายบัญญัติว่าผิดกฎหมาย (พรชัย ชันดี, 2553 : 266)

แนวคิดทฤษฎีตีตราได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์โดยสัญลักษณ์ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของภาษาหรือสัญลักษณ์ ซึ่งได้ถูกใช้ในกระบวนการติดต่อสื่อสารทางสังคม โดยมีหลักการพื้นฐานว่าบุคคลจะสร้างหรือมีความสำนึก หรือให้ความหมายแก่ตนเองต่อบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ใด เฉพาะในกระบวนการติดต่อสื่อสารในสังคมเท่านั้น (สำนักสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์, 2555)

เลอเมิร์ต (Lemert Edwin, 1951) เน้นให้เห็นว่ากระบวนการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรเป็นการปรับตัวหรือตอบโต้ของบุคคลต่อปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมหรือต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเขาในลักษณะหมกหนทางเลือกพฤติกรรมตนเองทั้งนั้น เพราะปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมจะก่อให้เกิดการปิดกั้นระหว่างบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนกับชุมชน บุคคลดังกล่าวก็จะถูกแยกตัวออกจากสังคมหรือชุมชน

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากกระบวนการที่ปัจเจกชนได้ให้ความหมายหรือสร้างความสำนึกตนเองว่าเป็นอาชญากรหรือผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากการที่ปัจเจกชนได้ถูกตีตราหรือประณามจากบุคคลอื่นในสังคม

สำหรับคนที่ได้ชื่อว่าเป็นอาชญากรนั้น ในเบื้องต้นเขาอาจจะไม่มีความรู้สึกว่าเขาตนเองเป็นอาชญากร บางคนต้องคิดฆ่าคนตายเนื่องจากบันดาลโทสะ ถูกเหยียดถูกเหยียดหยามและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ อารมณ์ชั่ววูบพลิกผันชีวิตของเขาจากการเป็นคนปกติไปสู่การเป็นนักโทษในเรือนจำ การเรียนรู้และจิตวิญญาณของความเป็นอาชญากรจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับขณะอยู่ในคุก เขาต้องค้นหาใกล้ชิดสนิทสนมกับอาชญากรตัวจริง เพื่อนทุกคนต่างก็รับรู้ตรงกันว่าเขาคืออาชญากรฆ่าคนตาย เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว ทัศนคติในเชิงลบของสังคม เหตุผลการไม่รับเข้าทำงานของนายจ้าง ความหวาดระแวงของคนรอบข้าง สายตาของเพื่อนบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จะเป็นเครื่องมือที่ตอกย้ำในการประทับตราอาชญากรให้กับเขาได้เป็นอย่างดี ในที่สุดเขาก็หมดทางเลือก เกิดความรู้สึกต่อต้านสังคม ขอมรับอย่างแท้จริงว่าตัวเองคืออาชญากรเต็มตัว กล่าวที่จะเข้าสู่วงการอาชญากรและพร้อมที่จะก่ออาชญากรรมอื่น ๆ ได้อีก

ทฤษฎีการตีตรามีประโยชน์ต่อวงการอาชญาวิทยามาก เพราะได้มีการนำแนวคิดไปปรับใช้ในการแก้ไขผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดเล็กน้อยหรือความผิดครั้งแรกที่ไม่ร้ายแรง โดยให้บุคคลเหล่านี้ได้มีโอกาสแก้ตัว ในลักษณะการพิพากษาให้รอลงอาญาหรือการคุมประพฤติ แม้ผู้ที่ถูกตัดสินจำคุกไปแล้วระยะหนึ่ง เมื่อมีความประพฤติดี มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าสำนึกหรือตระหนักในการกระทำผิดก็มีการลดโทษให้ หรือพักการลงโทษ ปลดปล่อยตัวก่อนกำหนดพ้นโทษจริงตามคำพิพากษาของศาล รัฐบาลเองก็มีแนวนโยบายในการพัฒนาฝึกฝนอบรมผู้กระทำความผิดทั้งในด้านความรู้ ความคิดและจิตสำนึก ให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ดี ลดการประทับตราของสังคม ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถปรับปรุงตัวและกลับเข้าสู่สังคมได้ตามปกติ (สำนักพัฒนาพฤตินิสัย, กรมราชทัณฑ์ : 2555)

การลงโทษจำคุกเป็นการตีตราผู้กระทำความผิด มนุษย์ทุกคนไม่มีใครไม่เคยกระทำความผิด เพียงแต่ความผิดที่กระทำจะปรากฏหรือไม่เท่านั้น มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี แต่มนุษย์มีพฤติกรรมตามสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น การตีตราผู้กระทำความผิดที่เคย

ต้องโทษจำคุกมาแล้วว่าเป็นอาชญากร โดยไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคคลนั้นได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ทำให้ผู้กระทำความผิดถลำลึกไปในทางที่เป็นภัยต่อสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดถูกสังคมรังเกียจ จึงไม่มีโอกาสทำงานสุจริตหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เมื่อสังคมไม่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกไม่อยากกลับตัวเป็นคนดี เกิดความรู้สึกเกลียดแค้นต่อต้านเป็นปฏิปักษ์กับสังคม จึงหวนกลับมากระทำความผิดอีก เท่ากับสังคมบังคับให้บุคคลเหล่านี้กลับไปกระทำความผิดอีก

ดังนั้นบุคคลในสังคมไม่ควรตีตราหรือประณามผู้กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร ควรให้อภัย ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้ใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติในสังคม ควรมองผู้กระทำความผิดว่าเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์อาจทำผิดพลาดกันได้ เมื่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่งคือ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีและกลับเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สังคมจึงไม่ควรสร้างเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อปิดโอกาสของผู้กระทำความผิดในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ การให้สังคมยอมรับผู้กระทำความผิดกลับเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขมีเพียงทางเดียว คือ ผู้กระทำความผิดต้องพิสูจน์ตนเองให้สังคมได้รับรู้ว่า ตนแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมให้เป็นพลเมืองดีแล้ว ซึ่งคงต้องใช้เวลาการพิสูจน์ตนเอง และเมื่อเวลาผ่านไป ผู้กระทำความผิดอาจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้

การนำแนวคิดทฤษฎีนิติตรามาใช้ในการรอกการลงโทษ โดยที่แนวคิดทฤษฎีนิติตราเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้กับเกณฑ์รอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ได้ เนื่องจากการรอกการลงโทษเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีเช่นเดียวกัน การแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์รอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคแรก ขยายโทษจำคุกที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดได้ จากโทษจำคุก 2 ปี เป็นโทษจำคุก 3 ปี เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษได้มากขึ้น เกณฑ์รอกการลงโทษในปัจจุบันจึงเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีได้ในระดับหนึ่ง เพราะทำให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกยังไม่ต้องโทษจำคุกมาก่อน สำหรับความผิดที่กระทำโดยเจตนาและไม่ใช่ความผิดลหุโทษ แม้ศาลได้พิเคราะห์ถึงเหตุอันควรปรานีของบุคคลนั้นแล้ว สมควรที่จะได้รับการรอกการลงโทษก็ตาม เป็นการไม่เปิดโอกาสให้บุคคลนั้นกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้อีก ต้องจำคุกสถานเดียว เป็นกรณีที่กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษได้อย่างยุติธรรมและเหมาะสมในการพิพากษา (มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะนิติศาสตร์, 2553)

ดังนั้นจะเห็นว่าทฤษฎีนิติตราเป็นทฤษฎีทางอาชีววิทยาที่มองว่าการกระทำผิดซ้ำของผู้ที่เคยกระทำผิดมาก่อนนั้นเป็นเพราะเกิดจากการที่สังคม หรือชุมชนปิดกั้นโอกาสไม่ให้พวกเขาได้

กลับตัว หรือกีดกันการเข้ามาอยู่ในสังคม เช่น ไม่ให้เข้ามาอยู่ในชุมชน ไม่รับเข้าทำงาน ถูกมองด้วยสายตาที่เหยียดหยาม เป็นต้น ทำให้เขารู้สึกว่าตัวเองถูกสังคมรังเกียจ ไม่มีใครยอมรับ ไม่มีใครเปิดโอกาสให้เขาได้ปรับปรุงแก้ไขตัวเอง จึงเกิดพฤติกรรมที่ต่อต้านหรือเป็นปฏิปักษ์กับสังคม ซึ่งทำให้เขาหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำโดยการกลับเป็นอาชญากรไปจริงๆ ตามที่สังคมมอง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย

การสงเคราะห์หลังปล่อย (After-Care Services) สำหรับประเทศไทยเรานั้นนับว่ายังไม่เป็นที่รู้จักหรือแพร่หลายกันมากนัก เนื่องจากยังขาดการยอมรับจากสังคม ขณะที่ในต่างประเทศนั้น การสงเคราะห์หลังปล่อยจะได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ในสังคมของเขาคำว่า “การสงเคราะห์หลังปล่อย” นี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ” ซึ่งแต่เดิมมาในสังคมไทยเราจะรู้จักคำว่า “การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ” เสียมากกว่า แต่เพื่อเป็นการเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อจะหลีกเลี่ยงการตีตราแก่ผู้พ้นโทษ จึงหลีกเลี่ยงคำว่า “การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ” หันมาใช้คำว่า “การสงเคราะห์หลังปล่อย” แทน (นันทนา ชัยจิตวนิช, 2534 : 25)

2.2.1 ความหมายของการสงเคราะห์หลังปล่อย

จากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 เกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขผู้กระทำผิด ณ กรุงลอนดอน ในปี ค.ศ. 1960 ได้ให้คำจำกัดความการสงเคราะห์หลังปล่อยว่า คือ การให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน และให้ความช่วยเหลือทางวัตถุจิตใจ เช่น การช่วยเหลือในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐาน เสื้อผ้า อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การรักษาพยาบาล ตลอดจนการจัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องความต้องการด้านอารมณ์ของผู้พ้นโทษ การจัดหางานให้ทำ การให้คำปรึกษาแนะนำ และการให้ความเป็นเพื่อน เป็นต้น (Barry Patrick, 1966 : 5 ,อ้างถึงใน วรสุดา พาณิชยพิศาล, 2544 : 29)

ประเสริฐ เมฆมณี (2536 : 131) ได้ให้ความหมายของการสงเคราะห์หลังปล่อย (After-Care Services) ว่าหมายถึง การสงเคราะห์ผู้ต้องขังซึ่งได้รับการพักการลงโทษ หรือได้รับการปลดปล่อย

ทวี ชูทรัพย์ (2528 : 119) ได้ให้คำจำกัดความว่าการสงเคราะห์หลังปล่อย คือ การสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษหรือได้รับการปลดปล่อย ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญทั้งนี้เนื่องจากผู้ต้องขังซึ่งต้องโทษอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นเวลานาน สภาพทางสังคมและ

สภาพทางครอบครัวย่อมเปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวแตกแยกเป็นผลให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปแล้วขาดผู้อุปการะหรือไม่มีหลักแหล่งพอที่จะประกอบอาชีพสุจริตหาเลี้ยงชีพได้ ต้องเที่ยวเตร่เร่ร่อนอยู่ในที่ต่าง ๆ เพราะความจำเป็นบังคับ ในที่สุดอาจจะหวนกลับไปประกอบอาชีพอาชญากรรม และเข้ามาต้องโทษอีกอย่างไม่รู้จบสิ้น ซึ่งจะ เป็นภัยต่อความสงบสุขของสังคมและการทำมาหาเลี้ยงชีพของสุจริตชนโดยทั่วไป

อรรถ ฐาบรรณ (2532 : 468) ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย คือ การให้การดูแลผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวใหม่ ๆ ซึ่งไม่มีที่พักอาศัย และไม่มีงานทำเป็นกิจจะลักษณะ โดยให้บริการด้านที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ยารักษาโรค และมีเจ้าหน้าที่คอยให้การแนะนำในปัญหาส่วนตัวและปัญหาอื่น ๆ ตามคำจำกัดความที่หลายท่านได้ให้ไว้ข้างต้น

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการสงเคราะห์หลังปล่อย หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ปกป้อง และบริการในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังหลังได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อให้เขาสามารถปรับตัวอยู่ในสังคม และดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข

2.2.2 ประเภทของการสงเคราะห์หลังปล่อย

การสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังการปลดปล่อยที่มีปัญหาเดือดร้อนกันทั่วไปนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (เบญจวัฒน์ ศิวะบรรณ, 2528 : 94)

1. การสงเคราะห์แบบบังคับ (Compulsory After-Care) สำหรับผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไข คือ ได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล โดยได้รับการพักการลงโทษ (Parole) หรือลดวันต้องโทษ (Good-Time Allowance) เป็นต้น ดังนั้น การให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยประเภทนี้ จึงเป็นการสงเคราะห์โดยการติดตามดูแล หรือที่เรียกว่าคุมประพฤติ ให้ผู้ได้รับการปลดปล่อยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

2. การสงเคราะห์แบบไม่บังคับ (Voluntary After-Care) แก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล (Discharged Prisoners) และผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากได้รับการพระราชทานอภัยโทษ (Pardon) ซึ่งการสงเคราะห์ประเภทนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ที่ได้รับการปลดปล่อย

2.2.3 รูปแบบการสงเคราะห์หลังปล่อย

การสงเคราะห์หลังปล่อยแก่ผู้พ้นโทษ สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ โดยส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลัก ดังนี้ (นันทนา ชัยจิตวนิช, 2534 : 34)

1. การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของเงิน (In Cash) ได้แก่

- 1.1 ค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา ในกรณีผู้กระทำผิดไม่มีเงินสำหรับเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม ของตนหลังจากที่ได้รับการปลดปล่อยออกมา
- 1.2 ค่าเบี้ยเลี้ยงระหว่างเดินทางกลับภูมิลำเนา กรณีที่ได้รับการปลดปล่อยออกมาโดยไม่มีเงินติดตัวเลยหรือไม่พอกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับภูมิลำเนา
- 1.3 ค่าอาหาร ผู้พ้นโทษที่ไร้ญาติขาดมิตร ไม่มีที่พึ่งและยังไม่มีงานทำ จำเป็นต้องรับค่าอาหารประทังชีวิตขณะออกหางานทำ เนื่องจากความอดอยากหิวโหยอาจเป็นสาเหตุที่จะทำให้เกิดการหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้
- 1.4 ค่ารักษาพยาบาล สำหรับผู้พ้นโทษบางรายที่มีปัญหาเรื่องความเจ็บป่วย
- 1.5 เงินทุนประกอบอาชีพ ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มักได้รับความรังเกียจจากสังคม ประสบปัญหาความยากลำบากในการหางานทำ การหันมาประกอบอาชีพอิสระ เช่น การลงทุนค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เปิดร้านตัดเย็บ เป็นต้น ซึ่งเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของผู้พ้นโทษ
- 1.6 ส่งเรียนวิชาชีพ ฝึกวิชาชีพ ผู้พ้นโทษบางรายไม่สามารถหางานทำได้ เนื่องจากไม่มีทักษะในการทำงาน หรือมีความสามารถที่ไม่ตรงกับตลาดแรงงาน จึงจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือด้านการฝึกวิชาชีพ

2. การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของวัสดุสิ่งของ (In Kind)

- 2.1 อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค มนุษย์ทุกคนต้องการปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ผู้พ้นโทษที่ขาดที่พึ่งพิงในขณะที่เพิ่งได้รับการปล่อยตัวออกมา ย่อมต้องการสิ่งเหล่านั้นประทังชีวิต ดังนั้นหน่วยงานที่ดำเนินการให้การสงเคราะห์หลังปล่อยตัวอยู่จึงมักมีบริการเหล่านี้ไว้สำหรับช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นการเฉพาะหน้าด้วย
- 2.2 ที่พักอาศัยชั่วคราว หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บ้านกึ่งวิถี” (Halfway House) เป็นสถานที่พึ่งพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษที่ไร้ญาติขาดมิตร ที่ไม่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาได้ทันทีหลังการปลดปล่อยหรือยังไม่ทราบที่ไป นอกจากนั้นแล้ว บ้านกึ่งวิดียังบริการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น คอยให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อปัญหาต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งในปัญหาส่วนตัว ปัญหาการทำงานและการปรับตัวเข้ากับสังคม ตลอดจนให้การรักษาพยาบาลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
- 2.3 ใบรับรองต่าง ๆ เช่น ในกรณีที่ผู้พ้นโทษบางรายต้องการแสวงหาความสงบทางจิตใจโดยการบวช หรือบวชเพื่อเป็นสิริมงคลแก่การเริ่มต้นชีวิตใหม่นั้น จำเป็นต้องมี

ผู้ให้การรับรองในเรื่องความประพฤติ ทางวัดจึงจะยินยอมทำการบวชให้ ผู้พ้นโทษดังกล่าวจึงมีความต้องการความช่วยเหลือโดยการออกไปรับรองความประพฤติ รวมทั้งการสมัครงานเช่นเดียวกัน

3. การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบการให้บริการ (In Services)

3.1 คำปรึกษาแนะนำ ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มักประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคม ฯลฯ การได้รับคำแนะนำปรึกษาในภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแนะนำ ก็เพื่อให้ผู้พ้นโทษได้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนความสามารถในการพัฒนาและการปรับปรุงตนเองและคนใกล้ชิด รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 การบำบัดทางจิตใจ การถูกกักขังมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง และต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เข้มงวด และเมื่อได้รับการปล่อยตัวออกมาก็ต้องเผชิญกับปัญหาจากสังคมภายนอก มีผลทำให้ผู้พ้นโทษส่วนหนึ่งได้รับความกดดันทางจิตใจอย่างสูง จนไม่สามารถที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ การให้การบำบัดด้านจิตใจแก่ผู้พ้นโทษเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยให้เขาสามารถเผชิญชีวิตอยู่ต่อไปในสังคมได้ ซึ่งการบำบัดด้านจิตใจนั้น สามารถกระทำได้ทั้งในลักษณะให้การบำบัดเป็นการส่วนตัว (เฉพาะราย) หรือการให้การบำบัดเป็นรายกลุ่มหรือที่เรียกว่ากลุ่มบำบัด (Group Therapy)

3.3 การรักษาพยาบาล ในกรณีที่ผู้พ้นโทษเจ็บป่วย หากหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยมีบริการให้การรักษาพยาบาลโดยตรงก็จะทำการรักษาพยาบาลให้ แต่หากไม่มีก็จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษด้วยการติดต่อให้การรักษาพยาบาลจากที่อื่น

3.4 การจัดหางาน การช่วยเหลือด้านการจัดหางานอาจทำได้หลายทาง เช่น โดยการติดต่อบริษัท ห้างร้าน โรงงาน โดยตรงให้ช่วยรับผู้พ้นโทษที่ตั้งใจอยากทำงาน และตั้งใจกลับตัวเป็นพลเมืองดีแล้วให้ได้เข้าทำงานกับหน่วยงานดังกล่าว หรือโดยการติดต่อขอความร่วมมือจากกรมแรงงานให้ช่วยจัดหางานให้ทำ หรือโดยการติดต่อขอรับเหมางานฝีมือจากที่อื่นมาให้ผู้พ้นโทษทำในสถานที่ที่ให้การสงเคราะห์นั้นเลย ทั้งเพื่อแก้ปัญหาในกรณีที่ผู้พ้นโทษได้รับการรังเกียจจากสังคม และไม่มีหน่วยงานใดยอมรับเข้าทำงานด้วย

3.5 การติดต่อญาติพี่น้อง ในกรณีที่ผู้พ้นโทษไม่สามารถติดต่อญาติพี่น้องด้วยตนเองได้ อาจมีความต้องการให้หน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยช่วยทำการติดต่อให้หรือในกรณีที่สามารถติดต่อญาติพี่น้องได้เอง แต่ทางครอบครัวปฏิเสธ แสดงความรังเกียจ ไม่ยินดีต้อนรับกลับเข้าสู่ครอบครัว ซึ่งมีผลทำให้ผู้พ้นโทษมีความรู้สึกถูกทอดทิ้ง ขาดที่พึ่งพิงและหมด

ความภาคภูมิใจในชีวิต กรณีนี้ในรายที่ยังต้องการกลับเข้าไปอยู่ในครอบครัวและสภาพครอบครัวเองก็ไม่มีกำลังความสามารถที่จะรับเข้าไปด้วย หน่วยงานอาจจะให้ความช่วยเหลือโดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางช่วยประสานความเข้าใจให้เกิดขึ้น ให้ทางครอบครัวเกิดความเข้าใจ มีความเห็นใจ ให้โอกาสและยอมรับผู้พ้นโทษกลับเข้าสู่ครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง

3.6 การสงเคราะห์บุตร ผู้พ้นโทษบางรายที่ประสบปัญหาด้านต่าง ๆ จนอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถให้การดูแลหรือเลี้ยงดูบุตรของตนเองได้ อาจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษโดยการช่วยสงเคราะห์บุตร จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น

3.7 การส่งเรื่องเพื่อขอรับบริการจากหน่วยงานอื่น ในกรณีที่หน่วยงานไม่สามารถช่วยเหลือผู้พ้นโทษได้ เนื่องจากไม่มีบริการดังกล่าว ทางหน่วยงานอาจจะช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยการส่งเรื่องราวเพื่อขอรับบริการจากหน่วยงานอื่น (Refer care)

2.2.4 หลักการสงเคราะห์หลังปล่อย

หลักของการสงเคราะห์หลังปล่อย (นันทนา ชัยจิตวนิช, 2534 : 28-29) นับเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยเพื่อให้ความช่วยเหลือ พัฒนาผู้พ้นโทษให้สามารถกลับตัวเป็นคนดี ให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติร่วมกับสังคมต่อไปได้ อันเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำผิดซ้ำได้ทางหนึ่ง ซึ่งหลักการของการสงเคราะห์หลังปล่อย มีดังนี้

1. จะต้องเป็นการช่วยเหลือที่ตรงต่อปัญหาและความต้องการของผู้พ้นโทษและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก อันเป็นการป้องกันปัญหาอาชญากรรมได้อีกทางหนึ่ง

2. จะต้องมีการฟื้นฟู บูรณาการภาพทางสังคมของผู้พ้นโทษ เช่น มีการสงเคราะห์ในด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสามี – ภรรยา หรือญาติพี่น้องภายในครอบครัวหรือปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร รวมทั้งปัญหาความเดือดร้อนของครอบครัวในกรณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกด้วย

3. จะต้องช่วยปรับสภาพชีวิตของผู้พ้นโทษ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองเพื่อจะเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป

4. จะต้องฟื้นฟูทางด้านจิตใจ และฟื้นฟูด้านอาชีพแก่ผู้พ้นโทษ

5. ในบางกรณีจะต้องพิจารณาถึงการโยกย้ายหรือตั้งถิ่นฐานใหม่ของผู้รับบริการสงเคราะห์และครอบครัวด้วย ทั้งนี้เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้งดั้งเดิมที่มีอยู่ หรือการแก้แค้นทดแทนจากคู่กรณี ตลอดจนการป้องกันปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนที่เคยอาศัยอยู่แต่เดิมด้วย

วรรณิ วิษิตนันท์ (2522 : 48-49) ได้ระบุถึงความต้องการของผู้ต้องโทษ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ที่พักพิงชั่วคราว เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้พ้นโทษที่ไร้ญาติขาดมิตร ผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาได้ทันทีที่ได้รับการปล่อยตัว หรือผู้ที่ไม่มีทางไป จึงจำเป็นต้องมีที่พักพิงให้คนเหล่านี้อาศัยอยู่ชั่วคราวจนกว่าจะหาทางไปได้
 2. อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม สำหรับผู้พ้นโทษที่ไร้ญาติขาดมิตรที่จะให้การอุปการะดูแลเสื้อผ้า และเครื่องนุ่งห่ม จึงมีความจำเป็น
 3. การจัดหางาน ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มักมีปัญหาด้านการหางานทำ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมาย ตลอดจนความรู้สึกและทัศนคติของคนในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยยอมรับและไว้วางใจผู้ที่เคยต้องโทษจำคุก
 4. การเงิน ผู้พ้นโทษบางรายอาจมีปัญหาทางการเงิน เช่น ไม่มีค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา ไม่มีเงินทุนสำรองที่จะใช้จ่ายระหว่างที่ยังหางานทำไม่ได้ หรือไม่มีเงินทุนประกอบอาชีพ เป็นต้น
 5. การรักษาพยาบาล เนื่องจากอาจมีผู้พ้นโทษบางคนที่ยังไม่หายจากอาการเจ็บป่วย เมื่อได้รับการปล่อยตัว หรืออาจเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้นภายหลังที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว ดังนั้นการรักษาพยาบาลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอีกประการหนึ่ง
 6. ใบรับรองต่างๆ รวมทั้งการส่งเรื่องเพื่อขอรับบริการจากหน่วยงานอื่น เช่น การรับรองความประพฤติในการสมัครงาน การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ
 7. คำแนะนำปรึกษา การที่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ต้องออกจากสังคมไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเวลานานพอสมควร ทำให้ไม่ทราบถึงความเป็นไปของเหตุการณ์ภายนอก เมื่อพ้นโทษออกมาก็มักรู้สึกไม่มั่นใจในตัวเอง จึงต้องการคำปรึกษาในด้านต่าง ๆ
- ดังนั้นในการสงเคราะห์หลังปล่อยแก่ผู้พ้นโทษก็เพื่อให้พวกเขาสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมและสังคมภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานได้นั้น จะต้องเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ตรงต่อปัญหาและความต้องการของผู้พ้นโทษ

2.2.5 ประโยชน์ของการสงเคราะห์หลังปล่อย

การสงเคราะห์หลังปล่อยเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ดังนี้ คือ (นันทนา ชัยจิตวนิช, 2534 : 34-35)

1. ประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้กลับตนเป็นคนดี โดยมีการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในทางสติปัญญา ความสามารถ ทางจิตใจ ทางสังคม และส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษประกอบอาชีพโดยสุจริตต่อไป
2. ประโยชน์ต่อสังคม เป็นการช่วยลดภาระในการปราบปรามของระบบงานยุติธรรม และช่วยประหยัดงบประมาณของรัฐในการที่จะไม่ให้มีการสูญเสียเกิดขึ้นจากการกระทำผิดอีก โดยการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำในสังคม และในขณะเดียวกันผู้พ้นโทษก็มีโอกาสหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว
3. ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ เป็นการส่งเสริมพัฒนาด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ เมื่อไม่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ก็ส่งผลให้เศรษฐกิจให้ดีขึ้น
4. เป็นการปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรมและหลักเมตตาธรรมที่สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาและความเจริญทางอารยธรรมแห่งสังคมมนุษย์
5. เป็นการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนในสังคม

2.2.6 การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทย

เมื่อทฤษฎีการลงโทษได้เปลี่ยนจากการลงโทษแบบโหดร้ายทารุณเพื่อการแก้แค้นทดแทน มาสู่การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้พวกเขากลับตนเป็นคนดี และเพื่อช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขเหมือนคนทั่วไป ประเทศไทยจึงได้จัดให้มีการสงเคราะห์หลังปล่อยขึ้น

การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยได้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคัดค้านคนจรจัดและคนที่เคยต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ. 127 ขึ้น โดยมีการส่งตัวบุคคลที่ตรงตามพระราชบัญญัตินั้นไปอยู่ตามหัวเมือง โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้ควบคุมดูแลความประพฤติ ชีวิตความเป็นอยู่ และจัดที่ดินให้บุคคลเหล่านั้นได้ทำกิน ซึ่งวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้มีเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีที่ดินทำกิน จะได้ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก (วิวิทย์ จตุปาริสุทธิ, 2512 : 60) ซึ่งแม้จะเป็นการสงเคราะห์ที่มีลักษณะเป็นการบังคับกึ่งลงโทษ แต่ก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากบุคคลเหล่านั้นแต่ความพยายามดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นผลนัก เนื่องจากที่ที่จัดให้บุคคลเหล่านั้นเข้าไปอยู่ส่วนใหญ่มีสภาพการทำมาหากินที่แร้นแค้น โรคภัยไข้เจ็บชุกชุม ขาดแคลนการรักษาโรค ประกอบกับเจ้าหน้าที่ที่ทำการควบคุมดูแลความประพฤติ การทำมาหากิน ต่างก็มีภาระหน้าที่มากพออยู่แล้ว จึงไม่มีเวลาพอที่จะอบรมสั่งสอนและ

ติดตามผู้พ้นโทษได้ ส่วนพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ผู้พักการลงโทษ พ.ศ. 2497 ให้อยู่ประมาณ 1-2 ปีก็ถูกยกเลิกไป นอกจากนั้นยังมีกฎหมายที่กีดกันด้านการทำงานของผู้พ้นโทษ เช่น การกำหนดคุณสมบัติข้าราชการพลเรือน ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ร.บ. ทนายความ กฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่ และวิชาชีพเวชกรรมแพทยสภา ได้กำหนดไว้ว่าไม่รับผู้เคยได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษา

เมื่อปี พ.ศ. 2483 ได้มีการจัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้น เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับความผาสุก ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยการช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อน ตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งครอบคลุมถึงการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษด้วย (นันทนา ชัยจิตวนิช, 2534:44) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2499 จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พร้อมด้วยท่านผู้บัญชาการเสนาบดี พิบูลสงคราม ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสงเคราะห์หลังปล่อย บริจาคเงิน จำนวน 10,000 บาท แก่กรมราชทัณฑ์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังและการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยมีการจัดตั้งเป็นมูลนิธิพิบูลสงครามขึ้นเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 แต่เนื่องจากมูลนิธิดังกล่าวมีเงินทุนสำหรับดำเนินการเพียง 10,000 บาท การสงเคราะห์ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษจึงไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2517 ได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานของมูลนิธิพิบูลสงคราม โดยกรมราชทัณฑ์ได้ปรับปรุงอาคารทัณฑสถานหญิงเดิม ซึ่งอยู่หน้าเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเป็นสำนักงานที่จะให้การสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษ โดยใช้ชื่อว่า “บ้านสวัสดิ” เพื่อให้บริการแก่ผู้พ้นโทษที่เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ โดยได้รับความร่วมมือจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินจัดซื้อเครื่องใช้สำนักงาน เริ่มเปิดดำเนินการตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา โดยให้บริการดังนี้

1. ให้ที่อยู่อาศัยชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษ
2. จัดหาอาหารให้ 2 มื้อ ขณะพักในบ้านดังกล่าว
3. ติดต่อจัดหางานให้ทำ
4. จัดส่งกลับภูมิลำเนาเดิม โดยจ่ายค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงในรายที่เดือดร้อน และผู้ที่ไม่อยู่ในข่ายที่ทางเรือนจำจะจ่ายให้ได้ทุนประกอบอาชีพตามสมควร
5. ให้การสงเคราะห์ในเรื่องอื่นๆ อาทิ การให้คำปรึกษาแนะนำและการส่งตัวไปรับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ได้รับเงินอุดหนุนจากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ปีละประมาณ 20,000 บาท ตลอดจนได้รับเงินจากผู้มีจิตศรัทธาและดอกผลจากมูลนิธิด้วย การดำเนินงานของมูลนิธิฯ อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการกรมราชทัณฑ์และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกรวม 15 คน โดยมีอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นประธาน

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2534 คณะรัฐบาลได้มีมติให้ย้ายเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครจากที่ตั้งเดิมมาอยู่ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยได้รื้อถอนอาคารต่างๆ รวมทั้งบ้านสวัสดิ์ เพื่อก่อสร้างสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ (สมบุญ ประสบเนตร, 2536:114) ทำให้การดำเนินงานของบ้านสวัสดิ์หยุดพักไป โดยบ้านสวัสดิ์ได้เปิดทำการอีกครั้ง โดยได้รับเงินบริจาค จากพันเอกนายแพทย์หลวงประดิษฐไพฑูริย์และคุณหญิงเป็นจำนวนกว่า 9 ล้านบาท ในการก่อตั้งบ้านกึ่งวิถีซึ่งตั้งอยู่บริเวณหน้าเรือนจำกลางคลองเปรมและได้กราบทูลอาราธนาสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกเป็นองค์ประธานในการวางศิลาฤกษ์ในวันที่ 9 มีนาคม 2538 ในการนี้สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานคำแนะนำแก่กรมราชทัณฑ์ในการประสานงานกับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เพื่อขอความร่วมมือหาแนวทางให้มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีหรือกิจการอื่นๆ ที่ให้การสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษ ประกอบกับกรมราชทัณฑ์มีนโยบายในการขยายการดำเนินงานบ้านสวัสดิ์ให้กระจายไปทุกภูมิภาค และมีหนังสือสั่งการที่ มท 0904/581 ลงวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 เรื่องการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถี ได้มีเรือนจำ หรือทัณฑสถาน ที่มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถี หรือขอความร่วมมือจากเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ให้ใช้วัดเป็นที่พักชั่วคราวของผู้พ้นโทษ (ส่วนสังคมสงเคราะห์สวัสดิการ สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์, 2543:87)

เรือนจำที่สร้างบ้านกึ่งวิถี

1. บ้านสวัสดิ์ บริเวณหน้าเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร
2. เรือนจำพิเศษมีนบุรี
3. เรือนจำกลางอุบลราชธานี
4. เรือนจำจังหวัดปัตตานี

บ้านถึงวิธีมีการให้บริการต่างๆ ดังนี้

1. การให้การสงเคราะห์ด้านที่พักชั่วคราวระหว่างติดต่อญาติ หรือหางานทำไม่มีที่พักเป็นต้น
2. ให้การสงเคราะห์ด้านค่าพาหนะเดินทางพร้อมเบี้ยเลี้ยงระหว่างเดินทาง

กรมราชทัณฑ์ได้ให้การสงเคราะห์ค่าพาหนะเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมของผู้พ้นโทษ โดยค่าพาหนะเดินทางในลักษณะเหมาจ่ายเท่าที่จ่ายจริงในอัตราค่าสุดของยานพาหนะประจำทางในเส้นทางนั้นๆ จากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ที่ได้รับการปล่อยตัวถึงที่พักอาศัยของผู้พ้นโทษซึ่งเคยอยู่หรืออาศัยก่อนวันต้องโทษตามที่ระบุไว้ในทะเบียนบ้านของผู้พ้นโทษนั้นๆ ในกรณีที่เดินทางโดยรถไฟสามารถของหนังสือและตั๋วรถไฟได้ที่ฝ่ายพัสดุ กองคลัง เพื่อจ่ายแทนเงินสด

ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางในลักษณะเหมาจ่าย โดยให้ถือปฏิบัติตามนัยมาตรา 16 แห่งพระราชกฤษฎีกา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. 2526 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2534

ส่วนผู้พ้นโทษที่ไม่อยู่ในเกณฑ์ของการรับการช่วยเหลือจากทางราชการ ให้ขอความช่วยเหลือจากบ้านถึงวิธีหรือกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

1. สงเคราะห์ทุนประกอบอาชีพ

กรมราชทัณฑ์ได้ร่วมกับมูลนิธิปิณุลสงเคราะห์ ให้ความอุปถัมภ์ของกรมราชทัณฑ์ให้การสงเคราะห์เรื่องทุนประกอบอาชีพแก่ผู้พ้นโทษที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน โดยมีหลักเกณฑ์ในการขอรับความช่วยเหลือ ดังนี้

- การสงเคราะห์เรื่องทุนประกอบอาชีพในวงเงิน ได้รายละเอียด 8,000 บาท หากเกินกำหนดให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ผู้ถูกคุมประพฤติ และผู้พ้นโทษ หรือผู้มีอำนาจโดยการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก ข้อมูลจากการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น
- ผู้รับการสงเคราะห์ต้องมีที่อยู่ที่แน่นอน เพื่อการติดตามผล
- การผ่อนชำระคืนตามกำลังความสามารถของแต่ละบุคคล ประมาณ 200-500 บาทต่อเดือน โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย
- ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวยากจนไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ

- ศึกษาข้อมูลจากการเยี่ยมบ้านประกอบการพิจารณา การสังเกต พฤติกรรมการแสดงออกของผู้พื้นไทย เช่น ความขยันขันแข็ง เป็นผู้สนใจใฝ่หาอาชีพสุจริต เพื่อให้มีรายได้ช่วยเหลือครอบครัว
- ความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพของผู้พื้นไทย เช่น มีความถนัด และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ความเป็นไปได้ของตลาดรองรับ เป็นต้น
- มีผู้รับประกัน 1-2 คน ตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีอาชีพรายได้มั่นคงแน่นอน

2. ให้คำแนะนำปรึกษา

3. ช่วยติดต่อหางานให้ทำ

ผู้ต้องขังที่จะขอรับการสงเคราะห์ จะต้องนำหลักฐานมาประกอบการพิจารณา ดังนี้

1. ใบ รท. 25 (ใบบริสุทธิ์)
2. บัตรประจำตัวประชาชน
3. สำเนาทะเบียนบ้าน
4. หลักฐานอื่นๆ ที่ทางราชการออกให้

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถี

1. เงินทุนในการดำเนินงานน้อย ไม่เพียงพอต่อการขยายความช่วยเหลือผู้พื้นไทย
2. ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่รู้จักบ้านกึ่งวิถี ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการ

ระบบสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยยังไม่ครบวงจร เนื่องจากขาดกฎหมายหรือพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้พื้นไทย ซึ่งก่อให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการสงเคราะห์ผู้พื้นไทย และไม่มีเอกภาพในการดำเนินงาน (ภูวดล ภูษานี, 2542:180-184)

ข้อจำกัดด้านสถานที่ ที่รองรับผู้พื้นไทยได้จำนวนน้อย และยังคงอยู่ใกล้เรือนจำ ทำให้ผู้พื้นไทยรู้สึกไม่อยากอยู่

สาธารณชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการสงเคราะห์ผู้เคยต้องโทษ (ประสาน ทองภักดี, 2536:74)

ภาคเอกชนอื่นๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ มีดังนี้

1. สภาสังคมสงเคราะห์ เป็นองค์กรเอกชนที่ดำเนินงานเพื่อให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ และจัดได้ว่าเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องกันมานาน สภาสังคมสงเคราะห์ได้จัดตั้ง “บ้านร่มเย็น” ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2525 เพื่อให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องที่พักพิงชั่วคราวและการฝึกวิชาชีพด้านการเกษตร หรือช่างไม้แก่ผู้พ้นโทษที่ยังไม่มีอาชีพ ผู้พักการลงโทษ ผู้ผ่านการฝึกอบรม หรือสถานกักกัน หรืออื่นใดในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งผู้ถูกคุมประพฤติโดยคำสั่งศาล ซึ่งสมัครใจเข้าพักในบ้านดังกล่าว ยกเว้นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท แต่เนื่องจากในระยะต่อมาสภาสังคมสงเคราะห์ได้ลดบทบาทในเรื่องการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษไป โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสงเคราะห์ผู้ที่มีปัญหาเดือดร้อนทั่วไป การประสานงานกับกรมราชทัณฑ์เพื่อคัดเลือกผู้พ้นโทษเข้ารับบริการของบ้านร่มเย็นดังกล่าวจึงระงับไป

2. สมาคมสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย สมาคมฯ จัดทำโครงการช่วยเหลือผู้พ้นโทษครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2514 โดยใช้ชื่อว่า “โครงการรัชดาภิเษก” มีวัตถุประสงค์เพื่อจะช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดี โดยการให้ความช่วยเหลือในการบำบัดแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิต และเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้พ้นโทษ ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมให้ยอมรับผู้พ้นโทษ และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป (สแกนต์ ตามไท, 2528:82)

3. มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง เป็นองค์กรการกุศลที่มีขอบเขตการดำเนินงานอย่างกว้างขวาง มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในแง่ของการป้องกันอาชญากรรม มูลนิธิยังช่วยเหลือผู้ยากจนเดือดร้อน ให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยการบริจาคเสื้อผ้า และอาหารเป็นการเฉพาะหน้า ให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับภูมิลำเนา (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, ม.ป.ป. 326)

4. มูลนิธิอาสาสมัครคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ หรือ อสค.รท. (Correctional Volunteers Foundation หรือ CVF) จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2539 โดยนายวิวิทย์ จตุปาริสุทธิ์ รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ร่วมกับชมรมกอล์ฟราชทัณฑ์ บริจาคทุนเริ่มแรกจัดตั้ง จำนวน 300,000 บาท และได้ขอจัดตั้งเป็นมูลนิธิ เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2540 โดยหนึ่งในวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ คือช่วยเหลือบุคคลและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการคุมประพฤติและผู้พ้นโทษด้วย ซึ่งมีรูปแบบในการช่วยเหลือคือ ทุนการศึกษา ทุนประกอบอาชีพ ค่ารักษาพยาบาล ค่าพาหนะ และค่าอาหาร ปัจจุบันมูลนิธิอาสาสมัครคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น มูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยวิธีและรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาระบบปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมกับตำบล เช่น การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ประจำตำบล ที่มีบทบาทประสานความร่วมมือกับประชาคม หมู่บ้าน ตำบล รวมทั้งเครือข่ายยุติธรรมในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ รวมทั้งการติดตามดูแลหลังปล่อย ด้วยการให้คำแนะนำด้านการใช้ชีวิตและการมีงานทำ เพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังที่กลับมากระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างเครือข่ายพันธมิตรราชทัณฑ์ และสนับสนุนนโยบายยุติธรรมชุมชนของกระทรวงยุติธรรม ที่ต้องการทำให้ความยุติธรรมเป็นเรื่องใกล้ตัว มีอยู่ในทุกพื้นที่และจับต้องได้ (กรมราชทัณฑ์, 2550 : ออนไลน์)

2.2.7 การสงเคราะห์หลังปล่อยในต่างประเทศ

เนื่องจากผู้ต้องขังซึ่งต้องโทษอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานเป็นระยะเวลานาน สภาพทางครอบครัวย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปหรือแตกแยก เป็นผลให้ผู้ต้องขังพ้นโทษออกไปแล้วขาดผู้อุปการะ หรือไม่มีหลักแหล่งพอที่จะประกอบอาชีพสุจริตหาเลี้ยงชีพได้ ต้องเที่ยวเตร่เร่ร่อนอยู่ในที่ต่าง ๆ เพราะความจำเป็นบังคับ ในที่สุดอาจจะตกเป็นเหยื่อแห่งอาชญากรรม หมุนเวียนกลับมาต้องโทษอีกไม่รู้จักจบสิ้น นับเป็นภัยต่อความสงบสุขในทางปกครอง และการทำมาหาเลี้ยงชีพของสุจริตชนเป็นอย่างยิ่ง ในนานาอารยประเทศได้ตระหนักถึงภัยแห่งการกระทำผิดซ้ำเป็นอย่างดี จึงได้ดำเนินการสงเคราะห์ผู้ได้รับการปลดปล่อยอย่างแข็งขัน ทั้งในด้านรัฐบาลและเอกชน ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ ข้อ 61 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังพึงเน้นให้เห็นว่า ไม่เป็นการกีดกันผู้ต้องขังไว้นอกสังคม แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเรื่อยไป ฉะนั้น องค์การทางสังคมต่างๆ ที่อาจเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขังได้ ทั้งควรดำเนินการเป็นขั้นตอนภายใต้หลักกฎหมาย และคำพิพากษาของศาลในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิส่วนได้เสียทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงทางสังคม และประโยชน์ทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง” แนวการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังพ้นโทษที่ถือปฏิบัติอยู่ในนานาอารยประเทศ มีดังนี้ (ประเสริฐ เมฆมณี, 2536 2534 : 131-133)

1. การช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ให้ทำงานเป็นลูกจ้างของหน่วยงานเอกชน (Employment Agencies) ได้แก่ การรับนักโทษเด็ดขาดก่อนครบกำหนดโทษหรือพ้นโทษให้ทำงานในบริษัทเอกชนในรูปแบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ (Private-Prison System) หรือการใช้แรงงานผู้ต้องขังรับจ้างนอกเรือนจำ (Work Furlough) ซึ่งในกรณีนี้โดยมากรับเฉพาะผู้ที่มีความประพฤติดี มีฝีมือในการทำงาน และมีประวัติการต้องโทษไม่ร้ายแรง

2. การให้ผู้พ้นโทษทำงานในหน่วยงานของรัฐ (State Employment Services) การรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในลักษณะนี้ มักถูกจำกัดกีดกัน โดยข้อห้ามของกฎหมาย อาทิ พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน กำหนดห้ามมิให้ผู้พ้นโทษประกอบอาชีพราชการ แต่ในทางปฏิบัติจะมีผู้ว่าจ้างผู้พ้นโทษซึ่งมีความประพฤติดี และมีความรู้ในสาขาวิชาชีพทางช่างต่าง ๆ เข้าทำงานเป็นผู้ช่วยเหลือในการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งในกรณีนี้รวมถึงการติดต่อจัดหางานให้แก่ผู้พ้นโทษภายหลังการปลดปล่อยโดยกรมแรงงานด้วย

3. การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยองค์กรการกุศล หรือหน่วยงานอาสาสมัครทั่วไป (Charitable Organizations or Volunteers) โดยช่วยเหลือในด้านการปรับสภาพแวดล้อม หรือรวมถึงการสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย หรือจัดหางานให้ทำด้วย

4. การช่วยเหลือผู้พ้นโทษซึ่งอยู่ในสถานะที่ควรแก่การช่วยเหลือ (Want Aids) ประกอบด้วย การจัดบริการบ้านกึ่งวิถี หรือสถานที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษ (Half Way Houses) การสงเคราะห์ช่วยเหลือทางการเงิน การจัดหายานพาหนะ การจ่ายเงินสะสมปันผล และการจ่ายเครื่องแต่งกายให้แก่ผู้พ้นโทษตามความจำเป็น รวมถึงการจัดกลุ่มช่วยเหลือตนเอง (Self-Help Groups) แก่ผู้พ้นโทษบางประเภท เช่น ผู้พ้นโทษเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

5. การติดต่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นส่วนบุคคลหรือการช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย (Personal Contacts or Legal Aids) มีลักษณะเป็นการมุ่งใช้ปัจจัยทางสังคมสงเคราะห์เกื้อกูลผู้พ้นโทษ เช่น การช่วยเหลือทางกฎหมาย การแนะนำแก้ปัญหา และการปรับสภาพความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พ้นโทษกับครอบครัว หรือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษดังกล่าว นับเป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ ข้อ 80 ซึ่งบัญญัติว่า “นับแต่วาระแรกที่ต้องพิพากษาให้จำคุกควรจะได้พิจารณาถึงอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ และจะต้องส่งเสริมช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังดำรงไว้ซึ่งหรือสร้างเสริมสัมพันธภาพส่วนบุคคล หรือกับสังคมภายนอกเรือนจำ ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครอบครัวของผู้ต้องขัง รวมทั้งการแก้ไขปรุงแต่งความประพฤติให้กลับคืนสู่สังคมปกติต่อไป”

การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศอังกฤษ

แนวความคิดเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเกิดขึ้นเมื่อ จอห์น โฮเวิร์ด มองเห็นความจำเป็นของการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเพื่อให้กลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง โดยสามารถดำรงชีวิต มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวเหมือนคนปกติทั่วไป ดังนั้น เขาจึงพยายามผลักดันให้มีการปรับปรุงระบบราชทัณฑ์ของอังกฤษเพื่อให้เป็นระบบที่มีมนุษยธรรมมากขึ้น โดยรัฐบาลอังกฤษได้นำ

แนวความคิดของโฮเวิร์ด มาดำเนินการออกกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้พ้นโทษเป็นฉบับแรกเมื่อ ค.ศ. 1792 และได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาคม มูลนิธิ และองค์การเอกชนที่ดำเนินการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษอยู่ และได้แจ้งต่อทางราชการเมื่อปี ค.ศ. 1862 ซึ่งถือเป็นการสงเคราะห์จากรัฐบาลโดยตรง และทำให้สมาคมทั้งที่อยู่ในอังกฤษและเวลส์ ซึ่งมีอยู่ 26 สมาคมในขณะนั้นได้ร่วมมือกัน

การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในระยะแรกนั้นเป็นการสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษที่ได้รับการปลดปล่อยเมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษา ตามความสมัครใจของผู้พ้นโทษ ซึ่งดำเนินการโดยสมาคมสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ (Discharged Prisoners Aid Societies) โดยการให้ผู้พ้นโทษที่ได้ขอรับการสงเคราะห์จากสมาคมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้อุปถัมภ์ (Patron) ซึ่งผู้อุปถัมภ์จะต้องหางานให้ผู้อยู่ในอุปการะทำ คอยดูแลทุกข์สุข ให้กำลังใจและรายงานผลต่อคณะกรรมการขององค์การทราบความเป็นไป ส่วนค่าใช้จ่ายในการสงเคราะห์ขั้นแรกนั้นอาจใช้เงินของผู้พ้นโทษเอง ซึ่งได้รับการทำงานในเรือนจำ หากไม่ได้รับหรือไม่เพียงพอก็อาจขอความช่วยเหลือจากท้องถิ่น บิคา มารดา ญาติพี่น้องผู้พ้นโทษ คณะกรรมการประจำอำเภอ หรือคณะกรรมการกลางของสมาคม ต่อมา มีการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษแบบบังคับ (Compulsory After-Care) สำหรับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไข โดยมีสำนักงานคุมประพฤติและติดตามการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ (Probation and After-Care Service) รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลความประพฤติและติดตามผล ส่วนการสงเคราะห์ในด้านที่พักอาศัยชั่วคราว การจัดหางานให้ทำ และการให้คำแนะนำปรึกษาในการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ สำนักงานคุมประพฤติและติดตามการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษจะประสานงานกันกับ องค์การเอกชนให้รับไปดำเนินการ โดยรัฐบาลให้เงินช่วยเหลือครึ่งหนึ่งและเอกชนออกสมทบ อีกครึ่งหนึ่ง ซึ่งปรากฏว่าในปัจจุบัน องค์การเอกชนมีบทบาทในการสงเคราะห์ผู้ต้องโทษและผู้พ้นโทษอย่างกว้างขวาง และได้รับการยอมรับจากรัฐว่า มีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จในการแก้ไขผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ปัจจุบันมีสมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครต่าง ๆ ทั่วประเทศ อังกฤษ แคว้นเวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ จำนวน 267 องค์การ รวมตัวกันจัดตั้งให้มีการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษขึ้น โดยมีองค์การสงเคราะห์ผู้ได้รับการปลดปล่อยแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ (National Association for The Care and Resettlement of Offenders) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า NACRO เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานและประสานงานระหว่างองค์การสมาชิกต่างๆ ในการจัดการสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษโดยมีการดำเนินการดังนี้ (NACRO, 2001:1 อ้างถึงในวรสุดา พาณิชยพิศาล, 2544 : 36)

1. ให้ที่พักอาศัยชั่วคราว โดยการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถี (Half Way Houses) หรือบ้านพักชั่วคราว เพื่อให้ที่พักพิงแก่ผู้พ้นโทษที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไข

2. กระตุ้นให้ผู้พ้นโทษออกหางานทำ ในกรณีที่ไม่สามารถหาเองได้ จะมีการประสานกับกรมแรงงาน สำนักงานจัดหางานของรัฐ องค์การสังคมสงเคราะห์เอกชนจัดหางานให้แก่ผู้พ้นโทษ
3. ให้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มแก่ผู้พ้นโทษที่ขาดแคลน
4. ให้บริการทางด้านการแพทย์เพื่อรักษาพยาบาลทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
5. ให้คำแนะนำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาในการประกอบอาชีพ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น
6. ให้การศึกษาต่อในระดับสูง และการฝึกอาชีพ

นอกจากนั้น ยังให้การสงเคราะห์ครอบคลุมถึงครอบครัวผู้ต้องโทษและผู้พ้นโทษอีกด้วย เช่น จัดหาที่พักอาศัยให้กับครอบครัวผู้ต้องโทษที่ไม่มีที่อยู่อาศัยได้ อยู่จนกว่าจะมีรายได้พอที่จะขยับขยายไปหาที่อยู่ใหม่หรือจนกว่าหัวหน้าครอบครัวจะพ้นโทษ จัดศูนย์สำหรับภรรยาผู้ต้องขังได้มาพบปะกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามสมควร และมีการดำเนินการฝึกอบรมพนักงานอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่คุมประพฤติผู้ที่ได้รับการรอลงอาญาในชั้นศาล และผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากการพักโทษ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐ และเป็นการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมทางหนึ่ง (เบญจวัฒน์ สีวะบรร ,2528 : 96-98)

การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศสหรัฐอเมริกา

เป็นที่ยอมรับกันว่า ความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยเรือนจำหรือทัณฑสถาน คือการที่ผู้กระทำผิดนั้นสามารถกลับคืนสู่สังคมและชีวิตปกติได้ภายหลังการได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ ประกอบกับแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคกัน ถึงแม้จะเคยกระทำผิดมาแล้วไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจหรือความหลงผิดก็ตาม ก็ควรจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลและสังคมให้มีโอกาสได้กลับตัว ดังนั้น ในสหรัฐอเมริกาจึงได้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในเรือนจำและภายหลังการปลดปล่อยอย่างมีมนุษยธรรมและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการสงเคราะห์ภายหลังการปลดปล่อย ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐบาล เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้นกลับคืนสู่สังคมและชีวิตปกติให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

กรมราชทัณฑ์ในสหรัฐอเมริกานำเอาวิธีการปลดปล่อยผู้ต้องโทษให้เป็นอิสระก่อนครบกำหนดมาใช้อย่างกว้างขวาง คือ มีการพิจารณาพักโทษแก่ผู้ต้องขังมากกว่าร้อยละ 60 ของผู้ต้องขังทั้งหมดที่จะได้รับการปล่อยตัว โดยเชื่อว่าการปล่อยผู้ต้องขังด้วยวิธีการพักการลงโทษนี้ ผู้ต้องขังจะได้รับการปลดปล่อยโดยมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด (Supervision) ซึ่งเป็นการ

ช่วยให้ผู้ได้รับการปลดปล่อยเหล่านี้ได้มีโอกาสปรับตัวเข้ากับสังคม ครอบครัว และประกอบอาชีพต่อไปได้ ภายใต้การเอาใจใส่ดูแลของพนักงานคุมประพฤติ (Parole officer) จึงอาจกล่าวได้ว่า การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษหรือการสงเคราะห์หลังปล่อยในสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเป็นการสงเคราะห์แบบบังคับ (Compulsory After-Care Service) ในการควบคุมดูแลให้ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยนั้นปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด นอกจากนั้น ยังเป็นการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ที่พักอาศัย การเงินประกอบอาชีพ การติดต่อครอบครัว ตลอดจนการรักษาพยาบาลทางด้านร่างกายและจิตใจ

ในอดีตผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินเป็นผู้ต้องขังเด็ดขาดให้จำคุกเกินกว่า 1 ปี ก่อนวันที่ 1 พฤศจิกายน 1987 จะมีสิทธิที่จะได้รับการพักการลงโทษ โดยผู้ต้องขังดังกล่าวจะต้องถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาเป็นเวลาเกินกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ หรือตามโทษขั้นต่ำที่ศาลกำหนดไว้ ซึ่งผู้ต้องขังสามารถยื่นขอพักการลงโทษได้ที่เรือนจำทุกแห่ง และจะส่งต่อไปยังคณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษ เพื่อพิจารณาว่าจะสมควรได้รับการพักการลงโทษหรือไม่ โดยเรือนจำหรือทัณฑสถานจะเป็นผู้เสนอรายละเอียดของผู้ต้องขัง ประวัติอาชญากรรม รายงานการสอบสวนคำสนับสนุนจากอัยการและผู้พิพากษา และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไปแล้วผู้ต้องขังจะได้รับการพักการลงโทษก็ต่อเมื่อ ได้รับการตอบรับในการเข้าทำงาน และมีที่อยู่อาศัยแน่นอนหากผู้ต้องขังนั้นเจ็บป่วยก็ต้องมีสถานที่ ๆ จะได้รับการดูแลรักษา

ต่อมาได้มีการยกเลิกการพักการลงโทษตามพระราชบัญญัติปฏิรูปกำหนดโทษปี 1984 ผู้ต้องขังที่ได้รับการตัดสินเป็นผู้ต้องขังเด็ดขาด หลังวันที่ 1 พฤศจิกายน 1987 จะไม่มีสิทธิขอพักการลงโทษ สำหรับพระราชบัญญัติใหม่นี้จะเปลี่ยนแปลงสิทธิประโยชน์ดังกล่าวเป็นการลดวันต้องโทษจำคุก หรือ Good Conduct Time

การลดวันต้องโทษมีไว้เพื่อให้กับผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี ผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินลงโทษเกินกว่า 1 ปี ยกเว้นโทษตลอดชีวิต มีสิทธิจะได้รับการลดวันต้องโทษ โดยเมื่อถึงสิ้นปีของแต่ละปี ผู้ต้องขังจะได้ลดวันต้องโทษ 54 วัน หากไม่ได้กระทำความผิดกฎเรือนจำ และหากผู้ต้องขังได้รับการลดวันต้องโทษแล้ว และกระทำความผิดอีกในปีต่อไป จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับแต่อย่างใด

สำหรับการดูแลหลังการปล่อยตัวผู้ต้องขังในสหรัฐอเมริกา กรมราชทัณฑ์สหรัฐอเมริกาได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ เพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้ต้องขัง โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลในเรื่องนี้ คือ

1. ศูนย์ราชทัณฑ์ชุมชน (Community Corrections หรือ CC) เป็นเหมือนบ้านกึ่งวิถี มีอยู่ประมาณ 250 แห่ง ทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งจัดหาที่อยู่ให้กับผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว และจัดหาโครงการต่าง ๆ ที่เหมาะสมให้กับผู้ต้องขัง เช่น

- การบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดและสุรา
- การจัดหางาน
- การฝึกอบรมบริหารเงิน
- ทักษะในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. โครงการค่ายงานในชนบท (Urban Work Camp Program) ค่ายงานในชนบทก่อตั้งครั้งแรกในเดือนตุลาคม 1990 ผู้เข้าร่วมโครงการเป็นผู้ต้องขังซึ่งได้รับการคัดเลือกโดยจากผู้กระทำผิดไม่อุทธรณ์ โดยใช้เวลาเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 18 เดือน ซึ่ง 12 เดือนแรกผู้ต้องขังเหล่านี้จะต้องทำงานให้กับหน่วยงานที่สนับสนุน และอีก 6 เดือนหลัง ผู้ต้องขังจะเข้าร่วมในโครงการเตรียมตัวก่อนการปลดปล่อย สำหรับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนโครงการนี้ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทยและองค์การทหารผ่านศึก (สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา, 2543:157-158 อ้างถึงใน วรสุดา พานิชย์พิศาล, 2544 : 37-38)

นอกจากการดำเนินงานในภาครัฐบาลแล้ว ประชาชนและสังคมก็มีองค์กรสังคมสงเคราะห์เอกชนและองค์กรทางศาสนาต่าง ๆ เช่น สมาคมเรือนจำอเมริกา (American Prison Association) สมาคมฮาเวิร์ด (Harvard Association) สมาคม Y.M.C.A. ศูนย์แนะแนวฝึกอาชีพและปรุ้งแต่งแก้ไขผู้พ้นโทษ (Vocational and Rehabilitation Guidance Center) และองค์การ The Salvation Army เป็นต้น ซึ่งดำเนินการสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษในด้านที่พักอาศัย ให้บริการด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม จัดหางาน การช่วยเหลือทางกฎหมายและการฝึกอบรมทางศาสนาตลอดจนให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ (เบญจวัฒน์ ศิวะบวร, 2528 : 105-106)

การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศญี่ปุ่น

การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศญี่ปุ่นเริ่มขึ้นโดยองค์การเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยในช่วงตอนปลายศตวรรษที่ 18 ปรากฏว่ามีผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระฆ่าตัวตายเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม จึงมีผู้ใจบุญก่อตั้งมูลนิธิขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1888 เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษที่ไม่ได้รับการยอมรับจากญาติพี่น้อง หรือไม่มีหนทางจะไปเมื่อพ้นโทษแล้ว โดยให้ความช่วยเหลือในด้านที่อยู่อาศัย จัดหางานให้ผู้พ้นโทษทำ และให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ โดยการดำเนินงานได้

ขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ และพัฒนามาอยู่ในรูปแบบของการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยบ้านกึ่งวิถี (Half Way House) และสถานที่สงเคราะห์ฟื้นฟู (Rehabilitation Aid Hostel) ในปัจจุบัน

ต่อมาในปี ค.ศ. 1980 ญี่ปุ่นได้พัฒนาปรับปรุงการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม โดยแนวความคิดการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน คือมีการคุมประพฤติในชั้น (Probation) แก่ผู้กระทำผิดในคดีเล็กน้อย และการพักการลงโทษแก่ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี (Parole) ก่อนครบกำหนดตามคำพิพากษาของศาล โดยรัฐบาลได้จัดตั้งการสงเคราะห์และติดตามผล (After-Care Service) โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคุมประพฤติ (The Probation Officer) ซึ่งดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติและผู้พ้นโทษโดยการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดกับครอบครัว และสังคม ควบคุมดูแลผู้ถูกคุมประพฤติและผู้ที่ได้รับการพักโทษให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด ให้ความช่วยเหลือในด้านสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องอุปโภค บริโภค เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม การรักษาพยาบาลทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ คำพาหนะในการเดินทางกลับภูมิลำเนาและการให้คำแนะนำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

ส่วนผู้พ้นโทษที่ได้รับการปลดปล่อยโดยปราศจากเงื่อนไขหรือการคุมประพฤติ เช่น ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ และผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษานั้น เป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมในการช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นกลับคืนเข้าสู่สังคม ใช้ชีวิตโดยปกติเหมือนบุคคลทั่วไป เพื่อป้องกันมิให้บุคคลเหล่านั้นหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ (The Law for After-Care of Discharged Offenders) ขึ้นโดยบังคับใช้เมื่อ ค.ศ. 1950 โดยกำหนดให้สำนักงานคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบในการสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำและทัณฑสถานมาแล้วเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้รับการปลดปล่อย และเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติในการที่จะพิจารณาคัดเลือกผู้พ้นโทษที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับความช่วยเหลือ โดยจัดให้มีบริการต่าง ๆ ดังนี้ คือ (เบญจวัฒน์ สีวะบรร, 2528 : 102-104)

1. ให้ที่พักอาศัยชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษที่ไม่มีที่พักพิง โดยอยู่ในรูปของบริการบ้านกึ่งวิถี
2. ให้บริการด้านอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค
3. ให้คำแนะนำปรึกษาหรือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ
4. ให้ความช่วยเหลือในการเดินทางกลับภูมิลำเนา
5. ให้เงินทุนในการประกอบอาชีพ

ต่อมาในปี ค.ศ. 1995 ประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยการให้บริการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดขึ้น (The Law for Offenders Rehabilitation Service 1995) แทนกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ค.ศ. 1950 ทั้งนี้เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังในระยะ 6 เดือนแรก นับตั้งแต่ที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำและทัณฑสถาน โดยอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานคุมประพฤติ (Probation Officer) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนอกเรือนจำ (Prison Parolees) รวมทั้งดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยผู้พ้นโทษจากเรือนจำ (Ex-offenders) ด้วย ภายใต้การบริหารงานของกรมบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation Bureau) ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีพนักงานคุมประพฤติ (Probation Officers) และอาสาสมัครคุมประพฤติ (Volunteer Probation Officers) ในชุมชนคอยช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการสอดส่องดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิด ดังกล่าว

นอกจากการดำเนินการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในภาครัฐบาลแล้ว ภาคเอกชน และอาสาสมัครยังมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง จึงกล่าวได้ว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ประชาชนให้ความสนใจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างมากประเทศหนึ่ง โดยมีอาสาสมัครจากเกือบทุกสาขาอาชีพ ซึ่งจะได้รับการอบรมในการดำเนินงานประสานกับเจ้าหน้าที่คุมประพฤติของรัฐ ซึ่งมีสมาคมต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ ดังนี้ (สำนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา, 2543 : 21 อ้างถึงใน วรสุดา พาณิชย์พิศาล, 2544 : 40-41)

1. บ้านพักช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation Aid Hostel) บ้านพักช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือบ้านกึ่งวิถี (Half Way House) จำนวน 105 แห่ง ทั่วประเทศ เป็นการดำเนินงานของภาคเอกชน และองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงยุติธรรม ผ่านทางสำนักงานคุมประพฤติเพื่อให้บริการในการจัดหาที่พักชั่วคราวและจัดหาอาหารให้ รวมทั้งคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การจัดหางานและปัญหาต่างๆ แก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ และผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้วไม่เกิน 6 เดือน

นอกจากนี้บ้านกึ่งวิถีบางแห่งจะมีโรงงาน ซึ่งโรงงานเหล่านี้จะเป็นแหล่งทำงานของผู้อาศัยที่ไม่สามารถหางานหรือทำงานในสังคมได้ และบ้านกึ่งวิถีบางแห่งมีลักษณะพิเศษออกไป เช่น อาจมีสถานที่บำบัดทางจิตหรือบ้านพักคนชรา คอยเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือแก่คนป่วยทางจิตหรือคนชราซึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ อันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรืออายุมาก

2. สมาคมสตรีช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation Aid Woman's Group) จากการสำรวจในเดือนเมษายน 2540 องค์กรเอกชนนี้มีสมาชิกอาสาสมัครสตรีประมาณ 199,315 คน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้ามาช่วยเหลือผู้กระทำผิดและมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

โดยเป็นตัวแทนของมารดาและภรรยาในสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ปัญหาการกระทำผิดของเด็ก สวัสดิการของผู้กระทำผิดและครอบครัว กิจกรรมขององค์กร ได้แก่ การสนับสนุนด้านการเงิน สิ่งจำเป็นต่าง ๆ แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ บ้านพักช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และกลุ่มสมาคมพี่สาวและพี่ชายคนโต การเยี่ยมผู้ต้องขังในเรือนจำและการช่วยเหลือเพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิดในรูปแบบต่าง ๆ

3. สมาคมพี่สาวและพี่ชายคนโต (Big Brothers and Sisters - BBS) เป็นองค์กรที่มีสมาชิกเป็นคนหนุ่มสาว อายุระหว่าง 17-30 ปี ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือและป้องกันปัญหาเยาวชนกระทำผิด สมาชิกจะทำหน้าที่เป็นเพื่อนที่เข้าใจปัญหาและความต้องการของเยาวชน ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม และจากการสำรวจพบว่า สมาคมดังกล่าวมีอาสาสมัครอยู่ทั่วประเทศ จำนวน 5,838 คน

4. ความร่วมมือกับนายจ้าง เนื่องจากผู้พ้นโทษและผู้ถูกคุมประพฤตินักจะประสบปัญหาการไม่ยอมรับเข้าทำงาน เพราะสาเหตุที่เคยต้องโทษมาก่อน ดังนั้น ด้วยความร่วมมือของนายจ้าง บริษัท ห้างร้าน ประมาณ 3,300 แห่ง ร่วมกับสำนักงานคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ที่ต้องการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีและมีอาชีพทำ จึงได้จัดทำทะเบียนผู้กระทำผิดที่ต้องการหางานทำ เพื่อให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการให้ความช่วยเหลือและจัดหางานให้ทำตามความเหมาะสม

การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศสิงคโปร์

ในปี พ.ศ. 2524 รัฐบาลสิงคโปร์ได้ริเริ่มโครงการช่วยเหลือผู้พ้นโทษขึ้นเพื่อให้มีการกลับคืนสู่สังคมตามปกติให้เร็วที่สุด โดยกระทรวงมหาดไทยและสวัสดิการสังคมจะให้บริการตั้งแต่วันแรกที่ได้รับการปลดปล่อยออกมาจากเรือนจำจนครบกำหนดเวลาหนึ่งปี รูปแบบการให้ความช่วยเหลือก็เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ คือ การให้ที่พักชั่วคราว เงิน เสื้อผ้า จัดหางาน เป็นต้น นอกจากนี้จะมีนักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสบการณ์มาทำหน้าที่ดังกล่าวด้วย

ส่วนเอกชนจะมี “สมาคมผู้พ้นโทษแห่งสิงคโปร์ (Singapore After-Care Association)” ซึ่งเป็นองค์กรอาสาสมัครเป็นแกนนำในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ด้านที่อยู่อาศัย อาหาร ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาครอบครัวผู้ต้องขัง กรณีสามีหรือภรรยาของเขายู่ในระหว่างต้องโทษ หรือหาโรงเรียนให้บุตรผู้ต้องขังอีกด้วย (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, 2551 : 30)

นอกจากนี้ยังมีโครงการริบบิ้นสีเหลือง (The Yellow Ribbon Project) เปิดตัวในปี 2004 โดยประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์นายเอสอาร์นาธาน โครงการริบบิ้นสีเหลืองพยายามจะมีส่วนร่วมกับชุมชนในการยอมรับผู้กระทำผิดและอดีตครอบครัวของพวกเขาให้พวกเขา

มีโอกาสรื้อฟื้นชีวิตและสร้างแรงบันดาลใจร่วมกันกับชุมชน เพื่อสนับสนุนผู้ที่กระทำผิดในอดีตและครอบครัวของพวกเขา สัญลักษณ์โบว์สีเหลือง หมายถึง ผู้พ้นโทษได้รับการยอมรับ และการให้อภัยจากครอบครัวของตนเองและสังคม โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สังคมยอมรับในตัวผู้พ้นโทษและครอบครัว ให้โอกาสรื้อฟื้นชีวิตในการดำเนินชีวิตของผู้พ้นโทษ และสร้างแรงจูงใจให้สังคมสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟูผู้พ้นโทษ สิ่งหนึ่งที่สะท้อนทางสังคมในโครงการ Yellow Ribbon คือ การทำงานเพื่อสนับสนุนการเริ่มต้นชีวิตใหม่ของอดีตผู้กระทำผิด โดยมีเป้าหมายที่ไปในทิศทางเดียวกันนั้นคือ เพื่อให้สังคมรับรู้ถึงความสำคัญในการให้โอกาสรื้อฟื้นชีวิตต่อผู้พ้นโทษ เพื่อให้เกิดการยอมรับผู้พ้นโทษและครอบครัว ในการกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง และเพื่อจูงใจให้สังคมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในการบำบัดฟื้นฟูผู้พ้นโทษ ตัวอย่างกิจกรรมที่โครงการ Yellow Ribbon ได้จัดขึ้นนั้น เช่น ประชาชน พนักงานในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้เข้าร่วมวิ่งแข่งขันในงาน Yellow Ribbon Run '10 ซึ่งจัดขึ้นทั่วประเทศเพื่อหารายได้และปลุกจิตสำนึกแห่งการช่วยเหลืออดีตผู้กระทำผิดให้มีโอกาสกลับเข้ามาอยู่ในสังคมอีกครั้ง ด้วยมุ่งมั่นที่จะแสดงความสนับสนุนต่ออดีตผู้กระทำผิด (Yellow Ribbon Project , 2012 : Online)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ชื่อว่า Singapore Corporation of Rehabilitative Enterprise หรือที่เรียกกันว่า “SCORE” เป็นคณะกรรมการตามกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นภายใต้กระทรวงการต่างประเทศและเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชทัณฑ์ของสิงคโปร์ที่ทำงานร่วมกับโครงการรื้อฟื้นชีวิตหรือ Yellow Ribbon ภารกิจของ SCORE คือการฟื้นฟูและช่วยผู้พ้นโทษที่กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมได้ ช่วยหางานให้ทำ และเพิ่มการจ้างงานของผู้กระทำผิดและเตรียมความพร้อมสำหรับการกลับคืนสู่สังคม และยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้พ้นโทษไม่รู้สึกละอายหรือถูกแบ่งแยกออกจากสังคม เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงของพวกเขา จากการถูกจำคุกและเข้ามาสู่ชุมชน เพื่อลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีการฝึกทักษะอาชีพและการตลาดต่าง ๆ ให้กับอดีตผู้กระทำผิดเพื่อจะได้มีความสามารถในการหาเลี้ยงชีพ (Score government, 2012 : Online)

2.3 สถานการณ์การสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ในปัจจุบันการสงเคราะห์หลังปล่อยของประเทศไทยมีการดำเนินงานดังนี้ คือ

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลผู้พ้นโทษ

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เห็นชอบตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอแนวทางหรือรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล และได้บัญญัติหลักการไว้ว่า

“ข้อ 6.4 เห็นควรให้กรมคุมประพฤติ เป็นหน่วยงานหลักเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังจากการคุมประพฤติหรือผู้กระทำผิดหลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ (After-Care)

ข้อ 9.5 ให้กรมราชทัณฑ์ร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ศึกษาแนวทางหรือมาตรการเพื่อเพิ่มสวัสดิการของการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ซึ่งถือว่าเป็นประชาชนรวมทั้งครอบครัว โดยถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญเนื่องจากเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการกระทำผิด มีแนวทางการติดตามดูแลบุคคลดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองในระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยกรมราชทัณฑ์เป็นผู้ดำเนินการ”

ดังนั้นในปัจจุบันกระบวนการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติ ซึ่งในภาพรวมกระบวนการการสงเคราะห์ในระหว่างควบคุมตัว การสงเคราะห์ระหว่างฟื้นฟูสมรรถภาพ การสงเคราะห์รายได้การพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ หรือภายหลังการพ้นโทษปล่อยตัวแล้ว ทั้งระบบควรต้องมีความเชื่อมโยงหรือร่วมมือกันระหว่างกรมราชทัณฑ์กับกรมคุมประพฤติ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความปลอดภัยของสังคมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2547:142)

การดำเนินงานของกรมคุมประพฤติดำเนินขั้นตอนในการสงเคราะห์หลังปล่อย ดังนี้
ผู้กระทำผิดที่สามารถขอรับการสงเคราะห์ ได้แก่

1. ผู้พ้นจากการคุมความประพฤติ
2. ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
3. ผู้พ้นจากการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ
4. ผู้ได้รับการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษหรือได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว
5. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นจากการฝึกอบรมครบตามคำพิพากษา

ทั้งนี้ภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่พ้นจากการคุมความประพฤติ หรือวันพ้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือวันพ้นจากการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ หรือวันพ้นโทษหรือ วันพ้นจากการฝึกอบรม แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะเน้นเฉพาะผู้กระทำผิดหลังปล่อย หรือผู้พ้นโทษที่ได้ยื่นข้อมูไว้เท่านั้น

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการตัดวงจรของอาชญากรรมและการกระทำความผิดซ้ำให้น้อยลง เพื่อช่วยให้นักโทษ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว ผู้พ้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้พ้นจากการคุมประพฤติ และผู้พ้นจากการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับสามารถช่วยเหลือตนเองและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามสมควร โดยประสานงานส่งต่อผู้กระทำผิดที่สมัครใจไปยังหน่วยงานอื่น เพื่อจัดหางานหรือที่อยู่อาศัย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน และช่วยเหลือสนับสนุนอย่างอื่นต่อไป

หลักการและคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับประโยชน์

1. เป็นผู้กระทำผิดของกรมคุมประพฤติ
2. มีฐานะยากจนหรือมีความขัดสนและเหมาะสมที่จะได้รับการสงเคราะห์
3. มีความประสงค์ที่จะได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์
4. ต้องยื่นคำร้องขอรับการสงเคราะห์ตามแบบที่กรมคุมประพฤติกำหนด
5. แสดงหลักฐานประจำตัว หรือบัตรกำหนดคนละครายงานตัว หรือใบบริสุทธิ์ หรือ

หลักฐานการปล่อยตัวทุกครั้งที่ใช้ติดต่อ

ประเภทการให้การสงเคราะห์

1. การให้การศึกษา
2. การส่งเสริมด้านการหางาน
3. การฝึกอาชีพ
4. การสงเคราะห์ค่าอาหาร
5. การสงเคราะห์ค่าพาหนะ
6. การสงเคราะห์ค่ายังชีพ
7. การสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาล

ก. ทางกายและทางจิต

ข. อาการติดยาเสพติดให้โทษ

8. การสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ
9. การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย (บ้านกึ่งวิถี)
10. การให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นอื่น ๆ ตามที่ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการได้

ขั้นตอนและวิธีการสงเคราะห์

1. การจำแนกและประเมินผู้กระทำผิด เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของผู้กระทำผิดแต่ละราย

2. วิธีดำเนินการ

ก. ลงทะเบียนรับเอกสาร

ข. มอบหมายพนักงานคุมประพฤติดำเนินการ

ค. พนักงานคุมประพฤติพิจารณาคำร้องและตรวจสอบข้อเท็จจริง

ง. เจ้าหน้าที่ธุรการตรวจสอบเอกสารและรายละเอียดของการขออนุมัติ

รวมทั้งงบประมาณ

จ. ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติพิจารณา/ความเห็น

ฉ. การประเมินผลการให้การสงเคราะห์

ช. การให้ความช่วยเหลือเพื่อส่งต่อ

ซ. การจัดทำทำเนียบเครือข่าย องค์กรเอกชน ฯลฯ ที่ให้ความช่วยเหลือ

ณ. ติดตามผล

การปฏิบัติงานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด

1. ขั้นตอนสำหรับเจ้าหน้าที่

ก. สัมภาษณ์

ข. ทำการจำแนก ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาความเหมาะสมของ

ผู้กระทำผิด

ค. ดำเนินการให้การสงเคราะห์

ง. ลงทะเบียนสงเคราะห์ในโปรแกรมสารสนเทศ

จ. จัดเก็บเอกสาร

ฉ. ติดตามและประเมินผล

ช. สรุปผล

2. ขั้นตอนสำหรับผู้รับการสงเคราะห์

ก. ยื่นคำร้องขอรับการสงเคราะห์

ข. ติดตามผลการขอรับการสงเคราะห์

3. การรายงานผลการปฏิบัติงาน

ก. รายงานการใช้จ่ายเงิน

ข. รายงานสถิติผู้ขอรับการสงเคราะห์ตามแบบที่กรมคุมประพฤติกำหนด

วิธีการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยที่กล่าวมาข้างต้น เป็นขั้นตอนการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยของกรมคุมประพฤติที่จะมีเจ้าหน้าที่หรือพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการเรื่องให้ ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานคุมประพฤติดำเนินการในหน้าที่ในความรับผิดชอบมากอยู่แล้ว จึงทำให้การสงเคราะห์หลังปล่อยไม่เป็นที่ไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้มากนัก และก็ไม่สามารถติดตามผลของการสงเคราะห์ได้ด้วย ทำให้การสงเคราะห์หลังปล่อยไม่มีประสิทธิภาพเท่าใดนัก

การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิและการปฏิบัติต่อผู้พ้นโทษในประเทศไทย (ศักดิ์ชัย เลิศพานิช พันธ์และคณะ, 2551:31- 65)

1. หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้พ้นโทษของภาครัฐ
2. หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้พ้นโทษของภาคเอกชน

1. หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้พ้นโทษของภาครัฐ

1.1. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคในสังคม การส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานวิชาการ มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิประชาชนในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยการกำหนดมาตรการกลไก ส่งเสริม สนับสนุนภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินการตามนโยบาย และมาตรการที่กำหนดเพื่อให้เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต

บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการช่วยเหลือกลุ่มผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมประพฤติ และผู้พ้นโทษ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคของบุคคลในสังคม การส่งเสริม

การพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต โดยได้มีการกำหนดมาตรการ กลไก แนวทางการช่วยเหลือ ค้ำครองผู้ประสบปัญหาต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้สามารถยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาที่ประสบอยู่ เพื่อมีโอกาสหาทางแก้ไขปัญหาให้ผ่านพ้นไป และสามารถสร้างความมั่นคงในชีวิตได้ต่อไป เนื่องจากกลุ่มผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมประพฤติ เป็นบุคคลที่สังคมไม่ได้สนใจ เยียวยา จึงสะสมปัญหาต่าง ๆ ทั้งของตนเองและครอบครัวตลอดระยะเวลาของการถูกคุมขัง และเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วไม่สามารถกลับไปเป็นบุคคลในสังคมเช่นบุคคลปกติทั่วไป เนื่องจากสังคมไม่ยอมรับ ยังมีความหวาดระแวงทำให้ไม่ยอมเปิดเผยตัวและไม่กล้าที่จะไปขอรับความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับผู้ประสบความเดือดร้อนหรือบริการต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐจัดให้ และปัญหาที่สำคัญคือผู้พ้นโทษจะไม่สามารถหางานทำได้เนื่องจากข้อกำหนดของสถานประกอบการต่างๆ หรือแม้แต่หน่วยงานภาครัฐที่ระบุว่าบุคคลที่จะสมัครเข้าทำงานจะต้องไม่เคยต้องโทษในคดีอาญา หรือการจะทำงานรับจ้างทั่วไปก็ยากหากผู้ว่าจ้างรู้ประวัติ ทำให้หลายคนต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องหาแนวทางช่วยเหลือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มีการช่วยเหลือผู้พ้นโทษเช่นเดียวกับผู้ประสบปัญหาทุกข์ยากเดือนร้อนทั่วไปตามระเบียบของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และในกรณีที่บุคคลต้องโทษจำคุกเป็นผู้ต้องขังของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจะให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือตามที่กรมราชทัณฑ์แจ้งประสานขอความร่วมมือ หรือครอบครัวร้องขอความช่วยเหลือ โดยจะพิจารณาให้การช่วยเหลือในรูปแบบเครื่องอุปโภค บริโภค หรือการสงเคราะห์เป็นเงินแก่ครอบครัว หรือเงินช่วยเหลือบุตรผู้ต้องขัง ตามความเหมาะสม ตามระเบียบของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การจดทะเบียนคนพิการผู้ต้องขัง การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการส่งกลับภูมิลำเนา การส่งนักสังคมสงเคราะห์เข้าไปร่วมกิจกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นต้น

สำหรับสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานวิชาการ มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิประชาชนในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยได้มีการศึกษารูปแบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส เพื่อหามาตรการและขอบเขตด้านสิทธิที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้พ้นโทษเพื่อรองรับการทำงานด้านการช่วยเหลือกลุ่มผู้พ้นโทษให้เขากลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตามปกติ ซึ่งจะเป็นการช่วยป้องกันปัญหาการกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ส่วนหนึ่ง เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคม

1.2. กรมคุมประพฤติ

ในส่วนของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรมได้วางการปฏิบัติต่อผู้พ้นโทษอยู่ในแนวปฏิบัติในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

หน้าที่สำคัญส่วนหนึ่งของกรมคุมประพฤติ นอกจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีแล้ว ในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ผู้กระทำผิดยังได้รับการสงเคราะห์ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิดซึ่งอาจมีปัญหาในการปรับตัวกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติให้สามารถทำงานเลี้ยงตนเองได้ไม่เป็นภาระต่อสังคม หรือการให้ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ตามความจำเป็น เพราะผู้กระทำผิดบางส่วนเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมมีฐานะยากจน ขาดการศึกษา หรือได้รับการจ้างงานที่มีค่าแรงงานต่ำ และนอกจากนี้สำหรับผู้กระทำผิดที่ต้องโทษจำคุกย่อมถูกตัดขาดจากครอบครัว ชีวิตการงานรวมทั้งได้รับผลกระทบด้านอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นจากการคุมความประพฤติแล้ว จึงควรได้รับการดูแลช่วยเหลือจากพนักงานคุมประพฤติไปอีกระยะหนึ่ง ซึ่งในเรื่องนี้ มติคณะรัฐมนตรีเรื่องแนวทางและรูปแบบการลดปริมาณคดีสู่ศาล เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ได้อนุมัติในหลักการเห็นควรให้กรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังจากการคุมความประพฤติหรือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ (After-Care) ซึ่งถือได้ว่าในปัจจุบันกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือผู้กระทำผิดได้อย่างครบวงจร ทั้งในระหว่างคุมความประพฤติและหลังพ้นจากการคุมความประพฤติหรือหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุมจำกัคดีศรภาพ

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตัดวงจรของอาชญากรรมและการกระทำความผิดซ้ำให้น้อยลง เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดสามารถช่วยเหลือตนเองและมีชีวิต อยู่ในสังคมได้ตามสมควรซึ่งส่งผลต่อการไม่กระทำความผิดซ้ำด้วยการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานคุมประพฤติ ผู้กระทำผิด เรือนจำ สถานพินิจฯ และภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ให้ความช่วยเหลือในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนและช่วยเหลือสนับสนุนอย่างอื่นต่อไป

เนื่องจากกระบวนการในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดนั้นเป็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถยืนหยัดต่อสู้เพื่อที่จะช่วยเหลือตนเองได้เช่นคนปกติ โดยในผู้กระทำผิดบางกลุ่มไม่ได้มีสภาพบังคับของกฎหมาย เช่น ผู้พ้นโทษหรือพ้นจากการคุมความประพฤติ ดังนั้นในบุคคลดังกล่าวจึงต้องอาศัยความสมัครใจของผู้กระทำผิดเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการผลักดันให้ผู้กระทำผิดที่ยังมีปัญหาในการหางานหรือการใช้ชีวิตหลังปล่อยได้เข้ารับการช่วยเหลือทั้งเรือนจำ สถานพินิจฯ และพนักงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติจะมีกระบวนการในการพัฒนาทักษะแก่ผู้พ้นโทษเพื่อทำให้บุคคลดังกล่าวเกิดความหวังในชีวิตและรักที่จะเรียนรู้

แนวทางในการทำงาน การพัฒนาทักษะ และกระบวนการคิด การปลูกฝังแนวคิด วิธีทางในการทำงาน รวมทั้งการพัฒนาอาชีพของตนเองต่อไป ขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐรวมทั้งสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคจะต้องพยายามปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคม ในการช่วยเหลือให้โอกาสผู้กระทำผิดได้มีโอกาสดำเนินชีวิตใหม่ด้วย และหลังจากที่ให้การสงเคราะห์แล้ว การติดตามดูแลผู้กระทำผิดไปอีกระยะหนึ่งเพื่อติดตามผลและให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นก็เป็นเรื่องจำเป็นที่ไม่ควรมองข้าม

ระยะเวลาการให้การสงเคราะห์หลังปล่อยหรือหลังพ้นจากการคุมความประพฤติ

ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ขอรับการสงเคราะห์พ้นจากการคุมความประพฤติหรือพ้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือพ้นจากการทำงานบริการสังคม แทนค่าปรับหรือพ้นโทษ ตามคำพิพากษา หรือพ้นจากการได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว หรือพ้นจากการฝึกอบรมครบตามคำพิพากษา แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติจะมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้เกี่ยวข้องช่วยเหลือและแนะนำ ตลอดจนตรวจสอบข้อเท็จจริงและความถูกต้องในการให้การสงเคราะห์ ซึ่งอาจจะเป็นการพิจารณาจากสภาพแวดล้อม และเอกสารด้านการเงิน เป็นต้น

1.3. กรมราชทัณฑ์

ปัจจุบันงานราชทัณฑ์ได้รับการปฏิรูปให้มีมนุษยธรรมมากขึ้น โดยมีกลุ่มสิทธิมนุษยชนต่างๆ ได้มีส่วนผลักดันให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแบบมีมนุษยธรรมมากขึ้น มีการปรับปรุงสภาพเรือนจำให้ดีขึ้น จนแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้เริ่มเปลี่ยนมาสู่การอบรมแก้ไขให้กลับเข้าสู่สังคม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำจึงเริ่มเปลี่ยนไปสู่กิจกรรมในการอบรมแก้ไขมากขึ้น มีการฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรม การจัดสวัสดิการการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การให้การเคารพสิทธิของผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษออกไปได้รับการแก้ไขให้ปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคม

การปรับปรุงในด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและในด้านการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการ พ้นโทษของผู้ต้องขังที่สำคัญได้แก่

1. การปฏิรูประบบการศึกษาของผู้ต้องขังในเรือนจำอย่างจริงจัง โดยถือว่าการพัฒนาการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังเป็นภารกิจหลักของเรือนจำ โดยได้จัดการศึกษาทั้งสาย

สามัญและสายอาชีพในทุกเรือนอย่างจริงจัง โดยลดการให้ความสำคัญต่อการทำงานเพื่อหารายได้ของเรือนจำลง และให้จัดการฝึกอาชีพอิสระแก่ผู้ต้องขัง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ

ในการนี้ได้มีการปรับระบบการประเมินผลการศึกษาใหม่ให้เป็นระบบ และได้มาตรฐานทั่วประเทศ และได้กำหนดให้เรือนจำอำเภอ จังหวัด และทัณฑสถานในระดับเดียวกันดำเนินการสอนอย่างน้อยระดับประถมศึกษาในระบบชั้นเรียน และเรือนจำกลางและทัณฑสถานในระดับเดียวกันให้เปิดดำเนินการสอนในระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างต่ำ และเปิดสอนผู้ต้องขังในแดนหญิงด้วยโดยประสานกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ในด้านการศึกษาวิชาชีพได้มีการของบประมาณมาใช้ในการฝึกวิชาชีพมากขึ้นแทนการใช้จ่ายเงินทุนฝึกวิชาชีพ ทำให้สามารถจัดการฝึกวิชาชีพได้ เช่นเดียวกับโรงเรียนอาชีวะ และได้มีการประสานกับภาคเอกชนในการให้เข้ามาตั้งโรงงานในเรือนจำเป็นการฝึกวิชาชีพแบบอุตสาหกรรมเรือนจำ และใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยในการฝึกวิชาชีพ พร้อมทั้งมีการจำแนกลักษณะเพื่อให้การฝึกวิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคลมากขึ้น

2. การพัฒนางานด้านการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้ครบวงจร จะได้ไม่กลับมากระทำผิดอีก โดยกระตุ้นให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการสงเคราะห์และดูแลผู้พ้นโทษ ทั้งนี้ได้ผลักดันให้นำเรื่องการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเข้าไว้ในแผนปฏิบัติการ จัดให้มีการสัมมนา ร่วมกับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในหัวข้อ “การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย” ซึ่งได้รับผลดียิ่งนัก นับว่าเป็นการกระตุ้นให้สังคมและองค์กรต่างๆ ตื่นตัวในการให้การดูแลผู้พ้นโทษ และได้มีการจัดตั้ง “บ้านกึ่งวิถี” ขึ้น ณ บริเวณหน้าเรือนจำกลางคลองเปรม เพื่อให้การดูแลผู้พ้นโทษมิให้มีการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ยังมีการสั่งการให้เรือนจำดำเนินการในการประสานงานกับโรงงานหรือหน่วยงานภายนอกในการหางานให้ ผู้พ้นโทษทำอีกด้วย

3. การพัฒนาระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ให้มีการนำการจำแนกลักษณะมาใช้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมเพื่อแยกปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแต่ละคน โดยการสั่งการให้มีการแยกประเภทเรือนจำในประเภทต่างๆ เช่น ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ผู้ต้องขังคดียาเสพติด ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาและผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ นอกจากนี้ ยังสั่งการให้มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังภายในเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งเพื่อมิให้มีการถ่ายทอดนิสัย และเพื่อให้การอบรมแก้ไขกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทให้แตกต่างกัน โดยเน้นที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งจะเน้นที่การให้การศึกษา และผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่เน้นการบำบัดรักษาทางใจทางกายและทางสังคม

4. การส่งเสริมการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ และอาสาสมัครคุมประพฤติได้มีการจัดให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีได้มีโอกาสทดลองกลับเข้าสู่สังคม โดยมีอาสาสมัครคุมประพฤติเป็นผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ การดำเนินงานดังกล่าวนับเป็นความพยายามของกรมราชทัณฑ์อย่างจริงจังในการที่จะป้องกันสังคม โดยการควบคุมผู้ต้องขังไว้ให้อยู่และให้การอบรมแก้ไขให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่กระทำผิดขึ้นอีก ขณะนี้กรมราชทัณฑ์มีสำนักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นหน่วยงานดูแลงานที่เกี่ยวข้องกับผู้พ้นโทษ โดยมีส่วนงานสำคัญ ดังนี้

4.1 ส่วนส่งเสริมวิชาการสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ กำหนดแนวทางและนโยบายด้านสังคมสงเคราะห์ตลอดจนการให้คำปรึกษา แนะนำ ทางด้านวิชาการแก่เรือนจำและทัณฑสถาน รวมทั้งการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เช่น การติดตามผลภายหลังพ้นโทษ การติดตามผลผู้ต้องขังเฉพาะคดีเป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ประสาน และสร้างเครือข่าย การสงเคราะห์ผู้ต้องขังจากหน่วยงานภาคีรัฐภาคเอกชน ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

4.2 ส่วนสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง มีหน้าที่กำหนด หลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติ กำกับตรวจสอบให้คำปรึกษาแนะนำส่งเสริมสนับสนุน ติดตามและประเมินผล เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังรวมทั้งเด็กในความดูแลของผู้ต้องขังที่ติดเข้ามา ในเรือนจำและทัณฑสถานผู้พ้นโทษ รวมทั้งบริหารการใช้จ่ายเงินทุนพัฒนาพฤตินิสัยเพื่อสวัสดิการ ผู้ต้องขัง ประสานงานกับภาคเอกชนและหน่วยราชการอื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ และสงเคราะห์ผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ รวมถึงบริหารงานมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ บ้านกึ่งวิถี สถานรับเลี้ยงเด็กติดผู้ต้องขัง

5. ส่วนแก้ไขฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว มีหน้าที่กำหนด หลักเกณฑ์และพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมอย่างยั่งยืน ศึกษา วิเคราะห์กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติกำกับ ตรวจสอบพัฒนาส่งเสริม ให้คำปรึกษาแนะนำเรือนจำ/ทัณฑสถานในการเตรียมความพร้อมในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจน ดำเนินงานสาธารณะนอกเรือนจำในรูปแบบของศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้เริ่มทำงานเชิงรุกในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยจัดตั้ง “ราชทัณฑ์ด่าบล” ขึ้น โดยการสร้างเครือข่ายระหว่างกรมราชทัณฑ์และท้องถิ่น ตัวอย่างเช่นเมื่อ ไม่นานมานี้ นายนิติ จิตสว่าง อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ในสมัยที่ดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมราชทัณฑ์ปี พ.ศ.2552 และนายกฤษฎาภรณ์ เสียมภักดี รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมเป็นประธานในพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน ด้านสังคมสงเคราะห์ระหว่างเรือนจำกลางเชียงใหม่กับองค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน

48 แห่ง ร่วมดำเนินการเครือข่ายการสร้างคนดีกลับสู่สังคม “ราชทัณฑ์ตำบล” ณ ห้องประชุมทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่ให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถคืนคนดีสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน จึงได้ดำเนินการนำร่องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในด้านการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งในส่วนของผู้ต้องขัง ครอบครัว และชุมชน

อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายนิติ จิตสว่าง, 2552) ได้ให้ข้อมูลว่า ผู้ต้องขังทั่วประเทศมีกว่า 150,000 คน ลดลงจากเดิม 260,000 คน ในระยะ 3 ปี อย่างไรก็ตามพบว่า ร้อยละ 14 กลับมาติดซ้ำ ในคดีอาชญากรรมมากที่สุด ดังนั้นภาคประชาสังคมน่าจะมีส่วนอย่างมากที่จะให้โอกาสให้คนกลับตัวเป็นคนดีและไม่กระทำผิดซ้ำหากสังคมรอบข้างดีพอ สำหรับการลงนามในบันทึกข้อตกลงดังกล่าวนอกจากจะทำในส่วนเครือข่ายราชทัณฑ์ภาคเหนือ แล้วยังได้ดำเนินการในเรือนจำพิเศษพัทยา กับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล เรือนจำในกลุ่มจังหวัดปทุมธานี เรือนจำกลุ่มจังหวัดชลบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดชุมพร และจังหวัดสิงห์บุรีด้วย

1.4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นับเป็นหน่วยงานที่จะมีบทบาทอย่างยิ่งในอนาคต เนื่องจากองค์กรท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ซึ่งเป็นเครือข่ายที่สัมผัสกับชุมชนโดยตรง จึงเป็นหน่วยงานที่เตรียมชุมชนสำหรับผู้พ้นโทษและคุ้มครองช่วยเหลือผู้พ้นโทษในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ส่วนส่งเสริมวิชาการสังคมสงเคราะห์ สำนักสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์ (2553 : 8) กล่าวว่าไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เล็งเห็นความสำคัญในการประสานความร่วมมือ เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังและครอบครัว สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์ ระหว่างเรือนจำ/ทัณฑสถานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ เมื่อผลการดำเนินงานของเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่ชัดเจนขึ้น จึงมีการขยายความร่วมมือไปยังหน่วยงานภาคสังคมอื่นๆ เช่น วัด โรงเรียน สถานีดารวจ สถาบันการศึกษา เป็นต้น

การประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เริ่มดำเนินการครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2594 ที่เรือนจำพิเศษพัทยา โดยได้ลงนามบันทึกข้อตกลงฯ กับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล ต่อมาได้ขยายการดำเนินงานไปอีกหลายแห่งโดย

ปัจจุบันมีเรือนจำ/ทัณฑสถานจำนวน 125 แห่ง ที่มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงฯ กับหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่รวมจำนวน 1,005 แห่งนอกจากนี้ยังมีการประสานความร่วมมือในระดับผู้บริหาร โดยกรมราชทัณฑ์ได้ร่วมกับ 7 องค์กร อันได้แก่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการจัดหางานกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย ซึ่งได้เล็งเห็นว่าปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง เกิดจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ สังคมไม่ยอมรับ ขาดความรู้เรื่องแหล่งงาน จึงได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2551 และต่อมาเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 กรมราชทัณฑ์โดยสำนักสังคมสงเคราะห์ได้มีนโยบายในการประสานความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษร่วมกับกรุงเทพมหานคร เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เกิดปัญหาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัญหาการปรับตัว การขาดการยอมรับและถูกกีดกันหรือถูกปฏิเสธการทำงานจากผู้ประกอบการ โดยจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการส่งเสริมการบูรณาการภาคสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ต้องขังและครอบครัวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งก่อนปล่อยและภายหลังปล่อยตัว และเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงยุติธรรม เรื่องความร่วมมือในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนวดไทยเพื่อสุขภาพในเรือนจำและทัณฑสถานของกรมราชทัณฑ์ เพื่อเพิ่มทักษะการนวดไทยเพื่อสุขภาพอย่างมีแบบแผนและถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษได้

2. หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้พ้นโทษของภาคเอกชน

ตัวอย่างหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานที่ทำงานในฐานะเอกชนแต่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ประสานงาน ได้แก่

2.1. มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ให้ความสงเคราะห์ผู้พ้นโทษรวมทั้งครอบครัวโดยการให้ทุนประกอบอาชีพสำหรับผู้ี่ประสงค์ประกอบอาชีพอิสระแต่ขาดแคลนทุน การสงเคราะห์ทุนการศึกษาบุตรผู้ต้องขัง การสงเคราะห์ครอบครัวผู้ต้องขัง มีบ้านสวัสดิ (บ้านกึ่งวิถี) สำหรับเป็นที่พักอาศัยชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษ นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ฝึกอาชีพบ้านสวัสดิ ของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์เพื่อเป็นสถานที่ฝึกทักษะอาชีพให้ผู้พ้นโทษ

2.2. มูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด เป็นองค์การสาธารณ

กุศล มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ ได้เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 สืบเนื่องมาจากสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงยุติธรรมให้เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามโครงการคุมความประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเริ่มเปิดดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2522 ต่อมาได้ขยายงานออกไปสู่ส่วนภูมิภาคอีกหลายแห่ง จากการขยายงานดังกล่าว ทำให้ต้องรับผิดชอบทั้งจำเลยที่ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจกับ ผู้ถูกคุมความประพฤติที่ศาลพิพากษาให้รอการลงโทษและคุมความประพฤติ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก และผู้กระทำผิดเหล่านั้น ต้องเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งมีแนวทางหลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้กระทำผิดแต่ละราย การสงเคราะห์ก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งในการช่วยเหลือฟื้นฟูให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีได้โดยเฉพาะการสงเคราะห์ต่อปัญหาเร่งด่วน เช่น การให้ค่าอาหาร ค่าพาหนะ และ การสงเคราะห์ต่อปัญหาระยะยาว เช่น การจัดหางาน การอบรม และการฝึกอาชีพ โดยการช่วยเหลือสงเคราะห์ต่าง ๆ นั้น เป็นไปเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่หวนกลับไปสร้างปัญหาให้แก่สังคมอีก (มูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด , 2555 : ออนไลน์)

2.3. มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน กรุงเทพ มูลนิธิได้เปิดบ้านกึ่งวิถี

บ้านพระพร เพื่อรับผู้พ้นโทษเข้ามาพักพิง มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2514 ในชื่อของ “องค์การพันธกิจเรือนจำคริสเตียนในประเทศไทย” โดยศาสตราจารย์ แจ็ก แอล มาติน ซึ่งเป็นมิชชันนารีที่มาจากประเทศอเมริกา ซึ่งท่านและภรรยา มีความตั้งใจในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยเริ่มจากการเข้าไปสอนภาษาอังกฤษให้แก่ผู้ต้องขัง ให้การส่งเสริมด้านการศึกษา รวมทั้งจัดกิจกรรมพัฒนาชีวิตผู้ต้องขังในรูปแบบต่าง ๆ การดำเนินงานได้ผ่านไปด้วยดี และได้มีอาสาสมัครจากหลายแห่งได้เข้าร่วมงานนี้ด้วย และงานดังกล่าวได้ขยายไปสู่อีกหลายเรือนจำ ในปี พ.ศ. 2524 อาจารย์สุนทร สุนทรธราวงศ์ ได้เริ่มเข้ามาเป็นอาสาสมัครและช่วยงานในเรือนจำต่าง ๆ โดยรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมและการประสานงานกับเรือนจำต่างๆ ซึ่งการดำเนินงานยังคงเกิดผลสำเร็จเป็นอย่างดี มีผู้ต้องขังได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่มูลนิธิได้จัดขึ้น และคนเหล่านี้ได้รับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขชีวิตและมีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุขในสังคม ต่อมาเพื่อมีกิจกรรมมากขึ้น อาจารย์สุนทร จึงได้ตัดสินใจเข้ามารับผิดชอบงานเต็มเวลาร่วมกับศาสตราจารย์ แจ็ก แอล มาติน และได้เริ่มโครงการใหม่ ๆ อีกหลายอย่างโดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมชีวิตผู้ต้องขังให้เป็นคนดีกลับสู่สังคม มี

โครงการส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของผู้เคยต้องโทษ และมี “บ้านพระพร” เป็นบ้านกึ่งวิถีสำหรับอดีตผู้ต้องขัง

จากการที่มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน ได้ตั้งใจและทุ่มเทการดำเนินงานช่วยเหลือและพัฒนาชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำ และได้เปิดดำเนินโครงการบ้านกึ่งวิถีบ้านพระพรเพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษกลับสู่สังคม อันเป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่ชีวิตผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษเป็นอย่างมาก ดังนั้น ในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2548 มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียนและกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม จึงได้ร่วมกันทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือในการทำงานช่วยเหลือผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษให้เป็นคนดีกลับสู่สังคม ซึ่งเป็นนิมิตที่ดีที่ความร่วมมือดังกล่าวทำให้การทำงานของมูลนิธิมีความคล่องตัวมากขึ้นโดยการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ (มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน, 2555 : ออนไลน์)

ปัจจุบันมูลนิธิพันธกิจคริสเตียนมีทีมงานและอาสาสมัครทั่วประเทศที่พร้อมจะร่วมงานและสนับสนุนโครงการของมูลนิธิเพื่อส่งเสริมพัฒนาชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำและการอบรมเด็กและเยาวชน โดยปี 2552 ทางมูลนิธิได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมการจัดอบรมคุณธรรมและส่งเสริมจริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมการศึกษา กิจกรรมดนตรีและเสียงเพลงเพื่อการฟื้นฟูบำบัด เป็นต้น ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน และศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนจำนวน 50 แห่ง (แผนพับมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน, 2555)

2.4. ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต บ้านกึ่งวิถี วัดเทพมงคล จังหวัด
อำนาจเจริญทำงานกับกลุ่มผู้ประสบปัญหาและตกในสภาวะยากลำบาก เช่น ผู้พ้นโทษ ผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์และคณะ, 2551 : 31-65)

โครงการคืนคนดีสู่สังคม

โครงการคืนคนดีสู่สังคม พ.ศ. 2553 ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายให้จัดโครงการนี้ขึ้น โดยมีกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ กลุ่มเป้าหมายของโครงการนี้ได้แก่ ผู้พ้นโทษที่มีความประพฤติดีและสนใจเข้าทำงานผู้ที่ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งงาน มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและปรับตัวเข้าสู่สังคมในช่วงระยะแรกของการพ้นโทษ เพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข รวมทั้งไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำและต้องการให้สังคมปรับเปลี่ยน

ทัศนคติ ภาพลักษณ์ และความรังเกียจที่มีต่อผู้พ้นโทษ รวมทั้งมีการยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษเข้าสู่สังคมปกติได้มากขึ้น

กระทรวงยุติธรรม ได้จัดทำโครงการคืนคนดีสู่สังคม ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ได้เริ่มโครงการในปี พ.ศ.2553 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พระพิณัฐ สาสีรัฐวิภาค ในวงเงินงบประมาณ พ.ศ. 2553 จำนวน 161.228 ล้านบาท โครงการนี้จะดำเนินการจ้างงาน และจัดสรรงานที่เหมาะสมให้ กับผู้ต้องขังที่พ้นโทษ เพื่อเข้าทำงานภายในหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้สังกัดกระทรวง ยุติธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 500 คน รวมทั้งจัดให้ผู้ต้องขัง ที่พ้นโทษทำงานในหน่วยงานของรัฐอื่นๆ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1,500 คน โดยโครงการมุ่งที่จะสื่อสารกับผู้ประกอบการในทุกสาขา วิชาชีพ ในภาคเอกชนและภาครัฐ รวมไปถึงประชาชนทั่วไป ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ปรับทัศนคติต่อผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้ว และพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้ คนเหล่านี้ได้มีพื้นที่อยู่ในสังคมได้ ขณะเดียวกัน จะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้พ้นโทษให้มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในตนเอง ไม่หวนกลับไปทำผิดซ้ำ

หัวใจสำคัญของโครงการ คือ การที่ทำอะไรให้สังคมเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษ กลับมามีที่ยืนในสังคม อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ สร้างโอกาสให้ พวกเขาได้แสดงตนว่าเป็นคนดีที่คืนสู่สังคมแล้ว และเมื่อสังคมได้คนดีกลับมา ก็จะเป็นการช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่ดีมีคุณภาพสืบไป (จดหมายข่าวยุติธรรม, 2553 : 5)

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 โดยอนุมัติให้กระทรวงยุติธรรมจัดโครงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ ในการจัดโครงการคืนคนดีสู่สังคม การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการช่วยให้ผู้พ้นโทษซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯและประชาชนโดยทั่วไปได้เข้าใจ ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนโครงการคืนคนดีสู่สังคมของกระทรวงยุติธรรม โดยทางกระทรวงยุติธรรมได้คาดหวังว่าโครงการฯ นี้ จะช่วยลดอัตราการว่างงานของผู้พ้นโทษให้น้อยลง และหลังจากได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ไปอย่างทั่วถึงแล้ว ผู้พ้นโทษจะได้รับการต้อนรับจากสังคมอย่างเข้าใจ และพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษร่วมทำงานกับคนอื่น ๆ ในสังคม โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพในการทำงานเป็นสำคัญ หลังจากที่ผู้พ้นโทษได้พัฒนาตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งได้ฝึกวิชาชีพมาเป็นอย่างดีแล้ว โครงการฯ นี้จะทำให้สังคมเข้าใจและเห็นใจผู้พ้นโทษมากยิ่งขึ้น

สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ภายใต้คำขวัญ "เป็นผู้นำในการพิทักษ์ผู้เยาว์ และคืนเด็กดีสู่สังคม" เป็นหน่วยงานที่

ส่งเสริมการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การหันเหคือออกจากกระบวนการยุติธรรม และมาตรการอื่นๆ นอกจากนี้ยังศึกษาวิเคราะห์วิจัย และพัฒนากฎหมาย การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน รวมทั้งระบบรูปแบบวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับงานคดี และการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ มีบทบาทในการดำเนินการตามมาตรการคุมประพฤติผู้กระทำผิดในชั้นก่อนและหลังการพิจารณาคดี การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบบังคับรักษา การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ สนับสนุนและระดมการนำทรัพยากรชุมชนมาใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายชุมชน

และอีกหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญ ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ ที่มีภารกิจหลักที่สำคัญนอกจากภารกิจในการควบคุมผู้ต้องขังแล้ว คือภารกิจในการแก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัย ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการเปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (กระทรวงยุติธรรม, 2555: ออนไลน์)

โครงการคืนคนดีสู่สังคมนี้ ถือเป็นโครงการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญและสนับสนุนในเรื่องการบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพื่อไม่ให้พวกเขาเหล่านี้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โครงการฯนี้จึงเป็นการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างหนึ่งที่ประเทศไทยกำลังให้ความสนใจและมีแนวโน้มที่ดี เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้กลับตัวเป็นคนดี มีงานทำ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข โครงการฯนี้ จึงเป็นเหมือนต้นแบบของการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันที่ให้การยอมรับและให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นอย่างดี ดังนั้นหากจะพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ก็ควรนำโครงการนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งด้วย เพื่อให้ผู้พ้นโทษทุกคนมีโอกาสในการกลับเข้ามาอยู่ในสังคม เป็นคนดีของสังคม และมีความสามารถหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งก็จะทำให้สังคมมีความสุขมากขึ้นอีกด้วย

2.4 แนวทาง และทิศทางที่จะนำมาพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงแผนยุทธศาสตร์หรือแผนกลยุทธ์ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อย ว่ามีนโยบายหรือแนวคิดในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง

1. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2552 – 2555 (สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2551) ในแผนนี้มียุทธศาสตร์ที่กล่าวถึงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ เสริมสร้างหลักนิติธรรมในระบบงานยุติธรรมและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับสังคมและประชาชน สร้างสังคมไทยให้มีความเข้มแข็ง และปลอดภัยจากยาเสพติด ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเสมอภาค เป็นธรรม การลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐ และพัฒนาพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

จากยุทธศาสตร์ข้อนี้แสดงให้เห็นว่ากระทรวงยุติธรรมให้ความสำคัญกับการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างแน่นอน เพราะหากต้องการคืนคนดีสู่สังคมก็ต้องให้ความสำคัญกับการสงเคราะห์หลังปล่อยว่าจะมีการดำเนินการอย่างไร ที่จะทำให้ผู้ที่พ้นโทษออกมาแล้วสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขเหมือนคนทั่วไป ดังนั้น กระทรวงยุติธรรมควรมีนโยบายส่งเสริมการสงเคราะห์หลังปล่อย เพื่อส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษกลับตัวเป็นคนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2552 -2555

กรมราชทัณฑ์มีวิสัยทัศน์ว่า “ กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรชั้นนำของอาเซียนในการควบคุม แก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดี มีคุณค่า สู่สังคม ” ซึ่งก็แสดงให้เห็นแล้วว่า บทบาทหลักของกรมราชทัณฑ์ คือการทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้

กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2552- 2555 ฉบับนี้ขึ้นจากการทบทวนและปรับปรุงแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2551- 2554 บนพื้นฐานหลักการที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา (วันที่ 29 ธันวาคม 2551) แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552- 2554 แผนปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2552 - 2555 รวมทั้ง แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2551-2555 เป็นหลักการดำเนินงาน(กรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม, 2554) ซึ่งมีสาระสำคัญประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์หลักอยู่หลายประการ แต่ในที่นี้จะขอยกประเด็นที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยเท่านั้น ซึ่งมีดังนี้ คือ

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2

“พัฒนาพฤตินิสัยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ลดภาระภาครัฐ”

- เป้าประสงค์

คืนคนดีสู่สังคม

- กลยุทธ์/โครงการ

1. ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขพฤติกรรม
2. ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา
3. ผู้ต้องขังได้รับการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
4. ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการดำรงชีพในสังคมหลังพ้นโทษ
5. ผู้ต้องขังติดยาเสพติดได้รับการบำบัดฟื้นฟู

จากแผนปฏิบัติการของกรมราชทัณฑ์ จะเห็นได้ว่าในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ พัฒนาพฤตินิสัยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ลดภาระภาครัฐ จากยุทธศาสตร์ข้อนี้แสดงให้เห็นว่ากรมราชทัณฑ์ให้ความสำคัญกับเรื่องของการคืนคนดีสู่สังคมเช่นเดียวกับกระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้มีโครงการต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง และมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้สังคมได้ให้อีกาสพวกเขาในการกลับตนเป็นคนดี มีอาชีพเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัวได้ สามารถดำเนินชีวิตเหมือนคนทั่วไปได้ และก็จะไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งก็จะทำให้คนในสังคมปลอดภัยมากขึ้นด้วย

3. แผนกลยุทธ์กรมคุมประพฤติ

แผนกลยุทธ์กรมคุมประพฤติประจำปี พ.ศ. 2554 – 2557 เป็นแผนที่จัดทำขึ้นจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสังกัดกรมคุมประพฤติทุกแห่ง ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อกำหนดทิศทาง และแนวทางการดำเนินงาน หน่วยงานในสังกัดจะได้ใช้ประโยชน์จากแผนกลยุทธ์ฉบับนี้ ขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการบรรลุเป้าหมาย คือ การเป็นมืออาชีพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้กระทำผิดในสังคมและประเทศได้ในระดับหนึ่ง (กองแผนงานและสารสนเทศ กรมคุมประพฤติ, 2553)

- วิสัยทัศน์

“เป็นมืออาชีพในการป้องกันสังคม โดยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน เพื่อคืนคนดีสู่สังคมอย่างยั่งยืนภายในปี พ.ศ. 2557”

- พันธกิจ

1. แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด และติดตามช่วยเหลือภายหลังปล่อยให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม
2. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการดูแล แก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด

กรมคุมประพฤติมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องของการสงเคราะห์หลังปล่อย ดังนี้

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3

พัฒนาระบบการติดตามช่วยเหลือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย

- เป้าประสงค์

กรมคุมประพฤติมีระบบการติดตามช่วยเหลือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ

- ตัวชี้วัด

1. จำนวนผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยที่เข้าสู่ระบบ ได้รับการติดตามช่วยเหลือโดยชุมชน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557
2. สนับสนุนให้มีกฎหมายในการติดตามช่วยเหลือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย
3. นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามช่วยเหลือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4

ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกิจของกรมคุมประพฤติในการคืนคนดีสู่สังคม

เป้าประสงค์ที่ 1

อาสาสมัครคุมประพฤติ / เครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน

เป้าประสงค์ที่ 2

ภาคีภาครัฐ / องค์การปกครองท้องถิ่นและภาคประชาสังคมให้การสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

จากผลกลยุทธ์ของกรมคุมประพฤติ จะเห็นได้ว่าในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบการติดตามช่วยเหลือผู้กระทำความผิดภายหลังปล่อย และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาร่วมกันของทุกภาคส่วนในภารกิจของกรมคุมประพฤติในการคืนคนดีสู่สังคม ยุทธศาสตร์ทั้งสองข้อนี้แสดงให้เห็นว่ากรมคุมประพฤติให้ความสำคัญในเรื่องของการคืนคนดีสู่สังคม มีหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดหลังปล่อย ทำให้พวกเขาปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ดำเนินชีวิตตามปกติเหมือนคนทั่วไปได้ นอกจากนี้กรมคุมประพฤติก็นำชุมชนเข้ามาช่วยในการช่วยให้ผู้กระทำความผิดปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้นๆ โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ยอมรับและให้โอกาสคนเหล่านั้นในการกลับตนเป็นคนดี ทำให้พวกเขาไม่รู้สึกละอายตนเองเป็นคนชั่วด้อยค่า และก็จะสามารถปรับตัวได้เอง

จากแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยเรายังเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี ซึ่งกระบวนการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลบปล่อยตัวหรือผู้พ้นโทษนั้นกลับตนเป็นคนดีได้ก็ต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการสงเคราะห์หลังปล่อยด้วย ตามนโยบายที่แต่ละหน่วยงานเขียนขึ้นมานั้นก็มีโครงการหรือแนวคิดที่จะสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่แล้ว หากในทางปฏิบัติในแต่ละหน่วยงานได้นำแนวคิดหรือนโยบายที่เขียนไว้มาปฏิบัติใช้อย่างจริงจัง ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดหลังปล่อยหรือผู้พ้นโทษเป็นอย่างมาก และจะช่วยให้ประชาชนในสังคมปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้นด้วย และหากรัฐบาลให้การสนับสนุนนโยบายนี้เป็นอย่างดีก็จะทำให้บรรลุเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดพ้นโทษออกมาแล้วกลับตนเป็นคนดีก็คงจะไม่ใช่เรื่องที่ยากจนเกินไป

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เบญจวัฒน์ ศิวะบวร (2527) ได้ศึกษาเรื่องการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย โดยค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ ผลการศึกษา พบว่า การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินงาน แต่จะเป็นการประสานงานระหว่างกรมราชทัณฑ์ กรมแรงงาน และกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร และขาดการติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ เนื่องจากแต่ละหน่วยงานก็มีภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบอย่างเต็มที่อยู่แล้ว ประกอบกับรัฐบาลก็ไม่ได้มีนโยบายที่แน่นอน ดังนั้นการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากรัฐบาลก่อน โดยให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางสังคมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบโดยตรงในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงาน

ชาญณินิต ก.สุริยเมธี และคณะ (2530) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการของนักโทษที่จะได้รับการปลดปล่อยในปี 2530 ผลการศึกษา พบว่าก่อนปลดปล่อยนักโทษมีความต้องการ 2 ระดับ คือ ระดับปานกลางและระดับต่ำ ระดับปานกลางคือต้องการตรวจร่างกายจากแพทย์ ต้องการให้เรือนจำเตรียมเรื่องเงินปันผลไว้จ่ายให้ในวันปลดปล่อย และระดับต่ำ คือ ต้องการพบญาติใกล้ชิด ต้องการคำแนะนำปรึกษาทางด้านจิตใจและการแนะนำการปรับตัวให้เข้ากับสังคม หลังการปลดปล่อย สำหรับความต้องการภายหลังการปลดปล่อย พบว่า นักโทษเด็ดขาดมีความต้องการเป็น 3 ระดับ คือระดับสูง ระดับปานกลางและระดับต่ำ ความต้องการในระดับสูงคือต้องการมีงานทำเป็นหลักแหล่ง ต้องการตรวจร่างกายจากแพทย์ ต้องการใบบริสุทธิ ต้องการยอมรับและความเข้าใจอันดีจากญาติพี่น้อง จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ความต้องการระดับปานกลางมีอยู่เพียงเรื่องเดียวคือเรื่องที่อยู่อาศัย ความต้องการระดับต่ำ คือเรื่องที่กินทำกิน เรื่องการศึกษาต่อ ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เรื่องเงินทุนประกอบอาชีพ เรื่องที่พักชั่วคราว เช่น บ้านกึ่งวิถี เป็นต้น

นันทนา ชัยจิตวนิช (2534) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการพิจารณาบทบาทขององค์กรเอกชนในการสงเคราะห์หลังปล่อย ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลการศึกษาได้ว่า ความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาบทบาทขององค์กรเอกชนในการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้น มีความเป็นไปได้ในลักษณะให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษในลักษณะที่เป็นการสงเคราะห์เฉพาะหน้าหรือการสงเคราะห์เฉพาะราย แต่หากจะเรียกร้องให้พัฒนาบทบาทถึงขั้นขึ้นมาเป็นแกนนำหรือศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นงานในระดับกว้าง เป็นเรื่องที่ใหญ่เกินไป ต้องอาศัยความ

พร้อมขององค์กรในด้านต่างๆ หลายด้าน ในขณะที่องค์กรเอกชนส่วนใหญ่เน้นขาดแคลนในด้านงบประมาณ บุคลากร และเทคนิค/วิชาการ ซึ่งทำให้องค์กรเอกชนมีข้อจำกัดในการดำเนินการพัฒนาบทบาทในการสงเคราะห์หลังปล่อย

สุริยะ ลิทธิชัย (2538) ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบของการต้องโทษจำคุกต่อผู้พ้นโทษ ผลจากการศึกษา พบว่าผลของการต้องโทษจำคุกทำให้เกิดมลทินหรือตราบาปติดตัวผู้พ้นโทษตลอดไปเปรียบเสมือนว่าพวกเขายังคงได้รับโทษจากสังคมโดยไม่มีสิ้นสุด จากการศึกษาพบว่าปัญหาที่ผู้พ้นโทษจำคุกส่วนมากมักจะได้รับ คือ การได้รับการปฏิเสธจากสังคมการสูญเสียสิทธิและได้รับการจำกัดสิทธิบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกจำกัด สิทธิในการทำงานไม่ว่าจะจำกัดโดยกฎหมายหรือกฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งหน่วยงาน เอกชน บริษัทห้างร้าน ได้กำหนดไว้ ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษจำคุกเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน วิธีการในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบของโทษจำคุกภายหลัง ที่ผู้กระทำผิดได้รับการปลดปล่อยนั้น มีเพียงการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังการปลดปล่อย และบ้านกึ่งวิถี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษในระยะแรกเท่านั้น

ทรงวุฒิ ชนะภักย์ (2542) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมของผู้ต้องขังในทัณฑสถาน บำบัดพิเศษภาคกลาง พบว่า ผู้ต้องขังส่วนมากมีความคาดหวังว่าหลังจากได้รับการปลดปล่อย ผู้ต้องขังต้องการให้ญาติพี่น้องในครอบครัวให้ความรัก ความเข้าใจและให้อภัย มีงานทำเป็น หลักฐานแน่นอน สังคมยอมรับและรัฐช่วยเหลือโดยการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย ตามลำดับ

เขมิกา วิจิระอาด (2543) ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังในอนาคตภายหลังการปลดปล่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กบ้านอุเบกขา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการภายหลังการปลดปล่อยสูงในด้านการศึกษาต่อการมีอาชีพ การยอมรับของครอบครัวและเพื่อน การยอมรับของสังคม และการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย 2. กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสูงมากในด้านการยอมรับของสมาชิกในครอบครัวและ การเป็นพลเมืองดีของสังคมหลังการปลดปล่อย 3. กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการแยกจากกลุ่มเพื่อนที่เคยกระทำผิดร่วมกันมาก่อน และให้กลุ่มเพื่อนที่ไม่เคยกระทำผิดให้การยอมรับ 4. กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงกว่า มีความต้องการภายหลังการปลดปล่อยสูงกว่า ผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า 5. กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีอาชีพก่อนฝึกอบรมมีความต้องการภายหลังการปลดปล่อย มากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีอาชีพมาก่อน ผู้วิจัยเสนอแนะให้จัดตั้งองค์กร เพื่อคุ้มครองสิทธิการตราหน้าผู้กระทำผิดจากสังคม และหาโอกาสให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นพลเมืองดี นอกจากนั้นยังควรมีการส่งเสริมการศึกษา เนื่องจาก

พบว่า ระดับการศึกษาที่สูงและการมีอาชีพ เป็นปัจจัยที่ป้องกันการกระทำผิดของ เด็กและเยาวชน เกี่ยวกับยาเสพติดได้

ศุภัญญา กาญจนรัตน์ (2544) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยครอบครัว ด้านการเยี่ยมเยียน ทำให้ผู้ต้องขังมีความผูกพันกับครอบครัวมากขึ้น ร้อยละ 97.1 ด้านการยอมรับ พบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยอมรับด้วยการให้กำลังใจ ให้ประพฤติดีเพื่อพ้นโทษเร็วขึ้น ร้อยละ 98.3 และด้านการให้โอกาสในการกลับตนเป็นคนดี พบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยินดีให้กลับไปอาศัยร่วมด้วยหลังการพ้นโทษ ร้อยละ 97.1 ด้านหน่วยงาน การเข้มงวดในกฎระเบียบ พบว่า เจ้าหน้าที่ปลูกฝัง ฝึกหัดให้รู้จักระเบียบวินัย ร้อยละ 99.4 ด้านการให้การปรึกษา พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใช้วิธีการกล่าวเตือนเมื่อทำผิดวินัย ร้อยละ 98.9

กิตติบดี ไยพลู (2544) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้พ้นโทษในการเข้าทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษมักจะประสบกับความยากลำบากในการเข้าทำงานเนื่องจากการกีดกันไม่ให้ผู้พ้นโทษเข้าทำงานทั้งในหน่วยงานราชการและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานราชการเพราะมีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดถึงคุณสมบัติโดยห้ามผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติอาชญากรรมเข้าทำงานอย่างชัดเจน และขณะเดียวกันในการเข้าทำงานกับหน่วยงานเอกชนก็ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายใดที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติอาชญากรรมไม่ให้ถูกเลือกปฏิบัติสำหรับการจ้างงานหรือเข้าทำงาน

พีชานิกา สว่างผล (2549) ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ศึกษาเฉพาะกรณี : ทัณฑสถานหญิงชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในด้านความคาดหวังต่อตนเอง คือผู้ต้องขังคาดหวังการประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัว ในด้านความคาดหวังต่อครอบครัว คือผู้ต้องขังคาดหวังว่าครอบครัวพร้อมที่จะเป็นกำลังใจในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ในด้านความคาดหวังต่อสังคม คือ ผู้ต้องขังคาดหวังว่าการได้รับการยอมรับจากคนในสังคมจะมีส่วนช่วยให้ไม่กระทำผิดซ้ำอีก และสภาพปัญหาและความต้องการที่คาดว่าจะมีภายหลังการพ้นโทษเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ 1-5 พบว่า ผู้ต้องขังคาดว่าจะมีปัญหาและความต้องการด้านการเงินเป็นลำดับ 1 รองลงมาคือปัญหาและความต้องการด้านการหางานทำ เป็นลำดับที่ 2 ปัญหาและความต้องการด้านที่อยู่อาศัยเป็นลำดับที่ 3 ปัญหาและความต้องการด้านการรักษาพยาบาล เป็นลำดับที่ 4 และปัญหาและความต้องการด้านคำแนะนำปรึกษาเป็นลำดับที่ 5

ยุทธภูมิ ต่อศิริกุลทล (2550) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ศึกษาเฉพาะกรณี : การนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลจากการศึกษาพบว่า

ประเทศไทยมีบ้านสวัสดิ์ที่ใช้สำหรับสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่พ้นโทษหรือได้รับการพักการลงโทษจากเรือนจำ ซึ่งดำเนินการในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี แต่เนื่องจากการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นขั้นตอนที่อยู่นอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่จะใช้รองรับหรือรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน ปัจจุบันการดำเนินงานบ้านสวัสดิ์จึงไม่ได้รับความสนใจจากผู้ต้องขังหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากเพียงพอ

พรทิพย์ เคนเหลื่อม (2551) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการรับการสงเคราะห์หลังปล่อยกลุ่มเรือนจำคลองไผ่ ผลการศึกษาพบว่าความต้องการรับการสงเคราะห์หลังปล่อยกลุ่มเรือนจำคลองไผ่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายรูปแบบพบว่า ความต้องการรับการสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก 2 รูปแบบ คือความต้องการรับการสงเคราะห์ในรูปแบบบริการ และความต้องการรับการสงเคราะห์ในรูปแบบของเงิน ส่วนความต้องการรับการสงเคราะห์ในรูปแบบวัสดุสิ่งของอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจัดลำดับความต้องการจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่าความต้องการรับการสงเคราะห์ในรูปแบบบริการมากที่สุด ความต้องการรับการสงเคราะห์ในรูปแบบเงินรองลงมา และความต้องการรับการสงเคราะห์ในรูปแบบวัสดุสิ่งของน้อยที่สุด

กฤติยา สืบวิเศษ (2553) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ กรณีศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่าความเห็นต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่ควรนำมาใช้มี 3 วิธีการ คือ การสังคมสงเคราะห์รายบุคคล การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน การสังคมสงเคราะห์ชุมชน สำหรับแนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ คือ การจัดสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับผู้พ้นโทษ ได้แก่ สวัสดิการด้านการมีงานทำและการมีรายได้ สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

จากเอกสารต่างๆ ที่ได้รวบรวมมานี้ ทำให้เห็นว่าการสงเคราะห์หลังปล่อยเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากกระบวนการหนึ่งในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี หากประเทศใดที่มีการบริหารจัดการในการสงเคราะห์หลังปล่อยนี้ดีแล้ว ก็จะช่วยให้อาชญากรรมลดน้อยลงได้ เนื่องจากผู้ที่กระทำผิดและถูกปล่อยตัวออกมาแล้ว เมื่อได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยที่ดี มีคนให้คำแนะนำปรึกษาในการปรับตัวและการดำเนินชีวิตในสังคมที่พวกเขาห่างหายไปนาน ก็จะทำให้สามารถปรับตัวได้ มีงานทำ สามารถหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เหมือนเดิม พวกเขาเหล่านี้ก็จะไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก งบประมาณในการปราบปรามอาชญากรรมของรัฐบาลก็จะลดลงไปด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยและต่างประเทศได้ดังนี้

การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทย ในปัจจุบันมีกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ โดยประสานงานกับกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการดำเนินงาน ดังนี้

ประเภทการให้การสงเคราะห์

1. การให้การศึกษา	งบประมาณ 2,500 / คน
2. การส่งเสริมด้านการหางาน	งบประมาณ 500 / คน
3. การฝึกอาชีพ	งบประมาณ 500 / คน
4. การสงเคราะห์ค่าอาหาร	งบประมาณ 30 / คน / มื้อ
5. การสงเคราะห์ค่าพาหนะ	งบประมาณ 300 / คน ตามจ่ายจริง ไม่เกินอัตราค่าสุด
6. การสงเคราะห์ค่ายังชีพ	งบประมาณ 200 / คน
7. การสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาล ให้ตามที่สถานพยาบาลเรียกเก็บ	
7.1 ทางกายและทางจิต	
7.2 อาการติดยาเสพติดให้โทษ	
8. การสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ	งบประมาณ 2,500 / คน
9. การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย (บ้านกึ่งวิถี)	
10 การให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นอื่น ๆ ตามที่ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการ	

ขั้นตอนและวิธีการสงเคราะห์

1. ขั้นตอนและวิธีการสงเคราะห์

1.1 การจำแนกและประเมินผู้กระทำผิด เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของผู้กระทำผิดแต่ละราย

1.2 วิธีดำเนินการ

1.2.1 ลงทะเบียนรับเอกสาร

1.2.2 มอบหมายพนักงานคุมประพฤติดำเนินการ

1.2.3 พนักงานคุมประพฤติพิจารณาคำร้องและตรวจสอบ

ข้อเท็จจริง

- 1.2.4 เจ้าหน้าที่ธุรการตรวจสอบเอกสารและรายละเอียด
ของการ ขออนุมัติรวมทั้งงบประมาณ
- 1.2.5 ผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองสิทธิพิจารณา/
ความเห็น
- 1.2.6 การประเมินผลการให้การสงเคราะห์
- 1.2.7 การให้ความช่วยเหลือเพื่อส่งต่อ
- 1.2.8 การจัดทำทำเนียบเครือข่าย องค์กรเอกชน ฯลฯ ที่ให้
ความช่วยเหลือ
- 1.2.9 ติดตามผล

2. การปฏิบัติงานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด

- 2.1 ขั้นตอนสำหรับเจ้าหน้าที่
- 2.1.1 สัมภาษณ์
- 2.1.2 ทำการจำแนก ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณา
ความเหมาะสมของผู้กระทำผิด
- 2.1.3 ดำเนินการให้การสงเคราะห์
- 2.1.4 ลงทะเบียนสงเคราะห์ในโปรแกรมสารสนเทศ
- 2.1.5 จัดเก็บเอกสาร
- 2.1.6 ติดตามและประเมินผล
- 2.1.7 สรุปผล
- 2.2 ขั้นตอนสำหรับผู้ขอรับการสงเคราะห์
- 2.2.1 ยื่นคำร้องขอรับการสงเคราะห์
- 2.2.2 ติดตามผลการขอรับการสงเคราะห์
- 2.3 การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 2.3.1 รายงานการใช้จ่ายเงิน
- 2.3.2 รายงานสถิติผู้ขอรับการสงเคราะห์ตามแบบที่กรมคุม
ประพฤติกำหนด

ในปัจจุบันมีกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบเรื่องสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยหรือผู้พ้นโทษนั้น ในความเป็นจริงแล้วกรมคุมประพฤติต้องรับผิดชอบใน

การสงเคราะห์ผู้กระผิดในระหว่างคุมประพฤติ ผู้ที่พ้นคุมประพฤติ ผู้ที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้ที่พ้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้พ้นจากการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ เป็นต้น แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะผู้กระผิดหลังปล่อยหรือผู้พ้นโทษที่ได้นิยามไว้เท่านั้น จึงเห็นได้ว่าพนักงานคุมประพฤติไม่ได้มีหน้าที่ในการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยตรง และในทางปฏิบัติพนักงานคุมประพฤติก็มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเต็มที่อยู่แล้ว ทั้งการสืบเสาะ สอดส่องและพินิจ ซึ่งเจ้าหน้าที่แต่ละคนก็มีคดีที่ต้องดูแลกันมืออยู่แล้ว ทำให้กระบวนการสงเคราะห์หลังปล่อยไม่มีประสิทธิภาพนักและการส่งต่อหรือประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนจึงไม่ประสบผลสำเร็จ บางครั้งให้เงินสงเคราะห์ค่าพาหนะกลับภูมิลำเนาไป แต่ไม่ได้มีการติดตามผล ก็ทำให้การติดต่อขาดหายไป ไม่สามารถรู้ได้ว่าเงินที่ให้ไปนั้น ผู้พ้นโทษนำไปใช้ตามที่ขอไว้หรือไม่ ทำให้เห็นว่านโยบายที่ให้มีการติดตามผู้พ้นโทษเป็นเวลา 1 ปี จึงใช้ไม่ได้จริงในทางปฏิบัติ เพราะมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ดังนั้นหากเราจะหาแนวทางในการพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทย ผู้วิจัยคิดว่าจะต้องมีการพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. ควรมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยตรง
2. ควรมีการจัดตั้งองค์กร หรือสมาคมสำหรับการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษขึ้น ซึ่งหน่วยงานนี้ควรจะดำเนินงานในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเฉพาะ ไม่ต้องรวมกับการสงเคราะห์ที่อยู่ระหว่างการได้รับการลงโทษหรือสงเคราะห์อื่น ๆ
3. ควรมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างเพียงพอ
4. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างกว้างขวาง ให้ผู้พ้นโทษได้รับรู้อย่างทั่วถึง รวมทั้งครอบครัวและบุคคลภายนอกได้รับรู้ว่ามี การสงเคราะห์หลังปล่อยสำหรับผู้พ้นโทษ
5. ต้องพยายามปรับทัศนคติของคนในสังคมให้ยอมรับและให้โอกาสผู้พ้นโทษได้กลับตนเป็นคนดี และอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติ

จากแนวทางนี้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีความเป็นไปได้หากภาครัฐและเอกชน รวมถึงคนในสังคมให้ความร่วมมือในการที่จะสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และให้โอกาสพวกเขาเหล่านี้ได้กลับตัวเป็นคนดี เมื่อทุกภาคส่วนร่วมมือกัน ผู้พ้นโทษก็จะมีความตั้งใจและสามารถปรับตัวใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข และก็จะทำให้สังคมของเราปลอดภัยจากอาชญากรรมต่าง ๆ มากขึ้นด้วย

ส่วนการสงเคราะห์หลังปล่อยในต่างประเทศที่มีการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษที่ก้าวหน้า นั้น มีกระบวนการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อย ดังนี้ คือ

1. การช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ให้ทำงานเป็นลูกจ้างของหน่วยงานเอกชน
2. การให้ผู้พ้นโทษทำงานในหน่วยงานของรัฐ

3. การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยองค์กรการกุศล หรือหน่วยงานอาสาสมัครทั่วไป (Charitable Organizations or Volunteers) โดยช่วยเหลือในด้านการปรับสภาพแวดล้อม หรือรวมถึงการสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย หรือจัดหางานให้ทำด้วย

4. การช่วยเหลือผู้พ้นโทษซึ่งอยู่ในสถานะที่ควรแก่การช่วยเหลือ (Want Aids) ประกอบด้วย การจัดการบ้านกึ่งวิถี หรือสถานที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษ (Half Way Houses) การสงเคราะห์ช่วยเหลือทางการเงิน การจัดหายานพาหนะ การจ่ายเงินสะสมปันผล และการจ่ายเครื่องแต่งกายให้แก่ผู้พ้นโทษตามความจำเป็น รวมถึงการจัดกลุ่มช่วยเหลือตนเอง (Self-Help Groups) แก่ผู้พ้นโทษบางประเภท เช่น ผู้พ้นโทษเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

5. การติดต่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นส่วนบุคคลหรือการช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย (Personal Contacts or Legal Aids) มีลักษณะเป็นการมุ่งใช้ปัจจัยทางสังคมสงเคราะห์ที่เกื้อกูลผู้พ้นโทษ เช่น การช่วยเหลือทางกฎหมาย การแนะนำแก้ปัญหา และการปรับสภาพความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พ้นโทษกับครอบครัว หรือชุมชนส่วนรวม

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในต่างประเทศนั้น เป็นการดำเนินการที่มีขั้นตอนกระบวนการชัดเจน และเป็นรูปธรรม ซึ่งแตกต่างจากการสงเคราะห์หลังปล่อยของประเทศไทยอย่างมาก เพราะการสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยยังไม่ได้มีการดำเนินงานที่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรมมากนัก ไม่มีองค์กรใดที่รับผิดชอบในการสงเคราะห์หลังปล่อยหรือให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ผู้พ้นโทษโดยตรง มีแต่ไปอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนตกทุกข์ได้ยากอยู่แล้วเท่านั้น แต่การดำเนินงานที่ทำอยู่ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพนัก เจ้าหน้าที่ก็ไม่เพียงพอ ประชาชนในสังคมก็ไม่เห็นด้วยที่จะให้การสงเคราะห์แก่ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ยังไม่ยอมรับหรือให้โอกาสกับผู้พ้นโทษเท่าใดนัก ทำให้โอกาสในการกลับตนเป็นคนดีของผู้พ้นโทษเป็นไปได้ยาก ประกอบกับการหางานทำก็ยากลำบาก จึงทำให้พวกเขามีโอกาสวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ง่าย

ดังนั้นหากประเทศไทยจะนำรูปแบบการสงเคราะห์หลังปล่อยในต่างประเทศมาปรับใช้ในกระบวนการสงเคราะห์หลังปล่อยในบ้านเรานั้น ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นไปได้ที่จะมีการดำเนินการให้มีการจัดตั้งองค์กรในการสงเคราะห์หลังปล่อยขึ้นอย่างจริงจังเสียที เพื่อให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้พ้นโทษแต่ละคน เช่น การหางานให้ทำ ทั้งในหน่วยงานราชการและเอกชน ให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินชีวิตในสังคม หรือให้มีที่ปรึกษาด้านกฎหมายหากผู้พ้นโทษต้องการ เป็นต้น และควรมีการบัญญัติกฎหมายในการสงเคราะห์หลังปล่อยแก่ผู้พ้นโทษด้วย อาจจะนำกฎหมายพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ผู้พักการลงโทษ

เมื่อปี 2479 เดิมทีเคยมีและถูกยกเลิกไปมาปรับปรุงให้สามารถนำมาใช้กับสภาพสังคมในปัจจุบัน ก็ได้ หากเราสามารถนำกระบวนการสงเคราะห์หลังปล่อยของต่างประเทศมาปรับใช้ได้จริงก็จะเป็นประโยชน์อย่างมากทั้งต่อตัวผู้พ้นโทษและครอบครัวแล้ว ยังทำให้ประชาชนในอยู่กันด้วยความสงบสุข เพราะมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น ไม่ต้องเกิดความวิตกกังวลว่าผู้พ้นโทษจะกลับมากระทำความผิดหรือทำร้ายคนในสังคมอีก ซึ่งเมื่อพวกเขากลับตัวเป็นคนดีได้ สังคมก็จะสงบสุขขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแนวทางการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาค้นคว้าจากหนังสือตำราทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย และผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ไว้ดังนี้

- ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานหรือกำหนดนโยบายของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 2 คน
- ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานหรือกำหนดนโยบายของกรมคุมประพฤติ จำนวน 2 คน
- ผู้ที่ทำงานในกรมราชทัณฑ์ ในระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี ในที่นี้จะรวมถึงหน่วยงานย่อย ที่สังกัดกรมราชทัณฑ์และมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยด้วย จำนวน 5 คน

- ผู้ที่ทำงานในกรมคุมประพฤติ ในระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี ในที่นี้จะรวมถึงหน่วยงานย่อย ที่สังกัดกรมคุมประพฤติและมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยด้วย จำนวน 5 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย จำนวน 5 คน
- ผู้พ้นโทษที่พ้นโทษไปไม่เกิน 3 ปี โดยจะต้องเคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ เฉพาะผู้ที่สามารถติดต่อได้และเป็นผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ จำนวน 3 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสกัดประเด็นการวิจัยให้ครอบคลุม และได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องตรวจสอบว่ามีขอบเขตเนื้อหาถูกต้องเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยครบถ้วน ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 อายุ
- 1.2 วุฒิการศึกษา
- 1.3 ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ซึ่งจะมีประเด็นหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1

- การดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 2

- ท่านคิดว่าการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3

- ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอย่างไร

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จำแนกเป็น 2 ส่วนคือ

3.3.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร ตำราจากห้องสมุดต่างๆ และทางเว็บไซต์

3.3.2 การวิจัยภาคสนาม (Filed Research) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่ได้ระบุไว้แล้ว โดยจะทำการขอหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ จากฐานข้อมูล (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Filed Research) ที่ทำโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์หรือคำเนิการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในประเทศไทยและต่างประเทศได้เพียงพอต่อการศึกษิตตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเรียบเรียงให้อยู่ในแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น และสามารถรวบรวมขอข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

3.5 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

1. ปฏิบัติตามการป้องกันความเสี่ยงอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การแนะนำอย่างสุภาพ การมีความยืดหยุ่นมุ่งประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

2. ชี้แจงข้อมูลให้ผู้ยินยอมตนในการทำวิจัยทราบถึงวิธีการและตอบข้อสงสัยหรือข้อข้องใจต่าง ๆ ถึงประโยชน์และสิ่งที่จะเกิดขึ้นขณะทำการวิจัย
3. ต้องได้รับการยินยอมจากผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกราย
4. ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิ์บอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด โดยไม่มีผลกระทบเชิงลบแต่อย่างใด
5. ข้อมูล ชื่อ สกุล จะไม่ถูกนำเสนอหรือเผยแพร่ การนำเสนอผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น งานวิจัยได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลเรียบร้อยแล้ว

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” เป็นการนำเสนอเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย รวม 22 ท่าน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) โดยแบ่งกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ จำนวน 4 ท่าน

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
ในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ จำนวน 10 ท่าน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด
หลังปล่อย จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 4 ผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อย จำนวน 3 ท่าน

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาตามกรณีศึกษา

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร โดยตั้งประเด็นของการสัมภาษณ์และการนำเสนอ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ภูมิหลังส่วนบุคคล

ประเด็นที่ 2 การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้บริหารท่านที่ 1

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้บริหารท่านที่ 1 อายุ 51 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์เป็นระยะเวลากว่า 27 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้บริหารท่านนี้พูดถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันว่ากรมราชทัณฑ์ได้ให้ความสำคัญกับงานสังคมสงเคราะห์ โดยได้จัดตั้งสำนักสังคมสงเคราะห์ขึ้นเพื่อมารับผิดชอบงานด้านนี้โดยเฉพาะ มีการดำเนินการและให้ความสำคัญกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง โดยกำหนดแนวทางให้ผู้พ้นโทษออกมาต้องมีงานทำ และมีการประสานความร่วมมือกับภาคประชาสังคม

“...หลังจากที่กรมฯ ให้ความสำคัญกับงานสังคมสงเคราะห์จากเดิมที่ให้อัตราคําลังนักสังคมสงเคราะห์ไม่กี่อัตรา เป็นงานเล็ก ๆ ก็ขยายเติบโตมากจนมีการตั้งสำนักสังคมสงเคราะห์ตั้งแต่ปี 2549 แม้ชื่อจะเป็นแค่กองแต่เราก็ยังขับเคลื่อนและให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก ด้วยการกำหนดเป็นแนวทางเลยว่า หนึ่งการสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษออกมาต้องมีงานทำ ถือว่าเป็นตัวชี้วัดเลย ตั้งแต่ระดับกระทรวงลงมา การมีงานทำของผู้พ้นโทษนั้นคือการสงเคราะห์อย่างหนึ่ง เรือนจำทุกแห่งต้องทำอะไรก็ได้ให้ผู้พ้นโทษที่ออกมาแล้วมีงานทำเพราะเป็นตัวชี้วัดสองราชทัณฑ์จะทำฝ่ายเดียวได้ไหม ซึ่งไม่ได้จึงมีนโยบายประสานความร่วมมือ ตั้งแต่ปี 2549 เราประสานงานกับ 9 องค์กร เป็นการประสานงานกับภาคประชาสังคม...”

นอกจากนโยบายของกรมราชทัณฑ์แล้วยังมีนโยบายใหญ่ของกระทรวงยุติธรรมที่ให้กรม กองในสังกัดทำโครงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งเป็นโครงการที่รับผู้พ้นโทษเข้ามาทำงานในหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้คนในสังคม มีความเชื่อมั่นในตัวของผู้พ้นโทษมากขึ้น หากมาทำงานกับกระทรวงยุติธรรมได้ก็สามารถออกไปทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้เช่นกัน

“...มีนโยบายใหญ่ของกระทรวงคือโครงการคืนคนดีสู่สังคมที่ต้องการจ้างงานผู้พ้นโทษเพื่อให้ผู้พ้นโทษมีงานทำ เพื่อเป็นกุศโลบายเพื่อให้สังคมเห็นและยอมรับผู้ที่เคยต้องโทษเข้าทำงาน นอกจากจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้สังคมได้เห็นแล้วยังทำให้ผู้พ้นโทษมีเงินที่จะเป็นต้นทุนในการสร้างอาชีพของตัวเองด้วย เพราะค่าแรงสูง 8,000 - 9,000 บาทต่อเดือน”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดหลังปล่อย

ปัญหาแรก คือ เมื่อผู้พ้นโทษถูกปล่อยออกมาแล้วสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้โอกาสในการทำงาน ทำให้ผู้พ้นโทษอยู่ในสังคมไม่ได้จึงวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้ได้เข้าไปในที่ที่เขาเป็นที่ยอมรับ

“ปัญหาของการสงเคราะห์หลังปล่อย คือ เมื่อถูกปล่อยตัวออกมาแล้วสังคมไม่ยอมรับหางานให้เขา สร้างงานสร้างอาชีพให้ แต่คนในสังคมไม่ยอมรับก็ทำให้เขากลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะหลายคนทีกลับเข้ามาก็เพราะเขาออกไปไม่มีใครคบหาที่อยู่ไม่ได้ แต่กลับเข้ามาเพื่อนปรบมือต้อนรับ มีเพื่อนมีฝูงอยู่ในสังคมของเขา ทำให้เขารู้สึกว่ามีความสำคัญ”

ปัญหาที่สอง คือ เรื่องระยะเวลาในการขอทุนประกอบอาชีพ ซึ่งการขอรับการสงเคราะห์แต่ละครั้งใช้เวลานานหลายเดือน และไม่มิงบประมาณ ทำให้ผู้ขอรับการสงเคราะห์ไม่ได้รับทุกคน

“ปัญหาอีกอย่างหนึ่ง คือ เรื่องช่วงเวลาในการขอทุนให้ไปประกอบอาชีพ พี่มองว่าถ้ามารออยู่ก็จะกระทำความผิดไปแล้ว เพราะใช้เวลานาน 2-3 เดือน ซึ่งมันไม่ทันการในการสงเคราะห์มันล่าช้า และก็ไม่ใช่ว่าได้ทุกคน ปีหนึ่งได้ไม่กี่ทุนเอง และไม่มิงบประมาณ กรมราชทัณฑ์ไม่มีงบให้ แต่ใช้เงินของมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี”

ปัญหาสุดท้าย คือ ผู้พ้นโทษไม่ยอมเปิดเผยตัว ทำให้ไม่สามารถติดตามดูแลได้

“...และปัญหาอีกอย่างคือผู้พ้นโทษไม่เปิดเผยตัวเอง การที่เขาไม่เปิดเผยตัวเองเพราะเขาไม่อยากให้เราไปยุ่งเกี่ยวอีก ไม่อยากให้เราไปติดตาม กลัวคนอื่นจะรู้ว่าเคยต้องโทษมาก่อน...”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดหลังปล่อย

ผู้บริหารท่านนี้เสนอว่าในส่วนของรัฐบาลต้องสนับสนุนเรื่องเงินงบประมาณให้เพียงพอและทันการ แล้วหาทางแก้ไขพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร เพื่อจะได้ติดตามผู้พ้นโทษที่รับการสงเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง

“รัฐบาลต้องสนับสนุนเงินงบประมาณให้กับมูลนิธิฯ ถ้ามีงบสนับสนุนที่เพียงพอก็จะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและทันการมากขึ้น และเรื่องที่ว่าจะทำอย่างไรที่จะให้กฎหมายเกี่ยวกับพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ท้องถิ่นได้รับข้อยกเว้นที่เราจะส่งข้อมูลไปให้ท้องถิ่นได้ เพราะท้องถิ่นไม่ได้รับข้อยกเว้นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เพราะฉะนั้นถ้าผู้พ้นโทษไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลเขาก็จะให้ความช่วยเหลือไม่ได้”

ส่วนกองสังคมสงเคราะห์ควรมีอัตรากำลังมาทำงานในเชิงรุก และให้มีการจัดตั้งองค์กรที่ช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ ซึ่งเคยมีการประชุมถึงเรื่องนี้แล้วแต่ไม่เป็นรูปธรรม

“...ถ้ามีอัตรากำลังอยากได้ทีมมาทำงานในเชิงรุก โดยเฉพาะทีมเชิงวิชาการ ใช้กลยุทธ์ในเรื่องการประชาสัมพันธ์ หรือไอที เพื่อที่จะเตรียมพร้อมให้กับท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นเข้มแข็งและเข้าใจในระบบและรับช่วงต่อได้ และน่าจะมีการจัดตั้งองค์กรให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะมานานแล้ว แต่ก็ไม่มีการทำงานอย่างจริงจังจึงมีการพูดหรือประชุมกันมานานแล้วแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม แต่ก็อยากให้มันขึ้นมาจะ 20 ปี ก็ไม่สายที่จะพัฒนา”

ผู้บริหารท่านที่ 2

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้บริหารท่านที่ 2 อายุ 60 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 15 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้บริหารท่านนี้กล่าวว่า ปัจจุบันการสงเคราะห์ประชาชนเป็นหน้าที่ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่เนื่องจากกลุ่มผู้พ้นโทษเป็นกลุ่มที่มักถูกมองข้ามหรือละเลยไป ทำให้ไม่ค่อยได้รับการสงเคราะห์เท่าที่ควร จึงมีการก่อตั้งมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดีขึ้นมา ซึ่งให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษที่เดือดร้อนในด้านต่าง ๆ

“...หน่วยงานของภาครัฐที่จะต้องดูแลประชาชน ก็คือกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วก็ถือเป็นประชาชนด้วย แต่ทำไมเราต้องมีมูลนิธิขึ้นมา เพราะบางครั้งเมื่อผู้พ้นโทษไปขอรับการสงเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นค่าพาหนะ หรือทุนประกอบอาชีพในส่วน of กระทรวง พม. มักจะไม่ได้ เพราะว่าเขาจะเอาคนกลุ่มนี้ไปไว้ลำดับท้าย ๆ คือประชาชนที่ไม่มีความผิดเลยน่าจะได้อีกมากกว่า ดังนั้นจึงต้องเข้ามาที่มูลนิธิเพื่อขอรับการสงเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ มูลนิธิของเราเองก็ไม่ได้มีเงินมาก แต่มีนโยบายที่ต้องการให้ความช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ เพราะเป็นกลุ่มคนที่สังคมมองข้ามหรือละเลยไป เป้าประสงค์หลักจริง ๆ ก็เพื่อไม่ให้ผู้พ้นโทษกลับมากระทำผิดซ้ำอีกนั่นเอง”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาแรก คือ เมื่อผู้พ้นโทษออกไปแล้ว ประชาชนหรือคนในสังคมยังไม่ให้การยอมรับ ซึ่งเป็นอุปสรรคมากในการทำงานทำ

“ที่เคยส่งคนไปทำงานบริษัททำงานไปได้ 5-6 เดือน มาตรวจประวัติแล้วพบว่าเป็นผู้ต้องโทษมาก่อน ก็ให้ออกทันทีเลย ซึ่งมันเป็นอุปสรรคมาก คนไม่ยอมรับทำให้เขาหางานทำไม่ได้

เพราะฉะนั้นเราจึงไม่ได้หวังว่าให้คนของเราออกไปแล้วไปทำงานร้านอาหาร ห้างร้าน โรงงาน หรือบริษัทมันยาก แต่เราหวังจะให้เขาเป็นเจ้าแกนน้อยมากกว่า ให้ทำงานอิสระเปิดกิจการของตัวเอง ดังนั้นจะต้องช่วยเหลือเรื่องเงินทุนให้”

ปัญหาที่สอง คือ เรื่องเงินทุนประกอบอาชีพที่รัฐยังไม่สนับสนุนในเรื่องนี้ ทำให้เงินที่ใช้ในการสงเคราะห์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ขอรับการสงเคราะห์

“ปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องเงินทุน หากคนที่ทำงานหรือประกอบอาชีพไม่ได้ ก็ทำให้หันกลับไปกระทำผิดได้ง่ายขึ้นด้วย และรัฐยังไม่เห็นถึงความสำคัญ และไม่สนับสนุนเรื่องงบประมาณ”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้บริหารท่านนี้ได้เสนอว่า รัฐต้องให้ความสำคัญและดูแลคนกลุ่มนี้อย่างจริงจัง ต้องมีนโยบายมารองรับหรือให้ความช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ เพราะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สุดของสังคมที่จะหวนกลับไปกระทำผิดได้ง่าย จึงอยากให้มืองค์กรที่สามารถให้โอกาสกับคนกลุ่มนี้ และต้องเป็นตัวอย่างให้องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการยอมรับและให้โอกาสผู้พ้นโทษ

“รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญต้องดูแลคนเหล่านี้มากกว่านี้ ไม่ควรเอาเขาไว้เป็นกลุ่มสุดท้าย ที่จริงเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สุดที่จะหันกลับมากระทำผิดได้ง่ายมากกว่ากลุ่มผู้ค่อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ และจริง ๆ อยากให้มีหน่วยงานหรือองค์กรอะไรมาให้ออกาสคนเหล่านี้จะให้กรมราชทัณฑ์มาบอกว่าให้ออกาสอย่างเดียวไม่ได้ มันต้องมีองค์กรของภาครัฐมาให้ออกาสคนเหล่านี้บ้าง รัฐต้องทำเป็นตัวอย่างก่อนเพื่อองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะได้เชื่อถือและให้ออกาสบ้าง ในอนาคตรัฐบาลต้องมีนโยบายที่จะรองรับเขาได้ การปล่อยออกไปแล้วจะมีองค์กรมหาชน หรืออะไรที่มารับไปประทับประคองคนเหล่านี้ไปสักระยะหนึ่งเพื่อให้เขาเดินต่อไปได้อย่างมั่นคง เลี่ยงตัวเองได้และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก”

ส่วนของมูลนิธิมีการปฏิบัติงานในเชิงรุกมากขึ้น และเคยมีแนวคิดที่จะให้มีองค์กรมหาชน โดยมีความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย มาร่วมกันสร้างองค์กรขึ้นมาโดยเฉพาะ

“ในส่วนของมูลนิธิปฏิบัติงานเป็นเชิงรุกมากขึ้น ไม่รอให้เขาเข้ามาขอทุนอย่างเดียว มีการณรงค์และจัดกิจกรรมเพื่อหาเงินบริจาคเข้ามูลนิธิเพื่อจะนำไปสงเคราะห์ผู้พ้นโทษต่อไป และเราเคยมีแนวคิดที่จะให้มีองค์กรมหาชน โดยอาจจะมีการร่วมมือระหว่างกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ มาร่วมกันสร้างขึ้นมาดำเนินงานในเรื่อง

การสงเคราะห์หลังปล่อยนี้โดยเฉพาะเลย เคยคิดและเคยเสนอไปแต่ก็จบไปเพราะรัฐยังไม่เห็นถึงความสำคัญ ยังไม่เห็นด้วย”

ผู้บริหารท่านที่ 3

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้บริหารท่านที่ 3 อายุ 58 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 37 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้บริหารท่านนี้ กล่าวว่ากรมคุมประพฤติมีหลักในการสงเคราะห์หลังปล่อยกับผู้ที่เคยรื้อน ทั้งผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำและจากสำนักงานคุมประพฤติ โดยมีระยะเวลาในการขอรับการสงเคราะห์ภายใน 1 ปี นับจากพ้นโทษ

“ในส่วนของกรมคุมประพฤติมีหลักในการที่เราจะสงเคราะห์หลังปล่อย 2 กรณี คือ ปล่อยจากเรือนจำ กับปล่อยจากคุมประพฤติ เราจะสงเคราะห์คนที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ ใครเคยรื้อนต้องให้ความช่วยเหลือเราคืนดี กระบวนการสงเคราะห์ของเราจะดูแลเขาไปอีก 1 ปี เพราะฉะนั้นในช่วงนี้ ถ้าเขาต้องการให้เราสงเคราะห์ด้านไหนบ้างเราก็ตอบคืนดีช่วย ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา หางานทำ ด้านการฝึกอาชีพ อะไรต่าง ๆ ที่เขาต้องการให้สงเคราะห์ อยากฝึกอาชีพที่เขาอยากฝึกก็เข้ามาหาเราได้ เรามีงบประมาณที่จะช่วยเหลือเขาตรงนี้”

แผนงานที่กำหนดไว้ในการสงเคราะห์หลังปล่อย คือ การกระจายงบประมาณไปตามสำนักงานคุมประพฤติต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อไปใช้ในการดำเนินการสงเคราะห์

“...แผนงานของเราก็จะกำหนดเป้าหมายว่า เราจะสงเคราะห์อะไรให้เขาบ้าง ให้เท่าไร แล้วก็จะมีการงบประมาณสนับสนุนไปตามสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ แล้วก็กระจายงบประมาณไปให้ทางสำนักงานเป็นผู้ดำเนินการต่อไป”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่เกิดขึ้นมีทั้งเรื่องเงินทุนในการสงเคราะห์ที่ให้ไปไม่เพียงพอ และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดตามดูแลการสงเคราะห์หลังปล่อยได้อย่างทั่วถึง

“...แน่นอนต้องมีบ้างเรื่องเงิน คือ เงินที่ให้มันน้อย บางทีก็ไม่คุ้มกับที่เขาต้องมาขอรับการสงเคราะห์ และในส่วน of เจ้าหน้าที่เราตอนนี้งานเยอะ งานที่เป็นปกติก็มีมาก ในส่วน

ของการสงเคราะห์หลังปล่อยเราก็ดูไม่สามารถไปตรวจเช็คได้ 100% จากการที่สงเคราะห์ไปได้ ผลบ้างแต่ยังไม่มาก แล้วก็ยังคิดเรื่องของเจ้าหน้าที่ของเรา พอมีงานมากก็ไม่มีเวลาไปติดตาม...”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ควรมีหน่วยงานมารองรับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยโดยตรง ต้องมีแผนงาน หรือการบริหารจัดการที่สามารถทำให้คนในชุมชนยอมรับคนกลุ่มนี้

“...พอเขาออกจากเราไปต้องมีหน่วยงานต่าง ๆ มารองรับตรงนี้ ต้องมีแผน มีการบริหารจัดการมีกระบวนการที่ทำให้เขาอยู่ในสังคมได้ ต้องให้มีหน่วยงานมารับช่วงต่อ เราก็จะให้เจ้าหน้าที่มาอบรมเรื่องการปรับทัศนคติให้ยอมรับคนกลุ่มนี้ แล้วก็กระจายเจ้าหน้าที่ไปตามชุมชนที่มีผู้ฟื้นฟูอยู่ไปทำความเข้าใจกับคนในชุมชน ว่าเขาได้รับการฝึกอบรม ปรับพฤติกรรมมาแล้ว ให้มีการเอาพี่น้องในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน มีการรับขวัญแบบคนพื้นที่เพื่อให้เขาปรับตัวและอยู่ในชุมชนได้...”

รัฐบาลต้องดูแลคนกลุ่มนี้อย่างจริงจัง ต้องทำให้สังคมยอมรับผู้ฟื้นฟู เพื่อให้พวกเขาสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติ

“รัฐบาลคงต้องดูแล ทุกวันนี้การยอมรับคนกลุ่มนี้ของสังคมเรายังไม่มีเท่าไร แต่ถ้าเราได้ให้การสงเคราะห์เขาอย่างจริงจัง ในช่วงระยะเวลา 1 ปีนั้น เราจะทำอะไรให้เขาได้บ้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรต้องมีเพื่อให้สังคมยอมรับว่าพอเขาจะออกไปสู่สังคมแล้ว เขามีอะไร เรื่องการปรับทัศนคติ เป็นที่ยอมรับของสังคม เราจะทำได้อย่างไร ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง คุณต้องมีแผนงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ”

ผู้บริหารท่านที่ 4

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้บริหารท่านที่ 4 อายุ 55 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 32 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

นโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกับท่านรองอธิบดีกรมคุมประพฤติที่ท่านกล่าวถึงมติของคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2547 ที่กำหนดให้กรมคุมประพฤติมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลผู้กระทำผิดหลังปล่อย ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรมี แต่ปัจจุบันเป็นเรื่องยากที่จะให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่เขียนไว้

“...นโยบายจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ท่านรองอธิบดี แต่วามีนโยบายของสำนักพัฒนาพฤติกรรม ต่อเนื่องมีการพูดถึงมติ ครม. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2547 ที่ว่าให้กรมคุมประพฤติ มีหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลผู้กระทำผิดหลังปล่อย ตามหลักการแล้วผู้กระทำผิดควรได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อย อันนี้เห็นด้วยแต่ตอนนี้ตามมติครม.ที่ให้กรมคุมประพฤติดำเนินการตามสงเคราะห์ ที่เขียนกันว่า 1 ปี แต่ในความเป็นจริงสำหรับพี่มันเป็นไปได้ การคืนคนดีไปแล้ว และเราไปติดตามก็เหมือนกับการไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเขา แต่ว่าในกรณีที่เป็นคดีอาชญากรรม โดยหลักการแล้วการไปดูแลสงเคราะห์เขาก็ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม...”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาแรก คือ เรื่องบุคลากรไม่เพียงพอ เนื่องจากกรมคุมประพฤติดูแลผู้กระทำผิดหลังปล่อยจำนวนมาก แต่ไม่มีบุคลากรที่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์โดยตรง ต้องใช้บุคลากรที่ทำหน้าที่อื่นแทน

“ปัญหาอุปสรรค คือ เรื่องของคน ซึ่งมีความชัดเจนอยู่แล้วว่างานในหน้าที่ปกติตาม พ.ร.บ.แบ่งส่วนราชการ ไม่ใช่หน้าที่ตามมติครม. ก็ทำไม่ไหวแล้ว พนักงานคุมประพฤติคนหนึ่งต้องดูแลคดีถึง 1,000 คดี ซึ่งมันเกินมาตรฐานที่ กพ. กำหนดแล้ว ซึ่งก็ต้องหาเจ้าหน้าที่ในงานอื่นมาทำงานแทนบ้าง เพราะฉะนั้นทำก็ทำได้แต่คุณภาพไม่รู้ว่าจะได้แค่ไหน”

ปัญหาที่สอง คือ เรื่องจำนวนเงินที่ใช้การสงเคราะห์น้อยเกินไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

“ปัญหาเรื่องเงินที่ไม่เพียงพอ จำนวนเงินที่ใช้การสงเคราะห์ในบางประเภทน้อยเกินไปไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน เช่น ค่าอาหาร สามารถสงเคราะห์ได้ไม่เกินมื้อละ 30 บาท หรือการสงเคราะห์ทุนประกอบอาชีพที่ได้ครั้งละไม่เกิน 2,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอในการลงทุนประกอบอาชีพในสถานการณ์ปัจจุบัน”

ปัญหาสุดท้าย คือ เรื่องระบบงานในการสงเคราะห์ที่ใช้เวลานานในการขออนุมัติเงินทุน

“...การพิจารณาการให้การสงเคราะห์ด้านทุนประกอบอาชีพต้องใช้เวลาาน เนื่องจากต้องมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ขอรับทุนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ ว่าสามารถทำได้หรือไม่ เพื่อให้ผู้ขอรับประกอบอาชีพได้สำเร็จ...”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้บริหารท่านนี้เสนอว่า ในภาครัฐต้องสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณที่จะผลักดันให้มีการบูรณาการกับภาคประชาสังคม และถ่ายโอนภารกิจกันระหว่างกรมคุมประพฤติกับอาสาสมัครคุมประพฤติ

“...แนวคิดของพี่ รัฐบาลต้องสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในส่วนที่จะผลักดันหรือสร้างภาคประชาสังคม แล้วก็ให้สนับสนุนในเรื่องของการถ่ายโอนภารกิจ ซึ่งมองว่าต่อไปอาสาสมัครสามารถรวมตัวกันเป็นชมรม เป็นองค์กรขึ้นมาเพื่อมารับทอดงานจากกรมคุมประพฤติไปได้ โดยคุมประพฤติจะตั้งเกณฑ์รักษามาตรฐานและตรวจสอบว่าเป็นไปตามนั้นไหม นั่นคือสิ่งที่มองว่าอีก 5 ปี 10 ปีน่าจะไปถึงตรงนั้นได้...”

ในส่วนของกรมคุมประพฤตินั้นมีวิธีการนำภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการแก้ไขฟื้นฟู ด้านการป้องกันอาชญากรรมและด้านการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด

“...ถ้าคนไม่พอก็ต้องเพิ่มคน ถ้างานเยอะก็ต้องลดงาน แนวทางหรือวิธีการที่พี่มองเอาไว้ก็คือการเอาภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เราก็ดึงเขาเข้ามามีส่วนร่วมให้มากแล้วก็ให้ทำเชิงพื้นที่ ตำบลไหน อำเภอไหนก็ให้มีอาสาสมัครมาทำงานร่วมกับพนักงานคุมประพฤติ จะได้เป็นการแบ่งโซนกันในการดูแลความสงบสุขในชุมชน ถ้ามีศูนย์คุมประพฤติชุมชนอยู่ในชุมชนเขาก็จะไปแสวงหาความช่วยเหลือได้จากตรงนั้น แล้วคนในชุมชนก็ได้ดูแลบ้านของตัวเอง โดยสรุปแล้วทิศทางการสงเคราะห์หลังปล่อยทางคุมประพฤติต้องจับมือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกระบวนการยุติธรรมและในส่วนของ พม. อบต. หรือองค์กรระดับท้องถิ่นด้วย และที่สำคัญก็คือเรื่องของภาคประชาสังคมที่จะไปทำงาน ทั้งในด้านแก้ไขฟื้นฟู ในด้านป้องกันอาชญากรรม และก็ในด้านการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด...”

กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน โดยตั้งประเด็นของแบบสัมภาษณ์และการนำเสนอ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ภูมิหลังส่วนบุคคล

ประเด็นที่ 2 การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 1

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 1 อายุ 33 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 7 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ปัจจุบันผู้ปฏิบัติงานท่านนี้ทำงานเกี่ยวกับมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ซึ่งเป็นมูลนิธิในสังกัดกรมราชทัณฑ์ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้พ้นโทษและครอบครัวเป็นหลัก โดยภายหลังได้ขยายขอบเขตมาถึงผู้ต้องขังด้วย

“...พี่ทำงานเกี่ยวกับมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ เป็นมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้พ้นโทษเป็นกลุ่มหลัก และครอบครัวด้วย ซึ่งได้แก่การสงเคราะห์ทุนประกอบอาชีพที่พ้นชั่วคราวจากที่พ้นโทษก็คือบ้านสวัสดิ์ และก็การสงเคราะห์ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเวลาที่ผู้พ้นโทษไม่มีเงินจะเดินทางกลับบ้าน และก็ค่าอาหารด้วย เป็นมูลนิธิที่ตั้งมาเพื่อสงเคราะห์กลุ่มนี้โดยตรงเลย ภายได้สังกัดกรมราชทัณฑ์ แต่ว่าภายหลังขยายมาถึงผู้ต้องขังด้วย คือจะให้ทุนการศึกษา กับลูกผู้ต้องขัง จะไม่ค่อยเกี่ยวกับผู้พ้นโทษ...”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่เกิดขึ้นมาหลายประการ ปัญหาแรก คือ มูลนิธิแห่งนี้ทำงานในระบบราชการ ทำให้ต้องใช้ระยะเวลานานในการดำเนินการขอรับการสงเคราะห์ ปัญหาที่สอง คือ มีบุคลากรไม่เพียงพอ เพราะเจ้าหน้าที่มีภาระงานประจำของแต่ละคนอยู่แล้ว และปัญหาสุดท้าย คือ ปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ

“...ระยะเวลาในการดำเนินงาน เพราะว่าใช้ระยะเวลานานมาก ถึงแม้จะเป็นมูลนิธิก็จริง แต่ก็ใช้ระบบการทำงานแบบราชการ เรือนจำแต่ละที่ส่วนใหญ่ไม่มีนักสังคมสงเคราะห์อยู่ และเจ้าหน้าที่ในเรือนจำเขาก็จะคิดว่าเขามีหน้าที่เยอะพออยู่แล้ว ทำให้ขาดบุคลากร และผู้พ้นโทษบางคนเขาก็จะไม่ได้รับข้อมูลว่ามีการให้ความช่วยเหลือแบบนี้อยู่ และอีกอย่างหนึ่งคือมูลนิธิค่อนข้างมีงบประมาณจำกัด คือปีหนึ่งก็มีอยู่ไม่เท่าไหร่ และมูลนิธิเองก็ไม่ค่อยมีคนให้การสนับสนุน เพราะว่าให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษซึ่งเป็นกลุ่มคนที่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และจะหวังเงินคืนทุนจากผู้พ้นโทษกลุ่มแรก ๆ ที่เยี่ยมไปจะมากขึ้นให้ก็น้อย แต่ก็จะมีการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือพวกนี้ เช่น เดินวิ่งการกุศล จัดคอนเสิร์ต ก็ยังมีคนให้การสนับสนุนอยู่บ้าง ซึ่งจะต้องระดมกันอย่างหนักหนาสาหัสเลย อย่างของมูลนิธิเจ้าหน้าที่ก็มีจำนวนจำกัด คือมีลูกจ้างชั่วคราวอยู่

ประมาณ 4-5 คน และพวกพี่ที่ทำงานมูลนิธิก็เป็นข้าราชการ ความจริงต้องมีลูกจ้างประจำของมูลนิธิ แต่ว่าไม่มี ของพี่ก็มีงานประจำของข้าราชการอยู่แล้วและก็ต้องมาทำงานมูลนิธิเพิ่มเติมด้วย เท่ากับว่าทำงานสองหน้าที่ความจริงทำงานมูลนิธิมันต้องได้รับเงินเดือนจากมูลนิธิด้วย แต่ว่าพี่กินเงินเดือนข้าราชการอย่างเดียว ประมาณว่าทำงานสองอย่างแต่ได้เงินอย่างเดียว”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เสนอว่า ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรในด้านนี้เพื่อให้มีการติดตามผลได้ และรัฐบาลต้องสนับสนุนเงินทุนในการประกอบอาชีพให้เพิ่มขึ้นด้วย

“พี่ว่าควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ คือ อยากให้มีการติดตามผลเยอะ ๆ การติดตามผลจะช่วยได้มากเลย เพราะว่าบางคนเอาเงินไปแล้วประสบปัญหา ลงทุนไปขาดทุนก็ไม่มีเงินทำต่อ เวลาเราไปเจอปัญหาเราก็จะสามารถช่วยเหลือเขาได้ ให้คำปรึกษาเขาได้ และก็ติดตามว่าเขาได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความเดือดร้อนอะไรบ้าง ก็จะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป เพราะว่าเราไม่ได้ให้ทุนไปแล้วจบเลย แต่เราอยากให้มีการติดตาม อยากให้เขาดั้งเดิมหรือเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้จริง ๆ และรัฐบาลควรสนับสนุนในเรื่องการให้ทุนประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ผู้พ้นโทษที่ออกมาใหม่ ๆ ก็ควรมีการส่งเสริมให้ฝึกอาชีพด้วย”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 2

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 2 อายุ 29 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 6 ปี เคยมีประสบการณ์ไปดูงานการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในต่างประเทศ

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เล่าให้ฟังว่า ได้ให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้มีความเป็น วัตถุประสงค์ของโครงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยเริ่มจากให้ผู้พ้นโทษเข้าทำงานในหน่วยงานราชการ เพื่อเป็นตัวอย่างและสร้างความมั่นใจให้หน่วยงานอื่นได้เห็นว่าผู้พ้นโทษสามารถแก้ไขตัวเองได้ หากได้รับโอกาส

“ในส่วนที่พี่ทำพี่จะช่วยเหลือเขาให้มีความทำภายหลังพ้นโทษที่ค่อนข้างจะทันที ในโครงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล ในการที่จะให้หน่วยงานราชการรับผู้พ้นโทษไม่เฉพาะของราชทัณฑ์เท่านั้น แต่รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม อย่างราชทัณฑ์ก็จ้างผู้พ้นโทษเข้ามาทำงานมีค่าตอบแทนให้ เพื่อให้เขาสามารถเลี้ยงตนเองได้ แต่ไม่มีสวัสดิการให้

เท่านั้นเอง เงินเดือนที่ให้ก็ค่อนข้างมาก ประมาณ 8,000 - 9,000 บาท ถือว่าโครงการนี้เป็นโครงการนำร่องที่จ้างผู้พันโทเข้ามามีงานในหน่วยงานราชการ เพราะว่ามันมีปัญหาที่ว่าคนส่วนใหญ่ไม่รับผู้พันโทเข้าทำงาน เพราะไม่มั่นใจว่าจะปลอดภัยหรือเปล่า จึงเกิดแนวคิดที่ว่า เราสร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานอื่น โดยเริ่มจากหน่วยงานของเราเองก่อน แล้วเมื่อเขาออกจากเราไปก็จะไปพูดได้ว่าเคยทำงานกับเรือนจำหรือกระทรวงยุติธรรม เคยปฏิบัติงานกับหน่วยงานราชการมาแล้ว ก็จะสร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานภายนอกที่จะให้โอกาสเขาโดยรับเขาเข้าทำงานมากขึ้น”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบ เป็นปัญหาที่อยู่ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กร และปัญหาเรื่องทัศนคติในการทำงานของเจ้าหน้าที่

“ปัญหาก็เป็นเรื่องของ 4M เป็นมาตรฐานที่เป็นปัญหาอยู่แล้ว คือ เรื่องเงิน เรื่องคน เรื่องการบริหารทรัพยากร รวมถึงวิธีการจัดการด้วย และที่มากกว่านั้นคือทัศนคติในการทำงานของเจ้าหน้าที่ บางทีเจ้าหน้าที่บางคนจะมองว่าแค่ควบคุมอย่างเดียวก็พอแล้ว จะต้องให้ทำอะไรอีก ทัศนคติของเจ้าหน้าที่บางทีก็ไม่พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ยิ่งทำงานกับคนที่ทัศนคติไม่ตรงกันกับเรา เราก็ยังรู้สึกเหนื่อยใจที่ต้องทำ”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เสนอว่า รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการสงเคราะห์ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังเสนอว่าประเทศไทยควรมีองค์กรที่เข้ามาดูแลเรื่องนี้อย่างเต็มตัว ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้มาจากการไปดูงานที่ประเทศสิงคโปร์

“รัฐบาลต้องให้ความสำคัญมากกว่าที่เป็นอยู่ คือรัฐบาลมักจะบอกว่าการแก้ไขผู้กระทำผิด การช่วยเหลือผู้พันโท หรือผู้ต้องขังเป็นสิ่งสำคัญ แต่งบประมาณที่ให้มาไม่ถึง 1% ของเงินรัฐบาลทั้งหมด คือคุณพูดว่าเป็นสิ่งสำคัญแต่สิ่งที่คุณให้เราไม่พอ ซึ่งเป็นความยากลำบากในการทำงาน ดังนั้นควรให้ความสำคัญจริงๆ จัง ๆ มากกว่าคำพูด”

“...ที่เคยไปดูงานที่สิงคโปร์ เขามีโครงการ yellow ribbon ซึ่งเป็นโครงการที่ให้โอกาสที่สองแก่ผู้พันโทของสิงคโปร์ ซึ่งเขาจะมีงานทุกปี มีการร้องเพลงชื่อว่า Tie A Yellow Ribbon Round The Old Oak Tree ทุกคนก็จะรู้ว่าปีนี้มีตอนไหนแล้วก็จะรู้ว่าถึงเวลาแล้วนะที่คนที่ออกจากคุกมาจะได้รับโอกาสที่สอง ซึ่งเท่าที่สัมผัสมา เขาทำได้อย่างที่พูดจริงๆ เข้าใจโอกาส

จริง ๆ เขจะมีหน่วยงานที่เรียกว่า SCORE เป็นหน่วยงานเอกชนที่ทำงานให้กับราชทัณฑ์อย่างเต็มตัว คือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่นั่นก็มีหน้าที่ควบคุมตัวอย่างเดียว แต่ไม่ต้องมีการแก้ไข การหางาน การฝึกอาชีพ ก็จะมีหน่วยงาน SCORE ที่เป็นคนทำ ซึ่งจริง ๆ ราชทัณฑ์ก็พยายามทำอยู่ แต่ยังหาคนที่มาทำกับเราไม่ได้ ที่นั่นเขาทำได้จริง แล้วทำให้อาชญากรรมน้อยลง การกระทำผิดซ้ำแทบจะไม่มีเลย มีก็น้อยมาก คือเขาให้การยอมรับคนและสนับสนุนการแก้ไขอย่างจริงจัง พี่หวังว่าสักวันเราจะมีแบบนี้”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 3 ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 3 อายุ 42 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 15 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้กล่าวว่าการสงเคราะห์หลังปล่อยก็จะมีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และดำเนินงานในส่วนของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดีที่มีวัตถุประสงค์ในการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ รวมถึงผู้ถูกคุมประพฤติด้วย

“...พี่จะรับผิดชอบในส่วนของการดูแลงานการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่ใกล้จะพ้นโทษ ซึ่งก็จะมีการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้เขาได้ทบทวนความรู้หรือทักษะอาชีพต่าง ๆ ที่ควรจะได้นำไปใช้หลังจากพ้นโทษไปแล้ว โดยการอบรมจะเน้นในเรื่องของอาชีพ ครอบครัวย และสังคมเพื่อให้เขาสามารถปรับตัวและอยู่ในสังคมได้ นี่คือนื่องานหลัก ๆ ที่ทำอยู่ในความรับผิดชอบของพี่ ส่วนการสงเคราะห์หลังปล่อยก็เป็นส่วนที่ต้องดูแลด้วย เพราะดำเนินงานของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของมูลนิธิก็คือการให้การสงเคราะห์ทั้งผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ รวมถึงผู้ถูกคุมประพฤติด้วย ก็จะให้ผู้ที่ต้องการขอรับการสงเคราะห์เขียนคำร้องมาขอทั้งทุนการศึกษาบุตร ทุนประกอบชีพ เป็นต้น ซึ่งมูลนิธิดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ เพราะฉะนั้นนโยบายจะออกมาจากคณะกรรมการ ก็เป็นคนในกรมราชทัณฑ์ โดยมีอธิบดีกรมเป็นประธาน มีรองอธิบดี ผู้อำนวยการกองที่เกี่ยวข้อง และก็มีคนภายนอกด้วย ซึ่งเป็นบุคคลที่คณะกรรมการเลือกสรร ต้องเป็นคนที่สามารถหาทรัพยากรจากข้างนอกมาช่วยได้ เนื่องจากมูลนิธิต้องดำเนินการเอง งบประมาณต่าง ๆ ต้องหาเอง ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนงบจากรัฐบาล ซึ่งเงินของมูลนิธิจะได้จากการจัดกิจกรรมระดมทุน การบริจาค และได้รับการสนับสนุนเงินจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งทั้ง 2 มูลนิธิดำเนินงานมาเป็นระยะเวลานานแล้ว...”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบ คือเรื่องบุคลากร เรื่องเงินทุนที่ไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้รับการสงเคราะห์ และเรื่องการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง

“...ปัญหาของการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อย คือเรื่องของเงินทุนที่ยากให้ได้มากกว่านี้ เพราะกลุ่มเป้าหมายยังมีอีกเยอะที่ต้องการขอรับการสงเคราะห์ ในกองของเรา เราอยากทำกิจกรรมอะไรต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เรื่องงบประมาณให้มากขึ้น และเรื่องเจ้าหน้าที่เราอยากให้มีแยกออกจากกันเลย อยากให้มูลนิธิดำเนินงานไปได้ด้วยตัวของมูลนิธิเอง เพราะน่าจะดีกว่า คล่องตัวกว่าที่เราทำกันอยู่...”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

การที่จะพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรจะมีองค์กรที่เข้ามาทำงานด้านการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ เหมือนในประเทศสิงคโปร์ เพื่อจะได้มีการดำเนินงานที่รวดเร็วและคล่องตัวขึ้น เพราะกลุ่มผู้พ้นโทษที่ต้องการความช่วยเหลือมีอยู่จำนวนมาก ถ้ามีองค์กรที่มีความตั้งใจเข้ามาทำงาน การสงเคราะห์หลังปล่อยก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“...น่าจะมียุติธรรมเข้ามาตั้งแต่แก้ไขฟื้นฟูเลย คุณมาดูแลในส่วนของการพัฒนา ให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาตั้งเป็นองค์กร ๆ หนึ่งแล้วเข้ามาดูแลในส่วนของการสงเคราะห์หลังปล่อย โดยเฉพาะ เหมือน yellow ribbon ในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเขาจะมีหน่วยงานที่เรียกว่า SCORE ที่รับเข้าทำงานได้เลย คือให้ทำในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟู พอออกมาก็มีหน่วยงานรองรับเลย เป็นองค์กรอิสระมาประสานงานกับกรมราชทัณฑ์ แล้วปัญหาของการสงเคราะห์หลังปล่อยก็จะน้อยลง ไม่ต้องมาเดินขอทุนจากมูลนิธิแล้ว เพราะมีหน่วยงานเข้ามารองรับเลย ซึ่งจริง ๆ จะให้มียุติธรรมแบบนี้ก็ยาก ซึ่งก็เคยมีการพูดถึงมาบ้างแต่ไม่ได้รับการตอบรับเท่าไร ซึ่งมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน เป็นเหมือนจุดเริ่มต้นที่น่าจะพัฒนาให้เป็นองค์กรที่ว่านี้ได้ คือเขาเข้าหาคนพวกนี้ตั้งแต่ในเรือนจำ และรับออกมาไปอยู่ที่บ้านพักของเขา มีงานให้ทำ หางานให้ ถ้ามีแบบนี้ได้ก็จะดีเลย...”

“อยากให้มียุติธรรมตรงนี้มากขึ้น กลุ่มเป้าหมายเรามีเยอะ เรายังไม่สามารถให้การสงเคราะห์ได้ทั่วถึง บางคนต้องการโอกาส หลายคนมีความรู้ มีความตั้งใจ ที่จะออกไปแล้วจะประกอบอาชีพ ถ้ายังไม่มีหน่วยงานในระดับที่เราพูดกัน การประกอบอาชีพอิสระจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่เขาจะทำได้ด้วยตัวเอง ซึ่งก็จะมีเรื่องของเงินทุน ที่เราต้องช่วยเหลือ เพราะการไปสมัครงานเป็นเรื่องที่ยากสำหรับผู้พ้นโทษ อาชีพอิสระจึงเป็นอาชีพที่เขาทำได้โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับใคร และจำเป็นต้องมีเงินทุน ก็อยากให้มียุติธรรมที่ให้ความช่วยเหลือมากขึ้น”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 4

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 4 อายุ 33 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 10 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เล่าให้ฟังว่า ได้ให้การสงเคราะห์ในส่วนของมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี โดยให้การสงเคราะห์เรื่องทุนประกอบอาชีพ มีดำเนินการในรูปแบบของมูลนิธิ และมีการติดตามผล ซึ่งเป็นการปฏิบัติในทางทฤษฎีเท่านั้น

“...พี่ทำงานในส่วนของมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ซึ่งเดิมที่เป็นมูลนิธิอาสาสมัครคุมประพฤติ เมื่อก่อนกรมราชทัณฑ์ต้องดูแล เรื่องการติดตามผลของผู้พ้นโทษที่ปล่อยแบบมีเงื่อนไข คือผู้พ้นโทษที่พักโทษ ลดโทษ อภัยโทษ ซึ่งจะมีประชาชนที่เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ แต่ต่อมามีการถ่ายโอนไปให้กรมคุมประพฤติทำโดยตรง ต่อมาเปลี่ยนเป็นมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี การให้ความช่วยเหลือก็คือทุนประกอบอาชีพ แต่ก่อนมีทุนให้การศึกษาบุตรด้วย แต่ก็ถูกลดบทบาทลงไปอยู่ที่มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ การทำงานสงเคราะห์ก็จะเปลี่ยนในรูปแบบของมูลนิธิเลยคือทำตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วก็ต้องติดตามผลในทางทฤษฎีนะ ปฏิบัติอีกเรื่องหนึ่ง...”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบ คือ การที่ผู้พ้นโทษถูกคนในสังคมตีตราว่าเป็นคนคุก ทำให้สูญเสียความมั่นใจในตัวเอง และไม่กล้าที่จะเข้าไปขอรับการสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่และงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษ การให้การสงเคราะห์หลังปล่อยยังขาดหน่วยงานหลักเข้ามาดูแลรับผิดชอบอย่างจริงจัง

“การถูกตีตรา ตราบาปในใจเขา ถ้าเขาเดินเข้าไปในหน่วยงานแล้วถูกมอง เขาจะรู้สึกผิด เสียความภาคภูมิใจในตัวเองไป ก็ไม่กล้าที่จะขอรับความช่วยเหลือ ยิ่งถ้าเจอเจ้าหน้าที่อารมณ์เสียใส่ก็จะไปเลยไม่เอาก็ได้ แล้วก็ไม่มีแรงฮึดต่อไปและก็จะอาจจะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก องค์การภาครัฐก็ยังไม่มีความหมายหลักที่จะให้ความช่วยเหลือ จริง ๆ ก็มีหลายหน่วยงานทั้งมูลนิธิและองค์กรอิสระแต่ไม่ได้ผนึกกำลังกัน การช่วยเหลือจึงไม่ค่อยได้ผลนัก ผู้พ้นโทษมีเยอะ แต่เจ้าหน้าที่มีนิดเดียวเจ้าหน้าที่ที่มีน้อย แต่ผู้บริหารเพิ่มขึ้น ผู้พ้นโทษเพิ่มขึ้น เราก็ต้องเลือกละเลยที่เราทำได้และทำให้ดีที่สุด ในเรื่องงบประมาณในการดำเนินงานน้อย และเรื่องความคาดหวังจากสังคม

ภายนอกที่คาดหวังว่าเราจะต้องทำให้คนออกมาเป็นคนดี อย่างกรณีที่ผู้พ้นโทษคนหนึ่ง ออกมาแล้ว กระทำผิดซ้ำ ก็จะถูกซ้ำเติมอย่างแรงมากกว่าคนที่กระทำผิดอยู่ทุกวันนี้”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ควรมีหน่วยงานหรือองค์กรหลักเข้ามารับผิดชอบดูแลผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง โดยไม่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย

“น่าจะมีหน่วยงานหรือองค์กรหลัก หรือหน่วยงานไหนที่สามารถทำงานตรงนี้ได้ อย่างเต็มที่และจริงจังโดยไม่มีข้อจำกัดในแง่ของกฎหมาย”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 5

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 5 อายุ 39 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 12 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้ให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในส่วนของบ้านกึ่งวิถี คือ บ้านสวัสดิ ที่ให้ผู้พ้นโทษที่ไม่มีที่พักอาศัยสามารถมาขอพักอาศัยที่บ้านสวัสดิได้ชั่วคราว

“ในส่วนของบ้านสวัสดิที่ดูแลผู้พ้นโทษ หรือผู้ถูกคุมประพฤติ การช่วยเหลือก็จะจ่ายค่าพาหนะในการเดินทางกลับบ้าน จ่ายค่าอาหาร และที่นี่ก็เป็นบ้านพักชั่วคราว และก็จะมีการติดต่อหางานให้ทำ หาญาติให้ รวมถึงการขอทุนประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษ ผู้พ้นโทษผู้หญิงไม่สามารถเข้ามาพักที่นี่ได้ เพราะมีข้อจำกัดเรื่องของสถานที่กับเจ้าหน้าที่ เพราะที่นี่มีแต่ผู้ชาย (ผู้หญิงสามารถไปขอพักได้ที่บ้านพักฉุกเฉิน) เวลาที่ผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติเข้ามาจะมีแบบฟอร์มให้กรอก หรือในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเจ้าหน้าที่จะรับข้อมูลจากกรมเกี่ยวกับบ้านสวัสดิ ว่าบ้านนี้ให้อะไรบ้าง นักสังคมสงเคราะห์หรือนักทันทวิทยาเป็นคนพูด มีการอบรมก่อนว่าหลังจากที่ปล่อยออกมามีหน่วยงานไหนที่ช่วยเหลือได้บ้าง ถ้ามีคนต้องการขอรับการสงเคราะห์จากบ้านสวัสดิ ก็จะมีการสัมภาษณ์ และต้องยืนยันตัวเองได้ว่ามาจากเรือนจำจริง แล้วก็มีหนังสือส่งตัวมาที่นี้ หลังจากนั้นก็จะสัมภาษณ์และรับเรื่องไว้ แล้วก็มีพ่อบ้าน (พ่อบ้านเป็นอดีตข้าราชการในกรมที่ปลดเกษียณแล้ว) เป็นคนอนุญาตว่าจะให้เข้าพักหรือไม่ การเข้าพักมีการกำหนดระยะเวลาขั้นแรกไว้ 7 วัน ถ้า 7 วันยังหางานทำไม่ได้และมีความประพฤติดีก็ขยายเวลาให้ได้เป็น 30 วันหรือ 60 วันแล้วแต่”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบปัญหาเรื่องสังคมไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ เมื่อผู้พ้นโทษไปสมัครงาน ก็ไม่มีการลบบประวัติทำให้ไม่ได้รับการคัดเลือกเพราะเป็นผู้ต้องขังมาก่อน

“สังคมไม่ค่อยยอมรับ ถ้าเป็นเจ้าของบริษัทมีคนต้องโทษฆ่าคนตายมาใครจะกล้ารับเข้าทำงาน ซึ่งมันก็ไม่ผิด เพราะเป็นสิทธิ์ที่เขาจะเลือกได้ เวลาปล่อยออกก็โทษก็มีข่าวออกมาทุกปี พอไปสมัครงานก็ไม่ได้ลบบประวัติ ก็ทำงานไม่ได้ สังคมไม่ได้ให้ออกาสจริง ๆ อย่างที่พูดกัน”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เสนอว่า รัฐบาลควรมีการลบบประวัติผู้พ้นโทษออกจากประวัติอาชญากรรม เพื่อให้สามารถสมัครงานได้ ให้มีองค์กรเอกชนเข้ามาให้การสงเคราะห์เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานมากขึ้น หรือควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือผู้พ้นโทษมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

“อยากให้รัฐบาลช่วยลบบประวัติของผู้พ้นโทษอย่างถาวรเลย ช่วยประสานหน่วยงานและทำข้อตกลงให้ได้จริง เวลาไปสมัครงานทำงานที่ไหน แล้วถูกตรวจสอบประวัติก็ถูกปฏิเสธ มีโครงการอะไรออกมาก็ขอให้สนับสนุนอย่างจริงจังเพื่อจะได้ผลจริง ๆ และผมอยากได้ทีมที่เข้มแข็ง อยากได้บุคลากรเพิ่มมาทำงานร่วมกันตรงนี้ ให้มีความคล่องตัวทางการเงิน ถ้ามีองค์กรเอกชนเข้ามาทำก็จะได้คล่องตัวขึ้น เพราะทุกวันนี้คนมาขอรับทุนแล้วว่าจะอนุมัติ 4 - 6 เดือน ถ้าเป็นเอกชนคงจะรวดเร็วและคล่องตัวขึ้น อยากได้เงินสนับสนุนจากภาครัฐให้เข้ามาช่วยในเรื่องนี้ และเรื่องการลบบประวัติของผู้พ้นโทษ รวมถึงการทำ MOU กับหน่วยงานที่จะช่วยรับผู้พ้นโทษทำงานได้อย่างจริงจัง”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 6

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 6 อายุ 44 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 23 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เล่าให้ฟังว่า ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการ ซึ่งทำหน้าที่ในเชิงวิชาการ มีการศึกษาพัฒนาระบบงานสงเคราะห์ผู้กระทำ

ผิด วางระบบในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อให้สำนักงานคุมประพฤตินำไปดำเนินการต่อไป

“หน่วยงานของพี่ไม่ใช่หน่วยงานระดับปฏิบัติ เป็นหน่วยงานส่งเสริมทำหน้าที่ในเชิงวิชาการ ก็เหมือนกับศึกษาพัฒนาระบบงานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด วางระบบในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยนี้ก็จะ เป็นลักษณะงานที่ทำอยู่ แต่ถ้าเป็นหน่วยปฏิบัติงานในสำนักงาน เขาก็จะมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย ถ้าในกระบวนการแรกเลยคือเมื่อคนที่กำลังจะถูกปล่อยตัวจากเรือนจำหรือสถานฝึก อย่างแรกเขาก็จะมีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำ โดยเขาจะมีการประสานงานกับเรือนจำ แล้วก็จะแจ้งมาว่าจะมีรุ่นที่จะปล่อยออกมาช่วงไหน ส่วนมากก็จะเป็น 1-3 เดือนที่จะไปเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ก็จะมีเจ้าหน้าที่เข้าไปชี้แจงไปให้ข้อมูลกับผู้กระทำผิดว่าหลังจากที่เขาถูกปล่อยตัวออกมาแล้ว ถ้าเขามีปัญหาในเรื่องของการประกอบอาชีพ ไม่มีค่าพาหนะ ไม่มีค่าเดินทาง ไม่มีบ้าน อะไรพวกนี้เขาสามารถติดต่อกรมคุมประพฤติเพื่อขอรับการสงเคราะห์ได้ หรือว่าบางทีในเรื่องของค่าพาหนะ ค่าอาหาร เจ้าหน้าที่ก็จะให้มีแบบฟอร์มไปให้กรอกว่าจะออกเดือนนี้ เขาไม่มีค่าพาหนะแต่จะเดินทางกลับบ้านก็ให้เขียนคำร้องเลย แล้วก็เอาใบคำร้องมาเสนอผอ.อนุมัติเงิน แล้วก็เอาเงินไปฝากกับเจ้าหน้าที่เรือนจำเพื่อที่เวลาเขาปล่อยตัวมาก็จะได้เอาเงินให้เขา นี่ก็เป็นปัญหาเร่งด่วน ก็คือในเรื่องของค่าพาหนะ ค่าอาหาร แต่ถ้าต้องการจะฝึกอาชีพ ประกอบอาชีพ ก็ต้องเข้ามาพบในสำนักงานคุมประพฤติเพื่อเขียนคำร้อง และก็จะมีส่วนตอนในการปฏิบัติงานอีกทีหนึ่งว่าเขาจะต้องตรวจสอบอะไรบ้างกับสำนักงาน โดยระบบพวกนี้ฝ่ายพี่จะเป็นคนวางระบบโดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คือทางเรือนจำด้วย”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบปัญหาเรื่องของผู้พ้นโทษไม่มาขอรับการสงเคราะห์ ส่วนหนึ่งมาจากการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง แต่อีกส่วนหนึ่งมาจากตัวผู้พ้นโทษที่ไม่ค่อยรับรู้ และมีปัญหาเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอด้วย

“พี่มองว่าการประชาสัมพันธ์ก็เป็นส่วนหนึ่ง เพราะในบางครั้งเวลาเราให้ผู้กระทำผิดตอบแบบสอบถามเวลาที่ได้รับการสงเคราะห์ไปแล้ว ส่วนหนึ่งก็ตอบว่าไม่เคยทราบมาก่อน แต่อีกส่วนหนึ่งก็คือตัวของผู้กระทำผิดเอง ถึงแม้บางครั้งไปชี้แจงแล้วแต่เขาก็ไม่ค่อยที่จะรับรู้เท่าไร พอออกมาแล้วก็ไปเลย และพี่มองว่าในการทำงานการสงเคราะห์หลังปล่อยของเรานั้นเป็นลักษณะที่ให้ผู้กระทำผิด walk in เข้ามาหาเรา ซึ่งในบางครั้งมันก็จะมีถ้าเกิดเขาไม่เข้ามา เราก็ไม่รู้ ถ้าเป็นไปได้ให้มีกระบวนการที่เชื่อมต่อระหว่างเรือนจำกับคุมประพฤติว่าคน ๆ นี้จะปล่อยออกมาแล้วเขามี

ปัญหานี้ ส่งต่อข้อมูลมา ซึ่งมันก็ทำให้เหมือนระบบ true care ที่ดูแลทั้งกระบวนการ มันจะได้ผลมากกว่า ซึ่งนั่นก็หมายถึงว่าก็จะเป็นภาระให้กรมคุมประพฤติเหมือนกันที่จะต้องดูแลเขามากขึ้นกว่าเดิม คือต้องดูแลถึงหลังปล่อยด้วย ในขณะที่งานเราก็มากพออยู่แล้ว ยังไม่มีคนที่จะมาติดตามดูแล ซึ่งพนักงานที่ทำงานคุมประพฤติอยู่ในระบบก็มีงานเยอะอยู่แล้ว”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เสนอว่า กรมคุมประพฤติกำลังจะมีการจัดตั้งคณะทำงานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือหลังปล่อยขึ้น แต่ยังไม่เป็นรูปธรรม

“ปัจจุบันกรมคุมประพฤติ มีแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 เรื่องการติดตามดูแลช่วยเหลือหลังปล่อย ซึ่งไม่ใช่เรื่องของการสงเคราะห์เพียงอย่างเดียวแต่ต้องเข้าไปดูแลผู้พ้นโทษด้วย คือมีคณะทำงานขึ้นมาในการที่จะศึกษาเรื่องนี้ แต่ในปัจจุบันก็ยังไม่ได้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนเท่าไร แต่ก็มีการดำเนินการในส่วนนี้ซึ่งก็น่าจะรองรับได้ส่วนหนึ่ง และก็ในงบประมาณนี้เองก็จะมีโครงการตามนโยบายของรัฐบาลก็คือโครงการติดตามช่วยเหลือผู้พ้นคุมประพฤติโดยไปเน้นในคดียาเสพติด และก็ผู้ผ่านการฟื้นฟูในคดีพระราชบัญญัติยาเสพติดเหมือนกัน ก็เป็นโครงการที่รัฐบาลให้เงินมาเพื่อไปติดตามดูแลคนพวกนี้ว่าพอเขาพ้นคุมประพฤติไปแล้ว พ้นการฟื้นฟูไปแล้ว เราออกไปติดตามเขา เขามีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และถ้าเขามีปัญหาก็มีงบประมาณในการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเขาไป นี่เป็นโครงการที่แยกออกมาจากการสงเคราะห์ทั่วไปอีกทีหนึ่ง แต่จะเฉพาะกลุ่ม”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 7

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 7 อายุ 49 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 7 ปี เคยเป็นพนักงานคุมประพฤติประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนครปฐมมาก่อนที่จะย้ายเข้ามาอยู่ในส่วนกลาง

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติท่านนี้ทำงานในส่วนกลางที่เป็นฝ่ายสนับสนุน และจัดทำแนวทาง หรือวางระบบให้ทางสำนักงานคุมประพฤติปฏิบัติตาม

“ในส่วนที่ทำงานอยู่ก็คือส่วนกลางจะเป็นลักษณะงานสนับสนุนและก็จัดทำแนวทางให้สำนักงานเป็นผู้ลงไปปฏิบัติ มีการพัฒนารูปแบบการสงเคราะห์ให้มีการสงเคราะห์ค่ายังชีพ

เงินทุนประกอบอาชีพ เราก็คิดพัฒนาเพิ่มขึ้นมา และก็มีมีการปรับปรุงเรื่องแบบคำร้องขอรับการสงเคราะห์เวลาผู้กระทำผิดมาขอจะต้องใช้แบบอะไรเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการเบิกจ่าย เนื่องจากเวลาเราให้การสงเคราะห์จะต้องใช้เงินงบประมาณ เพราะฉะนั้นต้องมีหลักฐานที่ถูกต้องตามระเบียบกรมบัญชีกลาง ก็เป็นงานสนับสนุนซะส่วนใหญ่”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบ คือ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ พนักงานคุมประพฤติมีภาระงานของตัวเองเยอะอยู่แล้ว จึงไม่สามารถทำงานด้านการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยได้อย่างเต็มที่ เพราะทางกรมคุมประพฤติไม่ได้มีคำสั่งเจาะจงลงมาว่าให้ส่วนงานไหนเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ จึงไม่มีใครรับผิดชอบโดยตรง การสงเคราะห์จึงไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

“...พนักงานคุมประพฤติบางคนเนื่องจากมีภารกิจมากเขาก็จะไม่มีเวลาทำงานด้านนี้ เพราะงานพวกสืบเสาะ พินิจ อะไรต่าง ๆ ก็เยอะอยู่แล้ว เพราะงานอันนั้นคือเราไม่ส่งไม่ได้ เพราะต้องส่งศาล ซึ่งงานสงเคราะห์หลังปล่อยส่วนใหญ่แล้วเขาก็จะให้งานสืบเสาะหรืองานกิจกรรมทำ ส่วนในกรมก็ไม่กล้าฟันธงไปว่าจะให้หน่วยไหนทำ งานอาสาสมัคร หรืองานบริการทำดี ก็เลยเหมือนว่าเป็นกลาง ๆ ว่าให้ผอ. มีอำนาจที่จะมอบหมายให้ใครทำ บางสำนักงานก็ให้พนักงานคุมประพฤติสอดส่องทำ แต่บางที่ก็ให้พนักงานคุมประพฤติฝ่ายกิจกรรมทำ เพราะฉะนั้นแต่ละคนเขามีงานประจำอยู่ เขาก็ต้องเอางานประจำเป็นตัวหลักก่อน ส่วนการสงเคราะห์หลังปล่อยก็ไม่ค่อยได้ทำ เขาก็บอกว่าพ้อยุ่งถึงการสงเคราะห์หลังปล่อยเลย แค่มผมจะออกไปติดตาม case เพื่อสอดส่องตามปกติยังไม่ไปเวลาเลย เพราะเขาต้องรับผิดชอบคดีประมาณ 1,000 คดี จะให้เป็นเหมือนเมื่องนอกแทบเป็นไปไม่ได้เลย...”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัจจุบันกรมคุมประพฤติกำลังจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบงานดูแลติดตามช่วยเหลือภายหลังปล่อยขึ้นมา แต่ยังไม่มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม แต่ได้มีการเชิญหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมารวมมือกัน เพื่อพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ดีขึ้น และคิดว่าควรมีนักสังคมสงเคราะห์ประจำสำนักงานคุมประพฤติด้วย เพื่อให้มีผู้เชี่ยวชาญคอยดูแลให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษหรือผู้พ้นคุมประพฤติอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการสงเคราะห์

“ตอนนี้ทางกรมก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบงานดูแลติดตามช่วยเหลือภายหลังปล่อยขึ้นมา แต่ยังไม่มีการจัดประชุม ก็มีแนวทางมาแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีทั้ง พ.ม. มีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรม

จัดหางาน และมูลนิธิพันธกิจคริสเตียน ที่จะมาช่วยกันพัฒนาในเรื่องนี้ ที่นี้พอเป็นรูปของคณะกรรมการก็ต้องดูว่าเขาจะมีทิศทางแบบไหน และอยากให้มีนักสังคมสงเคราะห์ประจำสำนักงานคุมประพฤติแต่ละแห่งด้วย ได้อย่างน้อยสักคนก็ยังดี เพราะว่ามันสังคมสงเคราะห์ตอนนี้มันมีอยู่ที่เดียวคือที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตลาดหลุมแก้ว เพราะฉะนั้นคนที่ให้การสงเคราะห์ในสำนักงานก็คือพนักงานคุมประพฤติที่จบกฎหมาย รัฐศาสตร์อะไรพวกนี้ที่ไม่ได้เรียนเกี่ยวกับการสงเคราะห์มา”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 8

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 8 อายุ 41 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 8 ปี ซึ่งพนักงานคุมประพฤติท่านนี้เล่าว่าไม่เกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์เลย แต่พอทำแล้วก็ชอบ

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เล่าให้ฟังว่า ที่สำนักงานคุมประพฤติจะมีการทำกิจกรรมปัจเจกนิเทศในวันที่ผู้พ้นคุมประพฤติมารับหนังสือรับรองความประพฤติหรือหนังสือผ่านการฟื้นฟู มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยว่าพวกเขาสามารถขอรับการสงเคราะห์อะไรได้บ้าง ต้องมีดำเนินการอย่างไร

“...เท่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้คือผู้ที่ผ่านการฟื้นฟูหรือพ้นคุมไปแล้ว เราจะมีกิจกรรมปัจเจกนิเทศ ในวันศุกร์สุดท้ายของเดือน ที่เขามารับหนังสือผ่านการฟื้นฟูหรือว่าใบรับรองความประพฤติ เพื่อไปปรับใบบริสุทธิที่เรือนจำคลองเปรม พี่ก็จะมีการแนะนำพูดถึงการสงเคราะห์หลังปล่อยว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นออกไปแล้วช่วง 3 เดือน 6 เดือน เขาจะไม่ค่อยมีเงิน ไม่มีงาน ส่วนใหญ่พี่ก็จะให้สงเคราะห์ค่าข้าว ค่ารถ และค่ายังชีพ เพื่อที่เขาจะได้เยอะหน่อย คือ 200 บาท บางคนเขาก็จะไปต่อยอดในการสมัครงาน หรือเป็นทุนการศึกษาต่อไป เพราะบางคนอาจจะไปเรียน กศน. ก็มาขอทุนได้แต่ต้องใช้ระยะเวลานานหน่อย แต่ค่ายังชีพ ค่าพาหนะ ค่าอาหาร จะให้ได้เลย บางคนเขาไม่มีงานทำ ไม่มีที่อยู่ ก็ต้องกลับบ้านต่างจังหวัดก็ต้องมีค่ารถให้เขาบวกค่ายังชีพให้ด้วย เพราะแค่ค่าข้าว กับค่ารถกลับไปไม่พอ ค่ารถก็จะให้อัตราต่ำสุด เช่น รถไฟฟ้า 3 ถังรถปรับอากาศ ป. 2 แล้วแต่ที่บ้านเขาจะไปทางไหนสะดวก ส่วนคนที่มาขอค่าเล่าเรียนก็มีให้ 2,500 บาท แต่ต้องใช้เวลาเสนอให้หัวหน้าอนุมัติก่อน”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาเรื่องงบประมาณยังไม่เพียงพอกับความต้องการ และปัญหาเรื่องผู้พันโทไม่กล้าเข้ามาขอรับการสงเคราะห์เพราะไม่อยากถูกตีตราจากสังคม

“ปัญหาอุปสรรคที่นี้คือเรื่องงบประมาณไม่มี เราจะตั้งบไว้แล้วก็ขอยอดโดยอิงจากปีที่แล้ว เป็นงบอุดหนุนที่ขอจากกรมสามารถเบิกใช้ได้ แต่คนมาขอเยอะ ซึ่งบางที่มันก็ไม่เพียงพอ และพบว่าบางคนที่เขาออกไปแล้วก็ไม่อยากกลับเข้ามาขอ เพราะถูกคุมประพฤติมาแล้วเขารู้สึกมันมีตราอยู่ในใจเขา ก็เคยบอกไปใน 1 ปีเราดูแลเขา ถ้ามีปัญหาอะไรก็ให้เข้ามา แต่เขาก็ไม่อยากเข้ามา เพราะเดินเข้ามาแล้วมันเหมือนถูกคนมอง ถูกตีตราไป ก็ไม่อยากเข้ามาอีก เหมือนเวลาเราไปเยี่ยมเขา เขาก็จะบอกว่าทำไมคุมประพฤติต้องมาดู”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

บุคลากรมีความพร้อมในการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่เข้ามาขอรับการสงเคราะห์ นอกจากนี้ควรมีองค์การอิสระเข้ามาดูแลการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเฉพาะ แต่จะต้องมีการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานที่จะต้องถ่ายโอนภารกิจกันด้วย

“ในการสงเคราะห์หลังปล่อยเจ้าหน้าที่มีส่วนสำคัญ ถามว่าถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ทำงานแบบนี้ ไม่มีใจจะให้เขา มันก็ไม่ดี ต้องพัฒนาบุคลากรเพราะมันคือการให้บริการมากกว่า จึงต้องให้มีบุคลากรที่ดี และเพียงพอด้วย และก็ถ้าจะมีองค์การอิสระที่มาดูแลหลังปล่อยโดยเฉพาะเลยก็ดี แต่ก็ต้องดูเรื่องของการประสานงาน เพราะตอนนี้การประสานงานเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้ดี ก็คิดว่าจะดีมาก และก็เรื่องของการประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ ก็น่าจะทำให้มีการประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ให้ทั่วถึงมากขึ้นเพื่อเขาจะได้รู้ว่าเรามีตรงนี้แล้วเข้ามาขอความช่วยเหลือได้”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 9

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 9 อายุ 33 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 6 ปีครึ่ง

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เล่าให้ฟังว่า เมื่อมีคนแจ้งความประสงค์มาว่าต้องการขอรับการสงเคราะห์ก็จะเข้าไปประสานงานให้กับคนที่ต้องการมาขอรับการสงเคราะห์ว่าขอรับเรื่องอะไรก็จะติดต่อและให้การสงเคราะห์ไป

“ถ้ามีคนต้องการแจ้งความประสงค์มาติดต่อกับงานกิจกรรม พี่ทำอยู่ฝ่ายฟื้นฟู สอดส่องพี่ก็จะเป็นคนประสานงาน ว่าจัดการเรื่องการสงเคราะห์ให้คนไหนน้อย นอกจากนี้ก็จะมีสงเคราะห์หลังปล่อยสำหรับเด็ก ก็จะเป็นคนดูแลเด็ก ก็จะทำหน้าที่ให้ควบคุม ดูแลให้คำปรึกษาว่า จะทำอย่างไรกับเด็กที่มีปัญหา ออกไปเยี่ยมเด็ก ไปให้ความช่วยเหลือเรื่องเงิน”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบคือ ผู้พ้นโทษหรือผู้ที่พ้นคุมประพฤติไม่กล้าเข้ามาขอรับการสงเคราะห์ และปัญหาเรื่องเงินทุนที่ให้มิจำนวนน้อยเกินไป ซึ่งไม่เพียงพอกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

“ปัญหาหลักคือเขาไม่กล้า เขาไม่เอ่ยปาก ขนาดบางที่เราขอให้รับนะ คล้ายกับการอยากให้ทุกคนรับแต่บางคนก็ไม่เอา พยายามให้แต่เขาไม่รับ แล้วก็เรื่องงบประมาณคือมันน้อยเกินไป อย่างค่าข้าว 30 บาท สมัยนี้มันก็ไม่พอ มันไม่คุ้มกับการมานั่งเขียนเลย”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เสนอว่า รัฐบาลควรสนับสนุนเรื่องของเงินทุน ให้มีความหลากหลายและมีจำนวนที่มากเพียงพอกับความต้องการ นอกจากนี้ควรให้มีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินการสงเคราะห์มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น

“...ก็เรื่องเงิน ก็ให้มันมีความหลากหลายแล้วก็มากขึ้น แล้วก็อยากให้รัฐบาลช่วยให้แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานงานกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ คือให้สามารถส่งต่อกันได้เลย จริง ๆ ทุกวันนี้ก็มีแต่มันน่าจะลื่นไหลกว่านี้ คือพนักงานคุมประพฤติที่ทำอยู่เขาต้องทำงานหลายหน้า ความรู้ความเชี่ยวชาญตรงนั้นมันก็มีไม่มากเพราะทำหลายอย่าง ก็อยากเพิ่มบุคลากรให้ตรงกับความรู้ความเชี่ยวชาญกับภาระงานตรงนี้จะได้ทำงานได้เต็มที่ จึงควรเพิ่มบุคลากรตำแหน่งนี้โดยเฉพาะขึ้นมา ไม่ใช่ทำให้คนที่ทำอะไรหลายอย่างอยู่แล้วไปทำเพิ่มอีก ไม่อย่างนั้นความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านก็จะไม่มี...”

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 10

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 10 อายุ 43 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 16 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เล่าให้ฟังว่า มีหน้าที่กำกับดูแลให้ผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติตามระเบียบในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย และให้คำปรึกษากับผู้ปฏิบัติงานในเวลาที่ผู้ปฏิบัติงานตัดสินใจในบางเรื่องไม่ได้เพื่อให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้

“พื้มีหน้าที่กำกับดูแลให้ผู้ปฏิบัติมีการสงเคราะห์ให้เป็นไปตามระเบียบ และเวลาผู้มาติดต่อราชการมาขอรับการสงเคราะห์ เกิดปัญหาอะไรที่ต้องเข้าไปพูดคุย และก็เป็นทีที่ปรึกษาให้กับผู้ปฏิบัติในลักษณะที่เขาไม่สามารถตัดสินใจในบางเรื่องได้ หลัก ๆ ก็คือให้อยู่ในเกณฑ์ในกรอบของตัวนี้”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้พบ คือเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอ และจำนวนเงินทุนที่ให้น้อยเกินไป รวมทั้งระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุนใช้เวลานาน

“เรื่องเงินทุนประกอบอาชีพด้วยความที่ขั้นตอนเยอะเขาก็จะไม่อยากเข้ามา รอนานก็ไม่อยากได้เลย และเรื่องบุคลากรมีปัญหาเพราะว่ามีน้อย มีคนทำคนเดียวมาติดต่อคน ๆ เดียว แล้วเวลาเราให้การสงเคราะห์เรื่องทุนประกอบอาชีพก็ต้องออกไปดูพื้นที่จริงด้วย แต่คนก็มีไม่พอ”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ปฏิบัติงานท่านนี้เสนอว่า ควรมีการเพิ่มเงินงบประมาณที่ใช้ในการสงเคราะห์ และควรมีการประชาสัมพันธ์ ณรงค์ให้คนในสังคมให้การยอมรับผู้พ้นโทษด้วย เพื่อให้พวกเขาไม่ถูกตีตราและสามารถหางานทำได้ ปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามก็ลดลง นอกจากนี้ควรมีการบูรณาการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยเพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

“...ก็น่าจะเพิ่มเงินงบประมาณและก็เรื่องการประชาสัมพันธ์ให้คนเหล่านี้เป็นที่ยอมรับ หมายถึงหน่วยงานหรือบริษัทใหญ่ ๆ หรือมูลนิธิต่าง ๆ ที่มีพลังในสังคมต้องเข้าใจและให้โอกาสคนเหล่านี้ เพราะบางทีเขาไปสมัครงานแล้วไม่รับเพราะออกมาจากในเรือนจำบ้าง คุมประพฤติบ้าง

หรือเคยคิดยาเสพติด มันเหมือนเป็นนามสกุล ก็เหมือนกับทฤษฎีตราไปเลย ที่ถูกมองว่าเป็นคนที่นำหาวคกลัว เป็นภัยอยู่ใกล้ตัวไม่ได้ ซึ่งทำให้เขาที่ออกมาแล้วจิตใจมุ่งมั่น แต่พอเจออุปสรรคก็กลายเป็นต่อต้านสังคมไปอีก แล้วก็กลับมาทำร้ายสังคมต่อ และก็อยากให้รัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อยมากกว่านี้ เพราะคนกลุ่มนี้เป็นคนที่อ่อนไหวง่าย แล้วโอกาสเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำสูง ดังนั้นก็ควรมีงบประมาณมาช่วยสงเคราะห์เขาตรงนี้เพื่อประคับประคองเขาให้เขาสามารถที่จะปรับตัว และกลับมาใช้ชีวิตเป็นปกติได้ และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก และน่าจะมีการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานภาคต่าง ๆ ที่เขาทำด้านการสงเคราะห์ให้มาก เช่น ประสานความร่วมมือกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่มีอยู่...”

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการตั้งเป็นประเด็นของแบบสัมภาษณ์และนำเสนอ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ภูมิหลังส่วนบุคคล

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 เคยดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ อายุ 64 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมา 38 ปี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้ กล่าวว่า การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยนั้นยังไม่มีมาตรฐานชัดเจน คือยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก แต่ก็มีความนิยตให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษอยู่ ซึ่งจะมีการให้ทุนประกอบอาชีพและมีบ้านกึ่งวิถีที่สามารถให้ผู้พ้นโทษที่ไม่มีที่พักไปอาศัยอยู่ได้

“การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยยังมีไม่ชัดเจน การปล่อยตัวมีทั้งแบบมีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไข เราพยายามอย่างยิ่งในการที่จะให้มีการสงเคราะห์ มีการส่งนักวิชาการไปดูงานในต่างประเทศ ความจริงในมติ ครม.ปี 2539 ได้พูดถึงการสงเคราะห์หลังปล่อยว่าน่าจะมีองค์กรขึ้นมา แต่ ณ วันนี้ก็ยังไม่เห็นภาพชัดเจน ในกรมราชทัณฑ์ก็มีการสงเคราะห์หลังปล่อย คือมี

มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ที่ให้ทุนในการประกอบอาชีพ โดยสร้างกติกาขึ้นมา คือให้ยืมเงิน แล้วมาใช้คืนโดยไม่คิดดอกเบี้ย ผ่อนส่งเท่าที่จะผ่อนได้ แต่ถ้าขาดส่งก็ไม่เป็นไร ไม่มีการฟ้องร้อง เพราะตั้งใจจะให้เขาดังตัวได้ และก็มีบ้านสวัสดิที่เป็นบ้านกึ่งวิถีไว้ให้ แต่ไม่ค่อยมีคนมาอยู่ อาจเป็นเพราะอยู่ในเรือนจำ

ท่านยังกล่าวต่ออีกว่าการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้พ้นโทษเพราะเขาอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน เมื่อออกมาก็ต้องมีคนแนะนำเพื่อให้เขาสามารถปรับตัวและอยู่ในสังคมได้

“การสงเคราะห์หลังปล่อยที่รู้สึกว่ามันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คนที่อยู่ที่มีดแล้วออกไปที่สว่าง เขาจะปรับตัวไม่ได้ สังคมรังเกียจ เขาจะมีความรู้สึกหวาดกลัว หางานก็ไม่มีใครรับ”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้พบคือ คนไทยยังไม่ให้ความสำคัญหรือยอมรับในเรื่องนี้ ทำให้ผู้พ้นโทษไม่ได้รับโอกาส หรืออาจยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการทำงาน ซึ่งบางทีอาจทำให้ผู้พ้นโทษบางคนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้

“คนในสังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญหรือยอมรับในเรื่องนี้ ทำให้มีปัญหา เรื่องอาชีพของผู้พ้นโทษก็ยังมีจำกัด ถึงแม้จะมีกฎหมายล้างมลทินก็ตามแต่ก็ไม่ได้ผล พม. ต้องดูแล เพราะเมื่อเขาพ้นโทษออกมาแล้วก็ถือเป็นประชาชนคนหนึ่ง และเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ พม. ต้องดูแลเป็นพิเศษ แต่สังคมบ้านเรายังยอมรับไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเสี่ยงของสังคม ถ้าดูแลไม่ดีก็จะเป็นภัยกับคนหมู่มาก รัฐต้องทุ่มงบประมาณในการสร้างบุคลากรในด้านนี้ขึ้นมา”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้เสนอว่า ประการแรก คือ การจะพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้น รัฐบาลต้องให้ความสำคัญและควรเน้นในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร

“ในเรื่องของคนเป็นเรื่องจำเป็นที่รัฐต้องให้ความสำคัญ แล้วมาลงทุนกับคนแทนที่จะไปลงทุนกับสิ่งก่อสร้าง รัฐต้องให้เงินสนับสนุนและพลกำลัง การแก้ไขคนจะเข้าเทคโนโลยีไม่ได้ ต้องใช้คน”

ประการที่สอง ควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาดูแล ให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะ เพื่อเขามาประทับประครองให้ผู้พ้นโทษสามารถตั้งตัว และอยู่ในสังคมได้

“ต้องมียุทธศาสตร์ขึ้นมาดูแลสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ ซึ่งมีความจำเป็นมาก ถ้าจะมีหน่วยงานใดไม่ว่าจะของรัฐหรือองค์กรพิเศษอะไรก็ได้เข้ามาประทับประครองคนเหล่านี้ให้เขา

สามารถที่จะตั้งตัวได้ อาจจะสัก 1-2 ปี ให้มาดูแลเรื่องสุขภาพ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการหางาน การฝึกอาชีพ เพื่อให้เขาทำงานได้”

ประการที่สาม การที่จะให้ผู้พ้นโทษเป็นที่ยอมรับได้ กรมราชทัณฑ์ต้องสร้างความมั่นใจให้สังคมเห็นว่าคนที่พ้นโทษออกไปสามารถแก้ไขตัวเองได้ ให้ผู้พ้นโทษที่ยอมเปิดเผยตัวออกมาให้สังคมเห็นและนำเสนอในด้านดี เพื่อให้สังคมเปิดรับคนเหล่านี้มากขึ้น

“การจะให้สังคมยอมรับเขา กรมราชทัณฑ์ต้องสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่า คนที่ราชทัณฑ์รับเข้ามาดูแลสามารถแก้ไขได้ สร้างความมั่นใจขึ้นมา และถ้าจะให้เห็นและยอมรับ อาจจะมีการณรงค์หรือมีการสัมภาษณ์ผู้พ้นโทษที่เขายอมเปิดเผยตัวและสามารถตั้งตัวได้ ออกมาเพื่อให้สังคมได้เห็นว่าเขาสามารถแก้ไขตัวเองได้ หรือการที่เอนักโทษมาทำงานสาธารณะเพื่อให้สังคมเห็นว่าเขาน่าสงสารไม่ได้เป็นพิษเป็นภัยอะไรกับใคร แล้วควรให้มีผลงานดี ๆ หรือคนดี ๆ ได้ออกสื่อบ้างไม่ใช่มีแต่ด้านลบ สังคมต้องรู้จักให้อภัย”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 เคยดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมคุมประพฤติ อายุ 65 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 39 ปี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้เล่าให้ฟังว่า ในสมัยที่ท่านเป็นรองอธิบดีกรมคุมประพฤตินั้น ผู้พ้นโทษคือผู้ที่ถูกปล่อยโดยมีเงื่อนไข ทางกรมคุมประพฤติมีการสงเคราะห์ในเรื่องเงินทุนเพื่อไปประกอบอาชีพ หรือมีการส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยสงเคราะห์ในเรื่องการหางานให้เขาทำหาที่อยู่อาศัยและมีการแนะนำการปรับตัวให้ผู้พ้นโทษสามารถอยู่ในสังคมได้

“ในส่วนของผู้พ้นโทษก็คือผู้ที่ถูกปล่อยโดยมีเงื่อนไข คือพักโทษ ลดวันต้องโทษ หรือถูกคุมประพฤติก็จะมีการช่วยสงเคราะห์ในเรื่องเงินทุนเพื่อยืมไปประกอบอาชีพ ไปลงทุน เช่น อาจจะไปศึกษาต่อทำอาชีพ แล้วไปลงทุน หรือไม่ก็ประสานงาน หรือส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นแรงงานจังหวัดให้ช่วยหางาน การสงเคราะห์เป็นเงิน ที่อยู่อาศัย มีบ้านพักหลังจากที่รอวันต้องโทษออกมา ก็จะมีบ้านให้เขาอยู่อาศัยในกรณีที่ไม่มียานกลับ โดยมีการฝึกอาชีพให้ และฝึกพฤติกรรมที่จะอยู่กับคน เพราะบางที่อยู่ในเรือนจำออกมาภายนอกอาจจะปรับตัวไม่ได้ก็ต้องมีการปรับกัน และก็มีโครงการเอาเจ้าของกิจการเข้ามาพูดคุยกับผู้ที่กำลังจะถูกปล่อยเลย บางทีพูดคุย

กันแล้ว พอออกพอใจในเรื่องของความถนัดก็อาจจะรับไปทำงานต่อได้เลย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นคดียาเสพติด”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้พบคือ ตัวผู้พ้นโทษที่ไม่ตั้งใจในการแก้ไขตัวเอง บางครั้งหางานให้เขาทำได้แล้ว แต่เขากลับทำตัวไม่ดีก็ทำให้เราเสียความน่าเชื่อถือไปด้วย และอุปสรรคสำคัญคือเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ

“ปัญหาคือตัวของผู้พ้นโทษเองที่ไม่ตั้งใจที่จะแก้ไขตัวเองจริง ๆ และอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งก็คืองบประมาณที่จะเอาไปช่วยเหลือเขา ให้ทุนประกอบอาชีพ ยังมีน้อยถึงแม้จะเป็นทุนให้ยืมไปประกอบอาชีพแต่ต้องผ่อนส่งเพื่อจะให้เงินเหล่านี้เป็นประโยชน์กับคนอื่นต่อไป แต่บางทีมาขอแล้วก็หายไปเลย เพราะเขาไม่ค่อยตั้งใจที่จะทำให้สำเร็จ แล้วก็กลับมากระทำผิดอีก ซึ่งมีเยอะ ก็เลยทำให้ขาดความเชื่อถือเวลาเราฝากงานให้แล้วทำไม่ตลอด หลบบ้าง หนีบ้าง เครดิตที่มีมันก็เสียไปกับผู้ประกอบการ และก็ทำให้คนอื่นข้างหลังไม่มีโอกาสอีก”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้เสนอว่า รัฐบาลต้องสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ และบุคลากรที่มีประสบการณ์ให้เขามาทำงานในส่วนนี้เพื่อให้การสงเคราะห์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

“สนับสนุนเรื่องของงบประมาณ และเรื่องของคนที่มีประสบการณ์ที่จะเข้ามาทำงานตรงนี้ เพื่อจะได้พัฒนาการสงเคราะห์ให้ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”

นอกจากนี้ต้องทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญที่จะช่วยกันแก้ไขผู้กระทำผิดที่กลับสู่ชุมชนของตัวเองให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ ถ้าคนในชุมชนช่วยกันการสงเคราะห์ก็จะประสบความสำเร็จได้

“อีกอย่างหนึ่งคือคนในชุมชนที่เขาอยู่ ต้องทำให้คนในชุมชนเขาเห็นความสำคัญของการที่จะแก้ไขคนในชุมชนของตัวเองให้เป็นคนดี ซึ่งตรงนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ การที่พ่อแม่ไม่ไหวแล้วกับลูก ไม่ว่าจะด้วยรายได้ เวลา อาชีพ หรือปัจจัยอะไรก็ตามที่ดูแลไม่ได้ ก็อาจจะต้องให้คนในชุมชนเข้าไปช่วยกันดูแล คนที่เขาเข้มแข็งกว่าก็จะดูแลได้ ก็จะทำให้การสงเคราะห์หลังปล่อยประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารในกระทรวงยุติธรรม อายุ 53 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 30 ปี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้มีความคิดเห็นว่าการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันนั้นยังไม่ได้ผลนัก ถึงแม้จะมีบทบาทหน้าที่ที่ระบุไว้ว่าให้ทำการสงเคราะห์อย่างไรบ้าง แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้เป็นไปตามนั้น ทำให้การสงเคราะห์ไม่ได้ผล

“ผมมองว่าการทำงานของหน่วยงานกรมราชทัณฑ์ หรือเด็กและเยาวชน แม้จะมีการจับบทบาทกำหนดอยู่ในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานแล้ว แต่ว่าก็ทำไม่ได้เต็มที่หรือจะเรียกได้ว่าทำได้น้อย ในมุมมองผมจึงคิดว่ามันไม่ได้ผล จะว่าไม่ได้ทำเลยก็จะหาว่าเขาไม่ได้ทำ จริง ๆ คือทำไม่ได้ผล กระบวนการหรือการดำเนินงานไม่ได้เป็นไปตามภารกิจ บทบาทหน้าที่ที่เขียนไว้”

ท่านยังกล่าวอีกว่าจริง ๆ แล้วการสงเคราะห์หลังปล่อยมีประโยชน์มากสำหรับผู้พ้นโทษ เพราะส่วนใหญ่เป็นคนยากจน ออกไปแล้วสังคมไม่ยอมรับ หางานทำไม่ได้ก็ทำให้หวนกลับเข้าสู่การกระทำผิดอีก ซึ่งก็ทำให้มีปัญหาตามมาในงานยุติธรรมอีกมากมาย

“การสงเคราะห์หลังปล่อยมีประโยชน์กับผู้พ้นโทษอย่างมาก เพราะส่วนใหญ่เป็นคนยากจน การศึกษาก็น้อย และส่วนใหญ่ออกไปแล้วสังคมก็รังเกียจ โอกาสที่เขาจะเข้าสู่สังคมยาก ในสภาพสังคมปัจจุบันโอกาสที่เขาจะหางานทำก็ลำบาก ยิ่งหน่วยงานที่มีข้อจำกัดก็ยิ่งลำบาก คนจนที่ไม่มีเพื่อนไม่มีญาติพี่น้อง ออกไปใหม่ ๆ ลำบากมาก ส่วนใหญ่เขาก็จะหวนกลับไปสู่สิ่งที่ทำให้เขามีกิน มีใช้ มีอยู่ มีนอน ก็คือเรือนจำหรือคุกที่เขาเคยอยู่ ปัญหาคือเรื่องนี้สำคัญมาก ถ้าทำไม่ได้ผลแล้วก็จะมีความเสี่ยงตามมาในงานยุติธรรม”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้พบคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน มีภารกิจหน้าที่มากอยู่แล้ว จึงมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากร และปัญหาอีกอย่างคือเงินสนับสนุนไม่มี ซึ่งในทางปฏิบัติไม่สามารถให้การสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพได้

“การดำเนินงานสงเคราะห์หลังปล่อยมันเป็นเรื่องยาก คือ ผมเข้าใจว่าคนที่รับผิดชอบในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นราชทัณฑ์หรือกรมพินิจ น่าจะมีการะเบอะอยู่แล้ว เขามีข้อจำกัดเรื่องคนอยู่แล้ว การที่จะมาทำการสงเคราะห์คนหลังปล่อย คนที่เขาไม่มีอิสระแล้วมันยาก เพราะเขาไม่ใช่

คนที่อยู่ในบ้าน หรือในเรือนจำทำงานง่าย คุณดูแล ควบคุม ให้การศึกษา บังคับให้ทำอะไรก็ได้ แต่คนปล่อยไปแล้วจะไปช่วยเขา บางทีเขาก็ไม่ได้ช่วยเพราะเขามีที่ไป แต่คนที่อยากให้ออกมาช่วย คุณจะทำที่พักรักษาตัว อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ให้เขายังไง คุณไม่มีงบประมาณ คนก็น้อย มันเป็นเรื่องที่ทำไม่ได้เลย ในทฤษฎีมันเป็นแค่ฝัน ทำไม่ได้จริง เขาคิดได้แต่ทำไม่ได้”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้ เสนอว่า การสงเคราะห์หลังปล่อยเป็นเรื่องที่จำเป็น ดังนั้นถ้าจะให้ การสงเคราะห์หลังปล่อยมีประสิทธิภาพ จะต้องมียोगค์กรเข้ามาดูแล รองรับคนกลุ่มผู้พ้นโทษ

“การสงเคราะห์หลังปล่อยเป็นเรื่องจำเป็น คนที่เขาไม่มีที่ไปจริง ๆ มีเยอะ คนที่ถูกขังนาน ๆ ออกมาแล้วก็รู้สึกหดหู่ รู้สึกเคืองเคือง มันจำเป็นมากที่จะต้องมี ถ้าไม่มีก็จะมีปัญหาตามมา ถ้าจะให้มีการสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพก็ต้องมียोगค์กรเข้ามาดูแล รองรับ ซึ่งวันนี้ที่ผมพูดก็มี องค์กรเอกชนที่สามารถทำได้ อย่างมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียนที่ทำแล้วโอเค หน่วยงานเอกชนอื่นก็ยังไม่ค่อยมี ยิ่งประเทศไทยยังไม่ค่อยมี ในต่างประเทศจะมีเอกชนทำแล้วก็ให้รัฐสนับสนุนเขา เป็นหน่วยงานกึ่ง NGO ที่เขามีความตั้งใจจะทำแล้วให้หน่วยงานรัฐสนับสนุน”

ดังนั้นอยากให้มียोगค์กรที่เป็น NGO เข้ามาทำงานด้านนี้ เข้าไปดูแล บริหารจัดการเอง โดยให้รัฐบาลสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ

“อยากให้มียोगค์กร NGO ที่เขามีความตั้งใจมาทำแล้วก็ให้รัฐสนับสนุนไปอย่าให้รัฐทำเองเลย คุณให้เงินเขาไปคิดเป็นหัว หัวละ 5,000-10,000 บาท ผมว่าไม่มาก ให้เขาไปดูแล แล้วเขาก็ไปทำแลจัดการให้ เขาออกมาใหม่ ๆ เขาทำอะไรไม่ได้เลย ไม่มีทางที่เขาจะไปติดต่อกรมแรงงาน กรมจัดหางาน มันทำไม่ได้ ทักษะความเชื่อมั่น กำลังใจไม่มี คนที่อยู่เรือนจำนาน ๆ ไม่มีทางทำแล้ว เรือนจำทำงานเฉพาะควบคุมก็แยกอยู่แล้ว ดังนั้นเราต้องช่วยเขาไม่อย่างนั้นภาระที่เกิดขึ้นในสังคมจะมากกว่านี้ เราจ้างเขาไว้ 5 ปี 10 ปี ให้เขาออกมาจะปล่อยเขาเลยไม่ได้ ต้องช่วยเขาให้รอดให้ได้ เหมือนต้นไม้ต้นเล็ก ๆ ที่เป็นต้นกล้า ถ้าเราไม่รดน้ำพรวนดิน โอกาสตายก็มีมาก”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ดำรงตำแหน่งเป็นประธานมูลนิธิที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยแห่งหนึ่ง อายุ 61 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ 30 ปี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้ เล่าให้ฟังว่าการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษหรือผู้กระทำผิดในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง ทำให้ผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวออกมาไม่ทราบว่าจะไปขอความช่วยเหลือได้จากหน่วยงานไหนได้บ้าง

“จากประสบการณ์ในประเทศไทยที่ท่านเห็นมา หน่วยงานราชการที่ทำงานกับผู้ต้องขัง หรือที่จะมาดูแลผู้พ้นโทษโดยตรงยังไม่มี แต่การสงเคราะห์เล็ก ๆ น้อย ๆ น่าจะมี เพราะฉะนั้นปัญหาใหญ่คือผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาแล้วไม่มีความชัดเจน ไม่รู้ว่าหน่วยงานไหนจะมารองรับเขา ยกเว้นผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวแบบพักโทษลดโทษ เพราะเขาต้องไปรายงานตัวกับคุมประพฤติ คนเหล่านี้ก็ต้องได้รับการดูแล แต่ไม่ได้ดูแลแบบ 100% เขามีอิสระแต่ทุกเดือนต้องไปรายงานตัว จำนวนผู้พ้นโทษในแต่ละปีหลายหมื่นคนที่ออกมาแล้วกว้างขวางไม่มีที่ไป”

จากประสบการณ์ที่ท่านทำงานมา ตอนนี้ท่านคิดว่าคนในสังคมให้การยอมรับผู้พ้นโทษมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานเอกชน บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ก็ให้โอกาสคนเหล่านี้เข้าไปทำงานบ้างแล้ว

“จริง ๆ แล้วตอนนี้หน่วยงานเอกชน ห้างร้าน ก็ยอมรับคนเหล่านี้มากขึ้น ถ้าพูดเป็นเปอร์เซ็นต์ผมคิดว่า 70% ของประชากรที่มีธุรกิจในประเทศไทย และเขาพร้อมที่จะรับผู้พ้นโทษไปทำงาน เพราะบุคลากรในประเทศไทยขาด แรงงานขาด และแรงงานส่วนมากไปอยู่ในเรือนจำ ฉะนั้นแรงงานเหล่านี้เมื่อพ้นโทษออกมาก็ต้องส่งเสริมกันให้ไปทำงาน เขาค่อนข้างยอมรับแล้ว”

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้พบคือ ในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานหลักที่ให้การดูแลสงเคราะห์ผู้พ้นโทษอย่างเต็มที่ เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร และการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับเอกชนที่ไม่ได้ประสานความร่วมมือกัน

“เราไม่มีหน่วยงานหลักที่ทำ 100 % จริง ๆ ในการดูแลเขาอย่างชัดเจนได้ หน่วยงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันก็ทำอยู่ในหน้าที่ที่จำกัด จำกัดในเรื่องงบประมาณ จำกัดในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ฉะนั้นการช่วยเหลือผู้พ้นโทษหรือการสงเคราะห์หลังปล่อยจึงยังไม่มีประสิทธิภาพ และปัญหาอีกอย่างคือเรายังขาดการประสานงาน การร่วมมือ การยอมรับซึ่งกันและกัน อย่างมูลนิธิของผมเป็นเอกชนก็ค่อนข้างทำงานลำบากต้องมีหน่วยงานราชการมาสนับสนุนบ้าง เพราะบางครั้งการประสานความร่วมมือก็ยากหน่อย”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้เสนอว่ากระทรวงยุติธรรมควรกำหนดนโยบายหลักขึ้นมาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาทำงานร่วมกัน และทำข้อตกลงกับหน่วยงานเอกชนให้มาช่วยกัน ก็จะทำการสงเคราะห์หลังปล่อยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“กระทรวงยุติธรรมที่เป็นผู้ดูแลการทำงานของ 3 กรม คือกรมพินิจ กรมคุมประพฤติ และกรมราชทัณฑ์ ถ้ากระทรวงยุติธรรมสามารถกำหนดนโยบายหลักขึ้นมาให้ทำงานร่วมกัน โดยมีคำสั่งให้หน่วยงานภายใต้การดูแลของกระทรวง ที่มีหน้าที่ดูแลผู้พ้นโทษหรือผู้ที่อยู่ในเรือนจำทั้งหลาย มาบันทึกข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งอาจจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานเอกชนให้มาทำงานร่วมกัน อะไรที่ราชการทำไม่ได้ เอกชนทำได้ เราก็มาทำร่วมกัน ถ้ามีความร่วมมือลักษณะอย่างนี้ อย่างน้อยก็จะช่วยให้ผู้พ้นโทษจำนวนมากที่ออกมามีทิศทางดำเนินชีวิตได้ เพราะมีหน่วยงานเอกชนรองรับได้”

นอกจากนี้ท่านได้พูดถึงการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนก็ได้ที่สามารถมาทำงานตรงนี้ได้ อยากให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการกับเอกชน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และถ้าเป็นไปได้หน่วยงานที่ทำตรงนี้ควรมีการจัดรูปแบบใหม่ในการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ตอบสนองกับความเป็นจริง เพื่อให้ผู้พ้นโทษที่ปล่อยออกไปหางานทำได้ง่ายขึ้น เพราะตรงกับความต้องการของตลาด

“ถ้ามีหน่วยงาน หรือองค์กรอะไรก็ได้ที่จะเกิดจากใครก็ตามที่ให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษหลังปล่อย ก็จะได้ และอยากให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการกับเอกชนที่เขาสามารถทำตรงนี้ได้ ดังนั้นหน่วยงานราชการต้องประสานงานกับเอกชนที่เขาสามารถทำได้ร่วมมือประสานงาน ส่งต่อกัน ถ้าจะให้ดีหน่วยงานที่เข้ามาทำงานตรงนี้ควรมีการจัดรูปแบบใหม่ในการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ตอบสนองกับความเป็นจริง เช่นต้องฝึกอาชีพที่ตลาดต้องการ เพราะงานบางอย่างที่ฝึกในเรือนจำไม่ได้เป็นที่ต้องการของตลาด เพราะฉะนั้นคนเหล่านี้ออกมาก็ไม่รู้จะทำอะไร เพราะตลาดไม่ต้องการ ถ้าฝึกอาชีพที่ตลาดต้องการมากขึ้นก็จะดี หน่วยงานที่ทำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ก็สามารถติดต่อโรงงาน ห้างร้านไปสอนการทำงานให้ แล้วออกมาเขาก็จะได้มีงานทำ”

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 เคยดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมราชทัณฑ์ อายุ 61 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ระยะเวลาในการปฏิบัติงานกว่า 20 ปี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน

ท่านกล่าวว่า การสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยยังไม่เวิร์ก มีความพยายามทำมานานแล้วตั้งแต่สมัยจอมพล ป. สมัยของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ มาจนถึงปัจจุบัน แต่ After-care ในเมืองไทยยังไม่เวิร์ก ยังไม่ประสบความสำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

คนไทยยังมีทัศนคติในด้านลบต่อผู้พ้นโทษอยู่ ทำให้สังคมไม่ยอมรับ

“คนไทยยังมีทัศนคติต่อผู้พ้นโทษ ว่าคนพวกนี้ไม่ควรไปช่วย และบางคนออกไปไม่กล้า ถึงกล้าก็ไม่มีโอกาส ถูกคนรังเกียจ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเราไม่สามารถจะแยกแยะได้ว่าคนที่ปล่อยออกไปที่เป็นอันตรายต่อสังคมกับคนที่ปล่อยไปแล้วไม่เป็นอันตราย”

ในต่างประเทศมีการรณรงค์ให้ยอมรับและให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับเข้ามาในสังคมได้ โดยมีการจัดโครงการเพื่อแสดงถึงการให้การยอมรับคนกลุ่มนี้เมื่อเขาถูกปล่อยตัวออกมา และการสงเคราะห์หลังปล่อยในประเทศไทยยังไม่มีพลังที่เข้มแข็ง ทำให้การดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพ

“ในขณะที่ต่างประเทศมีการรณรงค์เรื่องนี้ เช่นในสิงคโปร์เขามีโครงการ Yellow ribbon คือรณรงค์ให้คนยอมรับผู้พ้นโทษ โดยเอาโบว์สีเหลืองไปผูกตามที่ต่าง ๆ เพื่อแสดงการยอมรับ แล้วก็มีการร่วมมือกับเจ้าของโรงงาน ห้างร้านต่าง ๆ มาช่วยกันรับเขากลับไปทำงาน แต่ทางเรือนจำก็ต้องประทับตราว่าคนที่ออกไปนั้นได้รับการแก้ไขแล้ว”

“อีกปัญหาหนึ่งคือองค์กรที่ให้การสงเคราะห์ในประเทศไทยไม่ค่อยมีพลังที่เข้มแข็ง ยกเว้นมูลนิธิพันธกิจคริสเตียนที่ทำได้เป็นรูปเป็นร่าง หน่วยงานให้ทำ มีที่ให้อยู่ คนที่นับถือศาสนาคริสต์ เขาช่วยกัน เจ้าของโรงงานก็รับไปทำงาน เมืองไทยขาดองค์กรที่มีประสิทธิภาพแบบนี้ ที่จะลงมาทำเต็มทีกับคนกลุ่มนี้ไม่มี ในขณะที่ทางราชการเองก็มีระบบการสงเคราะห์หลังปล่อย คือมีบ้านสวัสดิ์ คนพวกนี้ออกมาแล้วเห็นบ้านสวัสดิ์ก็ยกมือสวัสดิ์เลย เพราะตั้งอยู่ในเรือนจำ เขาพ้นออกมาแล้วก็อยากให้พ้นจากเรือนจำไปเลย เสื้อผ้า สิ่งของอะไรก็ไม่อยากได้ การช่วยเหลือของรัฐและเอกชนยังไม่เวิร์ก เพราะยังไม่ค่อยให้ความสำคัญตรงนี้”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้ เสนอว่าการสงเคราะห์หลังปล่อยควรสงเคราะห์แบบเป็นทางการ คือสงเคราะห์แบบมีเงื่อนไข จะดีกว่าการสงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการ เพราะสามารถติดตามดูแลผู้ที่ขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

“การสงเคราะห์หลังปล่อยโดยรัฐทำได้โดยสงเคราะห์อย่างเป็นทางการ คือพ่อน โทษไปแล้วไม่มีอำนาจทางกฎหมายที่จะไปติดตามเขา เพราะเขาเป็นอิสระไปแล้ว แต่ถ้าปล่อยแบบมีเงื่อนไขก็สามารถคุมประพฤติก่อน ถ้าประพฤติดีก็จะปล่อยจริง ถ้าไม่ดีก็กลับเข้าไปใหม่ จริง ๆ แล้วการปล่อยแบบนี้ดีกว่าการที่ปล่อยแบบไม่มีเงื่อนไข เพราะถ้าเป็นแบบนั้นคือเราจะไปยุ่งกับเขาไม่ได้ แต่ถ้าเป็นแบบมีเงื่อนไขเราก็สามารถดูแล ติดตามได้ ยังบังคับได้ถ้าเขาประพฤติตัวไม่ดี มีการเอาอบต. อบจ. เข้ามาช่วย โดยบอกว่าอีกกี่เดือนจะมีลูกหลานในชุมชนพื้นที่โทษก็ต้องมาช่วยดูแลติดตามดูแล ให้งานให้ทำ ดังนั้นควรมีการสงเคราะห์แบบมีเงื่อนไขจะมีประสิทธิภาพดีกว่า การที่เมืองไทยจะทำการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ดี น่าจะเข้าสู่ระบบการสงเคราะห์แบบเป็นทางการ โดยรัฐเข้าไปบริหารจัดการ และให้หน่วยงานเอกชนเข้ามาช่วย”

กลุ่มที่ 4 ผู้พ้นโทษ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้พ้นโทษ โดยการตั้งเป็นประเด็นของแบบสัมภาษณ์และนำเสนอ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ภูมิหลังส่วนบุคคล

ประเด็นที่ 2 การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันท่านได้รับการสงเคราะห์เรื่องใดบ้าง

ประเด็นที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้พ้นโทษท่านที่ 1

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้พ้นโทษท่านนี้ถูกศาลพิพากษาตัดสินให้จำคุกเป็นเวลา 20 ปี แต่ได้รับพระราชทานอภัยโทษทำให้จำคุกอยู่ในเรือนจำเป็นเวลา 6 ปี 9 เดือน พ้นโทษออกมาตั้งแต่มิถุนายน 2552

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันท่านได้รับการสงเคราะห์เรื่องใดบ้าง

ผู้พ้นโทษท่านนี้กล่าวว่า การสงเคราะห์ที่ผู้พ้นโทษมีความต้องการที่จะขอรับมากที่สุดก็คือเรื่องของทุนประกอบอาชีพ

“สงเคราะห์ในเรื่องทุนประกอบอาชีพ เนื่องจากคนที่พ้นโทษออกมา บางทีไปสมัครงานตามที่ต่าง ๆ แล้วมักจะได้รับการปฏิเสธ จึงต้องอาศัยทุนประกอบอาชีพของตนเองตั้งตัวในช่วงแรกไปก่อน เมื่ออยู่ได้สักระยะหนึ่งแล้วค่อยขยับขยายการทำงานออกไป จะทำงานในด้านไหนนั้นก็แล้วแต่ความถนัดของตนเอง”

ส่วนการสงเคราะห์ที่ผมได้รับคือการสงเคราะห์ในเรื่องของทุนประกอบอาชีพ จากมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี

“ผมขอทุนประกอบอาชีพจากมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี เพื่อมาเปิดร้านทำปาย สกรีนเสื้อเมื่อทำเรื่องขอไปแล้วก็จะมีเจ้าหน้าที่มาสอบถามเกี่ยวกับอาชีพที่เราจะทำ ใช้เวลาประมาณ 3 เดือนก็ได้รับการอนุมัติเงินมา 40,000 บาท แต่ทุนนี้ก็ต้องส่งคืนด้วย ไม่ได้ให้เปล่าแต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องคืนภายในเมื่อไหร่ คืนครั้งละเท่าไรก็ได้ ไม่คิดดอกเบี้ย แล้วตอนนี้ก็ส่งคืนเกือบครบแล้ว”

ปัญหาและอุปสรรคของเกี่ยวกับสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้พ้นโทษท่านนี้เล่าให้ฟังว่า ตอนพ้นโทษออกมาในช่วงแรกคนในสังคมยังเกิดความหวาดระแวงอยู่ จึงต้องระมัดระวังตัวไม่ให้ใครรู้ว่าเพิ่งพ้นโทษมา

“เมื่อพ้นโทษออกมาใหม่ ๆ ยังรู้สึกว้าวมืดมนรอบข้างยังมีความหวาดระแวงเราอยู่บ้าง เนื่องจากมาอยู่ในสถานที่ใหม่ ไม่ใช่ภูมิถิ่นนาเดิม พวกเขา还不知道เราเป็นใคร มาจากไหน และเราเองก็ไม่ได้ให้คนรอบข้างรู้ว่าเราเพิ่งพ้นโทษออกมา เพราะฉะนั้น ปัญหาในการดำเนินชีวิตจึงต้องคอยระมัดระวังคำพูด การแสดงออกทางกิริยามารยาท เพื่อไม่ให้เขารังเกียจว่าเราเป็นคนเพิ่งพ้นโทษออกมา”

ปัญหาเรื่องของการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยที่พบ คือการที่ผู้พ้นโทษไม่กล้าเข้าไปขอรับการสงเคราะห์ และบางคนก็ไม่ทราบว่ามีการสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่เพราะไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง และใช้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุนนาน

“ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ผู้พ้นโทษไม่กล้าเข้ามา เนื่องจากไม่สนิทกับเจ้าหน้าที่ มีความผิดระหว่างอยู่ในเรือนจำ หรืออาจจะไม่รู้ว่ามีการให้ยืมทุนประกอบอาชีพก็ได้ เพราะเท่าที่ผ่านมาไม่ค่อยมีการประชาสัมพันธ์สักเท่าไร ส่วนมากจะรู้กันเองจากปากต่อปาก หรือจากเจ้าหน้าที่ที่สนิทสนมเท่านั้น เพราะฉะนั้น ทางเรือนจำ หรือหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ต้องให้การประชาสัมพันธ์แก่ผู้ต้องขังมากกว่านี้ เพื่อจะได้มาขอรับการสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว และระยะเวลาในการพิจารณาก็นาน อาจเป็นเพราะต้องผ่านหลายขั้นตอนทำให้รออนุมัติเงินนาน”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้พ้นโทษท่านนี้เสนอว่า รัฐบาลควรสนับสนุนในเรื่องของเงินเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของผู้พ้นโทษที่มีจำนวนมาก และควรให้มีการจัดตั้งกองทุนในการให้การสงเคราะห์ประจำเรือนจำเลยไม่ต้องเข้ามาผ่านในส่วนกลาง เพื่อจะได้ลดขั้นตอนในการพิจารณาอนุมัติทุน

“รัฐบาลควรเพิ่มเงินในการสงเคราะห์ให้เพียงพอกับความต้องการของผู้พ้นโทษ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก และควรจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์หลังปล่อยประจำเรือนจำต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์มีความเป็นอิสระมากขึ้น โดยให้เรือนจำพิจารณาตัดสินใจเองว่าให้สงเคราะห์ใครบ้าง ไม่ต้องรอจากส่วนกลางอย่างเดียว เพราะมีความใกล้ชิดและรู้จักผู้ต้องขังดีกว่าเจ้าหน้าที่มูลนิธิภายในส่วนกลาง หรือให้มีหน่วยงานย่อยแบ่งออกมาเลย ดูแลกันเองของใครของมัน ใด้งบมาก็แบ่งกันไป แล้วไปจัดสรรงบประมาณเอง”

ผู้พ้นโทษท่านที่ 2

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้พ้นโทษท่านนี้ถูกศาลพิพากษาตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิต แต่จำคุกทั้งหมด 18 ปี ก็ได้รับการปล่อยตัว พ้นโทษออกมาประมาณ 3 ปี

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันท่านได้รับการสงเคราะห์เรื่องใดบ้าง

ผู้พ้นโทษท่านนี้ กล่าวว่าคนที่พ้นโทษส่วนใหญ่ต้องการให้ช่วยเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพ กับค่าพาหนะเพื่อเดินทางกลับภูมิลำเนา ในส่วนของเงินทุนประกอบอาชีพจะขอมากสำหรับคนที่ต้องการประกอบอาชีพเป็นของตัวเอง ส่วนตัวผู้พ้นโทษเองได้รับการสงเคราะห์ในเรื่องของเงินเบี้ยเลี้ยง ที่พักอาศัย และเงินทุนประกอบอาชีพ

“ผมได้รับการสงเคราะห์เรื่องที่พัก เงินเบี้ยเลี้ยง และสุดท้ายคือเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพ เพราะมีปัญหาเรื่องการทำงานในระบบลูกจ้าง นายจ้าง จึงออกมาทำงานประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง เป็นนายตัวเอง โดยมีโครงการของเราก่อนแล้วเรามีพื้นฐานอยู่แล้วในการขายกาแฟ จึงออกมาเปิดร้านรถเข็นขายกาแฟ ทำมาได้ 2 ปี แต่ตอนนี้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ มีเงินเก็บ สามารถส่งเงินไปให้พ่อแม่ได้ ส่งประกันสังคมได้ แต่ตอนก่อนมีเงินใช้ไปวัน ๆ ไม่เหลือเลย”

ปัญหาและอุปสรรคของเกี่ยวกับสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้พ้นโทษท่านนี้เล่าว่าพอก้าวออกมามีปัญหาเรื่องที่อยู่ ที่พักหลับนอน ตลอดระยะเวลา 18 ปีที่อยู่ข้างในขาดการติดต่อกับญาติพี่น้อง ไม่สามารถติดต่อได้เลย ไม่ทราบเลยว่าพ่อแม่พี่น้องครอบครัวเราเป็นอย่างไร ที่บ้านไม่รู้ว่าเรายังมีชีวิตอยู่ด้วย ตั้งแต่พ้นโทษครอบครัวก็หย่าร้าง แยกแยก เท่าที่รู้คือเขาไปแต่งงานใหม่

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือเรื่องระยะเวลาในการขอเงินทุนประกอบอาชีพที่ต้องใช้เวลานาน

“เมื่อเรารอแบบฟอร์มใบคำร้องแล้ว ก็รออย่างเดียวซึ่งใช้เวลา 9 เดือน ในการรอ ซึ่งก็ถือว่านานแต่ระหว่างนั้น ผมก็ทำงานหารายได้ไปด้วย ระยะเวลาในการพิจารณานานเพราะต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการ”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดหลังปล่อย

ผู้พันโทษท่านนี้เสนอว่า รัฐบาลควรสนับสนุนเรื่องเงินทุนในการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้เพียงพอ และช่วยประชาสัมพันธ์ให้มีการระดมทุนเพื่อให้มีเงินมาสนับสนุนการสงเคราะห์ให้มากขึ้น

“ผมอยากให้รัฐบาลช่วยสนับสนุนเรื่องเงินทุนให้เพิ่มมากขึ้น เงินสนับสนุนการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น และถ้าเป็นไปได้อยากให้ประชาสัมพันธ์ระดมเงินบริจาคให้มากขึ้น เพราะเงินไม่เพียงพอ ก็อยากให้กรมช่วยประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีเงินสนับสนุนเพิ่มขึ้น ให้หน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของมูลนิธิว่าต้องการทำอะไร เพื่อใคร เพื่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น”

ผู้พันโทษท่านที่ 3

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้พันโทษท่านนี้ถูกศาลพิพากษาตัดสินให้จำคุกเป็นเวลา 6 ปี เนื่องจากประพัตติตัวดีมาตลอดก็ได้รับการลดโทษ ทำให้จำคุกอยู่ในเรือนจำเป็นเวลา 2 ปีกว่า พันโทษออกมาตั้งแต่กรกฎาคม พ.ศ. 2553

การดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันท่านได้รับการสงเคราะห์เรื่องใดบ้าง

ผู้พันโทษท่านนี้เล่าว่าได้รับเงินสงเคราะห์ค่าพาหนะ และค่าอาหารในตอนที่ยังออกมาจากเรือนจำ พอหลังจากออกมาแล้วคิดว่าจะประกอบอาชีพเป็นของตัวเองจึงไปขอยืมประกอบอาชีพจากกรมคุมประพฤติที่เขาต้องไปรายงานตัว

“ตอนออกมาไม่มีคำรถกลับบ้านก็เลยไปขอเงินค่าพาหนะ แล้วก็ได้อาหารมาด้วย เพราะระหว่างเดินทางต้องกินอาหารเจ้าหน้าที่ก็เลยให้อาหารมาด้วย พอออกมาอยู่บ้านแล้วไปหางานเขาก็ไม่ค่อยมีใครให้ทำ ก็รับจ้างทั่วไปแต่ไม่พอกินพอใช้ และเคยได้ยินว่าทางสำนักงานคุมประพฤติมีการสงเคราะห์เรื่องทุนประกอบอาชีพด้วยก็ตัดสินใจไปกรอกแบบฟอร์มขอทุนประกอบอาชีพดู แต่ที่รอนานกว่าจะรู้ผลว่าได้หรือไม่ได้ ระหว่างนั้นก็รับจ้างไปก่อน แล้วก็ไปหาที่

บ้านมาสอบถามว่าเราจะทำอะไร ตรงไหน แล้วประมาณ 3 - 4 เดือน ก็รู้ผลว่าได้ ก็ได้มา 2,000 บาท ก็มาลงทุนค้าขายไป”

ปัญหาและอุปสรรคของเกี่ยวกับสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาที่ผู้พันโทษท่านนี้พบคือ ในช่วงแรก ๆ ที่ถูกปล่อยตัวออกมาไม่ค่อยมีคนยอมรับ ทำให้หางานทำไม่ได้ แต่พอเวลาผ่านไปมีคนเริ่มไว้ใจก็จ้างให้ไปทำงานบ้าง แต่เงินที่ได้มาก็ไม่พอใช้จึงไปขอยืมประกอบอาชีพแต่ใช้ระยะเวลานานในการรออนุมัติเงินทุน

“...พอถูกปล่อยตัวออกมาก็แรก ๆ ก็ยังไม่ค่อยมีคนยอมรับเท่าไร เวลาเดินไปไหน หรือไปคุยกับใครรู้สึกเหมือนว่าเขายังกลัว ๆ เราอยู่ คุยด้วยไม่ค่อยมีคนคุยตอบ นอกจากคนที่สนิทกันจริง ๆ แล้วหางานทำไม่ได้ ไม่มีใครไว้ใจให้ทำงาน พอผ่านมาสักพักคนแถวบ้านก็เริ่มไว้ใจขึ้นมาบ้างเพราะเราทำตัวดี ก็มีคนที่จ้างให้ทำงานบ้างก็รับจ้างทั่วไปอย่างตัดหญ้า ล้างจาน ขุดดิน อะไรแบบนี้ก็ทำไปก่อน แต่ก็ใช้พอแค่กินไปวัน ๆ เลยอยากทำอาชีพของตัวเองมากกว่า ก็เลยไปขอยืมประกอบอาชีพแต่ก็อย่างที่บอกต้องรอนานหลายเดือนกว่าจะรู้ผล เพราะต้องมีหลายขั้นตอนกว่าจะรู้ว่าได้เงิน มาสอบถาม มาดูถึงบ้านเลย...”

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ผู้พันโทษท่านนี้เสนอว่า ควรเพิ่มจำนวนเงินของทุนแต่ละทุนที่จะให้การสงเคราะห์ เพราะบางทุนเงินที่ให้อยู่ไม่นับเพียงพอกับสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน และอีกอย่างหนึ่งคือให้ช่วยลดระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุน คือให้ดำเนินการให้รวดเร็วกว่านี้นั่นเอง

“อยากให้มียกเงินที่สงเคราะห์ทุนด้านต่าง ๆ มีเยอะกว่านี้ เพราะบางอย่างไม่พอที่จะมาลงทุนอย่างทุนประกอบอาชีพก็ได้ 2,000 บาท บางทีก็ไม่พอเราก็ต้องไปหาเพิ่มเอง ค่าอาหารก็มีอยู่ 30 บาท เดือนนี้ก็แทบกินข้าวมือหนึ่งไม่พอแล้ว ก็อยากให้สงเคราะห์เงินให้เยอะกว่านี้ แล้วเวลาทำเรื่องขอยืมก็อยากให้มีความรวดเร็วหน่อย ต้องรอนานหลายเดือนกว่าจะรู้ผล ถ้าคนไม่ดีจริงอาจกลับไปทำผิดก็ได้ ก็อยากให้ใช้เวลาให้น้อยกว่านี้หน่อยไม่เกิน 2 เดือน”

4.2 ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประเด็นที่ใช้สัมภาษณ์มาจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

4.2.1 ภูมิหลังส่วนบุคคล

4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

4.2.3 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดมีอายุระหว่าง 29 – 65 ปี ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยไม่น้อยกว่า 6 ปี วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จะจบการศึกษาระดับปริญญาโท

กลุ่มผู้บริหาร

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย จากการได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร พบว่าท่านมีความคิดเห็นตรงกันว่าปัญหาแรก คือ เรื่องของการยอมรับทางสังคม เมื่อผู้พ้นโทษถูกปล่อยตัวออกมาแล้วสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้โอกาสคนเหล่านี้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการหางานทำเป็นอย่างมาก จึงทำให้พวกเขาไม่สามารถที่จะปรับตัวเข้าไปอยู่ในสังคมไม่มีงานทำ ส่งผลให้เขาหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ง่าย

“...เมื่อถูกปล่อยตัวออกมาแล้วสังคมไม่ยอมรับ หางานให้เขา สร้างงานสร้างอาชีพให้แต่คนในสังคมไม่ยอมรับก็ทำให้เขากลับไปกระทำผิดซ้ำอีก”

(ผู้บริหารท่านที่ 1)

“ปัญหาคือเมื่อปล่อยผู้พ้นโทษออกไป ประชาชนทั่วไปยังไม่ให้การยอมรับ พี่เคยส่งคนไปทำงานบริษัททำงานไปได้ 5-6 เดือน มาตรวจประวัติแล้วพบว่าเป็นผู้ต้องโทษมาก่อน ก็ให้ออกทันทีเลย”

(ผู้บริหารท่านที่ 2)

ปัญหาที่สอง คือ เรื่องของเงินงบประมาณที่มีให้ไม่เพียงพอ รัฐบาลยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าที่ควร ทำให้ไม่มีเงินมาสนับสนุนการให้การสงเคราะห์เงินทุนที่ให้ก็มีจำนวนน้อยเกินไป ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ยิ่งในส่วนของกรมราชทัณฑ์นั้น ไม่มีเงินงบประมาณสนับสนุน มีแต่เงินที่สงเคราะห์ให้แก่ผู้พ้นโทษจากมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดีเท่านั้น

“...ปัญหาเรื่องเงินทุน หาทุนที่จะทำงานหรือประกอบอาชีพไม่ได้ ก็ทำให้หันกลับไปกระทำผิดได้ง่ายขึ้นด้วย และรัฐเองก็ยังไม่เห็นถึงความสำคัญ และไม่สนับสนุนเรื่องงบประมาณ...”

(ผู้บริหารท่านที่ 2)

“แน่นอนต้องมีบ้างเรื่องเงินคือเงินที่ให้มันน้อย บางทีก็ไม่คุ้มกับที่เขานั่งรถมาขอรับการสงเคราะห์”

(ผู้บริหารท่านที่ 3)

“ปัญหาเรื่องเงินที่ไม่เพียงพอ จำนวนเงินที่ให้การสงเคราะห์ในบางประเภทน้อยเกินไปไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน เช่นค่าอาหาร สามารถสงเคราะห์ได้ไม่เกินมื้อละ 30 บาท หรือการสงเคราะห์ทุนประกอบอาชีพที่ได้ครั้งละไม่เกิน 2,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอในการลงทุนประกอบอาชีพในสถานการณ์ปัจจุบัน”

(ผู้บริหารท่านที่ 4)

นอกจากนี้ผู้บริหารบางท่านยังพูดถึงปัญหาที่ผู้พ้นโทษไม่ยอมเปิดเผยตัวเอง ทำให้การสงเคราะห์หลังปล่อยไม่มีประสิทธิภาพ และปัญหาการมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ เพราะเจ้าหน้าที่มีงานประจำที่ต้องทำเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว เมื่อมีงานสงเคราะห์หลังปล่อยเข้ามาทำให้งานเพิ่มขึ้นแต่เจ้าหน้าที่ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้การติดตามการสงเคราะห์หลังปล่อยทำไม่ได้ตามนโยบายหรือหลักการที่วางไว้

“...ปัญหาอีกอย่างคือผู้พ้นโทษไม่เปิดเผยตัวเอง การที่เขาไม่เปิดเผยตัวเองเพราะเขาไม่อยากรให้เราไปยุ่งเกี่ยวอีก ไม่อยากรให้ไปติดตาม กลัวคนอื่นจะรู้ว่าเคยต้องโทษมาก่อน”

(ผู้บริหารท่านที่ 1)

“...ในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่เราตอนนี้งานเยอะ งานที่เป็นปกติก็มีมาก ในส่วนของการสงเคราะห์หลังปล่อยเราก็ไม่สามารถไปตรวจ เช็กได้ 100% จากการที่สงเคราะห์ไปก็ได้ผลบ้างแต่ยังไม่มาก แล้วยังคิดถึงเรื่องของเจ้าหน้าที่ของเรา พอมีงานมากก็ไม่มีเวลาไปติดตาม”

(ผู้บริหารท่านที่ 3)

“ปัญหาอุปสรรคคือเรื่องของคนที่ชัดเจนอยู่แล้วว่างานในหน้าที่ปกติตามพ.ร.บ.แบ่งส่วนราชการ ไม่ใช่หน้าที่ตามมติกรม. ก็ทำไม่ไหวแล้ว เพราะว่าอย่างที่โคราชพนักงานคุมประพฤติคนหนึ่งต้องดูแลคดีถึง 1,000 คดี ซึ่งมันเกินมาตรฐานที่ กพ. กำหนดแล้ว เราไม่มีอัตรากำลัง เพราะฉะนั้นปัญหาก็คือเรื่องคนที่เห็นชัด ๆ และก็เรื่องงบประมาณไม่พอ”

(ผู้บริหารท่านที่ 4)

และปัญหาสุดท้าย คือ ปัญหาเรื่องระบบงานการดำเนินการในการสงเคราะห์ทุนประกอบอาชีพที่ใช้ระยะเวลานานในการขออนุมัติเงินทุน การขอรับการสงเคราะห์แต่ละครั้งใช้เวลานานหลายเดือน และบางทีเงินงบประมาณไม่มี ทำให้ผู้ขอรับการสงเคราะห์ไม่ได้รับทุกคน ซึ่งทำให้ผู้ที่มาขอรับบางคนที่มีความอดทนไม่พอ รอไม่ไหวอาจหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้

“ปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องการขอทุนให้ไปประกอบอาชีพช่วงเวลาในการขอ พี่มองว่าถ้ามารออยู่ก็จะกระทำผิดไปแล้ว เพราะใช้เวลานาน 2 - 3 เดือน ซึ่งมันไม่ทันการในการสงเคราะห์ มันล่าช้า และก็ไม่ใช่ว่าได้ทุกคน ปีหนึ่งได้ไม่กี่ทุนเอง และไม่มียกงบประมาณ กรมราชทัณฑ์ไม่มีงบให้ แต่ใช้เงินของมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี”

(ผู้บริหารท่านที่ 1)

“การพิจารณาการให้การสงเคราะห์ด้านทุนประกอบอาชีพต้องใช้เวลาาน เนื่องจากต้องมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้รับทุนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ ว่าสามารถทำได้หรือไม่ เพื่อให้ผู้ขอรับประกอบอาชีพได้สำเร็จ”

(ผู้บริหารท่านที่ 4)

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยจากการศึกษาในกลุ่มผู้บริหารพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าควรมีการจัดตั้งองค์กรที่สามารถดูแลและช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหรือเป็นองค์กรมหาชนก็ได้ ที่สามารถเข้ามารับผิดชอบเรื่องนี้ได้โดยตรง เพื่อให้การดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

“...น่าจะมีการจัดตั้งองค์กรให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะมานานแล้ว แต่ก็ไม่มีการทำงานอย่างจริงจังมีการพูดหรือประชุมกันมานานแล้วแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม แต่ก็อยากให้มันขึ้นมาจะ 20 ปี ก็ไม่สายที่จะพัฒนา”

(ผู้บริหารท่านที่ 1)

“...มันต้องมียุทธศาสตร์ของภาครัฐมาให้โอกาสคนเหล่านี้บ้าง รัฐต้องทำเป็นตัวอย่างก่อน เพื่อกองกรเอกชนหรือหน่วยงานอื่นๆ จะได้เชื่อถือและให้ออกาสบ้าง ในอนาคตรัฐบาลต้องมีนโยบายที่จะรองรับเขาได้ การปล่อยออกไปแล้วจะมียุทธศาสตร์มหาชน หรืออะไรที่มารับไป ประคับประคองคนเหล่านี้ไปสักระยะหนึ่งเพื่อให้เขาเดินต่อไปได้อย่างมั่นคง เลี้ยงตัวเองได้และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก เราเคยมีแนวคิดที่จะให้มืองค์มหาชน โดยอาจจะมีการร่วมมือระหว่าง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ มาร่วมกัน สร้างขึ้นมาดำเนินงานในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อยนี้โดยเฉพาะเลย เคยคิดและเคยเสนอไปแต่ก็จบไป เพราะรัฐยังไม่เห็นถึงความสำคัญ ยังไม่เห็นด้วย...”

(ผู้บริหารท่านที่ 2)

“พอเขาออกจากเราไปต้องมีหน่วยงานต่าง ๆ มารองรับตรงนี้ ต้องมีแผน มีการบริหารจัดการมีกระบวนการที่ให้อยู่ในสังคมได้ ต้องให้มีหน่วยงานมารับช่วงต่อ เราก็จะให้เจ้าหน้าที่มาอบรมเรื่องการปรับทัศนคติให้ยอมรับคนกลุ่มนี้ แล้วก็กระจายเจ้าหน้าที่ไปตามชุมชนที่มีผู้พ้นโทษอยู่ไปทำความเข้าใจกับคนในชุมชน ว่าเขาได้รับการฝึกอบรม ปรับพฤติกรรมมาแล้ว ให้มีการเอาพี่น้องในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน มีการรับขวัญแบบคนพื้นที่ เพื่อให้เขาปรับตัวและอยู่ในชุมชนได้”

(ผู้บริหารท่านที่ 3)

รัฐบาลต้องให้ความสำคัญที่จะให้ความช่วยเหลือดูแลผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง สร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมและชุมชนเพื่อให้เขามั่นใจและยอมรับผู้พ้นโทษให้สามารถอยู่ในสังคมได้ และรัฐบาลต้องสนับสนุนเรื่องเงินงบประมาณ และเพิ่มอัตรากำลังในการทำงานในเชิงรุกมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษ และทันการต่อการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ควรสนับสนุนในเรื่องของการผลักดันให้เกิดความร่วมมือกับภาคประชาสังคม หรือให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

“รัฐบาลต้องสนับสนุนเงินงบประมาณให้กับมูลนิธิฯ ถ้ามีงบสนับสนุนที่เพียงพอก็จะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและทันการมากขึ้น และถ้ามีอัตราค่าจ้างที่ได้ทีมมาทำงานในเชิงรุก โดยเฉพาะทีมเชิงวิชาการ...”

(ผู้บริหารท่านที่ 1)

“รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญต้องดูแลคนเหล่านี้มากกว่านี้ ไม่ควรเอาเขาไว้เป็นกลุ่มสุดท้าย ที่จริงเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สุดที่จะหันกลับมากระทำผิดได้ง่ายมากกว่ากลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ”

“...ในส่วนของมูลนิธิปฏิบัติงานเป็นเชิงรุกมากขึ้น ไม่รอให้เขาเข้ามาขอทุนอย่างเดียว มีการรณรงค์และจัดกิจกรรมเพื่อหางานบริจาคเข้ามามูลนิธิเพื่อจะนำไปสงเคราะห์ผู้พ้นโทษต่อไป...”

(ผู้บริหารท่านที่ 2)

“รัฐบาลคงต้องดูแล ทุกวันนี้การยอมรับคนกลุ่มนี้ของสังคมเรายังไม่มีเท่าไร แต่ถ้าเราได้ให้การสงเคราะห์เขาอย่างจริงจัง ในช่วงระยะเวลา 1 ปีนั้น เราจะทำอะไรให้เขาได้บ้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรต้องมีเพื่อให้สังคมยอมรับว่าพอเขาจะออกไปสู่สังคมแล้ว เขามีอะไร เรื่องการปรับทัศนคติ เป็นที่ยอมรับของสังคม เราจะทำได้อย่างไร ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง คุณต้องมีแผนงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ”

(ผู้บริหารท่านที่ 3)

“แนวคิดของรัฐบาลต้องสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในส่วนที่จะผลักดันหรือว่าสร้างภาคประชาสังคม แล้วก็ให้สนับสนุนในเรื่องของการถ่ายโอนภารกิจ ซึ่งมองว่าต่อไปอาสาสมัครสามารถรวมตัวกันเป็นชมรม เป็นองค์กรขึ้นมาเพื่อมารับทอดงานจากกรมคุมประพฤติไปได้ โดยคุมประพฤติจะตั้งเกณฑ์รักษามาตรฐานและตรวจสอบว่าเป็นไปตามนั้นไหม นั่นคือสิ่งที่มองว่าอีก 5 ปี 10 ปีน่าจะไปถึงตรงนั้นได้”

(ผู้บริหารท่านที่ 4)

นอกจากนี้ผู้บริหารบางท่านได้เสนอแนวคิดว่าการแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้การติดตามดูแลผู้พ้นโทษที่เข้ามาขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น และผู้บริหารอีกหนึ่งท่านเห็นว่า

ควรมีการบูรณาการกับภาคประชาสังคมหรือประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

“...จะอย่างไรที่จะทำให้กฎหมายเกี่ยวกับพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ท้องถิ่นได้รับข้อยกเว้นที่เราจะส่งข้อมูลไปให้ท้องถิ่นได้ เพราะท้องถิ่นไม่ได้รับข้อยกเว้นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เพราะฉะนั้นถ้าผู้พันโทฯ ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลเขาก็จะให้ความช่วยเหลือไม่ได้”

(ผู้บริหารท่านที่ 1)

“...โดยสรุปแล้วทิศทางในการสงเคราะห์หลังปล่อยทางคุณประพฤติดังต้องจับมือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของการยุติธรรมและในส่วนของการวางแผนสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อบต.หรือองค์กรระดับท้องถิ่นด้วย และที่สำคัญก็คือเรื่องของภาคประชาสังคมที่จะไปทำงาน ทั้งในด้านแก้ไขฟื้นฟู ในด้านป้องกันอาชญากรรม และก็ในด้านการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด”

(ผู้บริหารท่านที่ 4)

กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน มีความเห็นตรงกันว่าปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย คือการขาดแคลนบุคลากรในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อย ทั้งที่เป็นผู้ช่วยเชี่ยวชาญในด้านนี้ และจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอกับจำนวนงาน รวมถึงการที่บุคลากรบางคนไม่มีทัศนคติที่ดีต่อการให้ความช่วยเหลือกับผู้พันโทฯ และเรื่องการขาดเงินงบประมาณหรือเงินทุนที่จะมาสนับสนุนการสงเคราะห์ ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

“...เจ้าหน้าที่ในเรือนจำเขาก็จะคิดว่าเรามีหน้าที่เยอะพออยู่แล้ว ทำให้ขาดบุคลากร อีกอย่างหนึ่งคือมูลนิธิค่อนข้างมีงบประมาณจำกัด คือปีหนึ่งก็มีอยู่ไม่เท่าไร และมูลนิธิเองก็ไม่ค่อยมีคนให้การสนับสนุน เพราะว่าให้ความช่วยเหลือผู้พันโทฯ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และจะหวังเงินคืนทุนจากผู้พันโทฯกลุ่มแรก ๆ ที่ยอมไปจะมากขึ้นให้ก็น้อย และมูลนิธิเองเจ้าหน้าที่เองก็มีจำนวนจำกัด คือลูกจ้างชั่วคราวมีอยู่ประมาณ 4 - 5 คน และพวกพี่เองที่ทำงานมูลนิธิก็เป็นข้าราชการ ความจริงต้องมีลูกจ้างประจำของมูลนิธิแต่ว่าไม่มี พี่ก็มีงานประจำของ

ข้าราชการอยู่แล้วและก็ต้องมาทำงานมูลนิธิเพิ่มเติมด้วย เท่ากับว่าทำงานสองหน้าที่ความจริงทำงานมูลนิธิมันต้องได้รับเงินเดือนจากมูลนิธิด้วย แต่ว่าที่กินเงินเดือนข้าราชการอย่างเดียว ประมาณว่าทำงานสองอย่างแต่ได้เงินอย่างเดียว...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 1)

“...ที่มากกว่านั้นคือทัศนคติในการทำงานของเจ้าหน้าที่ บางทีเจ้าหน้าที่บางคนจะมองว่าแค่ฉันควบคุมอย่างเดียวก็พอแล้ว จะต้องให้ฉันทำอะไรอีก ทัศนคติของเจ้าหน้าที่บางทีก็ไม่พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ยิ่งทำงานกับคนที่มีทัศนคติไม่ตรงกันกับเรา เรายังรู้สึกเหนื่อยใจที่ต้องทำ”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 2)

“...มีในเรื่องของเงินทุนที่อยากให้มากกว่านี้ เพราะกลุ่มเป้าหมายยังมีอีกเยอะที่ต้องการขอรับการสงเคราะห์ ในกองของเราเราอยากทำกิจกรรมอะไรต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เรื่องงบประมาณให้มากขึ้น และเรื่องเจ้าหน้าที่เราอยากให้แยกออกจากกันเลย อยากให้มูลนิธิดำเนินงานไปได้ด้วยตัวของมูลนิธิเอง เพราะน่าจะดีกว่า คล่องตัวกว่าที่เราทำกันอยู่...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 3)

“...พนักงานคุมประพฤติบางคนเนื่องจากมีภารกิจมากเขาก็จะไม่มีเวลาทำงานด้านนี้ เพราะงานพวกสืบเสาะ พิสูจน์ อะไรต่าง ๆ ก็เยอะอยู่แล้ว เพราะงานอันนั้นคือเราไม่ส่งไม่ได้ เพราะต้องส่งศาล ซึ่งงานสงเคราะห์หลังปล่อยส่วนใหญ่แล้วเขาก็จะให้งานสืบเสาะหรืองานกิจกรรมทำ ส่วนในกรมก็ไม่กล้าฟันธงไปว่าจะให้หน่วยไหนทำ งานอาสาสมัคร หรืองานบริการทำดี ก็เลยเหมือนว่าเป็นกลาง ๆ ว่าให้ผอ. มีอำนาจที่จะมอบหมายให้ใครทำ บางสำนักงานก็ให้พนักงานคุมประพฤติสอดส่องทำ แต่บางทีก็ให้พนักงานคุมประพฤติฝ่ายกิจกรรมทำ เพราะฉะนั้นแต่ละคนเขามีงานประจำอยู่ เขาก็ต้องเอางานประจำเป็นตัวหลักก่อน ส่วนการสงเคราะห์หลังปล่อยก็ไม่ค่อยได้ทำ เขาก็บอกว่าพีย่อยาพูดถึงการสงเคราะห์หลังปล่อยเลย แต่ผมจะออกไปติดตาม case เพื่อสอดส่องตามปกติยังไม่มีไปเวลาเลย เพราะเขาต้องรับผิดชอบคดีประมาณ 1,000 คดี จะให้เป็นเหมือนเมื่อนอกแทบเป็นไปไม่ได้เลย...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 7)

“ปัญหาอุปสรรคที่นี้คือเรื่องงบประมาณไม่มี เราจะตั้งบไว้แล้วก็หยุดโดยอิงจากปีที่แล้ว เป็นงบอุดหนุนที่ขอจากกรมฯ สามารถเบิกใช้ได้ แต่คนมาขอเยอะ ซึ่งบางทีมันก็ไม่เพียงพอ”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 8)

“...เรื่องงบประมาณคือมันน้อยเกินไป อย่างค่าข้าว 30 บาท สมัยนี้มันก็ไม่พอ มันไม่คุ้มกับการมานั่งเขียนเลข”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 9)

“...เรื่องบุคลากรมีปัญหาเพราะว่ามีน้อย มีคนทำคนเดียวมาติดต่อกัน ๆ เดียว แล้วเวลาเราให้การสงเคราะห์เรื่องทุนประกอบอาชีพก็ต้องออกไปดูพื้นที่จริงด้วย แต่คนก็มีไม่พอ...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 10)

อีกปัญหาที่พบคือเรื่องของระยะเวลาในการขอรับการสงเคราะห์ที่ใช้เวลานาน เนื่องจากมีกระบวนการหรือขั้นตอนหลายขั้นตอนกว่าจะไปถึงคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติเงินทุน ทำให้ต้องใช้เวลารอนานหลายเดือน

“ระยะเวลาในการดำเนินงาน เพราะว่าใช้ระยะเวลานานมาก ถึงแม้จะเป็นมูลนิธิก็จริง แต่ก็ใช้ระบบการทำงานแบบราชการ...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 1)

“เรื่องเงินทุนประกอบอาชีพด้วยความที่ขั้นตอนเยอะ เขาก็จะไม่อยากเข้ามา รอนาน ก็ไม่อยากจะเลย”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 10)

ผู้ปฏิบัติงานบางท่านให้ความเห็นว่าปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการที่ผู้พ้นโทษไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม คนในสังคมติตราผู้พ้นโทษเหล่านี้ไม่ให้โอกาสพวกเขาได้กลับเข้ามาในสังคมและแก้ไขตัวเอง ทำให้ผู้พ้นโทษที่ไม่เข้มแข็งพอหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ และด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนไม่กล้าที่จะเข้าไปขอรับการสงเคราะห์ เพราะกลัวคนในสังคมมองว่าเป็นผู้พ้นโทษแล้วจะไม่ให้การยอมรับ รวมถึงเมื่อออกหรือพ้นจากเรือนจำหรือคุมประพฤติแล้วก็ไม่

อยากกลับเข้าไปในกระบวนการนั้นอีก ทำให้ไม่ยากที่จะเข้าไปขอรับการสงเคราะห์ และปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือยังไม่มีหน่วยงานหลักที่เข้ามาดูแลให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง

“การถูกตีตรา トラบาปในใจเขา ถ้าเขาเดินเข้าไปในหน่วยงานแล้วถูกมอง เขาจะรู้สึกผิด เสียความภาคภูมิใจในตัวเองไป ก็ไม่กล้าที่จะขอรับความช่วยเหลือ ยิ่งถ้าเจอเจ้าหน้าที่อารมณ์เสีย ไล่ก็จะไปเลยไม่เอาก็ได้ แล้วก็ไม่มีแรงฮึดต่อไปและก็จะอาจจะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก องค์การภาครัฐก็ยังมีหน่วยงานหลักที่จะให้ความช่วยเหลือ จริง ๆ ก็มีหลายหน่วยงานทั้งมูลนิธิและองค์กรอิสระ แต่ไม่ได้ผนึกกำลังกัน การช่วยเหลือจึงไม่ค่อยได้ผลนัก”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 4)

“...คือสังคมไม่ได้ให้โอกาสเขาจริงๆ ถ้าเป็นเจ้าของบริษัทมีคนต้องโทษฆ่าคนตายมา ใครจะกล้ารับเข้าทำงาน ซึ่งมันก็ไม่ผิด เพราะเป็นสิทธิ์ที่เขาจะเลือกได้ เวลาปล่อยขังโทษก็มีข่าวออกมาทุกปีพอไปสมัครงานก็ไม่ได้ลบบประวัติ ก็ทำงานไม่ได้ สังคมไม่ได้ให้โอกาสจริงๆ อย่างที่พูดกัน...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 5)

“...พี่ว่าบางคนที่เขาออกไปแล้วก็ไม่อยากกลับเข้ามาขอ เพราะถูกคุมประพฤติมาแล้ว เขารู้สึกมันมีตราบาปอยู่ในใจเขา ก็เคยบอกไปใน 1 ปีเราดูแลเขา ถ้ามีปัญหาอะไรก็ให้เข้ามา แต่เขาก็ไม่อยากเข้ามา เพราะเดินเข้ามาแล้วมันเหมือนถูกคนมอง ถูกตีตราไป ก็ไม่อยากเข้ามาอีก เหมือนเวลาเราไปเยี่ยมเขา เขาก็จะบอกว่าทำไมคุมประพฤติต้องมา...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 8)

“...เขาไม่กล้า เขาไม่เอ่ยปาก ขนาดบางทีเราขอให้รับไปนะ คล้ายกับการอยากให้ทุกคนรับแต่บางคนก็ไม่เอา พยายามให้แต่เขาไม่รับ”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 9)

ปัญหาสุดท้ายคือ เรื่องการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงทำให้ผู้พ้นโทษบางคนไม่ทราบว่ามีการให้สงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยขัง

“ฟุ้งมองว่าการประชาสัมพันธ์ก็เป็นส่วนหนึ่ง เพราะว่าในบางครั้งเวลาเราให้ผู้กระทำผิดตอบแบบสอบถามเวลาที่ได้รับการสงเคราะห์ไปแล้ว ส่วนหนึ่งก็ตอบว่าไม่เคยทราบมาก่อน แต่อีกส่วนหนึ่งก็คือตัวของผู้กระทำผิดเอง ถึงแม้บางครั้งไปชี้แจงแล้วแต่เขาก็ไม่ค่อยที่จะรับรู้เท่าไร พอออกมาแล้วก็ไปเลย และฟุ้งมองว่าในการทำงานการสงเคราะห์หลังปล่อยของเรามันเป็นลักษณะที่ให้ผู้กระทำผิด walk in เข้ามาหาเรา ซึ่งในบางครั้งมันก็จะมีการเกิดเขาไม่เข้ามา เราก็ไม่รู้”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 6)

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

กลุ่มผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า แนวทางการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ควรให้รัฐบาลเห็นความสำคัญในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และให้สนับสนุนในเรื่องเงินงบประมาณ และเงินทุนที่ใช้ในการสงเคราะห์เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ รวมถึงต้องพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความเชี่ยวชาญหรือมีทัศนคติที่ดีต่อการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ และเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอ เพื่อที่จะสามารถติดตามดูแลผู้พ้นโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“ที่ว่าควรจะมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ คืออยากให้มีการติดตามผลเยอะ ๆ เพราะการติดตามผลจะช่วยให้ได้มากเลย เพราะว่าบางคนเอาเงินไปแล้วประสบปัญหา ลงทุนไปขาดทุนก็ไม่มีเงินทำต่อ เวลาเราไปเจอปัญหาเราก็จะสามารถช่วยเหลือเขาได้ ให้คำปรึกษาเขาได้ และก็ติดตามว่าเขาได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความเดือดร้อนอะไรบ้าง ก็จะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป เพราะว่าเราไม่ได้ให้ทุนไปแล้วจบเลย แต่เราอยากให้มีการติดตาม อยากให้เขาตั้งต้นหรือเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้จริง ๆ และรัฐบาลควรสนับสนุนในเรื่องการให้ทุนประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ผู้พ้นโทษที่ออกมาใหม่ ๆ ก็ควรมีการส่งเสริมให้ฝึกอาชีพด้วย”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 1)

“รัฐบาลต้องให้ความสำคัญมากกว่าที่เป็นอยู่ คือรัฐบาลมักจะบอกว่าการแก้ไขผู้กระทำผิด การช่วยเหลือผู้พ้นโทษ หรือผู้ต้องขังเป็นสิ่งสำคัญ แต่งบประมาณที่ให้มาไม่ถึง 1% ของเงินรัฐบาลทั้งหมด ถือว่าคุณค่าเป็นสิ่งสำคัญแต่สิ่งที่คุณให้เราไม่พอ ซึ่งเป็นความยากลำบากในการทำงาน ดังนั้นควรให้ความสำคัญจริง ๆ จัง ๆ มากกว่าคำพูด”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 2)

“...อยากให้มันักสังคมสงเคราะห์ประจำสำนักงานคุมประพฤติแต่ละแห่งด้วย ได้อย่างน้อยสักคนก็ดี เพราะว่ามันักสังคมสงเคราะห์ตอนนี้มันมีอยู่ที่เดียวคือที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดลาดหลุมแก้ว เพราะฉะนั้นคนที่ให้การสงเคราะห์ในสำนักงานก็คือพนักงานคุมประพฤติที่จบกฎหมาย รัฐศาสตร์อะไรพวกนี้ที่ไม่ได้เรียนเกี่ยวกับการสงเคราะห์มา...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 7)

“...ผมอยากได้ทีมที่เข้มแข็ง อยากได้บุคลากรเพิ่ม มาทำงานร่วมกันตรงนี้ ให้มีความคล่องตัวทางการเงิน...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 5)

“ในการสงเคราะห์หลังปล่อยเจ้าหน้าที่มีส่วนสำคัญ ถามว่าถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ทำงานแบบนี้ ไม่มีใจจะให้เขามันก็ไม่ดี ต้องพัฒนาบุคลากรเพราะมันคือการให้บริการมากกว่า ต้องให้มีบุคลากรที่ดี และเพียงพอด้วย”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 8)

“...เรื่องเงินก็ให้มันมีความหลากหลายแล้วก็มากขึ้น ก็พนักงานคุมประพฤติที่ทำอยู่เขาต้องทำงานหลายหน้า ความรู้ความเชี่ยวชาญตรงนี้นั้นก็มีไม่มากเพราะทำหลายอย่าง ก็อยากเพิ่มบุคลากรให้ตรงกับความรู้ความเชี่ยวชาญกับภาระงานตรงนี้จะได้ทำงานได้เต็มที่ จึงควรเพิ่มบุคลากรตำแหน่งนี้โดยเฉพาะขึ้นมา ไม่ใช่ทำให้คนที่ทำอะไรหลายอย่างอยู่แล้วไปทำเพิ่มอีก ไม่อย่างนั้นความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านก็จะไม่มี...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 9)

“...ก็อยากให้รัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อยมากกว่านี้ เพราะคนกลุ่มนี้เป็นคนที่อ่อนไหวง่าย แล้วโอกาสเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำสูง ดังนั้นก็ควรมีงบประมาณมาช่วยสงเคราะห์เขาตรงนี้เพื่อประคับประคองเขาให้เขาสามารถที่จะปรับตัว และกลับมาใช้ชีวิตเป็นปกติได้ และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 10)

นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานหลายท่านเห็นตรงกันว่าควรมีการพัฒนาให้เมืองคักรที่สามารถเข้ามาดูแลให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยเฉพาะหรืออาจให้มีการประสานงานระหว่างกัน

หรือให้มีการทำ MOU ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

“...พี่เคยไปดูงานที่สิงคโปร์ เขาจะมีโครงการ yellow ribbon ซึ่งเป็นโครงการที่ให้โอกาสที่สองแก่ผู้พ้นโทษของสิงคโปร์ ซึ่งเขาจะมีงานทุกปี มีการร้องเพลงชื่อว่า Tie A Yellow Ribbon Round The Old Oak Tree ทุกคนก็จะรู้ว่าปีนี้มันตอนไหนแล้วก็จะรู้ว่าถึงเวลาแล้วนะที่คนที่ออกจากคุกมาจะได้รับโอกาสที่สอง ซึ่งเท่าที่พี่สัมผัสมา เขาทำได้อย่างที่พูดจริง ๆ เข้าใจโอกาสจริง ๆ เขาจะมีหน่วยงานที่เรียกว่า SCORE เป็นหน่วยงานเอกชนที่ทำงานให้กับราชทัณฑ์อย่างเต็มตัว คือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่นั่นก็มีหน้าที่ควบคุมตัวอย่างเดียว แต่ไม่ต้องมีการแก้ไข การหางาน การฝึกอาชีพ ก็จะมีหน่วยงาน SCORE ที่เป็นคนทำ ซึ่งจริง ๆ ราชทัณฑ์ก็พยายามทำอยู่ แต่ยังหาคนที่มาทำกับเราไม่ได้ ที่นั่นเขาทำได้จริง แล้วทำให้อาชญากรรมน้อยลง การกระทำผิดซ้ำแทบจะไม่มีเลย มีก็น้อยมาก คือเขาให้การยอมรับคนและสนับสนุนการแก้ไขอย่างจริงจัง พี่หวังว่าสักวันเราจะมีแบบนี้...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 2)

“...น่าจะมืองค์กรเข้ามาตั้งแต่แก้ไขฟื้นฟูเลย คุณมาดูแลในส่วนของการพัฒนา ให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาตั้งเป็นองค์กรๆ หนึ่งแล้วเข้ามาดูแลในส่วนของการสงเคราะห์หลังปล่อย โดยเฉพาะ เหมือน yellow ribbon ในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเขาจะมีหน่วยงานที่เรียกว่า SCORE ที่รับเข้าทำงานได้เลย คือให้ทำในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟู พอออกมาก็มีหน่วยงานรองรับเลย เป็นองค์กรอิสระมาประสานงานกับกรมราชทัณฑ์ แล้วปัญหาของการสงเคราะห์หลังปล่อยก็จะน้อยลง ไม่ต้องมาเดินขอทุนจากมูลนิธิแล้ว เพราะมีหน่วยงานเข้ามารองรับเลย ซึ่งจริงๆ จะให้มืองค์กรแบบนี้ก็ยาก ซึ่งก็เคยมีการพูดถึงมาบ้างแต่ไม่ได้มีการตอบรับเท่าไร ซึ่งมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียนเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นที่น่าจะพัฒนาให้เป็นองค์กรที่ว่านี้ได้ คือเขาเข้าหาคนพวกนี้ตั้งแต่ในเรือนจำและรับออกมาไปอยู่ที่บ้านพักของเขา มีงานให้ทำ หางานให้ ถ้ามีแบบนี้ได้ก็จะดีเลย...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 3)

“น่าจะมืองค์กรหรือองค์กรหลัก หรือหน่วยงานไหนที่สามารถทำงานตรงนี้ได้ อย่างเต็มที่และจริงจังโดยไม่มีข้อจำกัดในแง่ของกฎหมาย”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 4)

“...ถ้ามีองค์กรเอกชนเข้ามาทำก็จะได้คล่องตัวขึ้น เพราะทุกวันนี้คนมาขอรับทุนแล้วกว่าจะอนุมัติ 4 - 6 เดือน ถ้าเป็นเอกชนคงจะรวดเร็วและคล่องตัวขึ้น อยากได้เงินสนับสนุนจากภาครัฐเข้ามาช่วยในเรื่องนี้ รวมถึงการทำ MOU กับหน่วยงานที่จะช่วยรับผู้พ้นโทษทำงานได้อย่างจริงจัง”
(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 5)

“ปัจจุบันนี้หน่วยงานพี่ก็มีแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 เรื่องการติดตามดูแลช่วยเหลือภายหลังปล่อย ซึ่งไม่ใช่เรื่องของการสงเคราะห์เพียงอย่างเดียวแต่ต้องเข้าไปดูแลเขาด้วย แล้วก็จะมีการทำงานขึ้นมาในการที่จะศึกษาเรื่องนี้ แต่ในปัจจุบันก็ยังไม่เกิดรูปธรรมที่ชัดเจนเท่าไร แต่ก็มีแนวโน้มแผนการดำเนินการในส่วนนี้ซึ่งก็น่าจะรองรับได้ส่วนหนึ่ง...”
(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 3)

“...ตอนนี้ทางกรมก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบงานดูแลติดตามช่วยเหลือภายหลังปล่อยขึ้นมา แต่ยังไม่มีการจัดประชุม ก็มีแนวทางมาแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม ก็มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีทั้ง พม. มีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมจัดหางาน และมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน ที่จะมาช่วยกันพัฒนาในเรื่องนี้ ที่นี้พอเป็นรูปของคณะกรรมการก็ต้องดูว่าเราจะมีทิศทางแบบไหน...”
(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 7)

“...น่าจะมีการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานภาคต่างๆ ที่เขาทำด้านการสงเคราะห์ให้มาก เช่นประสานความร่วมมือกับ พม. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่มีอยู่”
(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 10)

มีผู้ปฏิบัติงานบางท่านเสนอแนะว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้เป็นที่ยุติมากกว่านี้ เพื่อให้ผู้พ้นโทษได้ทราบอย่างทั่วถึงและคนภายนอกก็จะได้เข้าใจและให้การยอมรับหรือมีความเชื่อมั่นในการแก้ไขตัวผู้กระทำผิดมากขึ้น

“...เรื่องของการประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ ก็น่าจะให้มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้นให้ทั่วถึงมากขึ้นเพื่อเขาจะได้รู้ว่าเรามีตรงนี้แล้วเข้ามาขอความช่วยเหลือได้”
(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 8)

“...เรื่องการประหามัสมันให้คนเหล่านี้เป็นที่ยอมรับ หมายถึงหน่วยงานหรือบริษัทใหญ่ ๆ หรือมูลนิธิต่างๆ ที่มีพลังในสังคมต้องเข้าใจและให้โอกาสคนเหล่านี้ เพราะบางทีเขาไปสมัครงานแล้วไม่รับเพราะออกมาจากในเรือนจำบ้าง คุมประพฤติด่าง หรือเคยติดยาเสพติด มันเหมือนเป็นนามสกุล ก็เหมือนกับทฤษฎีจิตราไปเลย ที่ถูกมองว่าเป็นคนที่น่าหวาดกลัว เป็นภัยอยู่ใกล้ตัวไม่ได้ ซึ่งทำให้เขาที่ออกมาแล้วจิตใจมุ่งมั่น แต่พอเจออุปสรรคก็กลายเป็นต่อต้านสังคมไปอีก...”

(ผู้ปฏิบัติงานท่านที่ 10)

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าคนในสังคมยังไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวออกมามากนัก ยังมองว่าเป็นผู้ร้ายที่น่าหวาดกลัวอยู่ ทำให้ไม่เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้เข้ามาทำงานหรืออยู่ในสังคมได้

“คนในสังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญหรือยอมรับในเรื่องนี้ ทำให้มีปัญหา เรื่องอาชีพของผู้พ้นโทษก็ยังมีจำกัด ถึงแม้จะมีกฎหมายส่งเสริมก็ตามแต่ก็ไม่ได้ผล พม. ต้องดูแล เพราะเมื่อเขาพ้นโทษออกมาแล้วก็ถือเป็นประชาชนคนหนึ่ง และเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ พม. ต้องดูแลเป็นพิเศษ แต่สังคมบ้านเรายังยอมรับไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเสี่ยงของสังคม ถ้าดูแลไม่ดีก็จะเป็นภัยกับคนหมู่มาก รัฐต้องทุ่มงบประมาณในการสร้างบุคลากรในด้านนี้ขึ้นมา”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1)

“คนไทยยังมีทัศนคติต่อผู้พ้นโทษ ว่าคนพวกนี้ไม่ควรไปช่วย และบางคนออกไปไม่กล้า ถึงกล้าก็ไม่มีโอกาส ถูกคนรังเกียจ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเราไม่สามารถจะแยกแยะได้ว่าคนที่ปล่อยออกไปที่เป็นอันตรายต่อสังคมกับคนที่ปล่อยไปแล้วไม่เป็นอันตราย”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5)

ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านได้ให้ความเห็นว่าในบางครั้งตัวผู้พ้นโทษเองก็เป็นปัญหา ไม่ใช่เพราะการดำเนินการเป็นปัญหาอย่างเดียว เพราะผู้พ้นโทษบางคนไม่ตั้งใจจริงในการแก้ไขปรับปรุงตัวเองทำให้ผู้ที่ยื่นโอกาสให้เสียความเชื่อมั่นไปด้วย นอกจากนี้ก็มีปัญหาในเรื่องของเงิน

งบประมาณ และบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่สามารถให้ทุนได้กับผู้ที่ยอมรับทุกคนและบุคลากรก็มีภาระหน้าที่มากอยู่แล้วทำให้ไม่สามารถไปติดตามดูแลผู้ที่ยอมรับทุนไปได้ และอีกปัญหาหนึ่งคือประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานหลักที่ให้การสงเคราะห์หรือดูแลผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง ทำให้หน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่ยังไม่มีพลังที่เข้มแข็งพอ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทำให้การดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

“ปัญหาคือตัวของผู้พ้นโทษเองที่ไม่ตั้งใจที่จะแก้ไขตัวเองจริง ๆ และอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งก็คือว่างบประมาณที่จะเอาไปช่วยเหลือเขา ให้ทุนประกอบอาชีพ ยังมีน้อยถึงแม้จะเป็นทุนให้ยืมไปประกอบอาชีพแต่ต้องผ่อนส่งเพื่อจะให้เงินเหล่านี้เป็นประโยชน์กับคนอื่นต่อไป แต่บางทีมาขอแล้วก็หายไปเลย เพราะเขาไม่ค่อยตั้งใจที่จะทำให้สำเร็จ แล้วก็กลับมากระทำผิดอีก ซึ่งมีเยอะเลย ก็เลยทำให้ขาดความเชื่อถือเวลาเราฝากงานให้แล้วทำไม่ตลอด หลบบ้าง หนีบ้าง เครดิตที่มีมันก็เสียไปกับผู้ประกอบการ แล้วก็ทำให้คนอื่นข้างหลังไม่มีโอกาสอีก”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2)

“ผมมองว่าการทำงานของหน่วยงานกรมราชทัณฑ์ หรือเด็กและเยาวชน แม้จะมีภารกิจบทบาทกำหนดอยู่ในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานแล้ว แต่ว่าก็ทำได้ไม่เต็มที่หรือจะเรียกได้ว่าทำได้น้อย ในมุมมองผมจึงคิดว่ามันไม่ได้ผล จะว่าไม่ได้ทำเลยก็จะหาว่าเขาไม่ได้ทำ จริงๆ คือทำไม่ได้ผล กระบวนการหรือการดำเนินงานไม่ได้เป็นไปตามภารกิจ บทบาทหน้าที่ที่เขียนไว้”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3)

“เราไม่มีหน่วยงานหลักที่ทำ 100 % จริง ๆ ในการดูแลเขาอย่างชัดเจนได้ หน่วยงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันก็ทำอยู่ในหน้าที่ที่จำกัด จำกัดในเรื่องงบประมาณ จำกัดในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ฉะนั้นการช่วยเหลือผู้พ้นโทษหรือการสงเคราะห์หลังปล่อยจึงยังไม่มีประสิทธิภาพ และปัญหาอีกอย่างคือเรายังขาดการประสานงาน การร่วมมือ การยอมรับซึ่งกันและกัน อย่างมูลนิธิของผมเป็นเอกชนก็ค่อนข้างทำงานลำบากต้องมีหน่วยงานราชการมาสนับสนุนบ้าง เพราะบางครั้งการประสานความร่วมมือก็ยากหน่อย”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4)

“อีกปัญหาหนึ่งคือองค์กรที่ให้การสงเคราะห์ในประเทศไทยไม่ค่อยมีพลังที่เข้มแข็ง ยกเว้นมูลนิธิพันธกิจคริสเตียนที่ทำได้เป็นรูปเป็นร่าง หางานให้ทำ มีที่ให้อยู่ คนที่นับถือศาสนา

คริสต์ เขาช่วยกัน เจ้าของโรงงานก็รับไปทำงาน เมืองไทยขาดองค์กรที่มีประสิทธิภาพแบบนี้ ที่จะลงมาทำเต็มทีกับคนกลุ่มนี้ไม่มี ในขณะที่ทางราชการเองก็มีระบบการสงเคราะห์หลังปล่อย คือมีบ้านสวัสดิ์ คนพวกนี้ออกมาแล้วเห็นบ้านสวัสดิ์ก็ยกมือสวัสดิ์เลย เพราะตั้งอยู่ในเรือนจำ เขาพ้นออกมาแล้วก็อยากให้พ้นจากเรือนจำไปเลย เสื้อผ้า สิ่งของอะไรก็ไม่อยากได้ การช่วยเหลือของรัฐและเอกชนยังไม่เวิร์ก เพราะยังไม่ค่อยให้ความสำคัญตรงนี้”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5)

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยว่าควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาดูแลผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ อาจเป็นองค์กรอิสระ หรือ NGO ที่สามารถเข้าใจและพร้อมที่จะให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษก็ให้เข้ามาทำ โดยรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนที่จะให้การสงเคราะห์ และถ้าจะให้ดีหน่วยงานที่เข้ามาทำงานตรงนี้ควรมีการจัดรูปแบบใหม่ในการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ตอบสนองกับความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น การฝึกอาชีพให้ก็ควรฝึกอาชีพที่ตลาดต้องการ เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วจะได้สามารถหางานทำได้ง่ายเพราะเป็นที่ต้องการตลาด เป็นต้น รวมถึงต้องสนับสนุนเรื่องบุคลากรด้วย และสร้างความมั่นใจให้สังคมยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษเข้ามาอยู่และทำงานในสังคมได้ โดยการประชาสัมพันธ์ออกสื่อให้ผู้พ้นโทษที่ยอมเปิดเผยตัวออกมาเล่าว่า เขาได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลืออย่างไร สามารถแก้ไขตัวเองได้อย่างไรบ้าง นำเสนอในด้านที่ดีบ้าง นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ดูแลผู้พ้นโทษ เพื่อให้คนในชุมชนและสังคมมีความเห็นอกเห็นใจ มีความเข้าใจกัน ช่วยเหลือกัน และยอมรับกันได้มากขึ้น

“ต้องมีองค์กรขึ้นมาดูแลสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ ซึ่งมีความจำเป็นมาก ถ้าจะมีหน่วยงานใดไม่ว่าจะของรัฐหรือองค์กรพิเศษอะไรก็ได้เข้ามาประทับประคองคนเหล่านี้ให้เขาสามารถที่จะตั้งตัวได้ อาจจะสัก 1-2 ปี ให้มาดูแลเรื่องสุขภาพ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการหางาน การฝึกอาชีพ เพื่อให้เขาทำงานได้

“การจะให้สังคมยอมรับเขากรมราชทัณฑ์ต้องสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่า คนที่ราชทัณฑ์รับเข้ามาดูแลสามารถแก้ไขได้ สร้างความมั่นใจขึ้นมา และถ้าจะให้เห็นใจและยอมรับ อาจจะมีการรณรงค์หรือมีการสัมภาษณ์ผู้พ้นโทษที่เขายอมเปิดเผยตัวและสามารถตั้งตัวได้ ออกมาเพื่อให้สังคมได้เห็นว่าเขาสามารถแก้ไขตัวเองได้ หรือการที่เอนักโทษมาทำงานสาธารณะเพื่อให้

สังคมเห็นว่าเขาน่าสงสาร ไม่ได้เป็นพิษเป็นภัยอะไรกับใคร แล้วควรให้มีผลงานดี ๆ หรือคนดี ๆ ได้ออกสื่อบ้างไม่ใช่มีแต่ด้านลบ สังคมต้องรู้จักให้อภัย”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5)

“สนับสนุนเรื่องของงบประมาณ และเรื่องของคนที่มีความประสงค์ที่จะเข้ามาทำงาน ตรงนี้ เพื่อจะได้พัฒนาการสงเคราะห์ให้ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

“อีกอย่างหนึ่งคือคนในชุมชนที่เขาอยู่ ต้องทำให้คนในชุมชนเขาเห็นความสำคัญของการที่จะแก้ไขคนในชุมชนของตัวเองให้เป็นคนดี ซึ่งตรงนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ การที่พ่อแม่ไม่ไหวแล้วกับลูก ไม่ว่าจะด้วยรายได้ เวลา อาชีพ หรือปัจจัยอะไรก็ตามที่ดูแลไม่ได้ ก็อาจจะต้องให้คนในชุมชนเข้าไปช่วยกันดูแล คนที่เขาเข้มแข็งกว่าก็จะดูแลได้ ก็จะทำให้การสงเคราะห์หลังปล่อยประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2)

“อยากให้มืองค์กร NGO ที่เขามีความตั้งใจมาทำแล้วก็ให้รัฐสนับสนุนไปอย่าให้รัฐทำเองเลย คุณให้เงินเขาไปคิดเป็นหัว หัวละ 5,000 - 10,000 บาท ผมว่าไม่มาก ให้เขาไปดูแล แล้วเขาก็ไปทำแลจัดการให้ เขาออกมาใหม่ ๆ เขาทำอะไรไม่ได้เลย ไม่มีทางที่เขาจะไปติดต่อกรมแรงงาน กรมจัดหางาน มันทำไม่ได้ ทักษะความเชื่อมั่น กำลังใจไม่มี คนที่อยู่เรือนจำนาน ๆ ไม่มีทางทำ แล้วเรือนจำทำเฉพาะควบคุมก็แยกอยู่แล้ว ดังนั้นเราต้องช่วยเขาไม่อย่างนั้นภาระที่เกิดขึ้นในสังคมจะมากกว่านี้ เราจ้างเขาไว้ 5 ปี 10 ปี ให้เขาออกมาจะปล่อยเขาเลยไม่ได้ ต้องช่วยเขาให้รอดให้ได้ เหมือนต้นไม้ต้นเล็ก ๆ ที่เป็นต้นกล้า ถ้าเราไม่รดน้ำพรุนดิน โอกาสตายก็มีมาก”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3)

“ถ้ามีหน่วยงาน หรือองค์กรอะไรก็ได้ที่จะเกิดจากใครก็ตามที่ให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษหลังปล่อย ก็จะได้ และอยากให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการกับเอกชนที่เขาสามารถทำตรงนี้ได้ ดังนั้นหน่วยงานราชการต้องประสานงานกับเอกชนที่เขาสามารถทำได้ร่วมมือประสานงาน ส่งต่อกัน ถ้าจะให้ดีหน่วยงานที่เข้ามาทำงานตรงนี้ควรมีการจัดรูปแบบใหม่ในการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ตอบสนองกับความเป็นจริง เช่นต้องฝึกอาชีพที่ตลาดต้องการ เพราะงานบางอย่างที่ฝึกในเรือนจำไม่ได้เป็นที่ต้องการของตลาด เพราะฉะนั้นคนเหล่านี้ออกมาก็ไม่รู้จะทำอะไร เพราะตลาดไม่ต้องการ ถ้าฝึกอาชีพที่ตลาดต้องการมากขึ้นก็จะดี หน่วยงานที่ทำเตรียมความ

พร้อมก่อนปล่อย ก็สามารถติดต่อโรงงาน ห้างร้าน ไปสอนการทำงานให้ แล้วออกมาเขาก็จะได้มีงานทำ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4)

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งได้เสนอแนะว่าการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยควรเป็นการสงเคราะห์แบบเป็นทางการหรือเรียกว่าการสงเคราะห์แบบมีเงื่อนไขน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการสงเคราะห์แบบไม่มีเงื่อนไข เพราะการสงเคราะห์แบบมีเงื่อนไขนั้นสามารถติดตามดูแลผลของการสงเคราะห์ได้ และไม่ผิดต่อกฎหมายด้วย เพราะเป็นการติดตามดูแลหรือคุมประพฤติอยู่ไม่ใช่พ้นโทษไปเลยที่ไม่สามารถไปติดตามดูแลได้เพราะอาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

“...การสงเคราะห์หลังปล่อยโดยรัฐทำได้โดยสงเคราะห์อย่างเป็นทางการ คือ พอพ้นโทษไปแล้วไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะไปติดตามเขา เพราะเขาเป็นอิสระไปแล้ว แต่ถ้าปล่อยแบบมีเงื่อนไขก็สามารถคุมประพฤติก่อน ถ้าประพฤติดีก็จะปล่อยจริง ถ้าไม่ดีก็กลับเข้าไปใหม่จริง ๆ แล้วการปล่อยแบบนี้ดีกว่าการที่ปล่อยแบบไม่มีเงื่อนไข เพราะถ้าเป็นแบบนั้นคือเราจะไปยุ่งกับเขาไม่ได้ แต่ถ้าเป็นแบบมีเงื่อนไขเราก็สามารถดูแล ติดตามได้ ยังบังคับได้ถ้าเขาประพฤติตัวไม่ดี”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5)

กลุ่มผู้พ้นโทษ

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในกลุ่มผู้พ้นโทษ คือการที่ผู้พ้นโทษบางคนไม่ทราบว่ามีบริการสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่ อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง และบางคนก็ไม่กล้าที่จะเข้ามาขอรับการสงเคราะห์ เนื่องจากไม่ได้มีความใกล้ชิดหรือสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่ เกิดความหวาดกลัวที่จะเข้ามาขอความช่วยเหลือเพราะกลัวจะมีความผิด และปัญหาเรื่องของระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุน ใช้นานเกินไป

“ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ผู้พ้นโทษไม่กล้าเข้ามา เนื่องจากไม่สนิทกับเจ้าหน้าที่ มีความผิดระหว่างอยู่ในเรือนจำ หรืออาจจะไม่รู้ว่ามีการให้เงินทุนประกอบอาชีพก็ได้ เพราะเท่าที่ผ่าน

มาไม่ค่อยมีการประชาสัมพันธ์สักเท่าไร ส่วนมากจะรู้กันเองจากปากต่อปาก หรือจากเจ้าหน้าที่ที่สนิทสนมเท่านั้น เพราะฉะนั้น ทางเรือนจำ หรือหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ต้องให้การประชาสัมพันธ์แก่ผู้ต้องขังมากกว่านี้ เพื่อจะได้มาขอรับการสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว และระยะเวลาในการพิจารณาก็นาน อาจเป็นเพราะต้องผ่านหลายขั้นตอนทำให้รอการอนุมัติเงินนาน”

(ผู้พ้นโทษท่านที่ 1)

“เมื่อเรารอกแบบฟอร์มใบคำร้องแล้ว ก็รออย่างเดียวซึ่งใช้เวลา 9 เดือน ในการรอ ซึ่งก็ถือว่านานแต่ระหว่างนั้น ผมก็ทำงานหารายได้ไปด้วย ระยะเวลาในการพิจารณานานเพราะต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการ”

(ผู้พ้นโทษท่านที่ 2)

“...พอถูกปล่อยตัวออกมาแรก ๆ ก็ยังไม่ค่อยมีคนยอมรับเท่าไร เวลาเดินไปไหน หรือไปคุยกับใครรู้สึกเหมือนว่าเขายังกลัว ๆ เราอยู่ คุยด้วยไม่ค่อยมีคนคุยตอบ นอกจากคนที่สนิทกันจริง ๆ แล้วหางานทำก็ไม่ได้ ไม่มีใครไว้วางใจให้ทำงาน พอผ่านมาสักพักคนแถวบ้านก็เริ่มไว้วางใจขึ้นมาบ้างเพราะเราทำตัวดี ก็มีคนมาจ้างให้ทำงานบ้างคือรับจ้างทั่วไปอย่างตัดหญ้า ล้างจาน ขุดดิน อะไรแบบนี้ก็ทำไปก่อน แต่ก็ใช้พอแค่กินไปวัน ๆ เลยอยากทำอาชีพของตัวเองมากกว่า ก็เลยไปขอทุนประกอบอาชีพแต่ก็อย่างที่บอกต้องรอนานหลายเดือนกว่าจะรู้ผล เพราะต้องมีหลายขั้นตอนกว่าจะรู้ว่าได้เงิน มีเจ้าหน้าที่มาสอบถาม มาดูถึงบ้านเลย...”

(ผู้พ้นโทษท่านที่ 3)

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย สำหรับกลุ่มผู้พ้นโทษ พบว่าผู้พ้นโทษมีความเห็นตรงกันว่ารัฐบาลควรให้การสนับสนุนในเรื่องเงินงบประมาณหรือเงินที่ให้การสงเคราะห์ให้มีความหลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษที่ขอรับการสงเคราะห์ นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้ทราบกันอย่างทั่วถึงมากกว่านี้ เพื่อให้ผู้พ้นโทษทุกคนสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการสงเคราะห์และดำเนินการขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งควรมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรแยกออกมาจากส่วนกลางเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น และระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุนก็จะได้สั้นลงด้วย

“รัฐบาลควรเพิ่มเงินในการสงเคราะห์ให้เพียงพอกับความต้องการของผู้พ้นโทษ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก และควรจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์หลังปล่อยประจำเรือนจำต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์มีความเป็นอิสระมากขึ้น โดยให้เรือนจำพิจารณาตัดสินใจเองว่าให้สงเคราะห์ใครบ้าง ไม่ต้องรอจากส่วนกลางอย่างเดียว เพราะมีความใกล้ชิดและรู้จักผู้ต้องขังดีกว่าเจ้าหน้าที่มูลนิธิภายในส่วนกลาง หรือให้มีหน่วยงานย่อยแบ่งออกมาเลย ดูแลกันเองของใครของมัน ได้งบประมาณก็แบ่งกันไป แล้วไปจัดสรรงบประมาณเอาเอง”

(ผู้พ้นโทษท่านที่ 1)

“ผมอยากให้รัฐบาลช่วยสนับสนุนเรื่องเงินทุนให้เพิ่มมากขึ้น เงินสนับสนุนการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น และถ้าเป็นไปได้อยากให้ประชาสัมพันธ์ระดมเงินบริจาคให้มากขึ้น เพราะเงินไม่เพียงพอ ก็อยากให้กรมช่วยประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีเงินสนับสนุนเพิ่มขึ้น ให้นำหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของมูลนิธิว่าต้องการทำอะไรเพื่ออะไร เพื่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น”

(ผู้พ้นโทษท่านที่ 2)

“อยากให้เงินที่สงเคราะห์ทุนด้านต่าง ๆ มีเยอะกว่านี้ เพราะบางอย่างไม่พอที่จะมาลงทุนอย่างทุนประกอบอาชีพก็ได้ 2,000 บาท บางทีก็ไม่พอเราก็ต้องไปหาเพิ่มเอง ค่าอาหารก็มีอยู่ละ 30 บาท เดียวนี้ก็แทบกินข้าวมื้อหนึ่งไม่พอแล้ว ก็อยากให้สงเคราะห์เงินให้เยอะกว่านี้ แล้วเวลาทำเรื่องขอทุนก็อยากให้มีความรวดเร็วหน่อย ต้องรอนานหลายเดือนกว่าจะรู้ผล ถ้าคนไม่ดีจริงอาจกลับไปทำผิดก็ได้ ก็อยากให้ใช้เวลาน้อยกว่านี้หน่อยไม่เกิน 2 เดือน”

(ผู้พ้นโทษท่านที่ 3)

บทที่ 5

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์หรือดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ จำนวน 4 ท่าน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ จำนวน 10 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย จำนวน 5 ท่าน และผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อย จำนวน 3 ท่าน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 22 คน โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

5.2 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

5.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยที่สำคัญในด้านการปรับตัวในสังคม คือ สังคมไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ เพราะยังไม่เชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนดีได้ และข้อจำกัดบางประการในกฎระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่มีสิทธิ์เข้าทำงาน เพราะมีประวัติเคยต้องโทษ และไม่มีการลบประวัติอาชญากรรม จึงทำให้ผู้พ้นโทษมีตราบาปติดตัว และไม่สามารถหางานทำเพื่อดำรงชีวิตอย่างปกติได้ นอกจากนี้ผู้พ้นโทษบางคนยังไม่มี ความตั้งใจจริงในการแก้ไขปรับปรุงตัวเอง ทำให้คนที่ให้โอกาสเสียความเชื่อมั่น หรือท้อแท้จนไม่อยากให้โอกาสอีก ทำให้ผู้พ้นโทษคนอื่น ๆ ต้องเสียโอกาสไปด้วย และผู้พ้นโทษบางคนก็ไม่เข้ามาขอรับการสงเคราะห์ ส่วนหนึ่งคือไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ จึงเกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าเข้าหา

และอีกส่วนหนึ่งคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยยังไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนไม่รู้จักร่างการสงเคราะห์ในลักษณะนี้ หรือรู้จัก แต่ไม่ทราบว่า จะขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างไร ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผู้พ้นโทษมีปัญหาในการปรับตัวเข้าสู่สังคม จนเกิดการต่อต้านสังคม หรือไม่มีทางเลือกในการดำรงชีวิต จึงต้องหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีดีตราของเลอเมิร์ต (Lemert Edwin, 1951) ที่ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรเป็นการปรับตัวหรือตอบโต้ของบุคคลต่อปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมหรือต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเขาในลักษณะหมกหนทางเลือกพฤติกรรมตนเองทั้งนั้น เพราะปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมจะก่อให้เกิดการปิดกั้นระหว่างบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนกับชุมชน บุคคลดังกล่าวก็จะถูกแยกตัวออกจากสังคมหรือชุมชน ดังนั้นการลงโทษจำคุกเป็นการตีตราผู้กระทำความผิด การตีตราผู้กระทำความผิดที่เคยต้องโทษจำคุกมาว่าเป็นอาชญากร โดยไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคคลนั้นได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ทำให้ผู้กระทำความผิดถลำลึกไปในทางที่เป็นภัยต่อสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดถูกสังคมรังเกียจ จึงไม่มีโอกาสทำงานสุจริตหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เมื่อสังคมไม่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกไม่อยากกลับตัวเป็นคนดี เกิดความรู้สึกเกลียดแค้นต่อต้านเป็นปฏิปักษ์กับสังคม จึงหวนกลับมากระทำความผิดอีกเท่ากับสังคมบังคับให้บุคคลเหล่านี้กลับไปกระทำความผิดอีก

ดังนั้นเมื่อผู้พ้นโทษได้รับการปล่อยตัวออกมา ทักษะคิดในเชิงลบของคนในสังคม เหตุผลการไม่รับเข้าทำงานของนายจ้าง ความหวาดระแวงของคนรอบข้าง สายตาของเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป จะเป็นเหมือนการตอกย้ำในการประทับตราอาชญากรให้กับผู้พ้นโทษได้เป็นอย่างดี ในที่สุดพวกเขาก็หมดทางเลือก เกิดความรู้สึกต่อต้านสังคม ยอมรับอย่างแท้จริงว่าตัวเองคืออาชญากรเต็มตัว กล่าวที่จะเข้าสู่วงการอาชญากรและพร้อมที่จะก่ออาชญากรรมอื่นๆ ได้อีก (สำนักพัฒนาพฤตินิสัย, กรมราชทัณฑ์ : 2555)

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชานิกา สว่างผล (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ศึกษาเฉพาะกรณี : ทัณฑสถานหญิงชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในด้านความคาดหวังต่อตนเอง คือผู้ต้องขังคาดหวังการประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัว ในด้านความคาดหวังต่อครอบครัว คือผู้ต้องขังคาดหวังว่าครอบครัวพร้อมที่จะเป็นกำลังใจในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ในด้านความคาดหวังต่อสังคม คือ ผู้ต้องขังคาดหวังว่าการได้รับการยอมรับจากคนในสังคมจะมีส่วนช่วยให้ไม่กระทำผิดซ้ำอีก

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติบดี ไยพลู (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้พ้นโทษในการเข้าทำงาน ผลจากการศึกษาพบว่าผู้พ้นโทษมักจะประสบกับความยากลำบากในการ

เข้าทำงานเนื่องจากการกีดกันไม่ให้ผู้พ้นโทษเข้าทำงานทั้งในหน่วยงานราชการและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานราชการเพราะมีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดถึงคุณสมบัติโดยห้ามผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติอาชญากรรมเข้าทำงานอย่างชัดเจน และขณะเดียวกันในการเข้าทำงานกับหน่วยงานเอกชนก็ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายใดที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติอาชญากรรมไม่ให้ถูกเลือกปฏิบัติสำหรับการจ้างงานหรือเข้าทำงาน

รวมทั้งยังสอดคล้องงานวิจัยของ สุริยะ สิทธิชัย (2538) ที่ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบของการต้องโทษจำคุกต่อผู้พ้นโทษ ผลจากการศึกษาพบว่าผลของการต้องโทษจำคุก ทำให้เกิดมลทินหรือตราบาปติดตัวผู้พ้นโทษตลอดไป เปรียบเสมือนว่าพวกเขายังคงได้รับโทษจากสังคมโดยไม่มีสิ้นสุด จากการศึกษาพบว่าปัญหาที่ผู้พ้นโทษจำคุกส่วนมากมักจะได้รับ คือ การได้รับการปฏิเสธจากสังคมการสูญเสียสิทธิและได้รับการจำกัดสิทธิบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกจำกัด สิทธิในการทำงานไม่ว่าจะจำกัดโดยกฎหมายหรือกฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งหน่วยงาน เอกชน บริษัทห้างร้าน ได้กำหนดไว้ ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษจำคุกเป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงวุฒิ ชนะภัย (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมของผู้ต้องขังในทัณฑสถาน บำบัดพิเศษภาคกลาง พบว่า ผู้ต้องขังส่วนมากมีความคาดหวังว่าหลังจากได้รับการปลดปล่อย ผู้ต้องขังต้องการให้ญาติพี่น้องในครอบครัวให้ความรัก ความเข้าใจและให้อภัย มีงานทำเป็นหลักเป็นฐานแน่นอน สังคมยอมรับและรัฐช่วยเหลือโดยการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตามลำดับ

ปัญหาด้านการดำเนินงาน พบว่า การขอรับการสงเคราะห์ที่ไม่ใช่การสงเคราะห์เฉพาะหน้า เช่น การขอทุนประกอบอาชีพ ทุนการศึกษา ทุนการศึกษา เป็นต้น ต้องใช้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุน ซึ่งระยะเวลาในการรอนั้นนานหลายเดือนกว่าจะได้รับการอนุมัติ ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนที่มีความอดทนไม่พอ ไม่สามารถรอได้ ก็อาจหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำและเข้าสู่วงจรเดิม ๆ ได้ง่าย

นอกจากนี้องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีพลังที่เข้มแข็งพอตามคำพูดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งที่ว่า “องค์กรที่ให้การสงเคราะห์ในประเทศไทยไม่ค่อยมีพลังที่เข้มแข็ง เมืองไทยยังขาดองค์กรที่มีประสิทธิภาพ”

แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง บ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิการไม่ค่อยมีผู้พ้นโทษเข้าไปอยู่ เพราะตั้งอยู่หน้าเรือนจำ ซึ่งเป็นที่ที่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่เมื่อได้ออกมาแล้วก็ไม่อยากที่จะกลับไปอีก และหน่วยงานที่ดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันยัง

มีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรและเงินงบประมาณ ทำให้หน่วยงานขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ รวมถึงการขาดอัตรากำลังที่จะมาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์นี้ด้วย เพราะปริมาณงานที่มีอยู่ในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่คนหนึ่งมีภาระงานมาก ซึ่งก็มีภาระงานประจำอยู่แล้ว พอให้ทำเรื่องการสงเคราะห์นี้เข้าไปด้วยก็ยิ่งเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ งานที่ออกมาจึงยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพมากนัก และเรื่องงบประมาณที่จะนำมาสนับสนุนการสงเคราะห์หลังปล่อยมีก็น้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษที่ขอรับการสงเคราะห์ ยิ่งในส่วนของการมรดกแล้วรัฐไม่มีงบประมาณส่วนนี้ให้ เงินที่จะให้ทุนกับผู้พ้นโทษนั้น คือเงินของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากการบริจาคและดอกผลของมูลนิธิที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษ เพราะเงินสนับสนุนส่วนใหญ่ที่รัฐให้จะไปอยู่ที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มากกว่า เพราะเป็นกระทรวงที่ต้องให้การช่วยเหลือดูแลประชาชนทุกคน ผู้ด้อยโอกาส ซึ่งก็รวมถึงผู้พ้นโทษด้วย แต่ผู้บริหารท่านหนึ่งเล่าว่า เมื่อผู้พ้นโทษไปขอรับการสงเคราะห์มักจะไม่ได้รับการสงเคราะห์เท่าใดนัก เพราะเขาจะมองว่าผู้พ้นโทษเป็นคนไม่ดี มีตราบาปติดตัวมา สู้เอาเงินไปสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่นอย่างเด็ก คนชรา หรือผู้พิการ จะดีกว่า จะเลือกผู้พ้นโทษไว้เป็นลำดับสุดท้าย จึงทำให้ไม่ค่อยได้รับการสงเคราะห์มากนัก ส่วนการทำงานของหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนยังขาดการประสานงานกัน ทำให้การดำเนินการบางครั้งก็ไม่สะดวกนัก การส่งต่อไม่รวดเร็ว หรือการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ที่ต้องประสานงานระหว่างหน่วยงานจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธภูมิ ต่อศิริกุลทล (2550) ที่ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ศึกษาเฉพาะกรณี : การนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีบ้านสวัสดิ์ที่ใช้สำหรับสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่พ้นโทษหรือได้รับการพักการลงโทษจากเรือนจำ ซึ่งดำเนินการในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี แต่เนื่องจากการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นขั้นตอนที่อยู่นอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่จะใช้รองรับหรือรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน ปัจจุบันการดำเนินงานบ้านสวัสดิ์จึงไม่ได้รับความสนใจจากผู้ต้องขังหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากเพียงพอ

5.2 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย พบว่า ในด้านการปรับตัวเข้าสู่สังคมรัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการให้การดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง ควรมีนโยบายออกมาให้ชัดเจนและลงมือปฏิบัติหรือให้ดำเนินการอย่างจริงจัง

ต้องให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงในส่วนของผู้พ้นโทษที่ต้องมีการประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้พ้นโทษได้ทราบอย่างทั่วถึงกัน ว่าหลังจากถูกปล่อยตัวออกมาแล้วนั้นมีการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไรบ้าง สามารถติดต่อหรือขอรับการสงเคราะห์จากหน่วยงานไหน ต้องดำเนินการอย่างไร เป็นต้น และต้องมีการประชาสัมพันธ์ออกสื่อหรือมีโครงการณรงค์เกี่ยวกับการแก้ไขหรือการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เพื่อให้สังคมได้เห็นว่าผู้พ้นโทษสามารถปรับปรุงแก้ไขตัวเองได้ อย่างไร นำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของผู้พ้นโทษให้สังคมได้เห็น เพื่อคนในสังคมจะได้มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษแก้ไขตัวเองได้ จะทำให้เขาเข้าใจและยอมรับตัวผู้พ้นโทษมากขึ้น ผู้พ้นโทษก็จะมีโอกาสในการหางานทำมากขึ้นด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของโครงการคืนคนดีสู่สังคม ที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติจัดระบบประมาณตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 โดยอนุมัติให้กระทรวงยุติธรรมจัดโครงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ ในการจัดโครงการคืนคนดีสู่สังคม การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการช่วยให้ผู้พ้นโทษซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ และประชาชนโดยทั่วไปได้เข้าใจให้ความร่วมมือ และสนับสนุนโครงการคืนคนดีสู่สังคมของกระทรวงยุติธรรม โดยทางกระทรวงยุติธรรมได้คาดหวังว่าโครงการฯ นี้ จะช่วยลดอัตราการว่างงานของผู้พ้นโทษให้น้อยลง และหลังจากได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ไปอย่างทั่วถึงแล้ว ผู้พ้นโทษจะได้รับการต้อนรับจากสังคมอย่างเข้าใจ และพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษร่วมทำงานกับคนอื่น ๆ ในสังคม โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพในการทำงานเป็นสำคัญ หลังจากทีผู้พ้นโทษได้พัฒนาตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งได้ฝึกวิชาชีพมาเป็นอย่างดีแล้ว โครงการฯ นี้จะทำให้สังคมเข้าใจและเห็นใจผู้พ้นโทษมากยิ่งขึ้น

และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2551-2555 เป็นหลักการดำเนินงาน (กรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม, 2554) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่ว่า “พัฒนาพฤตินิสัยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ลดภาระภาครัฐ” โดยมีเป้าประสงค์คืนคนดีสู่สังคม จากยุทธศาสตร์ในแผนปฏิบัติการของกรมราชทัณฑ์ แสดงให้เห็นว่ากรมราชทัณฑ์ให้ความสำคัญกับเรื่องของการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งได้มีโครงการต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง และมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้สังคมได้ให้โอกาสพวกเขาในการกลับตนเป็นคนดี มีอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ สามารถดำเนินชีวิตเหมือนคนทั่วไปได้ และก็จะไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งก็จะทำให้คนในสังคมปลอดภัยมากขึ้นด้วย

ด้านการบริหารจัดการ รัฐบาลต้องสนับสนุนเรื่องของงบประมาณที่จะนำไปใช้ในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้เพียงพอกับความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ สนับสนุนเรื่องบุคลากร คือเพิ่มอัตรากำลังที่จะเข้ามาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้

เพียงพอกับปริมาณงานที่มี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ให้เพิ่มขึ้นด้วย โดยการกระจายผู้เชี่ยวชาญไปตามสำนักงานต่าง ๆ ให้เพียงพอ เพื่อให้สามารถติดตามดูแลผู้พ้นโทษที่มาขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างทั่วถึง และมีการติดตามที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รัฐควรมีการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและถูกต้องในการให้คนในชุมชนเข้าไปช่วยติดตามดูแลผู้พ้นโทษ โดยไม่ถูกมองว่าเป็นการไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และควรมีการลบประวัติของผู้กระทำผิดที่พ้นโทษไปแล้วอย่างจริงจัง เพื่อให้พวกเขาไม่มีข้อจำกัดในการสมัครงาน และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

นอกจากนี้ในด้านการดำเนินการควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยตรงในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กร NGO องค์กรเอกชนหรือรัฐบาล หรือจะร่วมกันก่อตั้งขึ้นมาที่จะสามารถเข้ามาดูแลให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษได้โดยตรง ดำเนินการช่วยเหลืออย่างเต็มรูปแบบทั้งกระบวนการ มีความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการลดขั้นตอนในการขออนุมัติเงินทุนด้วย ก็จะทำให้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุนสั้นลง ไม่ต้องรอนานเกินไป ก็จะเป็นการลดความเสี่ยงต่อผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถอดทนรอการอนุมัติเงินทุนได้ แล้วหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งการจัดตั้งองค์กรขึ้นมานั้นอาจเป็นไปได้ยาก แม้จะมีการพูดถึงกันมาหลายครั้งแล้วแต่ก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา ดังนั้นอาจจะมีการประสานความร่วมมือหรือทำ MOU ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสงเคราะห์หลังปล่อย รวมถึงควรมีการบูรณาการกับภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยด้วย เพื่อให้การส่งต่อ หรือการประสานงานในด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของกรมคุมประพฤติประจำปี พ.ศ. 2554 – 2557 (กองแผนงานและสารสนเทศ กรมคุมประพฤติ, 2553) จะเห็นได้ว่าในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบการติดตามช่วยเหลือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในภารกิจของกรมคุมประพฤติในการคืนคนดีสู่สังคม ยุทธศาสตร์ทั้งสองข้อนี้ แสดงให้เห็นว่ากรมคุมประพฤติให้ความสำคัญในเรื่องของการคืนคนดีสู่สังคม มีหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ทำให้พวกเขาปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ดำเนินชีวิตตามปกติเหมือนคนทั่วไปได้ นอกจากนี้กรมคุมประพฤติก็นำชุมชนเข้ามาช่วยในการช่วยให้ผู้กระทำผิดปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น ๆ โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ยอมรับและให้โอกาสคนเหล่านั้นในการกลับตนเป็นคนดี ทำให้พวกเขาไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นคนขี้คุก ขี้ตาราง และก็จะสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้

และสอดคล้องกับงานวิจัยของเขมิกา วชิระอาด (2543) ที่ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังในอนาคตภายหลังการปลดปล่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กบ้านอุเบกขา ผู้วิจัยเสนอแนะให้จัดตั้งองค์กร เพื่อคุ้มครองสิทธิการตราหน้าผู้กระทำผิดจากสังคม และหาโอกาสให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นพลเมืองดี นอกจากนี้ยังควรมีการส่งเสริมการศึกษา เนื่องจากพบว่า ระดับการศึกษาที่สูงและการมีอาชีพ เป็นปัจจัยที่ป้องกันการกระทำผิดของ เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดได้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนา ชัยจิตวนิช (2534) ที่ได้ศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการพิจารณาบทบาทขององค์กรเอกชนในการสงเคราะห์หลังปล่อย ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลการศึกษาได้ว่า ความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาบทบาทองค์กรเอกชนในการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้น มีความเป็นไปได้ในลักษณะให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษในลักษณะที่เป็นการสงเคราะห์เฉพาะหน้าหรือการสงเคราะห์เฉพาะราย แต่หากจะเรียกร้องให้พัฒนาบทบาทถึงขั้นขึ้นเป็นแกนนำหรือศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นงานในระดับกว้าง เป็นเรื่องที่ใหญ่เกินไป ต้องอาศัยความพร้อมขององค์กรในด้านต่าง ๆ หลายด้าน ในขณะที่องค์กรเอกชนส่วนใหญ่นั้นขาดแคลนในด้านงบประมาณ บุคลากร และเทคนิค/วิชาการ ซึ่งทำให้องค์กรเอกชนมีข้อจำกัดในการดำเนินการพัฒนาบทบาทในการสงเคราะห์หลังปล่อย

รวมถึงงานวิจัยของกฤติยา สืบวิเศษ (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ กรณีศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า ความเห็นต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่ควรนำมาใช้มี 3 วิธีการ คือ การสังคมสงเคราะห์รายบุคคล การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน การสังคมสงเคราะห์ชุมชน สำหรับแนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ คือ การจัดสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับผู้พ้นโทษ ได้แก่ สวัสดิการด้านการมีงานทำและการมีรายได้ สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” ซึ่งเป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

- 6.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 6.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 6.3 สรุปผลการวิจัย
- 6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย
- 6.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไป ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป

6.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ สงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการ สงเคราะห์หลังปล่อย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย และผู้พันโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ รวมทั้งสิ้น 22 คน

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ ข้อมูลหลัก ไว้ดังนี้

- ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานหรือกำหนดนโยบายของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 2 คน
- ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานหรือกำหนดนโยบายของกรมคุมประพฤติ จำนวน 2 คน
- ผู้ที่ทำงานในกรมราชทัณฑ์ ในระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยมาเป็นเวลา ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 คน
- ผู้ที่ทำงานในกรมคุมประพฤติ ในระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยมาเป็นเวลา ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย จำนวน 5 คน
- ผู้พ้นโทษที่พ้นโทษไปไม่เกิน 3 ปี โดยจะต้องเคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ เฉพาะผู้ที่สามารถติดต่อได้และเป็นผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ จำนวน 3 คน

การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้นัด วัน เวลา และสถานที่ขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้โดยขออนุญาตบันทึกเสียงไว้ด้วย ซึ่งใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นก็นำเทปบันทึกการสัมภาษณ์มาถอดเทปและทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

เมื่อผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ จากฐานข้อมูล (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Filed Research) ที่ทำโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์หรือดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในประเทศไทยและต่างประเทศได้เพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์แล้ว ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 22 ท่าน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเรียบเรียงให้อยู่ในแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น และสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

6.3 สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยที่สำคัญในด้านการปรับตัวในสังคม คือ สังคมไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ เพราะยังไม่เชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนดีได้ และข้อจำกัดบางประการในกฎระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่มีสิทธิ์เข้าทำงาน เพราะมีประวัติเคยต้องโทษ และไม่มีการลบประวัติอาชญากรรม จึงทำให้ผู้พ้นโทษมีตราบาปติดตัว และไม่สามารถหางานทำเพื่อดำรงชีวิตอย่างปกติได้ นอกจากนี้ผู้พ้นโทษบางคนยังไม่มีความตั้งใจจริงในการแก้ไขปรับปรุงตัวเอง ทำให้คนที่ให้โอกาสเสียความเชื่อมั่น หรือท้อแท้จนไม่อยากให้โอกาสอีก ทำให้ผู้พ้นโทษคนอื่น ๆ ต้องเสียโอกาสไปด้วย และผู้พ้นโทษบางคนก็ไม่เข้ามาขอรับการสงเคราะห์ ส่วนหนึ่งคือไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ จึงเกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าเข้าหา และอีกส่วนหนึ่งคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยยังไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนไม่รู้จักรับการสงเคราะห์ในลักษณะนี้ หรือรู้จัก แต่ไม่ทราบว่าขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างไร ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผู้พ้นโทษมีปัญหาในการปรับตัวเข้าสู่สังคม จนเกิดการต่อต้านสังคม หรือไม่มีทางเลือกในการดำรงชีวิต จึงต้องหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ปัญหาด้านการดำเนินงาน พบว่า การขอรับการสงเคราะห์ที่ไม่ใช่การสงเคราะห์เฉพาะหน้า เช่น การขอกู้ประกอบอาชีพ ขนทุนการศึกษา ขนทุนการศึกษา เป็นต้น ต้องใช้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุน ซึ่งระยะเวลาในการรอนั้นนานหลายเดือนกว่าจะได้รับการอนุมัติ ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนที่มีความอดทนไม่พอ ไม่สามารถรอได้ ก็อาจหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำและเข้าสู่วงจรเดิม ๆ ได้ง่าย

นอกจากนี้องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีพลังที่เข้มแข็งพอตามคำพูดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งที่ว่า “องค์กรที่ให้การสงเคราะห์ในประเทศไทยไม่ค่อยมีพลังที่เข้มแข็ง เมืองไทยยังขาดองค์กรที่มีประสิทธิภาพ”

แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง บ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิการก็ไม่มีผู้พ้นโทษเข้าไปอยู่ เพราะตั้งอยู่หน้าเรือนจำ ซึ่งเป็นที่ที่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่เมื่อได้ออกมาแล้วก็ไม่อยากที่จะกลับไปอีก และหน่วยงานที่ดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรและเงินงบประมาณ ทำให้หน่วยงานขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ รวมถึงการขาดอัตรากำลังที่จะมาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์นี้ด้วย เพราะปริมาณงานที่มีอยู่ในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่คนหนึ่งมีภาระงานมาก ซึ่งก็มี

ภาระงานประจำอยู่แล้ว พอให้ทำเรื่องการสงเคราะห์นี้เข้าไปด้วยก็ยิ่งเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ งานที่ออกมาจึงยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพมากนัก และเรื่องงบประมาณที่จะนำมาสนับสนุนการสงเคราะห์ หลังปล่อยมีก็น้อย ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้พ้นโทษที่ขอรับการสงเคราะห์ ยิ่งในส่วน ของกรมราชทัณฑ์แล้วรัฐไม่มีงบประมาณส่วนนี้ให้ เงินที่จะให้ทุนกับผู้พ้นโทษนั้น คือเงินของ มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากการบริจาคและดอกผลของ มูลนิธิที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษ เพราะเงินสนับสนุนส่วนใหญ่ที่รัฐให้จะไปอยู่ที่ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มากกว่า เพราะเป็นกระทรวงที่ต้องให้การ ช่วยเหลือดูแลประชาชนทุกคน ผู้ด้อยโอกาส ซึ่งก็รวมถึงผู้พ้นโทษด้วย แต่ผู้บริหารท่านหนึ่งเล่าว่า เมื่อผู้พ้นโทษไปขอรับการสงเคราะห์มักจะไม่ได้รับการสงเคราะห์เท่าใดนัก เพราะเขาจะมองว่าผู้ พ้นโทษเป็นคนไม่ดี มีตราบาปติดตัวมา สู้เอาเงินไปสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสดูแลคนอื่นอย่างเด็ก คนชรา หรือผู้พิการ จะดีกว่า จะเลือกผู้พ้นโทษไว้เป็นลำดับสุดท้าย จึงทำให้ไม่ค่อยได้รับการสงเคราะห์ มากนัก ส่วนการทำงานของหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนยังขาดการประสานงานกัน ทำให้การ ดำเนินการบางครั้งก็ไม่สะดวกนัก การส่งต่อไม่รวดเร็ว หรือการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ที่ต้อง ประสานงานระหว่างหน่วยงานจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2. แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด หลังปล่อย พบว่า ในด้านการปรับตัวเข้าสู่สังคมรัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการให้การดูแลช่วยเหลือ ผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง ควรมีนโยบายออกมาให้ชัดเจนและลงมือปฏิบัติหรือให้ดำเนินการอย่างจริงจัง ต้องให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงในส่วนของผู้พ้นโทษที่ต้องมีการประกาศหรือ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้พ้นโทษได้ทราบอย่างทั่วถึงกัน ว่าหลังจากถูกปล่อยตัวออกมาแล้วนั้นมีการ สงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไรบ้าง สามารถติดต่อหรือขอรับการสงเคราะห์จากหน่วยงานไหน ต้อง ดำเนินการอย่างไร เป็นต้น และต้องมีการประชาสัมพันธ์ออกสื่อหรือมีโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการ แก้ไขหรือการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เพื่อให้สังคมได้เห็นว่าคุณผู้พ้นโทษสามารถปรับปรุงแก้ไขตัวเองได้ อย่างไร นำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของผู้พ้นโทษให้สังคมได้เห็น เพื่อคนในสังคมจะได้มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษแก้ไขตัวเองได้ จะทำให้เขาเข้าใจและยอมรับตัวผู้พ้นโทษมากขึ้น ผู้พ้นโทษ ก็จะมีโอกาสในการหางานทำมากขึ้นด้วย

ด้านการบริหารจัดการ รัฐบาลต้องสนับสนุนเรื่องของงบประมาณที่จะนำไปใช้ในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้เพียงพอกับความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ สนับสนุนเรื่องบุคลากร คือเพิ่มอัตรากำลังที่จะเข้ามาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้เพียงพอกับปริมาณงานที่มี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ให้เพิ่มขึ้นด้วย โดยการกระจายผู้เชี่ยวชาญไปตามสำนักงานต่าง ๆ ให้เพียงพอ เพื่อให้สามารถติดตามดูแลผู้พ้นโทษที่มาขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างทั่วถึง และมีการติดตามที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รัฐควรมีการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและถูกต้องในการให้คนในชุมชนเข้าไปช่วยติดตามดูแลผู้พ้นโทษ โดยไม่ถูกมองว่าเป็นการไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และควรมีการลบประวัติของผู้กระทำผิดที่พ้นโทษไปแล้วอย่างจริงจัง เพื่อให้พวกเขาไม่มีข้อจำกัดในการสมัครงาน และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

นอกจากนี้ในด้านการดำเนินการควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยตรงในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กร NGO องค์กรเอกชนหรือรัฐบาล หรือจะร่วมกันก่อตั้งขึ้นมาที่จะสามารถเข้ามาดูแลให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษได้โดยตรง ดำเนินการช่วยเหลืออย่างเต็มรูปแบบทั้งกระบวนการ มีความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการลดขั้นตอนในการขออนุมัติเงินทุนด้วย ก็จะทำให้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุนสั้นลง ไม่ต้องรอนานเกินไป ก็จะเป็นการลดความเสี่ยงต่อผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถอดทนรอการอนุมัติเงินทุนได้ แล้วหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งการจัดตั้งองค์กรขึ้นมานั้นอาจเป็นไปได้ยาก แม้จะมีการพูดถึงกันมาหลายครั้งแล้วแต่ก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา ดังนั้นอาจจะมีการประสานความร่วมมือหรือทำ MOU ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสงเคราะห์หลังปล่อย รวมถึงควรมีการบูรณาการกับภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยด้วย เพื่อให้การส่งต่อ หรือการประสานงานในด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันกับแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ในปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
1. การสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบัน มีการสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น การสงเคราะห์ค่าอาหาร ค่าพาหนะ ค่ายั้งชีพ ทุนประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งจำนวนเงินที่ใช้ในการสงเคราะห์หลังปล่อยยังไม่เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน	1. ควรเพิ่มงบประมาณที่ใช้ในการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ขอรับการสงเคราะห์ และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เช่น ค่าอาหารจากเดิมมีมูลค่า 30 บาท ควรปรับเพิ่มเป็นมีมูลค่า 50 บาท ทุนประกอบอาชีพ ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับอาชีพของผู้ขอรับการสงเคราะห์แต่ละราย ไม่ควรใช้อัตราเดียวกันทั้งหมด
2. ในปัจจุบันมีหน่วยงานของกรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่แต่ไม่ได้ดูแลเฉพาะผู้พ้นโทษเพียงอย่างเดียวแต่จะรวมถึงผู้ต้องขัง หรือผู้บำบัดยาเสพติดด้วย ทำให้ในปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานหลัก หรือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยโดยตรง	2. ควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ ที่เข้ามาดูแลรับผิดชอบดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นเอกภาพและคล่องตัวมากขึ้น มีการดำเนินการรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน เข้ามารับในองค์กร มีการให้คำแนะนำปรึกษาในการปรับตัวเข้าสู่สังคม ฝึกทักษะอาชีพตามความต้องการของตลาด หางานให้ทำ มีการติดต่อประสานความร่วมมือกับบริษัท ห้างร้าน หรือโรงงานต่าง ๆ เพื่อไว้รองรับผู้พ้นโทษ เมื่อผู้พ้นโทษปล่อยตัวออกมาก็สามารถเข้ามาอยู่ มาติดต่อขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างครบวงจร หรือแบบ one stop service ที่ช่วยสงเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ที่พอจะทำได้ เพื่อให้เขาอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ในปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
3. บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยมีจำนวนไม่เพียงพอ และยังไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้โดยเฉพาะ	3. ควรเพิ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อปริมาณงานของผู้รับการสงเคราะห์ และสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดความเชี่ยวชาญในด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเฉพาะ
4. ปัจจุบันรัฐบาลยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของการสงเคราะห์ดูแลผู้กระทำผิด หลังปล่อยมากนัก ตัวอย่างเช่น มีผู้พ้นโทษเข้าไปขอรับการสงเคราะห์ที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่มักจะถูกปฏิเสธเสมอ เพราะถูกมองว่าเป็นผู้ที่เคยติดคุกมา ก็พิจารณาการให้ทุนเป็นลำดับสุดท้าย จึงทำให้ไม่ได้รับการสงเคราะห์อยู่หลายกรณี	4. รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการดูแลผู้พ้นโทษมากกว่านี้ ควรมีการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณให้มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สังคมได้รับรู้ว่าพวกเขาได้รับการฟื้นฟูแก้ไขมาอย่างไรบ้าง หากเขายอมเปิดเผยตัว เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนภายนอกได้รับรู้ และยอมรับผู้พ้นโทษได้ง่ายขึ้น รวมทั้งควรการรณรงค์ให้คนในสังคมเข้าใจและยอมรับ เปิดโอกาสให้คนเหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ในสังคม ได้เข้ามาทำงาน ให้โอกาสเขาได้ปรับปรุงแก้ไขตัวเองบ้าง
5. ปัจจุบันมีกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ หลายฉบับที่เป็นข้อจำกัดหรือกีดกีดการสมัครเข้าทำงานของผู้พ้นโทษ ทำให้ผู้พ้นโทษหางานทำไม่ได้ซึ่งอาจทำให้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ได้ง่าย	5. ควรมีการยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดหรือกีดกัน ผู้พ้นโทษไม่ให้เข้าทำงาน และควรมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้น เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในสังคมไทย โดยให้มีเนื้อหาให้คุ้มครองถึงผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติอาชญากรรมด้วย เพื่อให้พวกเขามีโอกาสสมัครเข้าทำงานได้เหมือนคนปกติทั่วไป และสังคมต้องให้โอกาสเขาในการปรับปรุงแก้ไขตัวเองเพื่อให้เขาสามารถเข้ามาอยู่ในสังคมได้

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ในปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
6. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยยังไม่ทั่วถึง ผู้พ้นโทษบางคนไม่ทราบว่ามีการสงเคราะห์หลังปล่อย	6. เรือนจำ ทัณฑสถาน หรือสำนักงานคุมประพฤติ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้พ้นโทษทุกคนได้รับทราบอย่างทั่วถึงกัน ว่ามีการบริการให้การสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่ เพื่อให้พวกเขาสามารถไปติดต่อขอรับการสงเคราะห์ได้เมื่อเขาต้องการ
7. การให้การสงเคราะห์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นการสงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการหรือที่เรียกว่าการสงเคราะห์แบบไม่มีเงื่อนไข ซึ่งการสงเคราะห์แบบนี้ทำให้มีการติดตามดูแล ผู้ที่ขอรับการสงเคราะห์ได้ยากเพราะมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย และไม่มีประสิทธิภาพมากนัก	7. กรมราชทัณฑ์ควรมีนโยบายหรือสนับสนุนให้มีการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยแบบเป็นทางการให้มากขึ้น โดยให้สงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษแบบมีเงื่อนไขให้มากกว่าเดิม เพราะการสงเคราะห์แบบนี้จะมีประสิทธิภาพในการดำเนินการติดตามได้สะดวกกว่าการสงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการ เพราะไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล
8. การประสานงานหรือประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันยังไม่มีมากนัก หรืออาจเคยมีการวางแผนไว้แต่การดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรม ยังเป็นการทำงานแบบหน่วยงานใดหน่วยงานมันอยู่	8. ควรมีการประสานความร่วมมือกันทั้งหน่วยงานในภาครัฐและเอกชน ในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพหากมากขึ้นหากทุกภาคส่วนร่วมมือกัน

6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้เป็นที่รู้กันอย่างทั่วถึงเพื่อให้ผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวออกมามีแนวทางในการขอรับการสงเคราะห์ และประชาชนทั่วไปจะได้ทำความเข้าใจและเกิดการยอมรับ และสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการให้การสงเคราะห์หลังปล่อยแก่ผู้พ้นโทษมากขึ้น

2. รัฐบาลควรให้ความสำคัญในเรื่องการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนเรื่องเงินงบประมาณให้เพียงพอและหลากหลายต่อความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์

3. ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์มากขึ้น และควรเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอกับจำนวนงานที่มี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

4. ควรมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมถึงควรดึงภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะ ที่เข้ามาดูแลรับผิดชอบดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นเอกภาพ และมีความคล่องตัวมากขึ้น

6. ควรมีการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่มีข้อจำกัดที่ทำให้ผู้พ้นโทษไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุข หรือสามารถหางานทำได้

7. ควรสนับสนุนการดำเนินการสงเคราะห์แบบเป็นทางการให้มากขึ้น โดยให้สงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษแบบมีเงื่อนไขให้มากกว่าเดิม เพราะการสงเคราะห์แบบนี้จะมีประสิทธิภาพในการดำเนินการติดตามได้สะดวกกว่าการสงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการ

8. ควรมีการนำโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในต่างประเทศ เช่น ก่อตั้งบ้านกึ่งวิถีที่มีโรงงานที่เป็นที่ทำงานให้ผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถหางานทำได้ การตั้งสมาคมช่วยเหลือกลุ่มสตรีที่พ้นโทษ บ้านพักคนชราหรือผู้บำบัดทางจิตที่พ้นโทษ เป็นต้น ประยุกต์ใช้ในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยโดยเน้นในกรณีของผู้หญิงที่ถูกดำเนินคดีค้าประเวณี เพราะผู้พ้นโทษกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาไม่สูง และไม่มีทักษะในการดำเนินชีวิตมากนัก ดังนั้นควรศึกษาว่าจะดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ได้อย่างไรบ้าง

2. ควรมีการศึกษาการดำเนินงานการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน
3. ศึกษาความเป็นไปได้ที่จะให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาดูแลผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ เพื่อทราบถึงความเป็นไปได้ และรูปแบบในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้มีประสิทธิภาพ
4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในต่างประเทศ ว่ามีการดำเนินการอย่างไร และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในประเทศไทยได้หรือไม่

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

GUIDELINES ON THE DEVELOPMENT OF AFTER-CARE SERVICE FOR
THE OFFENDERS

มนตรา งามวาจา 5336996 SHCJ/M

ศศ.ม.(อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : เศรษฐ รัชดาพรธัญกุล, Ph.D, สุณีย์ กัลยะจิตร, Ph.D,
ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, Ph.D

บทสรุปแบบสมบูรณ์

1. บทนำ (Introduction)

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขยายตัวอย่างมาก จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตามมามากมาย รวมทั้งปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมากมายเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเฉพาะกฎหมายที่มีโทษทางอาญา การกระทำผิดกฎหมายจึงมีปริมาณสูงขึ้นมากตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีปริมาณคดีชั้นศาลและส่งผลให้จำนวนผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ล้นเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศประจำปี 2553 มีดังนี้คือ ปี 2549 มีจำนวน 152,625 คน ปี 2550 มีจำนวน 168,656 คน ปี 2551 มีจำนวน 185,082 คน ปี 2552 มีจำนวน 206,968 คน และปี 2553 มีจำนวน 218,566 คน (กองแผนงาน, กรมราชทัณฑ์ 2554.) จะเห็นได้ว่าจำนวนของผู้ต้องราชทัณฑ์หรือผู้ต้องขังนั้น มีเพิ่มมากขึ้นทุกปีอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นสาเหตุให้กรมราชทัณฑ์ต้องประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร การบริหาร การจัดการ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นทั้งระบบ ทำให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้าและมีประสิทธิภาพลดน้อยลงไปด้วย ผู้ที่กระทำผิดที่มีลักษณะความผิดร้ายแรงกับผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาดได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน จึงเป็น

อุปสรรคต่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟู นอกจากนี้ยังไม่มีมาตรการใหม่ ๆ ที่จะระบายผู้ต้องขังออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อลดความแออัดแต่กลับเป็นปัญหาย้อนกลับไปสู่กระบวนการยุติธรรม และสังคมอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้ว และเป็นปัญหาสำคัญต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า ผู้พ้นโทษ ที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำจะมีช่วงเวลาที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวในการปรับตัวของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง คือ ช่วงระยะเวลา 90 วันแรก หลังออกจากเรือนจำ (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, 2551 : 1) ทำให้มีผู้พ้นโทษหันกลับไปกระทำผิดซ้ำ เพราะเมื่อถูกปล่อยตัวออกมา ก็จะเกิดความกังวลใจ ไม่มีใครให้คำแนะนำ หรือเป็นที่ปรึกษา รวมทั้งอาจจะต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับครอบครัว หวาดกลัวว่าญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ชุมชน และสังคมจะไม่ยอมรับ เพราะรู้สึกว่าเป็นคนขี้คุก ซึ่งเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น นอกจากนี้ยังจะต้องประสบกับปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยอีกด้วย เพราะการเข้าไปอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน ทำให้บางครอบครัวเกิดความแตกแยก สามีหรือภรรยาแยกทางกันในระหว่างที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ต้องขัง เมื่อได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้ว ก็ต้องขาดที่พักพิงที่เคยอยู่มาแต่เดิม

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดเพื่อให้กลับตนเป็นคนดี เป็นมาตรการในการประกันสังคมจากภัยอาชญากรรมที่ได้ผลมาก เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนของสังคม ที่จะต้องร่วมมือกันดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว เพื่อให้พวกเขาสามารถกลับสู่สังคมได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ การสงเคราะห์หลังปล่อย (After-care service) ในปัจจุบันผู้ต้องขังประสบปัญหาขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือคำแนะนำที่ดีภายหลัง พ้นโทษเป็นผลทำให้ผู้ต้องขังหาทางออกให้กับตนเองไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลให้พวกเขาหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นการปล่อยตัวผู้ต้องขังให้เป็นอิสระจึงควรคำนึงถึงภาระของสังคม เพราะมิได้ยุติลงทันทีที่ผู้กระทำผิดพ้นโทษเท่านั้น แต่จะต้องมีกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญมากและจะละเลยมิได้เลย นั่น คือการให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ (พรทิพย์ เคนเหลื่อม, 2551: 2)

จากปัญหาที่ได้กล่าวมานั้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวและคิดว่าการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้นมีความจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องมีการพัฒนาให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าสภาพข้อเท็จจริงและสถานการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไร ในต่างประเทศมีการพัฒนาหรือมีการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไร สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทยได้หรือไม่อย่างไร และประเทศไทยควรมีการพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนางานสงเคราะห์หลังปล่อยให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและมี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์แก่ผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวออกมา เพื่อให้พวกเขา มีแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข เหมือนคนทั่วไป

2. บทคัดย่อ (A Summary of Abstract)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ สงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด หลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป ซึ่ง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลโดยเก็บข้อมูลกับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ใน การทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย และผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจาก กรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ จำนวนทั้งสิ้น 22 คน

ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย มี ดังต่อไปนี้ ประการแรก ควรเพิ่มงบประมาณที่ใช้ในการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้ เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับการสงเคราะห์ และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ประการที่สอง ควรเพิ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอ ต่อปริมาณงานของผู้รับการสงเคราะห์ นอกจากนี้ควรพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดความเชี่ยวชาญ ในด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเฉพาะ ประการที่สาม ควรจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบในการ ดูแลและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยตรง ประการที่สี่ รัฐบาลต้องให้ ความสำคัญในการดูแลผู้พ้นโทษมากกว่าเดิม ควรสนับสนุนงบประมาณให้เพิ่มมากขึ้น ประการที่ ห้า ควรยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบ ต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดหรือกีดกันผู้พ้นโทษไม่ให้เข้า ทำงาน ประการที่หก ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้พ้นโทษได้ทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้พ้นโทษทุกคนมี โอกาสในการขอรับการสงเคราะห์ และประการสุดท้าย หน่วยงานในภาครัฐและเอกชน ควร ประสานความร่วมมือกัน ในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 3.1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
- 3.2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป

4. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

- 4.1) ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยต่อไป รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบัน
- 4.2) ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย และผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ จำนวนทั้งสิ้น 22 คน
- 4.3) ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาในครั้งนี้ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555
- 4.4) ขอบเขตด้านสถานที่ การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด หลังปล่อยในผู้ใหญ่ ซึ่งอยู่ในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ รวมถึงหน่วยงานในภาคเอกชนที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิดหลังปล่อย คือ มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแนวทางการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 1) การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาค้นคว้าจากหนังสือตำราทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ไว้ดังนี้

- ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานหรือกำหนดนโยบายของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 2 คน
- ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานหรือกำหนดนโยบายของกรมคุมประพฤติ จำนวน 2 คน
- ผู้ที่ทำงานในกรมราชทัณฑ์ ในระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี ในที่นี้จะรวมถึงหน่วยงานย่อย ที่สังกัดกรมราชทัณฑ์และมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยด้วย จำนวน 5 คน
- ผู้ที่ทำงานในกรมคุมประพฤติ ในระดับปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี ในที่นี้จะรวมถึงหน่วยงานย่อย ที่สังกัดกรมคุมประพฤติและมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หลังปล่อยด้วย จำนวน 5 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย จำนวน 5 คน
- ผู้พ้นโทษที่พ้นโทษไปไม่เกิน 3 ปี โดยจะต้องเคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อยจากกรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ เฉพาะผู้ที่สามารถติดต่อได้และเป็นผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสกัดประเด็นการวิจัยให้ครอบคลุม และได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องตรวจสอบว่ามีขอบเขตเนื้อหาถูกต้องเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ จากฐานข้อมูล (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ที่ทำโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์หรือคำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในประเทศไทยและต่างประเทศได้เพียงพอต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเรียบเรียงให้อยู่ในแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น และสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

6. ผลการศึกษา (Results)

1) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยที่สำคัญในด้านการปรับตัวในสังคม คือ สังคมไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ เพราะยังไม่เชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนดีได้ และข้อจำกัดบางประการในกฎระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่มีสิทธิ์เข้าทำงาน เพราะมีประวัติเคยต้องโทษ และไม่มีการลบประวัติอาชญากรรม จึงทำให้ผู้พ้นโทษมีตราบาปติดตัว และไม่สามารถหางานทำเพื่อดำรงชีวิตอย่างปกติได้ นอกจากนี้ผู้พ้นโทษบางคนยังไม่มีความตั้งใจจริงในการแก้ไขปรับปรุงตัวเอง ทำให้คนที่ให้โอกาสเสียความเชื่อมั่น หรือท้อแท้จนไม่อยากให้โอกาสอีก ทำให้ผู้พ้นโทษคนอื่น ๆ ต้องเสียโอกาสไปด้วย และผู้พ้นโทษบางคนก็ไม่เข้ามาขอรับการสงเคราะห์ ส่วนหนึ่งคือไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ จึงเกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าเข้าหา และอีกส่วนหนึ่งคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยยังไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนไม่รู้จักการสงเคราะห์ในลักษณะนี้ หรือรู้จัก แต่ไม่ทราบว่าขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างไร ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผู้พ้นโทษมีปัญหาในการปรับตัวเข้าสู่สังคม จนเกิดการต่อต้านสังคม หรือไม่มีทางเลือกในการดำรงชีวิต จึงต้องหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ปัญหาด้านการดำเนินงาน พบว่า การขอรับการสงเคราะห์ที่ไม่ใช่การสงเคราะห์เฉพาะหน้า เช่น การขอทุนประกอบอาชีพ ทุนการศึกษา ทุนการศึกษา เป็นต้น ต้องใช้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุน ซึ่งระยะเวลาในการรอนั้นนานหลายเดือนกว่าจะได้รับการอนุมัติ ทำให้ผู้พ้น

โทษบางคนที่มีความอดทนไม่พอ ไม่สามารถรอได้ ก็อาจหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำและเข้าสู่วงจรเดิม ๆ ได้ง่าย

นอกจากนี้องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีพลังที่เข้มแข็งพอตามคำพูดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งที่ว่า “องค์กรที่ให้การสงเคราะห์ในประเทศไทยไม่ค่อยมีพลังที่เข้มแข็ง เมืองไทยยังขาดองค์กรที่มีประสิทธิภาพ”

แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง บ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิการก็ไม่มีผู้พ้นโทษเข้าไปอยู่ เพราะตั้งอยู่หน้าเรือนจำ ซึ่งเป็นที่ที่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่เมื่อได้ออกมาแล้วก็ไม่อยากที่จะกลับไปอีก และหน่วยงานที่ดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรและเงินงบประมาณ ทำให้หน่วยงานขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ รวมถึงการขาดอัตรากำลังที่จะมาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์นี้ด้วย เพราะปริมาณงานที่มีอยู่ในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่คนหนึ่งมีภาระงานมาก ซึ่งก็มีภาระงานประจำอยู่แล้ว พอให้ทำเรื่องการสงเคราะห์นี้เข้าไปด้วยก็ยิ่งเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ งานที่ออกมาจึงยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพมากนัก และเรื่องงบประมาณที่จะนำมาสนับสนุนการสงเคราะห์หลังปล่อยมีก็น้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษที่ขอรับการสงเคราะห์ ยิ่งในส่วนของการมราชทัณฑ์แล้วรัฐไม่มีงบประมาณส่วนนี้ให้ เงินที่จะให้ทุนกับผู้พ้นโทษนั้น คือเงินของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากการบริจาคและดอกผลของมูลนิธิที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษ เพราะเงินสนับสนุนส่วนใหญ่ที่รัฐให้จะไปอยู่ที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มากกว่า เพราะเป็นกระทรวงที่ต้องให้การช่วยเหลือดูแลประชาชนทุกคน ผู้ด้อยโอกาส ซึ่งก็รวมถึงผู้พ้นโทษด้วย แต่ผู้บริหารท่านหนึ่งเล่าว่าเมื่อผู้พ้นโทษไปขอรับการสงเคราะห์มักจะไม่ได้รับการสงเคราะห์เท่าใดนัก เพราะเขาจะมองว่าผู้พ้นโทษเป็นคนไม่ดี มีตราบาปติดตัวมา สู้เอาเงินไปสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่นอย่างเด็ก คนชรา หรือผู้พิการ จะดีกว่า จะเลือกผู้พ้นโทษไว้เป็นลำดับสุดท้าย จึงทำให้ไม่ค่อยได้รับการสงเคราะห์มากนัก ส่วนการทำงานของหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนยังขาดการประสานงานกัน ทำให้การดำเนินการบางครั้งก็ไม่สะดวกนัก การส่งต่อไม่รวดเร็ว หรือการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ที่ต้องประสานงานระหว่างหน่วยงานจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2) แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย พบว่า ในด้านการปรับตัวเข้าสู่สังคมรัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการให้การดูแลช่วยเหลือ

ผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง ควรมีนโยบายออกมาให้ชัดเจนและลงมือปฏิบัติหรือให้ดำเนินการอย่างจริงจัง ต้องให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงในส่วนของผู้พ้นโทษที่ต้องมีการประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้พ้นโทษได้ทราบอย่างทั่วถึงกัน ว่าหลังจากถูกปล่อยตัวออกมาแล้วนั้นมีการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไรบ้าง สามารถติดต่อหรือขอรับการสงเคราะห์จากหน่วยงานไหน ต้องดำเนินการอย่างไร เป็นต้น และต้องมีการประชาสัมพันธ์ออกสื่อหรือมีโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการแก้ไขหรือการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เพื่อให้สังคมได้เห็นว่าผู้พ้นโทษสามารถปรับปรุงแก้ไขตัวเองได้ อย่างไร นำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของผู้พ้นโทษให้สังคมได้เห็น เพื่อคนในสังคมจะได้มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษแก้ไขตัวเองได้ จะทำให้เขาเข้าใจและยอมรับตัวผู้พ้นโทษมากขึ้น ผู้พ้นโทษก็จะมีโอกาสในการหางานทำมากขึ้นด้วย

ด้านการบริหารจัดการ รัฐบาลต้องสนับสนุนเรื่องของงบประมาณที่จะนำไปใช้ในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้เพียงพอกับความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ สนับสนุนเรื่องบุคลากร คือเพิ่มอัตรากำลังที่จะเข้ามาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้เพียงพอกับปริมาณงานที่มี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ให้เพิ่มขึ้นด้วย โดยการกระจายผู้เชี่ยวชาญไปตามสำนักงานต่าง ๆ ให้เพียงพอ เพื่อให้สามารถติดตามดูแลผู้พ้นโทษที่มาขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างทั่วถึง และมีการติดตามที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รัฐควรมีการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและถูกต้องในการให้คนในชุมชนเข้าไปช่วยติดตามดูแลผู้พ้นโทษ โดยไม่ถูกมองว่าเป็นการไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และควรมีการลบประวัติของผู้กระทำผิดที่พ้นโทษไปแล้วอย่างจริงจัง เพื่อให้พวกเขาไม่มีข้อจำกัดในการสมัครงาน และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

นอกจากนี้ในด้านการดำเนินการควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยตรงในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กร NGO องค์กรเอกชนหรือรัฐบาล หรือจะร่วมกันก่อตั้งขึ้นมาที่จะสามารถเข้ามาดูแลให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษได้โดยตรง ดำเนินการช่วยเหลืออย่างเต็มรูปแบบทั้งกระบวนการ มีความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการลดขั้นตอนในการขออนุมัติเงินทุนด้วย ก็จะทำให้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุนสั้นลง ไม่ต้องรอนานเกินไป ก็จะเป็นการลดความเสี่ยงต่อผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถอดทนรอการอนุมัติเงินทุนได้ แล้วหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งการจัดตั้งองค์กรขึ้นมานั้นอาจเป็นไปได้ยาก แม้จะมีการพูดถึงกันมาหลายครั้งแล้วแต่ก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา ดังนั้นอาจจะมีการประสานความร่วมมือหรือทำ MOU ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสงเคราะห์หลังปล่อย รวมถึงควรมีการบูรณาการกับภาคประชาสังคมให้เข้ามามี

ส่วนร่วมในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยด้วย เพื่อให้การส่งต่อ หรือการประสานงานในด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตารางการเปรียบเทียบการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันกับแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ในปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
1. การสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันมีการสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น การสงเคราะห์ค่าอาหาร ค่าพาหนะ ค่ายังชีพ ทุนประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งจำนวนเงินที่ใช้ในการสงเคราะห์หลังปล่อยยังไม่เพียงพอ กับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน	1. ควรเพิ่มงบประมาณที่ใช้ในการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับการสงเคราะห์ และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เช่น ค่าอาหารจากเดิมมื้อละ 30 บาท ควรปรับเพิ่มเป็นมื้อละ 50 บาท ทุนประกอบอาชีพ ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับอาชีพของผู้รับการสงเคราะห์แต่ละราย ไม่ควรใช้อัตราเดียวกันทั้งหมด
2. ในปัจจุบันมีหน่วยงานของกรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่แต่ไม่ได้ดูแลเฉพาะผู้พ้นโทษเพียงอย่างเดียวแต่จะรวมถึงผู้ต้องขัง หรือผู้บำบัดยาเสพติดด้วย ทำให้ในปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานหลัก หรือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยโดยตรง	2. ควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ ที่เข้ามาดูแลรับผิดชอบดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นเอกภาพและคล่องตัวมากขึ้น มีการดำเนินการรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถานเข้ามาไว้ในองค์กร มีการให้คำแนะนำปรึกษาในการปรับตัวเข้าสู่สังคม ฝึกทักษะอาชีพตามความต้องการของตลาด หางานให้ทำ มีการติดต่อประสานความร่วมมือกับบริษัท ห้างร้าน หรือโรงงานต่าง ๆ เพื่อไว้รองรับผู้พ้นโทษ เมื่อผู้พ้นโทษปล่อยตัวออกมาก็สามารถเข้ามาอยู่ มาติดต่อขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างครบวงจร หรือแบบ

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ในปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
	one stop service ที่ช่วยสงเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ที่พอจะทำได้ เพื่อให้เขาอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก
3. บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการสงเคราะห์ หลังปล่อยมีจำนวนไม่เพียงพอ และยังไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้โดยเฉพาะ	3. ควรเพิ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการ สงเคราะห์หลังปล่อยให้มากขึ้น เพื่อให้ เพียงพอต่อปริมาณงานของผู้ขอรับการ สงเคราะห์ และสามารถติดตามผลการ ดำเนินงานได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควร พัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดความเชี่ยวชาญใน ด้านการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยเฉพาะ
4. ปัจจุบันรัฐบาลยังไม่ให้ความสำคัญใน เรื่องของการสงเคราะห์ดูแลผู้กระทำผิด หลังปล่อยมากนัก ตัวอย่างเช่น มีผู้พ้นโทษ เข้าไปขอรับการสงเคราะห์ที่กระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่ มักจะถูกปฏิเสธเสมอ เพราะถูกมองว่าเป็น ผู้ที่เคยติดคุกมา ก็จะพิจารณาการให้ทุนเป็น ลำดับสุดท้าย จึงทำให้ไม่ได้รับการ สงเคราะห์อยู่หลายกรณี	4. รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการดูแล ผู้พ้นโทษมากกว่านี้ ควรมีการสนับสนุนใน เรื่องงบประมาณให้มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับ ความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สังคมได้รับรู้ว่าพวก เขาได้รับการฟื้นฟูแก้ไขมาอย่างไรบ้าง หาก เขายอมเปิดเผยตัวเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ ให้คนภายนอกได้รับรู้ และยอมรับผู้พ้นโทษ ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งควรการรณรงค์ให้คนใน สังคมเข้าใจและยอมรับ เปิดโอกาสให้คน เหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ในสังคม ได้เข้ามาทำงาน ให้โอกาสเขาได้ปรับปรุงแก้ไขตัวเองบ้าง
5. ปัจจุบันมีกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ หลายฉบับที่เป็นข้อจำกัดหรือกีดกีดการ สมัครเข้าทำงานของผู้พ้นโทษ ทำให้ผู้พ้น โทษหางานทำไม่ได้ซึ่งอาจทำให้หวน	5. ควรมีการยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายหรือ ระเบียบ ต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดหรือกีดกัน ผู้พ้นโทษไม่ให้เข้าทำงาน และควรมีการ บัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อจัดการเลือก

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ในปัจจุบัน	แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดหลังปล่อย
กลับไปกระทำผิดซ้ำได้ง่าย	ปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในสังคมไทย โดยให้มี เนื้อหาให้คุ้มครองถึงผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติ อาชญากรรมด้วย เพื่อให้พวกเขามีโอกาส สมัครเข้าทำงานได้เหมือนคนปกติทั่วไป และ สังคมต้องให้โอกาสเขาในการปรับปรุงแก้ไข ตัวเองเพื่อให้เขาสามารถเข้ามาอยู่ในสังคมได้
6. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดหลังปล่อยยังไม่ทั่วถึง ผู้พ้นโทษ บางคนไม่ทราบว่ามีการสงเคราะห์หลัง ปล่อย	6. เรือนจำ ทณฑสถาน หรือสำนักงานคุม ประพฤติ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ ผู้พ้นโทษทุกคนได้รับทราบอย่างทั่วถึงกัน ว่ามีการบริการให้การสงเคราะห์หลังปล่อยอยู่ เพื่อให้พวกเขาสามารถไปติดต่อขอรับการ สงเคราะห์ได้เมื่อเขาต้องการ
7. การให้การสงเคราะห์ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน เป็นการสงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการหรือ ที่เรียกว่าการสงเคราะห์แบบไม่มีเงื่อนไข ซึ่ง การสงเคราะห์แบบนี้ทำให้มีการติดตามดูแล ผู้ที่ขอรับการสงเคราะห์ได้ยากเพราะมี ข้อจำกัดด้านกฎหมาย และไม่มี ประสิทธิภาพมากนัก	7. กรมราชทัณฑ์ควรมีนโยบายหรือสนับสนุน ให้มีการดำเนินการสงเคราะห์ หลังปล่อย แบบเป็นทางการให้มากขึ้น โดยให้สงเคราะห์ แก่ผู้พ้นโทษแบบมีเงื่อนไขให้มากกว่าเดิม เพราะการสงเคราะห์แบบนี้จะมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินการติดตามได้สะดวกกว่าการ สงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการ เพราะไม่มี ข้อจำกัดในเรื่องของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล
8. การประสานงานหรือประสานความ ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ สงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันยังไม่มี มากนัก หรืออาจเคยมีการวางแผนไว้แต่การ ดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรม ยังเป็นการ ทำงานแบบหน่วยงานใครหน่วยงานมันอยู่	8. ควรมีการประสานความร่วมมือกันทั้ง หน่วยงานในภาครัฐและเอกชน ในการให้การ สงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย เพื่อให้การ ดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพหากมากขึ้นหากทุกภาค ส่วนร่วมมือกัน

7. สรุปและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion)

จากผลการวิเคราะห์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยที่สำคัญในด้านการปรับตัวในสังคม คือ สังคมไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ เพราะยังไม่เชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนดีได้ และข้อจำกัดบางประการในกฎระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่มีสิทธิ์เข้าทำงาน เพราะมีประวัติเคยต้องโทษ และไม่มีการลบประวัติอาชญากรรม จึงทำให้ผู้พ้นโทษมีตราบาปติดตัว และไม่สามารถหางานทำเพื่อดำรงชีวิตอย่างปกติได้ นอกจากนี้ผู้พ้นโทษบางคนยังไม่มีความตั้งใจจริงในการแก้ไขปรับปรุงตัวเอง ทำให้คนที่ให้โอกาสเสียความเชื่อมั่น หรือท้อแท้จนไม่อยากให้โอกาสอีก ทำให้ผู้พ้นโทษคนอื่น ๆ ต้องเสียโอกาสไปด้วย และผู้พ้นโทษบางคนก็ไม่เข้ามาขอรับการสงเคราะห์ ส่วนหนึ่งคือไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ จึงเกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าเข้าหา และอีกส่วนหนึ่งคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อยยังไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนไม่รู้จักรับการสงเคราะห์ในลักษณะนี้ หรือรู้จัก แต่ไม่ทราบว่าจะขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างไร ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผู้พ้นโทษมีปัญหาในการปรับตัวเข้าสู่สังคม จนเกิดการต่อต้านสังคม หรือไม่มีทางเลือกในการดำรงชีวิต จึงต้องหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีดีตราของเลอเมิร์ต (Lemert Edwin, 1951) ที่ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรเป็นการปรับตัวหรือตอบโต้ของบุคคลต่อปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมหรือต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเขาในลักษณะหมกหนทางเลือกพฤติกรรมตนเองทั้งนั้น เพราะปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมจะก่อให้เกิดการปิดกั้นระหว่างบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนกับชุมชน บุคคลดังกล่าวก็จะถูกแยกตัวออกจากสังคมหรือชุมชน ดังนั้นการลงโทษจำคุกเป็นการตีตราผู้กระทำความผิด การตีตราผู้กระทำความผิดที่เคียดต้องโทษจำคุกมาว่าเป็นอาชญากร โดยไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคคลนั้นได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ทำให้ผู้กระทำความผิดดลาลึกไปในทางที่เป็นภัยต่อสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดถูกสังคมรังเกียจ จึงไม่มีโอกาสทำงานสุจริตหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เมื่อสังคมไม่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิด

รู้สึกไม่อยากกลับมาเป็นคนดี เกิดความรู้สึกเกลียดแค้นต่อต้านเป็นปฏิปักษ์กับสังคม จึงหวนกลับมากระทำความผิดอีกเท่ากับสังคมบังคับให้บุคคลเหล่านี้กลับไปกระทำความผิดอีก

ดังนั้นเมื่อผู้พ้นโทษได้รับการปล่อยตัวออกมา ทักษะคิดในเชิงลบของคนในสังคม เหตุผลการไม่รับเข้าทำงานของนายจ้าง ความหวาดระแวงของคนรอบข้าง สายตาของเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป จะเป็นเหมือนการตอกย้ำในการประทับตราอาชญากรให้กับผู้พ้นโทษได้เป็นอย่างดี ในที่สุดพวกเขาก็หมดทางเลือก เกิดความรู้สึกต่อต้านสังคม ขอมรับอย่างแท้จริงว่าตัวเองคืออาชญากรเต็มตัว กล้าที่จะเข้าสู่วงการอาชญากรและพร้อมที่จะก่ออาชญากรรมอื่นๆ ได้อีก (สำนักพัฒนาพฤตินิสัย, กรมราชทัณฑ์ : 2555)

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชานิกา สว่างผล (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ศึกษาเฉพาะกรณี : ทัณฑสถานหญิงชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในด้านความคาดหวังต่อตนเอง คือผู้ต้องขังคาดหวังการประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัว ในด้านความคาดหวังต่อครอบครัว คือผู้ต้องขังคาดหวังว่าครอบครัวพร้อมที่จะเป็นกำลังใจในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ในด้านความคาดหวังต่อสังคม คือ ผู้ต้องขังคาดหวังว่าการได้รับการยอมรับจากคนในสังคมจะมีส่วนช่วยให้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติบดี ไยพลู (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้พ้นโทษในการเข้าทำงาน ผลจากการศึกษาพบว่าผู้พ้นโทษมักจะประสบกับความยากลำบากในการเข้าทำงานเนื่องจากการกีดกันไม่ให้ผู้พ้นโทษเข้าทำงานทั้งในหน่วยงานราชการและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานราชการเพราะมีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดถึงคุณสมบัติโดยห้ามผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติอาชญากรรมเข้าทำงานอย่างชัดเจน และขณะเดียวกันในการเข้าทำงานกับหน่วยงานเอกชนก็ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายใดที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองผู้พ้นโทษหรือผู้มีประวัติอาชญากรรมไม่ให้ถูกเลือกปฏิบัติสำหรับการจ้างงานหรือเข้าทำงาน

รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยะ สิทธิชัย (2538) ที่ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบของการต้องโทษจำคุกต่อผู้พ้นโทษ ผลจากการศึกษาพบว่าผลของการต้องโทษจำคุก ทำให้เกิดมลทินหรือตราบาปติดตัวผู้พ้นโทษตลอดไป เปรียบเสมือนว่าพวกเขายังคงได้รับโทษจากสังคมโดยไม่มีสิ้นสุด จากการศึกษพบว่าปัญหาที่ผู้พ้นโทษจำคุกส่วนมากมักจะได้รับ คือ การได้รับการปฏิเสธจากสังคมการสูญเสียสิทธิและได้รับการจำกัดสิทธิบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกจำกัด สิทธิในการทำงานไม่ว่าจะจำกัดโดยกฎหมายหรือกฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งหน่วยงาน เอกชน บริษัทห้างร้าน ได้กำหนดไว้ ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของ ผู้พ้นโทษจำคุกเป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงวุฒิ ชนะภัย (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังในทัณฑสถาน บำบัดพิเศษภาคกลาง พบว่า ผู้ต้องขังส่วนมากมีความคาดหวังว่าหลังจากได้รับการปลดปล่อย ผู้ต้องขังต้องการให้ญาติพี่น้องในครอบครัวให้ความรัก ความเข้าใจและให้อภัย มีงานทำเป็นหลักเป็นฐานแน่นอน สังคมยอมรับและรัฐช่วยเหลือโดยการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตามลำดับ

ปัญหาด้านการดำเนินงาน พบว่า การขอรับการสงเคราะห์ที่ไม่ใช่การสงเคราะห์เฉพาะหน้า เช่น การขอทุนประกอบอาชีพ ทุนการศึกษา ทุนการศึกษา เป็นต้น ต้องใช้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุน ซึ่งระยะเวลาในการรอนั้นนานหลายเดือนกว่าจะได้รับการอนุมัติ ทำให้ผู้พ้นโทษบางคนที่มีความอดทนไม่พอ ไม่สามารถรอได้ ก็อาจหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำและเข้าสู่วงจรเดิม ๆ ได้ง่าย

นอกจากนี้องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดหลังปล่อยอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีพลังที่เข้มแข็งพอตามคำพูดของผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งที่ว่า “องค์กรที่ให้การสงเคราะห์ในประเทศไทยไม่ค่อยมีพลังที่เข้มแข็ง เมืองไทยยังขาดองค์กรที่มีประสิทธิภาพ”

แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง บ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิการก็ไม่ค่อยมีผู้พ้นโทษเข้าไปอยู่ เพราะตั้งอยู่หน้าเรือนจำ ซึ่งเป็นที่ที่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่เมื่อได้ออกมาแล้วก็ไม่อยากที่จะกลับไปอีก และหน่วยงานที่ดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรและเงินงบประมาณ ทำให้หน่วยงานขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ รวมถึงการขาดอัตรากำลังที่จะมาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์นี้ด้วย เพราะปริมาณงานที่มีอยู่ในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่คนหนึ่งมีภาระงานมาก ซึ่งก็มีภาระงานประจำอยู่แล้ว พอให้ทำเรื่องการสงเคราะห์นี้เข้าไปด้วยก็ยิ่งเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ งานที่ออกมาจึงยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพมากนัก และเรื่องงบประมาณที่จะนำมาสนับสนุนการสงเคราะห์หลังปล่อยมีก็น้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษที่ขอรับการสงเคราะห์ ยิ่งในส่วนของการมราชทัณฑ์แล้วรัฐไม่มีงบประมาณส่วนนี้ให้ เงินที่จะให้ทุนกับผู้พ้นโทษนั้น คือเงินของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากการบริจาคและดอกผลของมูลนิธิที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้พ้นโทษ เพราะเงินสนับสนุนส่วนใหญ่ที่รัฐให้จะไปอยู่ที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มากกว่า เพราะเป็นกระทรวงที่ต้องให้การช่วยเหลือดูแลประชาชนทุกคน ผู้ด้อยโอกาส ซึ่งก็รวมถึงผู้พ้นโทษด้วย แต่ผู้บริหารท่านหนึ่งเล่าว่า เมื่อผู้พ้นโทษไปขอรับการสงเคราะห์มักจะไม่ได้รับการสงเคราะห์เท่าใดนัก เพราะเขาจะมองว่าผู้พ้นโทษเป็นคนไม่ดี มีตราบาปติดตัวมา สู้เอาเงินไปสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่นอย่างเด็ก

คนชรา หรือผู้พิการ จะดีกว่า จะเลือกผู้พ้นโทษไว้เป็นลำดับสุดท้าย จึงทำให้ไม่ค่อยได้รับการสงเคราะห์มากนัก ส่วนการทำงานของหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนยังขาดการประสานงานกัน ทำให้การดำเนินการบางครั้งก็ไม่สะดวกนัก การส่งต่อไม่รวดเร็ว หรือการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ที่ต้องประสานงานระหว่างหน่วยงานจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธภูมิ ต่อศิริกุลชล (2550) ที่ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ศึกษาเฉพาะกรณี : การนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีบ้านสวัสดิ์ที่ใช้สำหรับสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่พ้นโทษ หรือได้รับการพักการลงโทษจากเรือนจำ ซึ่งดำเนินการในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี แต่เนื่องจากการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นขั้นตอนที่อยู่นอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่จะใช้รองรับหรือรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน ปัจจุบันการดำเนินงานบ้านสวัสดิ์จึงไม่ได้รับความสนใจจากผู้ต้องขังหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากเพียงพอ

แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย พบว่า ในด้านการปรับตัวเข้าสู่สังคมรัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการให้การดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง ควรมีนโยบายออกมาให้ชัดเจนและลงมือปฏิบัติหรือให้ดำเนินการอย่างจริงจัง ต้องให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงในส่วนของตัวผู้พ้นโทษที่ต้องมีการประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้พ้นโทษได้ทราบอย่างทั่วถึงกัน ว่าหลังจากถูกปล่อยตัวออกมาแล้วนั้นมีการสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างไรบ้าง สามารถติดต่อหรือขอรับการสงเคราะห์จากหน่วยงานไหน ต้องดำเนินการอย่างไร เป็นต้น และต้องมีการประชาสัมพันธ์ออกสื่อหรือมีโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการแก้ไขหรือการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เพื่อให้สังคมได้เห็นว่าผู้พ้นโทษสามารถปรับปรุงแก้ไขตัวเองได้ อย่างไร นำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของผู้พ้นโทษให้สังคมได้เห็น เพื่อคนในสังคมจะได้มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่าผู้พ้นโทษแก้ไขตัวเองได้ จะทำให้เขาเข้าใจและยอมรับตัวผู้พ้นโทษมากขึ้น ผู้พ้นโทษก็จะมีโอกาสในการหางานทำมากขึ้นด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของโครงการคืนคนดีสู่สังคม ที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 โดยอนุมัติให้กระทรวงยุติธรรมจัดโครงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ ในการจัดโครงการคืนคนดีสู่สังคม การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการช่วยให้ผู้พ้นโทษซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ และประชาชนโดยทั่วไปได้เข้าใจให้ความ

ร่วมมือ และสนับสนุนโครงการคืนคนดีสู่สังคมของกระทรวงยุติธรรม โดยทางกระทรวงยุติธรรมได้คาดหวังว่าโครงการฯ นี้ จะช่วยลดอัตราการว่างงานของผู้พ้นโทษให้น้อยลง และหลังจากได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ไปอย่างทั่วถึงแล้ว ผู้พ้นโทษจะได้รับการต้อนรับจากสังคมอย่างเข้าใจ และพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษร่วมทำงานกับคนอื่น ๆ ในสังคม โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพในการทำงานเป็นสำคัญ หลังจาก que ผู้พ้นโทษได้พัฒนาตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งได้ฝึกวิชาชีพมาเป็นอย่างดีแล้ว โครงการฯ นี้จะทำให้สังคมเข้าใจและเห็นใจผู้พ้นโทษมากยิ่งขึ้น

และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2551-2555 เป็นหลักการดำเนินงาน (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2554) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่ว่า “พัฒนาพฤตินิสัยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ลดภาระภาครัฐ” โดยมีเป้าประสงค์คืนคนดีสู่สังคม จากยุทธศาสตร์ในแผนปฏิบัติการของกรมราชทัณฑ์ แสดงให้เห็นว่ากรมราชทัณฑ์ให้ความสำคัญกับเรื่องของการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งได้มีโครงการต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง และมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้สังคมได้ให้โอกาสพวกเขาในการกลับตนเป็นคนดี มีอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ สามารถดำเนินชีวิตเหมือนคนทั่วไปได้ และก็จะไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งก็จะทำให้คนในสังคมปลอดภัยมากขึ้นด้วย

ด้านการบริหารจัดการ รัฐบาลต้องสนับสนุนเรื่องของงบประมาณที่จะนำไปใช้ในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้เพียงพอกับความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์ สนับสนุนเรื่องบุคลากร คือเพิ่มอัตรากำลังที่จะเข้ามาทำงานในส่วนของการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้เพียงพอกับปริมาณงานที่มี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์ให้เพิ่มขึ้นด้วย โดยการกระจายผู้เชี่ยวชาญไปตามสำนักงานต่าง ๆ ให้เพียงพอ เพื่อให้สามารถติดตามดูแลผู้พ้นโทษที่มาขอรับการสงเคราะห์ได้อย่างทั่วถึง และมีการติดตามที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รัฐควรมีการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและถูกต้องในการให้คนในชุมชนเข้าไปช่วยติดตามดูแลผู้พ้นโทษ โดยไม่ถูกมองว่าเป็นการไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และควรมีการลดประวัติของผู้กระทำผิดที่พ้นโทษไปแล้วอย่างจริงจัง เพื่อให้พวกเขาไม่มีข้อจำกัดในการสมัครงาน และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

นอกจากนี้ในด้านการดำเนินการควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยตรงในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กร NGO องค์กรเอกชนหรือรัฐบาล หรือจะร่วมกันก่อตั้งขึ้นมาที่จะสามารถเข้ามาดูแลให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษได้โดยตรง ดำเนินการช่วยเหลืออย่างเต็มรูปแบบทั้งกระบวนการ มีความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการลดขั้นตอนในการขออนุมัติเงินทุนด้วย ก็จะทำให้ระยะเวลาในการรออนุมัติเงินทุนสั้นลง ไม่ต้องรอนานเกินไป ก็จะเป็นการลด

ความเสี่ยงต่อผู้พันโทที่ไม่สามารถถอนการอนุมัติเงินทุนได้ แล้วหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งการจัดตั้งองค์กรขึ้นมานั้นอาจเป็นไปได้ยาก แม้จะมีการพูดถึงกันมาหลายครั้งแล้วแต่ก็ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา ดังนั้นอาจจะมีการประสานความร่วมมือหรือทำ MOU ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสงเคราะห์หลังปล่อย รวมถึงควรมีการบูรณาการกับภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยด้วย เพื่อให้การส่งต่อ หรือการประสานงานในด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของกรมคุมประพฤติประจำปี พ.ศ. 2554 – 2557 (กองแผนงานและสารสนเทศ กรมคุมประพฤติ, 2553) จะเห็นได้ว่าในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบการติดตามช่วยเหลือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในภารกิจของกรมคุมประพฤติในการคืนคนดีสู่สังคม ยุทธศาสตร์ทั้งสองข้อนี้แสดงให้เห็นว่ากรมคุมประพฤติให้ความสำคัญในเรื่องของการคืนคนดีสู่สังคม มีหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ทำให้พวกเขาปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ดำเนินชีวิตตามปกติเหมือนคนทั่วไปได้ นอกจากนี้กรมคุมประพฤติก็นำชุมชนเข้ามาช่วยในการช่วยให้ผู้กระทำผิดปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น ๆ โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ยอมรับและให้โอกาสคนเหล่านั้นในการกลับตนเป็นคนดี ทำให้พวกเขาไม่รู้สึกว่าเป็นคนขี้คุก ขี้ตาราง และก็จะสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้

และสอดคล้องกับงานวิจัยของเขมิกา วิสสะอาด (2543) ที่ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังในอนาคตภายหลังการปลดปล่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กบ้านอุเบกขา ผู้วิจัยเสนอแนะให้จัดตั้งองค์กร เพื่อคุ้มครองสิทธิการตราหน้าผู้กระทำผิดจากสังคม และหาโอกาสให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นพลเมืองดี นอกจากนี้ยังควรมีการส่งเสริมการศึกษา เนื่องจากพบว่า ระดับการศึกษาที่สูงและการมีอาชีพ เป็นปัจจัยที่ป้องกันการกระทำผิดของ เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดได้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนา ชัยจิตวนิช (2534) ที่ได้ศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการพิจารณาบทบาทขององค์กรเอกชนในการสงเคราะห์หลังปล่อย ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลการศึกษาได้ว่า ความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาบทบาทองค์กรเอกชนในการสงเคราะห์หลังปล่อยนั้น มีความเป็นไปได้ในลักษณะให้ความช่วยเหลือผู้พันโทในลักษณะที่เป็นการสงเคราะห์เฉพาะหน้าหรือการสงเคราะห์เฉพาะราย แต่หากจะเรียกร้องให้พัฒนาบทบาทถึงขั้นขึ้นมาเป็นแกนนำหรือศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์หลังปล่อยนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นงานในระดับกว้าง เป็นเรื่องที่ใหญ่เกินไป ต้องอาศัยความพร้อมขององค์กรในด้านต่าง ๆ หลายด้าน ในขณะที่องค์กรเอกชน

ส่วนใหญ่นั้นขาดแคลนในด้านงบประมาณ บุคลากร และเทคนิค/วิชาการ ซึ่งทำให้องค์กรเอกชนมีข้อจำกัดในการดำเนินการพัฒนาบทบาทในการสงเคราะห์หลังปล่อย

รวมถึงงานวิจัยของกฤติยา สืบวิเศษ (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ กรณีศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า ความเห็นต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่ควรนำมาใช้มี 3 วิธีการ คือ การสังคมสงเคราะห์รายบุคคล การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน การสังคมสงเคราะห์ชุมชน สำหรับแนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ คือ การจัดสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับผู้พ้นโทษ ได้แก่ สวัสดิการด้านการมีงานทำและการมีรายได้ สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

8. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้เป็นที่ยอมรับอย่างทั่วถึงเพื่อให้ผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวออกมามีแนวทางในการขอรับการสงเคราะห์ และประชาชนทั่วไปจะได้ทำความเข้าใจและเกิดการยอมรับ และสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการให้การสงเคราะห์หลังปล่อยแก่ผู้พ้นโทษมากขึ้น
2. รัฐบาลควรให้ความสำคัญในเรื่องการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนเรื่องเงินงบประมาณให้เพียงพอและหลากหลายต่อความต้องการของผู้มาขอรับการสงเคราะห์
3. ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความเชี่ยวชาญในการให้การสงเคราะห์มากขึ้น และควรเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอกับจำนวนงานที่มี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น
4. ควรมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมถึงควรดึงภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. ควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะ ที่เข้ามาดูแลรับผิดชอบดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นเอกภาพ และมีความคล่องตัวมากขึ้น
6. ควรมีการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่มีข้อจำกัดที่ทำให้ผู้พ้นโทษไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุข หรือสามารถหางานทำเองได้

7. ควรสนับสนุนการดำเนินการสงเคราะห์แบบเป็นทางการให้มากขึ้น โดยให้สงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษแบบมีเงื่อนไขให้มากกว่าเดิม เพราะการสงเคราะห์แบบนี้จะมีประสิทธิภาพในการดำเนินการติดตามได้สะดวกกว่าการสงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการ

8. ควรมีการนำโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในต่างประเทศ เช่น ก่อตั้งบ้านถึงวิธีที่มีโรงงานที่เป็นที่ทำงานให้ผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถหางานทำได้ การตั้งสมาคมช่วยเหลือกลุ่มสตรีที่พ้นโทษ บ้านพักคนชราหรือผู้บำบัดทางจิตที่พ้นโทษ เป็นต้น ประยุกต์ใช้ในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

9 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยโดยเน้นในกรณีของผู้หญิงที่ถูกดำเนินคดีค้าประเวณี เพราะผู้พ้นโทษกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาไม่สูง และไม่มีทักษะในการดำเนินชีวิตมากนัก ดังนั้นควรศึกษาว่าจะดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยให้ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้อย่างไรได้บ้าง

2. ควรมีการศึกษาการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรค และหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน

3. ศึกษาความเป็นไปได้ที่จะให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาดูแลผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ เพื่อทราบถึงความเป็นไปได้ และรูปแบบในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยให้มีประสิทธิภาพ

4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในต่างประเทศ ว่ามีการดำเนินการอย่างไร และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในประเทศไทยได้หรือไม่

GUIDELINES ON THE DEVELOPMENT OF AFTER-CARE SERVICE FOR THE OFFENDERS

MONTRA NGAMWAJA 5336996 SHCJ/M

M.A. (CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : CHET RATCHADAPUNNATHIKUL, Ph.D.,
SUNEE KANYAJIT, Ph.D., TANUNSAK BAVORNKUL, Ph.D.

EXTENDED SUMMARY

1. Introduction

The current global expansion has created complex social structure. The rapid increase in numbers of population creates many social and economic problems, especially crimes. Since then, many laws, such as, criminal laws had passed to cope with changes. As long as the numbers of population kept increasing, offenses would continue rising. It has created the overflow of court cases and inmates. The statistical record of 2010 reported the numbers of prisoners serving the jail sentences nationwide as follows. From 2006 to 2010, there were 152,625, 168,656, 185,082, 206,968, and 218,566 inmates, respectively (Operation Plan Section, Department of Corrections, 2010). Because of the steady increase of prison inmates, the overflow may impact severely on the judicial process, budget, personnel, administrative, management, and operational procedures.

The result could delay the litigation and reduce court efficiency. However, the treatments for both active and passive criminals are similar, which tends to obstruct the rehabilitation process. None of new measures invented to discharge inmates from crowded prisons or detentions so the prison congestion could be relief. This problem creates heavy burden for social and judicial process, mainly on repeated offenders' issues that continue to cause social concern.

The findings aboard suggested certain numbers of released offenders may fail to adjust to outside environment, especially during the first 90 days after leaving the prison (Sakchai Lertpanichpun, 2008 : 1). Worrying and feeling frustrated from having no one to consult with or problems from adjusting to the new life, gaining acceptance family, friends, community and society, they may return to the life of crime.

In addition, the released offenders might find it rather difficult to search for shelter because their lengthy imprisonment could cause the broken homes or separation between spouses. So, after the release, they might be without homes. The aftercare service for the offender is a part of the rehabilitation process to reshape the offenders. It is considered as effective crime prevention and a social responsibility to assist the released offenders returning to society as quickly as possible. Most of times, the released offenders were without assistance or advice on how to lead their lives. So, after the release, they sought to the life of crime, which they knew best. Therefore, the concerned parties must be aware that society responsibilities to the leased offenders extend further to the after-care process (Pornthip Kaneleam, 2008:2). To handle such problem, the researcher recommends the study in after-care service for the offenders to develop as effective program as other countries. Moreover, other interesting areas needs to be study are the current after-care service fact and situation, problems and obstacles, the after-care service program worldwide. Some aspects could be applied as the concrete and effective guideline to improve the after-care service in Thailand as well as helping the released offenders to adapt to outside surrounding and lead normal life peacefully.

2. Summary of Abstract

This research aims to study problems and barriers in developing after-care service for offenders as well as finding guidelines to implement with the follow-up operation. The study was conducted as qualitative research, using structured-interviews to collect data among the key informants, comprised of responsible parties in after-care service for offenders. A total of 22 key informants consisted of the

after-care service officers, 5 experienced scholars on after-care service and 3 released offenders from the Department of Corrections or Department of Probation.

Research findings recommended several guidelines in after-care service for the offenders. First, after-care service budget should be allocated in the needed areas to meet the demand of service recipients and be appropriate for the current economic situation. Second, the number of after-care service staffs should be arranged to balance with the amount of work. Moreover, training in after-care services must be set up for the available staffs so they could gain more experiences in such field. Third, the responsible organization for after-care service should be established for systemic operation to care the offenders equally and directly. Fourth, the government should focus more on the released offenders with increasing budget allocation. Fifth, the laws or regulations that limited or obstructed the offenders' rights to employment should be amended or diminished from the system. Sixth, there should be public broadcast on after-care services so all released offenders become well aware of the open opportunity. Lastly, the public and private organizations must collaborate in after-care service for the offenders to ensure quick and effective operation.

3. Research Objectives

3.1 Study problems and obstacles on after-care service for the offenders

3.2 Study the guideline for effective after-care service for the offenders after the release

4. Research Scope

4.1 Content aims for developing after-care service for the offenders, including the study of current operational problems and obstacles.

4.2 The population and key informants were 22 stakeholders that consisted of after-care administrators and operational officers, field scholars and the offenders after releasing from Department of Correct or Department of probation.

4.3 Timeframe for the study started from November 2011 October 2012.

4.4 As for facilities, this study is designed specifically for after-care service for the offenders under Department of Correction and Department of Probation, including the public sector assisting the offenders after the release, namely, the Mission Foundation and Christian Prison.

5. Research Methodology

The Qualitative Research was conducted with the following research guidelines:

1. Documentary Research engaged the review of related literatures and texts, articles, theses, researches and documents.
2. Field Research collected data from structured-interview from selected samples.

Key informant

Purposive samplers were selected based as follows:

- Two administrators or policy makers from the Department of Correction
- Two administrators or policy makers from the Department of Probation
- Five operational officers with at least 3 years experiences in after-care services from the Department of Correction and its sub-agencies.
- Five operational officers with at least 3 years experiences in after-care services from the Department of Probation and its sub-agencies.
- Five experienced scholars in the Judicial Process or after-care service.
- Three offenders, not exceeding 3 years release who received after-care service from Department of Correction or Department of Probation with contact and voluntarily participated in the research.

Research Tools

Data were collected by Structural Interviewing Guidelines constructed by the researcher after studying and compiling information from research problems,

objectives and literatures. Results compilations were taken to the selected field scholars for verification in content accuracy, research issues and objectives.

Data Analysis

After the sufficient data had been collecting from Documentary Research, Filed Research and Structural Interviewing Guidelines from the experienced scholars in after-care service for Thailand offenders. The researcher conducted the Content Analysis to interpret results as the Descriptive Research, connecting data with situations to arrange and design data within the primary conceptual framework for further data collection.

6. Results

1. Problems and obstacles in after-care service for the offenders

Findings from interviewing key informants or stakeholders on after-care service indicated problems and obstacles among the released offenders when they were unable to adjust the normal life, partly because society was unwilling to accept them and believe that they had changed. Some limitations in the employment regulations of public and private sectors had barred the offenders from employment due their prison records and these records remained permanently. Moreover, some offenders had no intention of improving their behaviors. So the public started losing their confidence and unwilling to give them another chance which also made other offender losing their opportunities. Many offenders denied the after-care services, one reason from not familiar with system so they were afraid to confront the officers in charge. Another reason is the lack of publicity to inform the offenders about after-care service well enough for the offenders to obtain assistance. All these reasons created problems for the offenders adjusting to social life until they resorted to repeat the offense.

As for operational problems, it was found that non-urgent care such as the request for livelihood and educational funds took a long time to approve so some impatient offenders could take the easy way out by returning to the life of crimes.

Moreover, the organizations or agencies responsible for after-care service for offenders had no control power. In Thailand, there had not been any agencies directly responsible for this area. Most established half-way houses were unattractive because they located in front of the prison. Certainly, the released offenders disliked the surrounding atmosphere. Besides, the current after-care agencies are now facing inadequate funding and staffs so they would not be able to hire after-care specialist, thus, reducing the numbers of workforce to handle extra workload. Normally, staffs are overwhelmed with their regular workload. With after-care service, they had been burden with unnecessary workloads, thus making their performances inefficient.

As for the after-care funding, the available funds were inadequate, hardly enough to meet the demand of the offenders, especially Department of Correction that had never allocated funds for this area. So most funds available to assist the offenders came from the donation of Piboonsongkraw Foundation and Good Citizen Promotion Foundation which was not enough since most of the government supported funds landed at Ministry of Social Development and Human Security for assisting all people and disable, including the offenders. As matter of fact, one administrator told the story about the offender who asked for assistance frequently was rejected from having labeled as bad person. Instead, the government provided assistance to other disable groups such as children, elder or handicapped first and kept the offenders last on the list. Moreover, the public and private agencies failed to cooperate with each other which made the operation halted or delayed the referral or other areas of assistance.

2. Developing guidelines in after-care service for the offenders

Findings from interviewing key informants on the developing guidelines in after-care service for the offenders indicated that the government must seriously assist the offenders with clearly defined policies and carry on such plan accordingly. The offenders must be informed of their rights and what service available for them after the service, such as, the responsible agencies, its operation. The after service program for the offenders should be published on various media so the society is well aware of the offenders altered behavior. This may improve the offenders' image enough for the society to stop labeling them as the prisoners and win back the public confidence and support for employment opportunities.

Regarding the funds for after-care service program, the government must provide adequate funds to meet the demand of offenders with more staffs to handle the workload. At the same time, field specialists must be increased at local levels so they could follow-up on the offenders evenly and effectively. The government should amend the Bill and provide official news to local communities as well as enlist their help on follow-up the offenders without violation to their rights. The closure of released offenders' prison record should be under serious consideration so they could enter employments market without being stigmatized and sustain their livelihoods normally.

In addition, there should be the establishment of specific organization to handle operational policies and guidelines, not only the NGO, but also agencies from the public and private section to provide direct and complete assistance for the offenders so the operation could be done with unity. This way, the operation could be more facilitate and convenient as being side steps for funding approval that would shorten the duration for approval. As a result, the risk of repeated offenses may reduce. However, there had been many discussions on the establishment of specific organization for after-care service. So far, there is no evidence of concrete actions.

Perhaps, the MOU between the concerned parties on after-care service should be drafted as well as integrating efforts with the general public to participate in after-care service for effective referral programs from the offenders.

Comparison in after-care services for the offenders between current situation and after developed guidelines

Current after-care service for the offenders	Guidelines in after-care services for the offenders
1. Insufficient funding for food, transportation, allowances, and livelihoods to arrange after-care service for the offenders.	1. The after-care service fund should be increased to meet the needs of offenders and balance with the current economic situation. For instance, the present food allowance for 30 baht per meal should be increased to 50 baht. Meanwhile, the request for livelihood fund must consider the applicant's occupation and approve accordingly.
2. At present, the agencies under Department of Correct and Department of Probation are in charge of providing after care, not only for the offenders, but also the prisoners and the rehab drug addicts. Therefore, duties must be clearly separated so the after-care service for the offenders could be assign under specific agency.	2. Specific organization as one-stop service center responsible for after-care service to the offenders should be established to operate systematically and efficiently. This is including the advice for returning to society, skill training to meet the market demand, and finding employment for the offenders even before their releases by connecting with companies and factories to see if they could employ the offenders later. At least, the offenders could survive and coexist in the society peacefully without returning to the life of crime. .

Current after-care service for the offenders	Guidelines in after-care services for the offenders
3. Inadequate staffs that specialized in after-care service.	3. There should be the increase in after-care service staffs to handle the workload and the follow-up. Besides, the current staffs must receive regular training in after-care service so they could exercise their expertise efficiently.
4. The current government pays less attention to after-care service for the offenders. For example, Ministry of Social Development and Human Security usually denied the request for assistance from the offenders due to their prison records or put their request last on the list.	4. The government should focus more on after-care service as well we provide adequate funding for the offender. After-care service program must be publicized more often among the offenders so they would know what available for them and the benefit from such program, if they are willing to come out in open. It is also the way to announce the general public of the offenders' intentions and perhaps the society could welcome the offenders to coexist and live in the same society.
5. Many laws or regulations limited or obstructed employment of the offenders, which made them repeated the offenses.	5. The obsolete laws or regulations that limited or obstructed the offenders from employment should be eliminated or amended. Specific laws that promote That social equality should be enacted to include the rights of released offenders with criminal records so they could enter the job market as the regular people. At the same time, society must give them the opportunity to turn the new leaves so they could function in the society normally.

Current after-care service for the offenders	Guidelines in after-care services for the offenders
6. There was not enough publicity on after-care service so some offenders had no idea of the after-care service available to them.	6. The prison, jails or Detention office should arrange more publicity among the offenders so they could learn more about the available after-care service after their release from prisons.
7. Most current after-care service are casually done or so-called unconditional caring, which made the follow-up rather difficult due to the legal limitations and inefficiency operation.	7. Department of correction should set up legal policies to support after-care service for the offenders by adding specific conditions that could facilitate the follow-up procedures instead of continue using the same procedures, which sometimes violated the individual's rights.
8. Only few agencies collaborated with each other in after-care service. There may be some operational plan under construction without particular agency to execute the project. So the operation is done mainly within separated agency.	8. The public and private agencies should collaborate in after-care service for the offenders to facilitate the operation and make the work done with efficiency.

7. Discussion and Conclusion

The research entitled, “Guidelines on the Development of After-Care Service for the Offenders” engaged the discussion based on the research objectives in the following areas:

Findings in After-Care Service for the offenders from interviewing the key informants indicated that problems and obstacles facing the offenders were society had no confidence that they could change their habits and some limitations in the public and private regulations for employment, especially for those with the prison record. Once a person committed crime, the criminal record remains permanently so he would

have difficult time finding work. Besides, some offenders had no intention of improving their behaviors. So the public started losing their confidence and unwilling to give them another chance which also made other offender losing their opportunities. Many offenders denied the after-care services, one reason from not familiar with system so they were afraid to confront the officers in charge. Another reason is the lack of publicity to inform the offenders about after-care service well enough for the offenders to obtain assistance. All these reasons created problems for the offenders adjusting to social life until they resorted to repeat the offense.

This finding is coincided with the Label Theory of Lemert (Lemert, Edwin M, 1951) who states that individual permanent deviated behavior is his own decision as a result from his reaction against social sanction that barred or isolated individual from the community. Therefore, the imprisonment is considered as labeling criminal without giving him the chance to become good citizen and do honest work to support himself and his family after paying for his sin. As a result, he was pulled further into the wrong direction and became more danger to society. When society failed to give the offender another chance, he would turn against society and want to commit more crimes.

If the offenders had to face the negative social attitudes, rejecting employment, people suspicious, it would be labeling them as criminals until they had no choice, but returning to the life of crime (Office of Behavioral Improvement, the Department of Corrections: 2012).

Findings revealed that most offenders hope for honest occupation to support themselves and families whereas they expected their families to continue giving them heart support for new life and society to give them another chance so they could be refraining from repeating offenses.

Furthermore, the finding is also coincided with the research of Kittibordee Yaipalu (2001) on the violation of human rights in Thailand: A case study on bias employment of the offenders. Findings indicated that most offenders would face difficulties gaining employment in the public and private organization, especially in the government agencies because of the strict rules and regulations that barred those with criminal records. Meanwhile, the private agencies even without the regulations in those with criminal record sometimes refused to hire them as well.

This finding is coincided with the research of Suriya Sittichai (1995) who studied the legal preventive measures on impact against imprisonment for the offenders. Findings indicated that being imprisoned; the offenders were permanently labeled as if being ostracized for the rest of his life. The finding also indicated that social rejection in the employment with public or private organization could obstruct the returning of offenders to the society.

Finally, such problems and obstacles are concurred with the research of Thongvutti Chanapai (1999) on relevant factors to repeated drug offenders among the prisoners at the Central Prison for Rehabilitation. It was found that many prisoners expected love and support from their families, including proper work and shelter, social acceptance and government assistance.

Regarding operational problems, it was found that the request for assistance was not for urgent cases, such as, livelihood funds, and educational funds which required time for approval. Sometimes, the offenders must wait for months so they could be impatient and find easy way out by returning to the life of crime.

Moreover, the responsible organizations for after-care service were powerless as being mentioned by one of the scholars, “The after-care service organization has no power to act, Thailand is lacking effective organization to handle this matter”. It could be seen that Thailand has no organizations directly responsible for after-care service and the half-way houses are unattractive to the offender because of the location in front of the prison where most offenders dislike. In addition, the current after-care agencies have many limitations in budget, and staffs. Some are without field specialist to provide enough care, including inadequate workforce due to heavy workload and extra burden from after-care service, so their performances were under standard. As for the budget, it was rather small as compare to the demand of offenders, especially Department of Correction with no budget for after-care service. The funds came from Piboonsongkraw Foundation and Good Citizen Promotion Foundation, which hardly enough to meet the demand of the offenders since most of the government supported funds landed at Ministry of Social Development and Human Security for assisting all people and disable, including the offenders. As matter of fact, one administrator told the story about the offender who asked for assistance frequently was rejected from having labeled as bad person. Instead, the government

provided assistance to other disable groups such as children, elder or handicapped first and kept the offenders last on the list. Moreover, the public and private agencies failed to cooperate with each other which made the operation halted or delayed the referral or other areas of assistance.

This finding is coincided with the work of Yutthapum Thorsirikul (2007) on the Offenders Treatment without Imprisonment: A case study of half-way house in the criminal justice system. It was found Thailand already operated the half-way house for the released offenders. But because the after-care service is out of the criminal justice jurisdiction, no laws to support such operation, the half-way house operation had not receive much attention from the concern agencies.

Development Guidelines in after-care service for the offenders

Findings from the study of the development guidelines in after-care service for the offenders from interviewing key informants indicated as follows:

As for the offenders' adjusting to social life, it is the government duties to actively provide after-care with the distinct policies and practicing diligently. Publicity must be arranged to inform the offenders their rights and what available for them, such as, the responsible agencies, its operation. The after service program for the offenders should be published on various media so the society is well aware of the offenders altered behavior. This may improve the offenders' image enough for the society to stop labeling them as the prisoners and win back the public confidence and support for employment opportunities.

This finding is coincided with the principles of returning good citizen to society that the cabinet had allocated the budget based on Strengthening Thais Project B.E 2555 under Ministry of Justice which proved to benefit the offenders and whole society. Furthermore, in this project, the publicity was crucial to gain the public understanding and participate in the program to return the well-behaved offenders to society. The Ministry of Justice expects this project to help reduce the unemployment among the offenders and after thorough publicity of the project, the offenders should receive warm welcome and opportunities from society by focusing on their work qualities so they could work and coexist along side with the public.

This finding is also coincided with the Operational Plan Strategies, Ministry of Justice B.E. 2551-2555 (Department of Correction, Ministry of Justice, 2011) developed No.2 Strategy as “Improving habits to give society good citizen and reduce government burden” adopted from Department of Correction strategy which indicated the intention of the Department return well-behaved offenders to society. Many projects aim to alter their behaviors for society to welcome and give them the opportunities to work and support the families so they could live their lives as normal people without repeating offenses. Thus, people could benefit from living in a better and safer society.

The government must provide adequate after-care service funds to meet the demand of the offenders as well as increase workforce to handle the workload, including training staffs in after-care service by assigning field specialists to different local offices so the follow-up on the offenders could be done equally and efficiently. In addition, the obsolete Bill and regulations should be amended and made available to the locals to assist with the follow-up without violations to the offenders’ rights. The criminal record of those committed light crimes should be removed to avoid limitations in employment and help the offenders to lead normal life.

Furthermore, the specific organization should be established to handle the operation directly, especially in setting up operational policies and guidelines. Not only the NGO, but also the public and private organizations should be involved in after-care service, making the assistance complete and convenience for the offenders, heading in the right direction and thus reducing steps for approval of funds which in turn decreasing risk of repeated offenders. However, there had been many discussions on the establishment of specific organization for after-care service. So far, there is no evidence of concrete actions. Therefore, the MOU between the concerned parties on after-care service should be drafted as well as integrating efforts with the general public to participate in after-care service for effective referral programs from the offenders.

This concept is coincided with the strategies of Department of Probation B.E. 2554 – 2557 (2011-2014) (Plan and Information Technology Section, Department of Probation, 2010). Obviously, the 3rd strategy focus on after-care service for the offenders, whereas, the 4th strategy promote and enhance participation of all

sections of Department of Probation in returning well-behaved offenders to the society. This should help the offenders to adjust themselves to social norms so they could coexist with the general public. Moreover, Department of Probation had involved the community in caring the offenders, welcoming them with open arms, without labeling them as the prisoners. Eventually, the offenders would blend completely to the new ways of living.

This finding is coincided with the work of Khemika Vajesaard (2000) on the Future Expectation after Releasing: A Case Study of Youth at Ban Ubekka Correctional Center who recommended the establishment of an organization to stop society from labeling the offenders and give them a chance to become good citizen. Moreover, further education among youths must be encouraged as the findings indicated that higher education and good profession could prevent youths from using drugs.

Moreover, the finding is also concurred with the feasibility study of Nanthana Chaijitvanich (1981) on After-Care Service for the Offenders: A case study Bangkok Metropolitan Private Organizations who found that the after-care services for the offenders provided by private organizations were arranged for the urgent or specific cases. It was difficult to appeal to these private organizations to lead or collaborate in after-care service because of time-consuming and too many efforts involved which required the organizations' readiness and willingness. In the meantime, most private organizations were limited in funds, staffs, and technologies to carry on the after-care service for the offenders.

It is including the research of Kittiya Saebviset (2001) who studied the guideline for after-care service for the offenders of Sub-district Administration: A case study of Krabi Province. Findings indicated 3 approaches in after-care service as follows: Individual after care, group after care, and community after care. As for the Sub-district after-care, it consisted of crucial welfare for the offenders such as employment, livelihoods and shelters.

8. Recommendations from the Studies

1. The after-care service program should be actively publicized so the released offenders could understand and willing to participate more in the program.
2. The government should focus on after-care service as well as provide adequate funding to support the needs of released offenders.
3. The qualified staffs must be well-trained in after-care service and hired enough personnel to handle the workload efficiently.
4. The collaboration between the concerned public and private agencies, including the general public is required for effective operation.
5. The responsible organization must be set up to arrange systematic after-care service for the released offenders so that operation could be done with unity and flexibility.
6. Many obsolete laws that obstructed the peaceful existence or employment of the offenders should be amended to suit the current situation.
7. Formal after-care service should be enhanced with improved conditions so the follow-up on the offenders could be done properly and conveniently better than casual service.
8. Various effective after-care service programs worldwide such as the establishment of half-way house equipped with the factory for the offenders to start working temporary if they could not find the work outside or establishing the association to aid the female offenders, and housing for elders or emotional disturbed offenders.

9. Recommendations for Further Researches

1. The after-care service for apprehended prostitutes should be studied to provide appropriate care after their release, because these offenders had little or no education, and without life skills.
2. The after-care service of Ministry of Social Development and Human Securities should be studied to understand the operation, problems and obstacles and development guidelines for general understanding

3. The feasible study on the establishment of organization for caring offenders after the release should be done to find the approach for effective after-care service.

4. There should be more studies on various after-care programs to learn how they operate and if any information could be applied with the after-care program for offenders in Thailand.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมราชทัณฑ์. (2554). นโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550.[ออนไลน์]. (17 สิงหาคม 2554) แหล่งที่มา: <http://www.correct.go.th/popmaeh/nayoby.htm>
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2547). คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2554). แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2552- 2555 [ออนไลน์]. (10 กันยายน 2554) แหล่งที่มา : <http://www.correct.go.th>
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, ศูนย์ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง กองแผนงาน. (2554). สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ [ออนไลน์]. (5 สิงหาคม 2554) แหล่งที่มา : <http://www.correct.go.th>
- กระทรวงยุติธรรม. (2553). คืบคนดีสู่สังคม ลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ. จดหมายข่าวยุติธรรม.ฉบับที่ 22 ปีที่ 2 เดือนกรกฎาคม 2553
- กระทรวงยุติธรรม. (2553). โครงการคืบคนดีสู่สังคม. [ออนไลน์]. (16 มีนาคม 2555) แหล่งที่มา : <http://www.moj.go.th/th/cms/detail.php?id=15006>
- กฤติยา สืบวิเศษ. (2553). แนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ กรณีศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิตติบดี ไยพล. (2544). ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้พ้นโทษในการเข้าทำงาน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กองแผนงานและสารสนเทศ, กรมคุมประพฤติ. (2553). แผนกลยุทธ์กรมคุมประพฤติ ประจำปี พ.ศ. 2554 – 2557. [ออนไลน์]. (10 กันยายน 2554) แหล่งที่มา: <http://www.probatation.go.th>
- เจมิกา วีสระอาด. (2543). ความคาดหวังในอนาคตภายหลังการปลดปล่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กบ้านอุเบกขา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสังคมศาสตร์ สาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.

- ทวี ชูทรัพย์. (2528). การสงเคราะห์ผู้ต้องขังกับผู้พ้นโทษในต่างประเทศ ในรายงานการสัมมนาการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย. โดยคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย 28 พฤศจิกายน 2528 ณ ตึกอเนกประสงค์ ชั้น 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทรงวุฒิ ชนะภัย. (2542). ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังในทัณฑสถาน บำบัดพิเศษภาคกลาง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สังคมศาสตร์ (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (ม.ป.ป). อาชญากรรมการป้องกันและควบคุม. ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทนา ชัยจิตวนิช. (2534). ความเป็นไปได้ในการพิจารณาบทบาทขององค์กรเอกชนในการสงเคราะห์หลังปล่อย ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบญจวัฒน์ ศิวะบวร. (2527). การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- (2528). หลักการในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ในรายงานการสัมมนาการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย โดยคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย 28 พฤศจิกายน 2528 ณ ตึกอเนกประสงค์ ชั้น 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประสาน ทองภักดี. (2536). แนวทางเพื่อการพัฒนาบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย. ในรายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย. จัดโดยกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 28-29 เมษายน 2536 ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2536). การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปล่อย. ในรายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย. จัดโดยกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 28-29 เมษายน 2536 ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). กรุงเทพฯ : นานมีบุคคัพบลีเคชั่นส์
- พรชัย ชันดี. (2553). ทฤษฎีอาชญาวิทยา:หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:ศูนย์ตรการพิมพ์.

- พรทิพย์ เคนเหลื่อม. (2551). **ความต้องการรับการสงเคราะห์หลังปล่อยของผู้ต้องขังกลุ่มเรือนจำคลองไผ่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พีชานิกา สว่างผล. (2549). **ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ศึกษาเฉพาะกรณี: ทณฑสถานหญิงชลบุรี**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภูวดล ภูขำนิ. (2542). **การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะนิติศาสตร์. (2553). **สรุปคำบรรยายการเรียนรู้รายวิชากระบวนการยุติธรรม**. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติปราชญ์บุรี.
- มูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด กรมคุมประพฤติ. (2555). **ประวัติมูลนิธิ**. [ออนไลน์]. (17 มีนาคม 2555) แหล่งที่มา:<http://210.246.159.136/fraso/MainNav/aboutHistory.htm>
- มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน. (2555). **เกี่ยวกับมูลนิธิ**. [ออนไลน์]. (17 มีนาคม 2555)แหล่งที่มา:<http://www.cpmf.or.th>
- มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน. (2555). **มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน**. (แผ่นพับ). ยุทธภูมิ ต่อศิริกุลทล. (2550). **การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ศึกษาเฉพาะกรณี : การนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุทธภูมิ ต่อศิริกุลทล. (2550). **การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ศึกษาเฉพาะกรณี : การนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.วรณีย์ วิจิตนันท์. (2522). **ความจำเป็นของการปรับปรุงและขยายงานบ้านกึ่งวิถี (บ้านสวัสดิ์)**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรสุดา พาณิชย์พิศาล. (2544). **ปัญหาและความต้องการการสงเคราะห์หลังปล่อยของผู้ต้องขังหญิง ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิวิทย์ จตุปรีสุทธิ์. (2512). **วิวัฒนาการว่าด้วยการลงโทษและปฏิบัติต่อผู้ถูกกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์และคณะ. (2551). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การศึกษารูปแบบการ
คุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาสเฉพาะกลุ่มผู้พ้นโทษ. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- สแกนต์ ตามไท. (2528). รายงานการสัมมนา"การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย. โดยคณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย
28 พฤศจิกายน 2528 ณ ตึกอเนกประสงค์ ชั้น 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ส่วนส่งเสริมวิชาการสังคมสงเคราะห์ สำนักสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์, (2553). จดหมายข่าว
ยุติธรรม ประจำเดือนมกราคม 2553.
- ส่วนสังคมสงเคราะห์สวัสดิการ สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์. (2543). คู่มือปฏิบัติงาน
สังคมสงเคราะห์. นนทบุรี กรมราชทัณฑ์.
- สำนักงานกพ. (2554). ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. [ออนไลน์]. (8 สิงหาคม 2554)
แหล่งที่มา: <http://www.ocsc.go.th>
- สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2554). สารสำคัญแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.
2551-2555. [ออนไลน์]. (10 กันยายน 2554) แหล่งที่มา: <http://www.ops.moj.go.th>
- สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์. (2555). อาชญากรกับทฤษฎีการประทัตตรา. [ออนไลน์].
(18 กันยายน 2555) แหล่งที่มา: <http://br.correct.go.th>
- สำนักสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์, (2555). ทฤษฎียุติตรา. [ออนไลน์]. (18 กันยายน 2555)
แหล่งที่มา: <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/Attachments>
- สุกัญญา กาญจนรัตน์. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลัง
พ้นโทษ. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบาย
สวัสดิการสังคม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดสงวน สุธีธร. (2546). อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริยะ สิทธิชัย. (2538). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบของการ
ต้องโทษจำคุกต่อผู้พ้นโทษ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อัมณพ ขุบำรุง. (2532). อาชญาวิทยาและอาชญากรรม. ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.

ภาษาอังกฤษ

Lemert, Edwin M. (1951). **Social Pathology**. New York : McGraw-Hill.

Voigt, Lydia, Thornton William E.Jr. , Barrile Leo, Seaman Jerrol M. (1994). **Criminology and justice**. New York : McGraw-Hill.

Yellow Ribbon Project. (2012). **The Yellow Ribbon Project**. [online]. (August 2012) :

[http://www. yellowribbon.org.sg](http://www.yellowribbon.org.sg)

score government. (2012). **Singapore Corporation of Rehabilitative Enterprise (SCORE)**. [online].

(August 2012) : [http://www.score.gov. sg/overview.html](http://www.score.gov.sg/overview.html)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 อายุ
- 1.2 วุฒิการศึกษา
- 1.3 ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 1

- การดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 2

- ท่านคิดว่าการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3

- ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอย่างไร

แบบสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อย
เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 อายุ
- 1.2 วุฒิการศึกษา
- 1.3 ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 1

- การดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 2

- ท่านคิดว่าการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3

- ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอย่างไร

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสงเคราะห์หลังปล่อย
เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 อายุ
- 1.2 วุฒิการศึกษา
- 1.3 ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 1

- ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 2

- ท่านคิดว่าการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3

- ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอย่างไร

**แบบสัมภาษณ์ผู้พ้นโทษที่เคยได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อย
เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 ระยะเวลาที่รับโทษ
- 1.2 ระยะเวลาที่พ้นโทษออกมา

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย

ประเด็นที่ 1

- การดำเนินการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยในปัจจุบันท่านได้รับการสงเคราะห์เรื่องใดบ้าง

ประเด็นที่ 2

- ท่านคิดว่าการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยในปัจจุบันมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3

- ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยอย่างไร

ภาคผนวก ข

COA.No.2012/178.1605

Documentary Proof of The Committee for Research Ethics (Social Sciences)

Title of Project: Guideline on the Development of Aftercare Services for the Offender
(Thesis for Master Degree)

Principal Investigator: Miss Montra Ngamwaja

Name of Institution: Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

Approval includes:

- 1) MU-SSIRB Submission form version received date 15 May 2012
- 2) Participant Information sheet for administrator version date 15 May 2012
- 3) Participant Information sheet for staff version date 15 May 2012
- 4) Participant Information sheet for offender version date 15 May 2012
- 5) Participant Information sheet for expert version date 15 May 2012
- 6) Informed Consent form version date 15 May 2012
- 7) Interview Guideline for administrator version received date 29 March 2012
- 8) Interview Guideline for staff version received date 29 March 2012
- 9) Interview Guideline for offender version received date 15 May 2012
- 10) Interview Guideline for expert version received date 29 March 2012

The Committee for Research Ethics (Social Sciences) is in full compliance with International Guidelines of Human Research Protection such as Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guidelines and the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

Date of Approval: 16 May 2012

Date of Expiration: 15 May 2013

Signature of Chairman:.....

(Emeritus Professor Santhat Serm Sri)

Signature of Head of the Institute:.....

(Assoc. Prof. Dr. Wariya Chinnawanno)

Dean of Faculty of Social Sciences and Humanities

Office of The Committee for Research Ethics (Social Sciences), Faculty of Social Sciences and Humanities,

Mahidol University, Phuttamonthon 4 Rd., Salaya, Phuttamonthon District, Nakhon Pathom 73170. Tel.(662) 441 9080 Fax.(662) 441 9081

ภาคผนวก ก

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

๒๕/๒๕ ถ.พุทธมนตลสาย ๔ ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๒-๘๐๐-๒๘๔๐-๗๘ ต่อ ๑๐๑๔

โทรสาร ๐๒-๔๔๑-๙๓๓๘

ที่ ศธ ๐๕๑๗.๑๒/๑๕๐๑

วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน อธิบดีกรมราชทัณฑ์

ด้วย นางสาวมนตรา งามวาจา นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาอาชีววิทยาและงานยุติธรรม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นักศึกษามีความประสงค์ใคร่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้พันโท โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการดังกล่าว จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรธีร์)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร

ปฏิบัติงานแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ด่วนมาก

ที่ ยธ ๐๗๑๕/ ๑๙๖๖

กรมราชทัณฑ์

๒๒๒ ถนนนนทบุรี ๑ ตำบลสวนใหญ่

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน คณะบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อ้างถึง หนังสือคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ ศธ ๐๕๑๗.๑๒/๑๕๐๑ ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕

ตามหนังสือที่อ้างถึง ได้ขอความอนุเคราะห์จากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้พันโทษ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ นั้น

กรมราชทัณฑ์ ยินดีให้การสนับสนุนข้อมูลและส่งเสริมการทำวิทยานิพนธ์ เรื่องดังกล่าว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและต่อสังคม ทั้งนี้ ได้มอบหมายให้นางเบญจมาศ ศรีประวิติ นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ กองสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ รังสีโยกาส)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมราชทัณฑ์

กองสังคมสงเคราะห์

ฝ่ายแก้ไขฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

โทร./โทรสาร ๐ ๒๙๖๗ ๓๕๕๗

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

๒๕/๒๕ ถ.พุทธมนทลสาย ๔ ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓/๐

โทรศัพท์ ๐๒-๘๐๐-๒๘๔๐-๗๘ ต่อ ๑๐๑๔

โทรสาร ๐๒-๔๔๑-๙๓๓๘

ที่ ศธ ๐๕๑๓.๑๒/ ๑๕๐๐

วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน อธิบดีกรมคุมประพฤติ

ด้วย นางสาวมนตรา งามวาจา นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรณนาคกุล เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นักศึกษามีความประสงค์ใคร่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมคุมประพฤติ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้พันโท โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการดังกล่าว จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรัฏฐ์)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร

ปฏิบัติงานแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ติดต่อนักศึกษา: นางสาวมนตรา งามวาจา โทรศัพท์ ๐๘๔ - ๐๘๔ - ๒๓๑๙

ภาควิชาสังคมศาสตร์

วันที่ 1405

วันที่ 09/05/55

เวลา 15.30

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
 วันที่ ๒๕๑๑
 ๒๐ มี.ค. ๕๕.
 ๑๕ ๓๐๓

ທີ ບຸ ອຳດ / 04333

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ

อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น ๔,๖

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง อนุญาตให้เก็บข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ ศธ ๐๕๑๗.๑๒/๑๕๐๐ ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ขออนุญาตให้นางสาวมนตรา จามวาท นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาอาชีววิทยาและงานยุติธรรม ซึ่งอยู่ระหว่างการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดหลังปล่อย” เข้าเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้รับบริการที่เคยได้รับการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยของกรมคุมประพฤติ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ นั้น

กรมคุมประพฤติ อนุญาตให้นางสาวมนตรา งามวาจา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์
กลุ่มตัวอย่างที่สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดพระโขนง และกรมคุมประพฤติ ได้ ทั้งนี้ขอให้นักศึกษา
ใช้ความระมัดระวังในการดำเนินการโดยต้องขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนทำ
การสัมภาษณ์เก็บข้อมูล และขอให้นักศึกษาประสานงานมายังสถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อกำหนดวัน เวลาใน
การสัมภาษณ์ต่อไป อนึ่ง เพื่อให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ ภายหลังจากที่
นางสาวมนตรา งามวาจา จัดทำวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้นแล้ว กรมคุมประพฤติขอความร่วมมือให้นักศึกษาจัดส่ง
วิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม ให้กับกรมคุมประพฤติ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

26 Feb. 65

สถาบันวิจัยและพัฒนา

โทร. ๐ ๒๑๔๑ ๔๘๓๔-๕

ໂທຣສາກ ໐ ໒໑໔໓ ສສ໕໖

(นางกรรณิการ์ แสงทอง)

รองอธิบดีกรมคนประพฤติ ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมคุมประพฤติ

๑. ชื่อผู้ทำเรื่อง
 ๒. ตำแหน่ง
 ๓. ชื่อหน่วยงาน
 ๔. เรื่อง
 ๕. วันที่ทำเรื่อง
 ๖. ที่
 ๗. ทำเรื่องถึง
 ๘. ขอ
 ๙. ขอ
 ๑๐. ขอ
 ๑๑. ขอ
 ๑๒. ขอ
 ๑๓. ขอ
 ๑๔. ขอ
 ๑๕. ขอ
 ๑๖. ขอ
 ๑๗. ขอ
 ๑๘. ขอ
 ๑๙. ขอ
 ๒๐. ขอ
 ๒๑. ขอ
 ๒๒. ขอ
 ๒๓. ขอ
 ๒๔. ขอ
 ๒๕. ขอ
 ๒๖. ขอ
 ๒๗. ขอ
 ๒๘. ขอ
 ๒๙. ขอ
 ๓๐. ขอ
 ๓๑. ขอ
 ๓๒. ขอ
 ๓๓. ขอ
 ๓๔. ขอ
 ๓๕. ขอ
 ๓๖. ขอ
 ๓๗. ขอ
 ๓๘. ขอ
 ๓๙. ขอ
 ๔๐. ขอ
 ๔๑. ขอ
 ๔๒. ขอ
 ๔๓. ขอ
 ๔๔. ขอ
 ๔๕. ขอ
 ๔๖. ขอ
 ๔๗. ขอ
 ๔๘. ขอ
 ๔๙. ขอ
 ๕๐. ขอ
 ๕๑. ขอ
 ๕๒. ขอ
 ๕๓. ขอ
 ๕๔. ขอ
 ๕๕. ขอ
 ๕๖. ขอ
 ๕๗. ขอ
 ๕๘. ขอ
 ๕๙. ขอ
 ๖๐. ขอ
 ๖๑. ขอ
 ๖๒. ขอ
 ๖๓. ขอ
 ๖๔. ขอ
 ๖๕. ขอ
 ๖๖. ขอ
 ๖๗. ขอ
 ๖๘. ขอ
 ๖๙. ขอ
 ๗๐. ขอ
 ๗๑. ขอ
 ๗๒. ขอ
 ๗๓. ขอ
 ๗๔. ขอ
 ๗๕. ขอ
 ๗๖. ขอ
 ๗๗. ขอ
 ๗๘. ขอ
 ๗๙. ขอ
 ๘๐. ขอ
 ๘๑. ขอ
 ๘๒. ขอ
 ๘๓. ขอ
 ๘๔. ขอ
 ๘๕. ขอ
 ๘๖. ขอ
 ๘๗. ขอ
 ๘๘. ขอ
 ๘๙. ขอ
 ๙๐. ขอ
 ๙๑. ขอ
 ๙๒. ขอ
 ๙๓. ขอ
 ๙๔. ขอ
 ๙๕. ขอ
 ๙๖. ขอ
 ๙๗. ขอ
 ๙๘. ขอ
 ๙๙. ขอ
 ๑๐๐. ขอ

1. ชื่อ นาย สมชาย ใจดี
 2. นามสกุล ใจดี
 3. ตำแหน่ง หัวหน้างาน
 4. หน่วยงาน กรมการปกครอง
 5. จังหวัด นนทบุรี
 6. อำเภอ เมืองนนทบุรี
 7. ตำบล บางกรวย
 8. เขต บางกรวย
 9. รหัสไปรษณีย์ 11110
 10. โทรศัพท์ 02-555-5555
 11. มือถือ 09-000-0000
 12. อีเมล smchai.jai@go.th
 13. ที่อยู่ บ้านเลขที่ 123 หมู่ 1 ตำบลบางกรวย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
 14. อาชีพ ข้าราชการ
 15. ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
 16. ปีการศึกษา 2555
 17. สาขาวิชา บริหารรัฐกิจ
 18. ชื่อสถานศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
 19. ชื่ออาจารย์ นายสมชาย ใจดี
 20. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางกรวย
 21. ชื่ออาจารย์ นายสมชาย ใจดี
 22. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางกรวย
 23. ชื่ออาจารย์ นายสมชาย ใจดี
 24. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางกรวย
 25. ชื่ออาจารย์ นายสมชาย ใจดี
 26. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางกรวย
 27. ชื่ออาจารย์ นายสมชาย ใจดี
 28. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางกรวย
 29. ชื่ออาจารย์ นายสมชาย ใจดี
 30. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางกรวย

७७७५

2020
2021

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล

นางสาวมนตรา งามวาจา

วัน เดือน ปีเกิด

27 มีนาคม พ.ศ. 2530

สถานที่เกิด

จังหวัดสุพรรณบุรี

วุฒิการศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2548 - 2552

ศิลปศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พ.ศ. 2552 – 2553

ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2553 – 2555

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม)

ทุนการศึกษา

ทุนเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชสมบัติ

จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่อยู่

179/2 หมู่ที่ 1 ต. วังน้ำซับ อ. ศรีประจันต์

จ. สุพรรณบุรี 72140

เบอร์โทรศัพท์ 084-0892719

E-mail address : minmontra@gmail.com